

Кыргыз Республикасынын
ТӨЛӨМ ТЕҢДЕМИ

2023-жыл үчүн

2024-жылдын август айы

Бишкек

РЕДАКЦИЈАЛЫК КЕҢЕШ:

Төрага: К. Куленбеков
Кеңештин мүчөлөрү: А. Мамбеткул кызы
М. Абдырахманов

Жоопту катчы: М. Абдубачасв

Кыргыз Республикасынын төлөм теңдеми

“Кыргыз Республикасынын төлөм теңдеми” Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы тарабынан даярдалган. Төлөм теңдемин түзүүнүн мыйзамдуу негизи катары Кыргыз Республикасынын 2022-жылдын 11-августундагы №92 “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы жөнүндө” конституциялык Мыйзамы саналат. Басылмада тышкы сектордун өнүгүүсүнүн акыркы тенденциялары чагылдырылган жана анда төлөм теңдеми, тышкы соода, эл аралык резервдер, тышкы карыз жана эл аралык инвестициялык позиция боюнча статистикалык маалыматтар, ошондой эле төлөм теңдемин түзүү методикасы жана маалымат базасы камтылган. Басылма жыл ичинде төрт жолу: февраль, июнь, август, ноябрь айларында жана үч тилде: мамлекеттик, расмий жана англис тилдеринде басылып чыгат.

Басылманын маалыматтарын жаңыртуунун акыркы күнү: 2024-жылдын 5-июлу.

Шарттуу белгилер жана эскертүүлөр:

- ... маалыматтардын жок экендигин билдирет;
- көрсөткүчтөр 0 (нөлгө) барабар же бир аз экендигин билдирет;
- жылдар же айлар ортосундагы мезгил аралыгын (1994-1996-жылдар же январь-июль айлары) билдирет, бул жерде чектүү даталар аралыгындагы жылдар жана айлар камтылган.

Цифраларды тегеректөөдөн улам, акыркы саптарда суммаларды чыгарууда дал келбестиктер болушу мүмкүн.

Басылмада пайдаланылуучу эсепке алуу ыкмаларынын же буга чейин колдонулуп келген маалыматтардын өзгөртүлүшү ыктымалдыгына байланыштуу, мурда келтирилген маалыматтар корректировкаланышы мүмкүн жана ага ылайык 10 жылды камтыган мезгил аралыгы “ачык” деп эсептелинет.

Басылмага байланыштуу суроолор боюнча:

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын
Финансы статистикасы жана маалымдоо башкармалыгынын
Төлөм теңдеми жана тышкы карыз бөлүмүнө
Бишкек шаары, Чүй проспекти, 168 дареги боюнча,
(+996 312) 61-09-21, 66-90-06 телефондору
(+996 312) 61-52-85; 61-07-30 факсы аркылуу кайрылсаңыздар болот.
Электрондук почта: mabdubachaev@nbkr.kg

Уюштуруучусу – Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы.
Басылма Кыргыз Республикасынын Юстиция министрлигинде 605 номеринде каттоодон өткөн.

© Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы, 2024-жыл.
Басылманы кайрадан басып чыгаруу Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын уруксаты менен жүзөгө ашырылат,
ал эми андан шилтеме келтирүүдө булагын көрсөтүү зарыл.
“М-Махима” басма үйүндө басылып чыгарылды.
Тел.: (+996 312) 90 04 35
e-mail: office@maxima.kg

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын башка басылмалары

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын жылдык отчёту

Басылма Улуттук банктын өткөн жыл үчүн толук отчёту болуп саналат. Жылдык отчёт экономиканын реалдуу секторундагы, финансы жана тышкы секторлорундагы өзгөрүүлөргө баа берүү, Улуттук банктын акча-кредит чөйрөсүндөгү, банк жана төлөм системалары, банк эмес финансы-кредит уюмдары боюнча боюнча чечимдерин жана аракеттерин, ошондой эле финансылык отчётун, Улуттук банк жөнүндө жалпы маалыматтарды жана статистикалык тиркемелерди камтыйт. Мамлекеттик, расмий жана англис тилдеринде жарык көрөт.

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын бюллетени

Бул басылмада Кыргыз Республикасынын негизги макроэкономикалык жана финансылык көрсөткүчтөрү боюнча статистикалык маалыматтарды камтыйт. Улуттук банктын расмий интернет-сайтында ай сайын мамлекеттик, расмий жана англис тилдеринде жарык көрөт.

Акча-кредит саясаты жөнүндө отчёт

Инфляциянын негизги факторлоруна талдап-иликтөөлөрдү жүргүзүү жана болжолдоолор, ошондой эле Кыргыз Республикасынын тышкы жана ички чөйрөсүндө экономикалык абалдын өнүгүшүнө баа берүүгө негизделген акча-кредит саясаты тармагында Улуттук банктын чечимдери тууралуу коомчулукка маалымат берилет. Чейрек сайын Улуттук банктын расмий интернет-сайтында мамлекеттик, расмий жана англис тилдеринде жарык көрөт.

Кыргыз Республикасынын финансы секторунун туруктуулугу жөнүндө отчёт

Коомчулукту Кыргыз Республикасынын финансы системасынын туруктуулугуна жалпы баа берүү боюнча маалыматтар менен тааныштыруу бул басылманын максаты болуп саналат. Жылына эки жолу мамлекеттик, расмий жана англис тилдеринде жарыяланат.

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын ченемдик актылары

Улуттук банкта кабыл алынган жоболор, нускоолор жана башка ченемдик актылар жарыяланат. Басылма айына бир жолу мамлекеттик жана расмий тилдеринде жарыяланып турат.

Улуттук банктын басылмалары бекитилген тизмеге ылайык таркатылат жана Улуттук банктын www.nbkt.kg дарегиндеги расмий интернет-сайтында “Басылмалар” бөлүгүндө жайгаштырылып келет

Кыскартылган сөздөрдүн тизмеси

ААА	атайын административдик аймак
АКЖО	акча-кредиттик жөнгө салуу органдары
АКУ (SDR)	Атайын карыз алышуу укугу
АКШ	Америка Кошмо Штаттары
БАЭ	Бириккен Араб Эмираттары
БФКУ	банк эмес финансы-кредит уюмдар
ДТК	дүң тышкы карыз
ЕАЭБ	Евразия экономикалык бирлиги
Жеке ТК	жеке тышкы карыз
ИДӨ	ички дүң өнүм
КБ	коммерциялык банктар
МИ	мамлекеттик ишкана
ММК	массалык маалымат каражаттары
МТК	мамлекеттик тышкы карыз
НЭАК	номиналдуу эффективдүү алмашуу курсу
ОЭСР	Экономикалык кызматташуу жана өнүктүрүү уюму
РЭАК	реалдуу эффективдүү алмашуу курсу
СИФ	импортёр-өлкөнүн чек арасындагы баа (cost, insurance, freight)
ТИМ	Кыргыз Республикасынын Тышкы иштер министрлиги
ТЭИТН	Тышкы экономикалык ишкердиктин товардык номенклатурасы
Улуттук банк	Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы
УСК	Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети
Финансы министрлиги	Кыргыз Республикасынын Финансы министрлиги
ФОб	экспортёр-өлкөнүн чек арасындагы баа (free on board)
ЭВФ	Эл аралык валюта фонду
ЭССК	Эл аралык стандарттык соода классификациясы

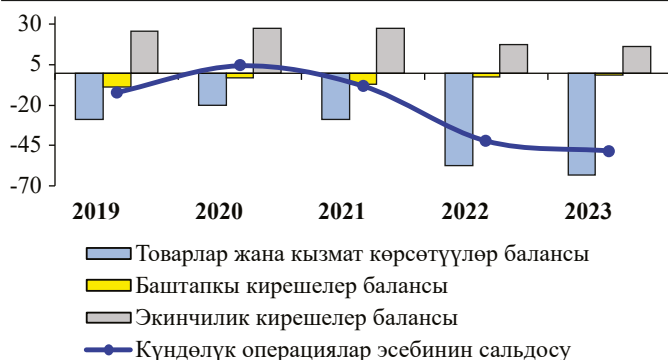
МАЗМУНУ

Төлөм тендемнин күндөлүк абалы.....	7
Реалдуу эффективдүү алмашуу курсу.....	30
Кыргыз Республикасынын тышкы карызы.....	31
Кыргыз Республикасынын эл аралык инвестициялык позициясы	37
I тиркеме. Таблицаалар жана графиктер	39
I.1-таблица. Кыргыз Республикасынын төлөм тендеми (нейтралдуу берүүдө).....	40
I.2-таблица. ТЭИТНдин бөлүктөрү боюнча экспорттун бөлүштүрүлүшү	50
I.3-таблица. ЭССКнын бөлүктөрү боюнча экспорттун бөлүштүрүлүшү	50
I.4-таблица. ТЭИТНдин бөлүктөрү боюнча импорттун бөлүштүрүлүшү	51
I.5-таблица. ЭССКнын бөлүктөрү боюнча импорттун бөлүштүрүлүшү	51
I.6-таблица. Экспорттун функционалдык бөлүштүрүлүшү	52
I.7-таблица. Экспорттун географиялык бөлүштүрүлүшү.....	52
I.8-таблица. Импорттун функционалдык бөлүштүрүлүшү	53
I.9-таблица. Импорттун географиялык бөлүштүрүлүшү.....	53
I.10-таблица. Продукциялардын негизги түрлөрүнүн экспорту	54
I.11-таблица. Продукциялардын негизги түрлөрүнүн импорту.....	56
I.12-таблица. Баа индекстери жана экспорттун айкын көлөмү	58
I.13-таблица. Баа индекстери жана импорттун айкын көлөмү	59
Өлкөлөр боюнча экспорттолуучу товарлардын негизги түрлөрү.....	60
I.14-таблица. Россияга товарлардын экспорту.....	60
I.15-таблица. Казакстанга товарлардын экспорту	61
I.16-таблица. Өзбекстанга товарлардын экспорту	62
I.17-таблица. Беларуска товарлардын экспорту	63
I.18-таблица. Түркияга товарлардын экспорту	64
I.19-таблица. Кытайга товарлардын экспорту	65
I.20-таблица. БАЭге товарлардын экспорту.....	66
Өлкөлөр боюнча импорттолуучу товарлардын негизги түрлөрү	67
I.21-таблица. Россиядан товарлардын импорту.....	67
I.22-таблица. Казакстандан товарлардын импорту	68
I.23-таблица. Өзбекстандан товарлардын импорту	69
I.24-таблица. Украинадан товарлардын импорту	70
I.25-таблица. Беларусстан товарлардын импорту	71
I.26-таблица. Кытайдан товарлардын импорту	72
I.27-таблица. АКШдан товарлардын импорту.....	73
I.28-таблица. Түркиядан товарлардын импорту	74
I.29-таблица. Германиядан товарлардын импорту	75
I.30-таблица. Япониядан товарлардын импорту.....	76
I.31-таблица. Корея Республикасынан товарлардын импорту	77
I.32-таблица. БАЭден товарлардын импорту.....	78
I.33-таблица. Номиналдуу жана реалдуу эффективдүү алмашуу курсунун индекстери	79
I.1-график. Номиналдуу жана реалдуу эффективдүү алмашуу курсунун индекстери	81
I.34-таблица. Кыргыз Республикасына тике чет өлкө инвестицияларынын таза агылып кирүүсүнүн географиялык түзүмү.....	82
I.35-таблица. Кыргыз Республикасына экономикалык иштин түрлөрү боюнча тике чет өлкө инвестициялары	83
I.36-таблица. Эл аралык камдар.....	83
I.37-таблица. Кыргыз Республикасынын эл аралык инвестицияларынын балансы	84
II тиркеме. Кыргыз Республикасынын төлөм тендемин түзүү ыкмасы.....	85
III тиркеме. Номиналдуу жана реалдуу эффективдүү алмашуу курсун эсептөө ыкмасы .	94
IV тиркеме. Коммерциялык банктарда төлөмдөрдүн багытын эсепке алуу системасы ...	98
V тиркеме. Кыргыз Республикасынын тышкы карызын мүнөздөөчү коэффициенттерди эсептөө ыкмасы	101
VI тиркеме. Эл аралык инвестициялык позицияны түзүү ыкмасы.....	103

ТӨЛӨМ ТЕҢДЕМИНИН КҮНДӨЛҮК АБАЛЫ

1-график. Күндөлүк операциялар эсеби

(ИДӨгө карата пайыздарда)

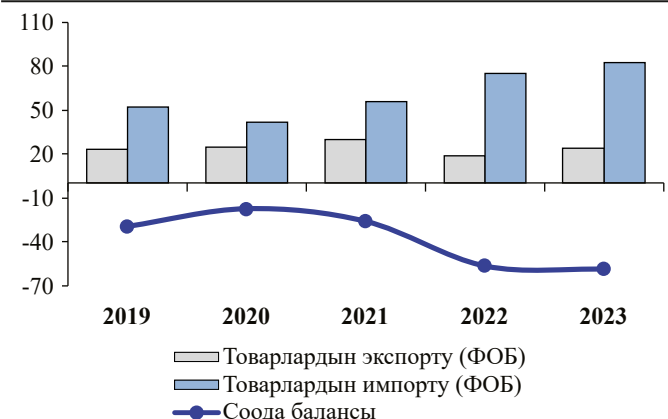
2023-жылдын жыйынтыгы боюнча күндөлүк операциялар эсебинин сальдосу 6 736,2 млн АКШ доллары өлчөмүндө (ИДӨгө карата 48,3 пайыз) соода тартыштыгынын көбөйүүсү жана кызмат көрсөтүү балансынын начарлоосу астында калыптанган.

СООДА БАЛАНСЫ¹

Экспорт көлөмүнүн бир аз көбөйүүсү алкагында импорттун олуттуу өсүшү соода балансынын тартыштыгынын өсүшүн шарттаган.

2-график. Кыргыз Республикасынын соода балансы

(ИДӨгө карата пайыздарда)

Кыргыз Республикасынын соода балансынын терс сальдосу 2023-жыл ичинде ФОб баасында 8 205,8 млн АКШ долларында түптөлгөн жана 2022-жылдын жыйынтыгына салыштырганда 18,6 пайызга көбөйгөн.

Отчёттук мезгил ичинде тышкы соода жүгүртүү көлөмү ФОб баасында 14 812,7 млн АКШ долларын түзүп, 2022-жылдын жыйынтыгы боюнча салыштырмалуу көрсөткүчтөн 29,6 пайызга арткан.

Товарлар экспорту ФОб баасында 3 303,5 млн АКШ долларын түзгөн. Алтынды эске албаганда экспорт 2022-жылдын жыйынтыгына салыштырганда 9,9 пайызга кыскаруу менен 2 019,1 млн АКШ доллары өлчөмүндө катталган.

ФОб баасында товарлар импорту бүтүндөй 2023-жыл ичинде 11 509,3 млн АКШ долларын түзүү менен, 2022-жылдын жыйынтыгы боюнча тиешелүү көрсөткүчкө салыштырганда 25,5 пайызга өсүштү көрсөткөн.

¹ Бул жерде жана мындан ары текст боюнча ЕАЭБ өлкөлөрү менен өз ара соода жүргүзүүнү жана эгерде башка шилтеме келтирилбесе, Улуттук банктын экспорт боюнча кошумча баа берүүлөрүн тандалма иликтөөсү боюнча товарларга декларациялардын жана УСКнын кошумча баа берүүлөрүнүн маалымат базасынын негизинде түзүлгөн маалымат көрсөтүлгөн.

ТЫШКЫ СООДА ТҮЗҮМҮ²

Товарлардын экспорту ФОБ баасында 2022-жылдагы ушундай эле көрсөткүчкө салыштырганда 46,8 пайызга көбөйүү менен 3 308,9 млн АКШ доллары деңгээлинде түптөлгөн. Алтынды эске албаганда экспорт 2022-жылдын жыйынтыгына салыштырганда 9,8 пайызга, 2 024,7 млн АКШ долларына чейин төмөндөгөн.

Экспорттун товардык түзүмүнүн негизин 2023-жылдын жыйынтыгы боюнча өнөр жай өндүрүшү жана айыл чарба продукциялары түзгөн.

Отчёттук мезгилде түстүү металлдарды өндүрүүнүн 12,9 пайызга³ төмөндөөсү эсебинен негизги металлдарды жана даяр металл буюмдарын өндүрүү көлөмүнүн 11,0 пайызга кыскаруусу белгиленген. Алтындын экспорту өз кезегинде 2023-жылдын январь – декабрь айларында 1 284,3 млн АКШ долларын түзгөн.

Отчёттук мезгил ичинде баалуу металл кендеринин жана концентраттарынын көлөмүнүн көбөйүүсү (59,0 млн АКШ долларына) байкалган. Мында баалуулукка жатпаган металл сыныктарын жана түстүү металл калдыктарын чыгаруу көлөмү кыскаргандыгы (8,0 млн АКШ долларына) белгиленген. Аталган позициялардын нарктык көлөмүнүн өзгөрүп туруусу сунуштоолордун айкын көлөмүнүн өзгөрүшү сыяктуу эле, орточо бааларынын өзгөрүшү менен дагы шартталган.

1-таблица. Металлургия өндүрүшүнүн негизги экспорттук продукциясы*

Аталышы	өлчөө бирдиги	2019	2020	2021	2022	2023
Монетардык эмес алтын	<i>т</i>	18,7	17,7	24,8	0,3	20,2
	<i>млн АКШ доллары</i>	832,9	987,0	1 413,0	13,1	1 284,3
Баалуу металл кендери жана алардын концентраттары	<i>миң т</i>	218,2	237,4	178,0	107,6	294,9
	<i>млн АКШ доллары</i>	169,7	150,4	161,3	137,4	196,4
Башка категорияларда камтылбаган, баалуулукка жатпаган түстүү металл сыныктары жана калдыктары	<i>миң т</i>	27,0	8,6	12,8	15,6	14,7
	<i>млн АКШ доллары</i>	72,8	32,8	108,2	94,1	86,1
Кара металлдан жасалган сымдар, басма сымдар, бурчтар, профилдер жана башкалар	<i>миң т</i>	31,5	19,8	64,3	67,2	98,5
	<i>млн АКШ доллары</i>	9,4	5,0	24,9	51,4	52,5
Жез кени жана анын концентраттары; цементтелген жез	<i>миң т</i>	0,1	0,3	12,9	0,4	20,2
	<i>млн АКШ доллары</i>	0,0	0,4	21,1	0,4	33,3
Коргошун	<i>миң т</i>	4,2	1,5	3,8	3,6	5,3
	<i>млн АКШ доллары</i>	7,2	2,6	7,6	6,9	10,2

* УСКнын ФОБ баасындагы маалыматтарынын негизинде

² Улуттук банктын ондоолорун эске албаганда, Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитетинин маалыматы боюнча.

³ “Кыргыз Республикасынын социалдык-экономикалык абалы (2023-жылдын январь-декабрь айлары)”, КР УСК.

2-таблица. Айыл чарбасынын негизги экспорттук продукциясы*

Аталышы	өлчөө бирдиги	2019	2020	2021	2022	2023
Жаңы үзүлгөн же тоңдурулган жашылчалар	миң т млн АКШ доллары	172,0	220,7	209,0	223,5	141,5
Мөмө-жемиштер жана жаңгактар, жаңы жыйналган жана кургатылган	миң т млн АКШ доллары	62,5	87,2	99,6	79,7	59,3
Тирүү мал	миң даана млн АКШ доллары	42,8	39,5	41,2	71,0	67,2
Пахта	миң т млн АКШ доллары	69,3	94,7	74,6	355,5	372,6
Дан азыктарынан, ундан же крахмалдан жасалган азыктар	миң т млн АКШ доллары	4,1	21,1	11,4	69,0	54,2
Майдан жана сырдан тышкары, сүт, каймак, сүт азыктары	миң т млн АКШ доллары	24,6	19,2	16,3	14,4	23,3
Балык, рак сыяктуу моллюскалар, сууда жашоочу омурткасыз жандыктар	миң т млн АКШ доллары	35,7	27,6	35,1	37,4	41,9
Башка категорияда камтылбаган тамак-аш азыктары	миң т млн АКШ доллары	3,8	3,2	5,6	16,9	5,0
Май жана сүттөн алынган май, башка тоң майлар жана майлар	миң т млн АКШ доллары	12,6	15,6	24,2	26,3	28,2
	миң т	24,1	29,8	30,0	28,1	31,1
	млн АКШ доллары	22,4	24,1	29,2	28,4	27,0
	миң т	2,3	3,4	4,7	4,5	6,0
	млн АКШ доллары	4,3	8,7	17,8	19,9	26,9
	миң т	3,9	3,8	4,7	5,1	4,4
	млн АКШ доллары	4,4	5,8	7,4	9,3	8,9
	миң т	3,6	5,2	4,3	5,1	1,3
	млн АКШ доллары	16,5	17,9	16,3	17,9	6,1

* УСКнын FOB баасындагы маалыматтарынын негизинде

Улуттук статистика комитетинин маалыматы боюнча 2023-жылдын жыйынтыгы боюнча айыл чарба продукциясын дүң чыгаруу көлөмү бир аз өсүшү өсүмдүк өстүрүү⁴ продукцияларын өндүрүү көлөмүнүн жогорулашы менен шартталган. Мында ири товардык позициялар арасында жашылчаларды (47,4 млн АКШ долларына), тирүү мал жандыктарын (14,8 млн АКШ долларына) жана жемиштерди (3,8 млн АКШ долларына) сунуштоо көлөмү азайгандыгы белгиленген. Ошондой эле, пахтаны (4,5 млн АКШ долларына), дан азыктарынан, ундан же крахмалдан жасалган азыктарды (1,9 млн АКШ долларына) жана балыкты (7,0 млн АКШ долларына) сунуштоо көлөмү өскөндүгү байкалган.

2023-жылдын жыйынтыгы боюнча текстиль өндүрүшү, кийим-кече жана бут кийим өндүрүшү, терини жана териден жасалган башка буюмдарды өндүрүү көлөмү кийим-кече чыгаруу көлөмүнүн өсүшү (30,0 пайыз)⁵ эсебинен 19,2 пайызга жогорулагандыгы байкалган. Буга карабастан тигүү өндүрүшүнүн негизги продукциясын экспорттоо 51,6 пайызга кыскарып, 99,8 млн АКШ долларын түзгөн. Негизинен төмөндө “текстиль кездемелерден тигилген, трикотаж же трикотаж эмес кийим-кече буюмдары” (43,4 млн АКШ доллары), “кийим-кечеге тиешелүүлөр, трикотаж же трикотаж эмес, токулган же токулган эмес” (17,6 млн АКШ доллары) жана “аялдар жана кыздар үчүн тигилген, трикотаж же токулган буюмдар” (13,7 млн АКШ доллары) сыяктуу статьялар боюнча экспорт көлөмүнүн кыскаргандыгына байланыштуу болгон. Башка товардык позициялар боюнча өзгөрүүлөр тигүү өндүрүшүнүн товарлар экспортунун динамикасына бир аз гана таасирин тийгизген.

⁴ “Кыргыз Республикасынын социалдык-экономикалык абалы (2023-жылдын январь – декабрь айлары)”, КР УСК.

⁵ “Кыргыз Республикасынын социалдык-экономикалык абалы (2023-жылдын январь – декабрь айлары)”, КР УСК.

3-таблица. Тигүү өндүрүшүнүн негизги экспорттук продукциясы*

Аталышы	өлчөө бирдиги	2019	2020	2021	2022	2023
Кийим-кече жана аларга тиешелүү буюмдар, бардыгы болуп	<i>млн АКШ доллары</i>	103,4	67,6	63,1	206,4	99,8
Текстиль кездемелеринен даярдалган, трикотаж же трикотаж эмес кийим-кечелерге тиешелүү буюмдар	<i>млн АКШ доллары</i>	8,6	8,7	16,5	39,3	26,0
Токулган же токулбаган, согулган же согулбаган кийим-кечелерге тиешелүү буюмдар	<i>млн АКШ доллары</i>	12,2	29,7	18,2	69,0	25,6
Трикотаждан тигилген же токулган эр адамдар жана балдар үчүн кийим-кече	<i>млн АКШ доллары</i>	54,4	18,2	16,9	32,4	18,7
Текстиль кездемелеринен тигилген же токулган эр адамдар жана балдар үчүн кийим-кече	<i>млн АКШ доллары</i>	15,1	1,8	1,3	18,0	10,4
Токулган же токулбаган, согулган же согулбаган кийим-кечелерге тиешелүү буюмдар	<i>млн АКШ доллары</i>	2,3	3,6	4,1	25,9	8,3
Трикотаждан тигилген же токулган эр адамдар жана балдар үчүн кийим-кече	<i>млн АКШ доллары</i>	8,8	3,7	4,0	7,1	8,1

* УСКнын ФОБ баасындагы маалыматтарынын негизинде

Товарлар экспортунун географиялык түзүмүндө басымдуу салыштырма салмак 2022-жылдын жыйынтыгына салыштырганда ЕАЭБге кирбеген өлкөлөргө туура келген (62,8 пайыз). Отчёттук мезгил ичинде товарлар экспортунун олуттуу көлөмү Швейцарияга, Өзбекстанга жана БАЭге жөнөтүлгөн (чогуу алганда алардын үлүшү ЕАЭБге кирбеген өлкөлөр арасында 75,5 пайызды түзгөн), аларга айрыкча иштеп чыгаруу өнөр жай товарлары (алтын) жана айыл чарба продукциясы сунушталган.

Товарлар экспортунун жалпы көлөмүндө ЕАЭБге кирген өлкөлөрдүн жалпы үлүшү 37,2 пайызды түзгөн. ЕАЭБге кирген өлкөлөргө экспорттун товардык түзүмүн негизинен жеңил өнөр жай өндүрүшүнүн жана айыл чарба продукциясы түзгөн. Аталган товарларды сунуштоо көлөмүнүн дээрлик бардыгы Россияга (60,7 пайыз) жана Казакстанга (37,0 пайыз) жөнөтүлгөн.

4-таблица. Товарлардын айрым түрлөрүнүн экспортунун географиялык түзүмү*

(млн АКШ долларында)

Аталышы	Өлкөлөр	2019	2020	2021	2022	2023	жыйынтыгында, пайыздарда 2023 ¹
	Бардыгы болуп	832,9	987,0	1 413,0	13,1	1 284,3	
	<i>алардын ичинен</i>						
Монетардык эмес алтын	Швейцария	0,0	0,0	51,5	0,0	1 088,2	84,7
	Кытай, Гонконг АААсы	0,0	0,0	21,3	12,0	115,5	9,0
	БАЭ	0,0	0,0	0,0	0,3	80,3	6,3
	Бардыгы болуп	260,2	203,9	324,2	246,3	320,3	
	<i>алардын ичинен</i>						
Металл кендери жана металл сыныктары	Казакстан	129,6	124,5	144,0	102,1	158,5	49,5
	Россия	62,5	39,0	132,3	102,6	83,7	26,1
	Кытай	26,8	17,6	30,1	35,8	52,4	16,4
	Бардыгы болуп	91,9	56,1	69,2	144,4	112,7	
	<i>алардын ичинен</i>						
Мунай заттары	Түркия	22,6	16,6	16,6	64,8	56,5	50,1
	Өзбекстан	15,9	14,3	14,4	9,8	22,1	19,6
	Кытай	10,6	8,5	8,6	14,2	8,6	7,6
	БАЭ	2,6	1,2	2,1	5,8	8,1	7,2
	Бардыгы болуп	103,4	67,6	63,1	206,4	99,8	
	<i>алардын ичинен</i>						
Кийим-кече жана ага тиешелүү буюмдар	Россия	74,2	63,8	52,7	168,5	72,7	72,8
	Казакстан	28,6	2,8	9,5	35,9	24,2	24,2
	Бардыгы болуп	89,7	81,7	92,6	135,1	87,7	
	<i>алардын ичинен</i>						
Жаңы үзүлгөн же тондурулган жашылчалар	Россия	16,9	21,5	20,9	44,4	20,3	23,2
	Түркия	27,7	18,1	22,6	22,2	19,5	22,2
	Сербия	4,6	5,5	8,7	9,3	9,9	11,3
	Афганистан	0,6	0,0	12,0	19,6	6,8	7,7
	Бардыгы болуп	27,6	26,9	29,4	54,4	87,1	
	<i>алардын ичинен</i>						
Көмүр, кокс жана брикеттер	Өзбекстан	21,6	25,6	28,2	37,5	73,1	83,9
	Румыния	0,0	0,0	0,0	3,6	5,3	6,1
	Бардыгы болуп	42,8	39,5	41,2	71,0	67,2	
	<i>алардын ичинен</i>						
Мөмө-жемиштер жана жаңгактар, жаңы жыйналган жана кургатылган	Россия	25,7	27,8	28,5	51,1	50,0	74,4
	Казакстан	8,7	3,4	3,6	6,6	5,4	8,1
	Өзбекстан	1,2	3,0	2,2	2,3	3,8	5,6
	Бардыгы болуп	0,0	0,0	0,0	27,8	58,4	
	<i>алардын ичинен</i>						
Жаңа башка таңгактоочу машиналар	Россия	0,0	0,0	0,0	27,8	57,7	98,7
	Бардыгы болуп	4,1	21,1	11,4	69,0	54,2	
	<i>алардын ичинен</i>						
Тирүү мал	Өзбекстан	2,1	13,3	4,0	64,8	52,1	96,2
	Бардыгы болуп	25,5	26,6	30,0	24,3	45,2	
	<i>алардын ичинен</i>						
Пластмассадан жасалган товарларды ташуу же таңгактоо үчүн буюмдар	Казакстан	20,1	21,3	25,2	20,3	37,4	82,7
	Өзбекстан	0,1	0,4	0,4	2,1	7,6	16,9
	Бардыгы болуп	35,7	27,6	35,1	37,4	41,9	
	<i>алардын ичинен</i>						
Пахта	Түркия	21,9	20,0	31,0	25,5	17,0	40,6
	Иран	0,7	0,2	0,4	8,4	13,4	31,9
	Кытай	0,1	0,0	0,0	0,0	9,3	22,2
	Бардыгы болуп	16,0	3,9	7,2	64,6	41,6	
	<i>алардын ичинен</i>						
Бут кийим	Россия	0,5	0,6	5,6	60,6	36,9	88,7
	Казакстан	15,3	3,1	0,6	3,2	4,0	9,7
	Бардыгы болуп	12,6	15,6	24,2	26,3	28,2	
	<i>алардын ичинен</i>						
Дан азыктары, ундан жана жашылча-жемиш крахмалынан жасалган азыктар	Казакстан	11,8	12,0	18,7	22,4	24,2	85,7
	Бардыгы болуп	0,3	0,3	0,9	54,3	27,3	
	<i>алардын ичинен</i>						
Трикотаж же согулган кездемелер	Россия	0,2	0,2	0,1	52,4	26,9	98,9
	Бардыгы болуп	22,4	24,1	29,2	28,4	27,0	
	<i>алардын ичинен</i>						
Майдан жана сырдан тышкары, сүт, каймак, сүт азыктары	Казакстан	14,1	19,6	21,8	25,4	24,7	91,4

* УСКнын ФОБ баасындагы маалыматтарынын негизинде

¹ Ар бир товардык позициянын жыйынтыгына карата пайыздарда.

2023-жыл ичинде СИФ баасында товарлар импорту 2022-жылдын ушул эле көрсөткүчүнө салыштырганда 26,0 пайызга жогорулоо менен 12 352,0 млн АКШ долларын түзгөн.

2023-жылдын жыйынтыгы боюнча ЭССК ири товарлар тобу – “машиналар жана транспорттук жабдуулар” импортунун жалпы наркы 2,6 эсеге өсүп, 6 575,8 млн АКШ долларын түзгөн. Белгиленген топтун товарлар түзүмүндө сунуштоо көлөмүнүн кыйла өсүшү “жеңил автоунаалар жана адамдарды ташуу үчүн каралган транспорттук каражаттар” (2 228,0 млн АКШ доллары), “өндүрүштүк техника үчүн жабдуу бөлүктөрү” (919,9 млн АКШ доллары) жана “электр линиялык телефондор же телеграф аппараттары” (41,5 млн АКШ доллары) статьялары боюнча байкалган.

Муну менен катар “тигүү машиналары үчүн ийне; эмерек, машина жана эмерекке тиешелүү буюмдар” (26,8 млн АКШ доллары) статьясы боюнча гана импорт көлөмү азайгандыгы байкалган.

5-таблица. “Машиналар жана транспорттук жабдуулар” тобу боюнча негизги товарлар*

Аталышы	өлчөө бирдиги	2019	2020	2021	2022	2023
Бардыгы болуп	<i>млн АКШ доллары</i>	1 079,1	799,7	1 146,2	2 499,9	6 575,8
Жеңил автоунаалар жана адамдарды ташуу үчүн каралган транспорттук каражаттар	<i>миң даана</i>	18,5	25,6	13,1	41,2	184,8
	<i>млн АКШ доллары</i>	25,2	73,9	147,9	538,9	2 766,9
Өндүрүштүк техника үчүн жабдуунун бөлүктөрү	<i>миң т</i>	0,4	0,4	0,2	13,3	119,9
	<i>млн АКШ доллары</i>	0,8	0,7	0,6	105,8	1 025,7
Электр линиялык телефон же телеграф аппараттары	<i>млн даана</i>	4,1	2,6	2,6	6,3	8,2
	<i>млн АКШ доллары</i>	202,1	134,6	157,3	258,2	299,7
Жүк ташуу үчүн жана атайы багытка каралган автоунаалар	<i>миң даана</i>	1,4	3,6	4,3	7,2	19,3
	<i>млн АКШ доллары</i>	35,6	62,5	71,2	65,5	179,6
Тигүүчү машиналар үчүн ийнелер; эмерек, унаалар жана эмеректер үчүн тетиктер	—					
	<i>млн АКШ доллары</i>	2,8	1,1	44,8	202,0	175,2
Металл иштетүү үчүн станоктордун тетиктери жана карматуучу бөлүктөрү (731 жана 733-топтор)	<i>миң т</i>	0,1	0,1	0,1	3,4	19,2
	<i>млн АКШ доллары</i>	0,3	1,2	0,4	28,6	171,0
Айыл-чарба унааларынын тетиктери (721.1-топ)	<i>миң т</i>	3,8	1,2	2,1	5,9	28,1
	<i>млн АКШ доллары</i>	7,7	1,9	6,1	24,1	114,6
Автоунаа тетиктери жана ага тиешелүү буюмдар	—					
	<i>млн АКШ доллары</i>	51,0	38,8	43,2	86,7	109,3
Жыйноочу машиналардын жана жумурткаларды, жемиштерди, уруктарды, дандарды ж.б. иргөө үчүн машиналардын тетиктери	<i>миң т</i>	3,8	1,3	1,6	5,2	25,7
	<i>млн АКШ доллары</i>	8,6	3,2	5,1	22,9	101,1
Маалыматтарды автоматтык түрдө иштеп чыгуучу машиналар жана канцелярдык машиналар тетиктери (751 жана 752-топтор)	<i>миң т</i>	0,2	0,1	0,8	9,9	8,1
	<i>млн АКШ доллары</i>	1,9	1,3	6,6	89,3	92,9
Башка товарлар	<i>млн АКШ доллары</i>	743,2	480,4	663,0	1 077,8	1 539,8

* УСКнын СИФ баасындагы маалыматтарынын негизинде

2023-жылдын жыйынтыгы боюнча “материал түрү боюнча классификацияланган өнөр жай товарлары” тобуна кирген товарлар импортунун көлөмү 29,7 пайызга кыскарып, 1 875,2 млн АКШ долларын түзгөн. Олуттуу төмөндөө “трикотаж же токулган кездемелер” (287,4 млн АКШ долларына), “темир уста жабдуулары, сейфтер жана карматуучу буюмдар” (249,0 млн АКШ долларына), “жасалма текстиль материалдарынан токулган кездемелер” (147,7 млн АКШ долларына) статьялар боюнча белгиленген. Ошону менен бирге эле “чоюн жана болот” жана “башка категорияларда камтылбаган, кагаздан жана картондон жасалган буюмдар” статьялары боюнча импорттун, тиешелүүлүгүнө жараша 42,4 жана 3,9 млн АКШ долларына өсүшү байкалган.

6-таблица. “Материалдын түрү боюнча классификацияланган өнөр жай товарлары”*

Аталышы	өлчөө бирдиги	2019	2020	2021	2022	2023
Бардыгы болуп	<i>млн АКШ доллары</i>	1 164,4	879,2	1 207,9	2 668,2	1 875,2
Трикотаж же согулган кездемелер	<i>миң т</i>	32,2	25,4	57,8	101,0	87,4
	<i>млн АКШ доллары</i>	70,0	47,4	231,6	717,2	429,9
Чоюн жана болот	<i>миң т</i>	413,0	361,6	340,8	929,3	567,7
	<i>млн АКШ доллары</i>	238,9	255,8	246,8	331,6	374,0
Слесардык жабдуулар, сейфтер жана темирден жасалган майда-барат буюмдар	<i>миң т</i>	23,1	8,0	9,2	56,0	30,0
	<i>млн АКШ доллары</i>	69,1	18,8	41,1	444,0	195,0
Жасалма текстиль материалдарынан токулган кездемелер	<i>млн кв. м</i>	445,6	492,2	489,5	633,0	365,8
	<i>млн АКШ доллары</i>	177,0	74,5	106,3	280,7	133,0
Резина дөңгөлөктөрү	<i>млн даана</i>	1,6	1,2	2,1	2,5	2,8
	<i>млн АКШ доллары</i>	44,5	45,4	43,4	81,7	63,7
Башка категорияларда камтылбаган, кагаздан жана картондон жасалган буюмдар	<i>миң т</i>	41,3	9,8	15,9	28,0	19,0
	<i>млн АКШ доллары</i>	37,7	35,1	38,4	51,5	55,4
Кагаз жана картон	<i>миң т</i>	32,4	21,0	28,7	84,8	24,8
	<i>млн АКШ доллары</i>	38,5	25,5	38,6	45,2	38,6
Текстиль жиби	<i>миң т</i>	10,1	7,8	8,4	11,8	15,3
	<i>млн АКШ доллары</i>	19,2	13,6	12,8	31,8	32,5
Чоюндан же болоттон жасалган, башка категорияларда камтылбаган конструкциялар	<i>миң т</i>	23,3	14,5	16,5	40,0	15,5
	<i>млн АКШ доллары</i>	28,6	29,0	31,0	39,5	27,5
Башка категорияда камтылбаган кен болбогондордон алынган буюмдар	<i>млн т</i>	5,3	3,8	4,8	8,0	8,0
	<i>млн АКШ доллары</i>	14,1	12,1	16,5	23,6	26,1
Башка товарлар	<i>млн АКШ доллары</i>	426,7	321,9	401,4	621,3	499,5

* УСКнын СИФ баасындагы маалыматтарынын негизинде

Отчёттук жылдын жыйынтыгы боюнча “минерал отуну, майлоочу майлар жана ушул сыяктуу материалдар” бөлүгү боюнча товарлар позициясынын импорту 2022-жылдын ушул эле көрсөткүчүнө салыштырганда 10,4 пайызга кыскарып, 965,2 млн АКШ долларын түзгөн. Бул топ боюнча импорттун товарлар түзүмүндө олуттуу үлүштү мунай заттары ээлейт. Отчёттук мезгил ичинде мунай заттарын импорттоонун нарктык көлөмү 16,0 пайызга төмөндөп, 750,4 млн АКШ доллары өлчөмүндө түптөлгөн. Дизель отунун (101,1 млн АКШ долларына) жана бензинди (75,1 млн АКШ долларына) сунуштоо көлөмү кыскаргандыгы белгиленген. Мында башка мунай заттарын сунуштоонун 27,8 млн АКШ долларына жана майлоочу материалдар боюнча 7,1 млн АКШ долларына өскөндүгү байкалган.

7-таблица. Мунай заттардын импорту*

Аталышы	өлчөө бирдиги	2019	2020	2021	2022	2023	жыйынты- гында, пайыздарда 2023
Мунай заттар, бардыгы болуп	миң т млн АКШ доллары	1 397,7 625,9	1 451,1 458,2	1 622,1 759,8	1 551,0 893,5	1 294,4 750,4	100,0 100,0
Дизель отуну	миң т млн АКШ доллары	535,3 288,8	533,0 210,3	536,3 278,3	490,6 352,6	388,4 251,6	30,0 33,5
Автоунаа бензини	миң т млн АКШ доллары	655,8 221,7	730,7 172,6	939,8 388,0	778,8 352,4	630,1 277,3	48,7 37,0
Авиакеросин	миң т млн АКШ доллары	63,4 38,7	63,3 24,2	68,6 31,5	100,8 94,9	91,0 91,0	7,0 12,1
Майлоочу материалдар	миң т млн АКШ доллары	24,2 33,4	19,0 26,9	22,8 38,5	46,2 53,9	26,3 61,0	2,0 8,1
Мазут	миң т млн АКШ доллары	58,3 21,6	76,1 16,9	0,6 0,4	0,4 0,1	4,1 2,3	0,3 0,3
Иштетиле элек мунай	миң т млн АКШ доллары	1,2 0,5	1,3 0,4	1,8 0,3	2,7 2,8	6,8 2,6	0,5 0,3
Жана башка мунай заттар	миң т млн АКШ доллары	59,6 21,2	27,7 6,9	52,3 22,7	131,5 36,7	147,7 64,5	11,4 8,6

* УСКнын СИФ баасындагы маалыматтарынын негизинде

Отчёттук мезгилде “ар кандай даяр буюмдар” товарлар тобун импорттоо 42,3 пайызга төмөндөп, 858,5 млн АКШ доллары чегинде калыптанган. Наркынын төмөндөшү негизинен “бут кийим” жана “кийим-кечелер жана аларга тиешелүүлөр” статьялары боюнча импорттун кыскаргандыгы менен шартталган, аларды сунуштоонун нарктык көлөмү, тиешелүүлүгүнө жараша, 253,6 жана 268,4 млн АКШ долларына кыскарган. Топтун башка товардык позициялар боюнча сунуштоолорунун нарктык көлөмү бир аз өзгөргөндүгү белгиленген.

8-таблица. “Ар түрдүү даяр буюмдар” тобу боюнча негизги товарлар*

Аталышы	өлчөө бирдиги	2019	2020	2021	2022	2023
Бардыгы болуп	млн АКШ доллары	739,3	333,3	765,6	1 487,2	858,5
Бут кийим	млн АКШ доллары	255,3	61,4	150,3	539,7	286,1
Кийим-кече жана ага тиешелүү буюмдар	млн АКШ доллары	226,8	97,4	373,0	466,4	198,0
Пластмассадан жасалган товарларды ташуу же таңгактоо үчүн буюмдар	млн т млн АКШ доллары	3,5 25,3	0,0 21,4	0,0 29,5	0,2 51,5	0,0 35,7
Чийүү үчүн инструменттер	млн АКШ доллары	3,4	1,2	2,4	4,9	32,2
Ымыркайлар үчүн коляскалар, оюнчуктар жана спорт товарлары	млн АКШ доллары	14,9	8,3	11,4	29,6	20,8
Башка категорияда камтылбаган, пластмассадан жасалган буюмдар	миң т млн АКШ доллары	3,6 10,9	3,8 10,3	7,8 16,4	14,1 39,2	6,1 20,3
Жана башка медициналык инструменттер жана аспаптар	млн даана млн АКШ доллары	17,3 11,6	26,9 10,0	19,2 10,6	28,7 14,4	29,4 18,6
Пластмассадан жасалган курулуш буюмдары	миң т млн АКШ доллары	3,9 7,0	7,0 9,9	7,1 10,9	7,7 14,2	9,2 16,6
Башка товарлар	млн АКШ доллары	184,0	113,3	161,1	327,3	230,2

* УСКнын СИФ баасындагы маалыматтарынын негизинде

Товарлар импортун географиялык бөлүштүрүүдө ЕАЭБ өлкөлөрүнөн берүүлөрдүн үлүшү отчёттук мезгилде 25,3 пайызга чейин кыскарган (2022-жылдын жыйынтыгы боюнча 33,3 пайыз). ЕАЭБ өлкөлөрүнөн импорттун товардык түзүмүндө отун-энергетикалык товарлар олуттуу бөлүгүн ээлейт, алардын негизги көлөмү Россия Федерациясынан жана Казакстан Республикасынан келип түшөт. Аталган өлкөлөрдөн энергия продукцияларынан тышкары, керектөө жана инвестициялык багыттагы товарлардын кеңири түрү да импорттолот.

2023-жылдын жыйынтыгы боюнча ЕАЭБге кирбеген өлкөлөрдүн салыштырма салмагы 2022-жылдын ушул эле көрсөткүчүнөн (66,7 пайыз) ашып, 74,7 пайызды түзгөн. Үчүнчү өлкөлөрдөн келген импорттун өсүү динамикасы, негизинен, аралык товарларды жана керектөө товарларын берүү көлөмүнүн жогорулашы менен аныкталган. Кытай ЕАЭБге кирбеген өлкөлөрдүн ичинен импорттун жалпы көлөмүнүн 58,0 пайызын ээлеген эң ири соода өнөктөшү бойдон калууда. 2023-жылдын январь-декабрь айларында товар берүүлөр ошондой эле Корея Республикасынан (6,0 пайыз), Түркиядан (4,9 пайыз), АКШдан (4,7 пайыз) жана Германиядан (4,6 пайыз) ишке ашырылып турган.

9-таблица. Товарлардын айрым түрлөрүнүн импортунун географиялык түзүмү*

(млн АКШ долларында)

Аталышы	Өлкөлөр	2019	2020	2021	2022	2023	жыйынтыгында, пайыздарда 2023 ¹
	Бардыгы болуп алардын ичинен	167,0	201,8	296,9	731,7	3 191,7	
Автоунаалар	Кытай	57,0	23,4	57,4	136,9	1 433,4	44,9
	Корея Республикасы	5,6	24,5	22,6	92,1	468,0	14,7
	Германия	14,6	6,9	5,6	72,3	283,3	8,9
	АКШ	13,1	45,8	38,1	83,8	259,7	8,1
	Япония	3,6	3,6	5,2	47,8	213,7	6,7
	Бардыгы болуп алардын ичинен	0,8	0,7	0,6	105,8	1 025,7	
Өндүрүштүк техника үчүн жабдуунун бөлүктөрү	Кытай	0,4	0,4	0,3	104,6	1 024,0	99,8
	Бардыгы болуп алардын ичинен	625,9	458,2	759,8	893,5	750,4	
Мунай заттары	Россия	501,1	371,4	707,1	821,0	646,1	86,1
	Казакстан	99,6	66,5	26,9	29,3	54,7	7,3
	Бардыгы болуп алардын ичинен	70,0	47,4	231,6	717,2	429,9	
Трикотаж же согулган кездемелер	Кытай	33,6	13,0	151,4	563,1	305,3	71,0
	Өзбекстан	9,8	14,0	29,9	57,2	64,7	15,1
	Түркия	26,2	18,8	45,0	64,0	56,5	13,1
	Бардыгы болуп алардын ичинен	238,9	255,8	246,8	331,6	374,0	
Чоюн жана болот	Россия	167,6	205,9	179,6	252,7	283,8	75,9
	Казакстан	39,9	32,0	40,3	48,2	53,1	14,2
	Кытай	27,2	14,4	20,7	19,1	25,9	6,9
	Бардыгы болуп алардын ичинен	202,1	134,6	157,3	258,2	299,7	
Электр линиялык телефон же телеграф аппараттары	Кытай	165,4	121,3	112,2	186,3	184,9	61,7
	Вьетнам	3,5	1,8	24,4	26,7	71,2	23,8
	Бардыгы болуп алардын ичинен	255,3	61,4	150,3	539,7	286,1	
Бут кийим	Кытай	233,8	49,1	130,0	498,1	247,7	86,6
	Түркия	12,4	6,7	10,9	29,6	28,0	9,8
	Бардыгы болуп алардын ичинен	172,7	185,7	169,0	204,9	204,1	
Медикаменттер (ветеринардык медикаменттерди кошо алганда)	Индия	24,7	27,8	22,6	23,6	32,8	16,0
	Түркия	14,5	15,9	14,7	23,9	23,8	11,7
	Россия	25,7	31,4	26,6	36,9	22,5	11,0
	Германия	9,6	11,0	11,4	11,1	14,4	7,0
	Словения	8,7	11,0	10,7	9,9	12,3	6,0
	Украина	6,2	9,0	7,9	6,0	10,8	5,3
	Бардыгы болуп алардын ичинен	226,8	97,4	373,0	466,4	198,0	
Кийим-кече жана ага тиешелүү буюмдар	Түркия	47,9	23,1	72,4	130,8	86,0	43,4
	Кытай	145,9	47,9	250,7	259,5	42,2	21,3
	Өзбекстан	16,1	14,1	35,7	49,8	41,0	20,7
	Бардыгы болуп алардын ичинен	69,1	18,8	41,1	444,0	195,0	
Слесардык жабдуулар, сейфтер жана темирден жасалган майда-барат буюмдар	Кытай	63,9	12,6	35,7	436,6	186,1	95,4
	Бардыгы болуп алардын ичинен	2,8	1,1	44,8	202,0	175,2	
Тигүүчү машиналар үчүн ийнелер; унаалар жана эмеректер үчүн тетиктер	Кытай	2,7	1,0	44,7	201,1	172,9	98,7
	Бардыгы болуп алардын ичинен	0,3	1,2	0,4	28,6	171,0	
Металл иштетүү үчүн станоктордун тетиктери жана карматуучу бөлүктөрү (731 жана 733-топтор)	Кытай	0,2	0,0	0,2	27,7	168,7	98,6
	Бардыгы болуп алардын ичинен	90,5	73,7	93,5	136,6	148,4	
Эфир майлары, жуугуч каражаттар	Россия	38,3	34,8	40,4	49,1	48,5	32,7
	Казакстан	21,7	15,6	18,0	21,1	19,1	12,8
	Корея Республикасы	2,2	3,4	5,3	8,6	14,6	9,8
	Франция	7,6	7,5	7,0	10,2	12,9	8,7
	Түркия	4,3	2,4	3,7	10,6	10,5	7,1
	Бардыгы болуп алардын ичинен	83,4	54,3	92,9	91,7	137,8	
Мөмө-жемиштер жана жаңгактар, жаңы жыйналган жана кургатылган	Кытай	29,6	10,0	18,3	27,6	70,2	51,0
	Өзбекстан	28,9	21,5	28,8	26,4	27,0	19,6
	Эквадор	6,4	7,2	11,5	13,5	14,7	10,7

* УСКнын ФОБ баасындагы маалыматтарынын негизинде

¹ Ар бир товардык позициянын жыйынтыгына карата пайыздарда.

ЭЛ АРАЛЫК КЫЗМАТ КӨРСӨТҮҮЛӨР БАЛАНСЫ

Эл аралык кызмат көрсөтүүлөр балансынын терс сальдосу кызмат көрсөтүүлөр экспортунун алардын импортуна салыштырмалуу озгон арымда өсүшүнүн таасиринен улам көбөйгөн.

3-график. Эл аралык кызмат көрсөтүүлөр балансы

(ИДӨгө карата пайыздарда)

Отчёттук мезгилдин жыйынтыгы боюнча эл аралык кызмат көрсөтүүлөр балансынын сальдосу 651,2 млн АКШ доллары өлчөмүндө терс мааниде түптөлгөн, бул 2022-жылдагы тиешелүү көрсөткүчтөн 6,0 эсеге көп. Кызмат көрсөтүүлөр экспорту 2 137,0 млн АКШ долларын түзүп, 88,0 пайызга өскөн, ал эми кызмат көрсөтүүлөр импорту 88,0 пайызга, 2 788,3 млн АКШ доллары өлчөмүндө өскөн.

Отчёттук мезгил ичинде кызмат көрсөтүүлөрдү аныктаган статьялар катары “кыдыруулар”, “транспорттук кызмат көрсөтүүлөр” жана “жеке адамдарга кызмат көрсөтүүлөр жана маданият жана эс алуу чөйрөсүндөгү кызмат көрсөтүүлөр” болгон, аларга чогуу алганда эл аралык кызмат көрсөтүүлөрдүн жүгүртүүсүнүн 84,6 пайызы туура келген.

Отчёттук мезгилде транспорттук кызмат көрсөтүүлөр сальдосу терс түптөлүп, 824,6 млн АКШ долларын түзгөн, бул 2022-жылдын жыйынтыгы боюнча көрсөткүчкө салыштырганда 50,6 пайызга көп. Мындай тенденция транспорттук кызмат көрсөтүүлөр импортунун алардын экспортуна салыштырганда озгон арымда өсүшү менен шартталган: импорт көбүнчө темир жол транспортунун кызмат көрсөтүүлөрүнүн эсебинен 300,8 млн АКШ долларына же 33,0 пайызга өскөн, ал эми экспорту, негизинен, аба жана автотранспорт кызмат көрсөтүүлөрүнүн эсебинен 6,5 пайызга көбөйгөн.

“Кыдыруулар” статьясынын балансы 492,3 млн АКШ доллары өлчөмүндө оң сальдодо түптөлгөн, бул 2022-жылдын жыйынтыгы боюнча көрсөткүчтөн 8,4 пайызга төмөн (“кыдыруулар” статьясы боюнча импорттун өсүшүнөн улам). Чет өлкө жарандарынын Кыргыз Республикасына кыдырууларына байланыштуу кызмат көрсөтүүлөрдүн жалпы көлөмү (кызмат көрсөтүүлөр экспорту) отчёттук мезгилде 35,5 пайызга көбөйүп, 1 024,1 млн АКШ долларын түзгөн. Мындай өсүш көбүнчө жакынкы чет өлкөлөрдөн туристтердин агымынын көбөйүшү эсебинен калыптанган. Резиденттерге чет өлкөгө барганда сунушталган кызмат көрсөтүүлөр көлөмү (кыдыруулар импорту) 2,4 эсеге өсүп, 531,8 млн АКШ доллары өлчөмүндө түптөлгөн.

“Жеке адамдарга кызмат көрсөтүүлөр жана маданият жана эс алуу чөйрөсүндө кызмат көрсөтүүлөр” статьясынын сальдосу 2022-жылдын жыйынтыгындагы көрсөткүчтөн 3,3 эсеге жогорулоо менен 235,6 млн АКШ доллары чегинде терс мааниде калыптанган. Бул статья боюнча өсүш эки багыт – экспорт жана импорт боюнча байкалган, муну алынган жана сунушталган аудиовизуалдык программаларга жана аларга байланыштуу кызмат көрсөтүүлөргө жана маданият жана эс алуу чөйрөсүндөгү башка кызмат көрсөтүүлөргө суроо-талаптын көбөйүшү менен түшүндүрүүгө болот. Ошентип, 2022-жылдын тиешелүү мезгилине салыштырганда көрсөтүлгөн статьянын терс сальдосунун жогорулашы анын импортунун 3,9 эсеге 622,8 млн АКШ долларына чейин өсүшү менен шартталган, ошол эле учурда экспорт эң аз дегенде 387,2 млн АКШ долларына чейин (4,2 эсеге) өскөн.

БАШТАПКЫ КИРЕШЕЛЕР БАЛАНСЫ

“Баштапкы кирешелер” статьясынын динамикасы отчёттук мезгилде көбүнчө резидент эместердин инвестициялык кирешелери боюнча төлөөлөрүнүн көлөмүнүн олуттуу өсүшүнүн таасири астында калыптанган.

2023-жылдын жыйынтыгы боюнча “баштапкы кирешелер” статьясынын сальдосу 189,7 млн АКШ доллары өлчөмүндө терс түптөлгөн, бул 2022-жылдын ушул эле көрсөткүчүнөн 29,8 пайызга төмөн. Мындай динамика, эң оболу, резидент компаниялардын чет өлкөлүк инвесторлорго инвестициялык кирешелер боюнча төлөөлөрүнүн 6,1 пайызга, 272,7 млн АКШ долларына чейин төмөндөшү менен шартталган. Резиденттердин алууга чегерилген дивиденддеринин көлөмү 2,9 эсеге көбөйүп, 85,5 млн АКШ долларын түзгөн. Натыйжада тике инвестициялардан инвестициялык кирешелердин сальдосу 2022-жылдын жыйынтыгы боюнча кирешелер деңгээлинен 3,8 пайызга көбөйүп, 149,1 млн АКШ доллары өлчөмүндө терс мааниде түптөлгөн.

Мамлекеттик жана жеке секторлордун башка инвестициялары боюнча пайыздарды төлөөгө чегерилген көлөмү 123,6 млн АКШ долларын, башка инвестициялар боюнча алуу үчүн каралган пайыздар 85,5 млн АКШ долларын түзгөн. Жыйынтыгында “башка инвестициялар” статьясы боюнча төлөө үчүн чегерилген пайыздардын таза көлөмү 2022-жылдын тиешелүү көрсөткүчүнө салыштырганда 67,6 пайызга төмөндөп, 38,1 млн АКШ доллары чегинде калыптанган.

“Эмгек акы төлөө” статьясынын сальдосу отчёттук мезгил ичинде 2,5 млн АКШ доллары өлчөмүндө терс мааниде түптөлүү менен Кыргыз Республикасында резидент эместердин ишкердиктен алынган кирешелеринин чогуу алгандагы көлөмүнүн кыскарышынын натыйжасында 72,7 пайызга төмөндөгөн.

ЭКИНЧИЛИК КИРЕШЕЛЕР БАЛАНСЫ

Жеке сектордун трансферттеринин таза агылып кирүүсүнүн өсүшү “экинчилик кирешелердин” статьясына аныктоочу таасирин тийгизген.

2023-жылдын жыйынтыгы боюнча **экинчилик кирешелердин** балансы жеке сектордун трансферттеринин түшүүлөрүнүн 11,2 пайызга, 2 305,7 млн АКШ долларына чейин өсүшү эсебинен 7,2 пайызга көбөйүү менен 2 310,5 млн АКШ доллары өлчөмүндө оң мааниде түптөлгөн.

Жеке трансферттер түзүмүндө, мурдагыдай эле, түшүүлөрдүн дээрлик бардык көлөмү “иштеп жаткандардын акча которуулары” статьясы боюнча акча каражаттарынын агылып кирүү эсебинен камсыздалган. Отчёттук мезгил ичинде акча которуулардын дүң агылып кирүүсү 12,4 пайызга төмөндөсө, агылып чыгуусу 53,2 пайызга кыскарган. Натыйжада, таза агылып кирүү 2 293,0 млн АКШ доллары өлчөмүндө түптөлгөн, бул 2022-жылдын көрсөткүчүнө караганда 12,0 пайызга жогору.

10-таблица. Иштеп жаткандардын акчалай которууларынын түзүмү*

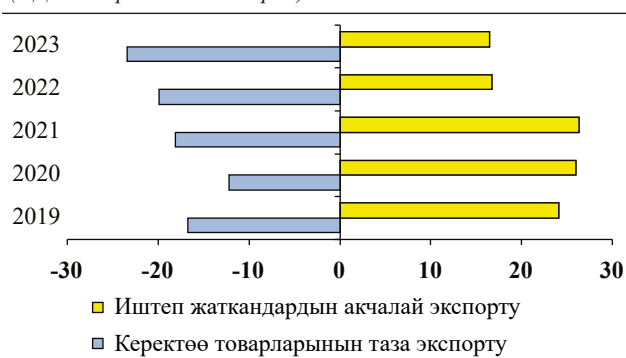
(млн АКШ долларында)

	2019	2020	2021	2022	2023
1.1. Иштеп жаткандардын акчалай которуулары	2 138,7	2 136,1	2 433,6	2 047,4	2 293,0
1.1.1. Түшүүлөр	2 697,6	2 630,6	3 011,8	3 266,6	2 863,0
алардын ичинен:					
Акча которуу системалары боюнча түшүүлөр	2 406,9	2 377,2	2 756,2	2 928,2	1 955,6
Жеке адамдардын банк аркылуу түшкөн трансферттери ¹	2,7	45,0	35,4	164,6	756,2
Почта аркылуу калктын акча которуулары	0,9	0,6	0,9	1,1	0,7
Улуттук банктын кошумча баа берүүлөрү ²	287,1	207,8	219,3	172,8	150,5
1.1.2. Агылып чыгуу	-558,9	-494,5	-578,3	-1 219,2	-570,0

* Кошумча баа берүүлөрдү эске алганда, Улуттук банктын маалыматтары боюнча

¹ 3 000 АКШ долларынан ашпаган өлчөмдөгү которуулар эске алынган; 2020-жылдан тартып телефон номери боюнча которуулар да эске алынган.² Мигранттардын нак формада алынып келинген которууларынын бөлүгүн кошумча эсептөө үчүн 10% өлчөмүндө кошумча баа берүү коэффициенти колдонулат (2019-жылдын I чейрегинен тартып 2020-жылдын I чейрегин кошо алгандагы мезгилде – 15,5%).**4-график. Акча которуулардын жана керектөө товарларынын таза экспортунун сальдосу**

(ИДӨгө карата пайыздарда)

Акча каражаттарын которуунун негизги ыкмасы болуп, акча которуу системалары⁶ калат, алар аркылуу бардык акча которуулардын 68,3 пайызынан ашыгы өлкөгө келип түшөт (2022-жылдын жыйынтыгына караганда үлүш 89,6 пайыздан төмөндөгөн). 2023-жылдын жыйынтыгы боюнча которуу системалары аркылуу келип түшкөн каражаттардын дүң көлөмү 1 955,6 млн АКШ долларын түзгөн⁷, бул 2022-жылдын салыштыруу үчүн көрсөткүчүнөн 33,2 пайызга аз. Өлкөдөн которуулардын көлөмү да азайып, 450,8 млн АКШ долларын түзгөн. Натыйжада, жеке адамдардын которуу системалары аркылуу акча которуулар агымынын таза көлөмү 12,9 пайызга төмөндөп, 1 504,8 млн АКШ долларын түзгөн. Мунун алкагында банктык мобилдик тиркемелер (банктык карталар) жана электрондук капчыктар аркылуу акча которуулардын көлөмү жалпысынан 4,6 эсеге олуттуу өскөн (бардык акча которуулардын келип түшүүлөрүнүн жалпы көлөмүндө үлүшү 26,4 пайызга жакынды ээлейт). Почта аркылуу которуулардын салыштырма салмагы бир аз бойдон калган.

Акча которуулардын географиялык түзүмү өзгөрүүсүз калган. Отчёттук мезгилдин жыйынтыгы боюнча акча которуулардын басымдуу бөлүгү Россия Федерациясынан түшкөн (93,5 пайызы). Ал эми Кыргыз Республикасынан жөнөтүлгөн которуулардын түзүмүндө олуттуу көлөм да (86,0 пайыз) Россия Федерациясына туура келген.

2023-жылдын жыйынтыгы боюнча иштеп жаткандардын акча которууларынын 2 293,0 млн АКШ доллары өлчөмүндө таза агылып кирүүсү керектөө товарларынын таза экспортунун ордун жабуу үчүн жетишсиз болгон, ал өз кезегинде, 3 267,6 млн АКШ доллары өлчөмүндө терс мааниде түптөлгөн.

⁶ Anelik, Blizko, Contact, Migom, MoneyGram, Western Union, Unistream, “Золотая Корона”, “Быстрая почта”, “Аллюр” жана башка которуу системалары жана “Кыргыз почтасы” МИ аркылуу которуулар.⁷ Улуттук банктын кошумча баа берүүлөрүн эске албаганда.

КАПИТАЛ МЕНЕН ОПЕРАЦИЯЛАР ЭСЕБИ

Капитал менен операциялар эсебинин оң сальдосу, эң башкысы, капиталдык трансферттердин агылып кирүүсү менен шартталган.

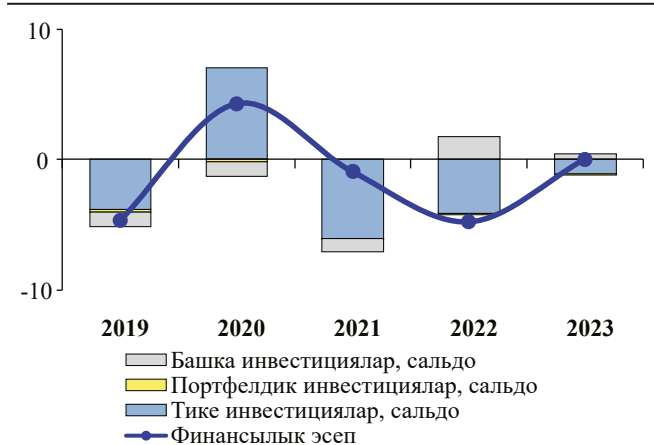
2023-жылдын жыйынтыгы боюнча капитал менен операциялар эсеби мамлекеттик сектордун капиталдык трансферттеринин 190,5 млн АКШ доллары өлчөмүндө чет өлкөдөн таза агылып кирүүсүнүн эсебинен 220,6 млн АКШ доллары суммасында оң калыптанган.

ФИНАНСЫЛЫК ЭСЕП

Финансылык эсептин терс сальдосу, эң оболу, тике инвестициялардын динамикасы менен калыптанган.

5-график. Финансылык эсеп

(ИДӨгө карата пайыздарда)

2023-жылдын жыйынтыгы боюнча финансылык эсепте көрсөтүлгөн тыштан таза карыз алышуу (төлөм теңдеминин аналитикалык берилиши) 75,9 млн АКШ долларын түзгөн, ал эми 2022-жылдын жыйынтыгы боюнча 297,4 млн АКШ доллары өлчөмүндө таза карыз алышуу байкалган. Отчёттук мезгил ичинде финансылык эсептин түптөлүшүнө, мурдагыдай эле, тике жана башка инвестициялар негизги таасирин тийгизген.

Кароого алынып жаткан мезгил ичинде “башка инвестициялар” статьясы боюнча тышкы экономикалык операциялар 66,1 млн

АКШ долларында тыштан таза кредиттөөнү камсыз кылган, ал эми 2022-жылдын жыйынтыгы боюнча ушундай эле көрсөткүч үчүн тыштан таза кредиттөө 211,8 млн АКШ доллары өлчөмүндө байкалган. Отчёттук мезгилде башка инвестициялардын динамикасы негизинен финансылык активдерди таза сатып алуу менен аныкталган. Кыргыз Республикасынын чегинен тышкары резиденттердин активдеринин 507,5 млн АКШ долларына өсүшүн (2022-жылдын жыйынтыгы боюнча активдер 1 110,5 млн АКШ долларына көбөйгөн) чет мамлекеттердеги банк-резиденттердин накталай валюта жана депозиттеринин жалпы көлөмүнүн 351,7 млн АКШ долларына көбөйүшү менен түшүндүрүүгө болот. Ал эми жеке сектордун соода кредиттери жана аванстары 110,1 млн АКШ долларына өсүшү байкалган. 2023-жылдын акырына карата абал боюнча ишканалардын дебитордук карыздарынын басымдуу көлөмү дүң жана чекене соода жүргүзүү, пайдалуу кендерди казып алуу чөйрөлөрүнө, ошондой эле кесиптик, илимий жана техникалык ишкердик мекемелерине туура келген.

Отчёттук мезгилде 441,4 млн АКШ доллары суммасында милдеттенмелерди таза кабыл алуу негизинен бардык секторлордо ссуда жана зайымдар боюнча милдеттенмелердин 241,7 млн АКШ долларына өсүшү менен байланыштуу болгон. Мындан тышкары, экономиканын башка секторлорунун соода кредиттери жана аванстары боюнча милдеттенмелеринин 136,0 млн АКШ долларына көбөйгөндүгү байкалган (2022-жыл ичинде соода кредиттери жана аванстар боюнча милдеттенмелер 282,6 млн АКШ долларына өскөн), бул негизинен алынган кредиттердин көлөмүнүн карыздын негизги суммасы боюнча төлөөлөрдөн көбөйүшү эсебинен жүргөн.

Отчёттук мезгилде тике инвестициялар боюнча терс сальдо 151,3 млн АКШ долларын түзгөн (таза карыз алышуу), бул эң башкысы, 159,2 млн АКШ доллары өлчөмүндө кайра инвестициялоодон түшкөн кирешелердин эсебинен резиденттер 97,0 млн АКШ доллары өлчөмүндө милдеттенмелерди таза кабыл алуусунун өсүшү менен шартталган.

Тармактар боюнча алсак, тике чет өлкө инвестицияларынын негизги көлөмү финансылык ортомчулук жана камсыздандыруу чөйрөсүнө (таза агылып кирүү – 132,5 млн АКШ доллары),

иштеп чыгаруу өндүрүшү ишканалары (106,9 млн АКШ доллары), дүң жана чекене соода жүргүзүү (69,3 млн АКШ доллары), ошондой эле транспорт ишмердиги жана жүктөрдү сактоо (13,8 млн АКШ доллары) чөйрөсүнө багытталган. Мында кесиптик, илимий жана техникалык иш (87,2 млн АКШ доллары), пайдалуу кендерди казып алуу (60,1 млн АКШ доллары), электр энергиясы, газ, буу жана тазаланган аба менен камсыздоодон (28,6 млн АКШ доллары) жана маалымат жана байланыш чөйрөсүнөн (7,5 млн АКШ доллары) таза агылып чыгуу байкалган.

“Каталар жана калтырып кетүүлөр” статьясынын сальдосу 6 520,0 млн АКШ доллары өлчөмүндө оң мааниде түптөлгөн. 2023-жылдын акырына карата эл аралык резервдердин дүң көлөмү 3 236,5 млн АКШ долларын түзгөн, бул келечекте товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр импортунун 2,9 айынын⁸ ордун жабат.

⁸ Маалымат үчүн: резервдик активдердин көлөмү келечекте товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр импортунун 2,7 айын каржылоо үчүн жетиштүү.

11-таблица. Кыргыз Республикасынын төлөм теңдеми (аналитикалык берүүдө)

(млн АКШ долларында)

	2019	2020	2021	2022	2023
Күндөлүк операциялар эсеби	-1 066,8	374,3	-737,7	-5 142,7	-6 736,2
Товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр	-2 562,5	-1 615,4	-2 636,0	-7 027,2	-8 857,0
экспорт	3 107,7	2 435,4	3 291,9	3 628,1	5 440,5
импорт	5 670,2	4 050,8	5 927,9	10 655,4	14 297,5
Соода балансы ¹	-2 624,3	-1 439,6	-2 418,1	-6 918,7	-8 205,8
Төлөм теңдеми методологиясына ылайык экспорт (ФОБ баасында)	1 192,2	1 020,2	1 357,0	2 240,3	2 019,1
анын ичинде Рэкспорт	86,2	67,7	113,8	154,7	150,7
Монетардык эмес алтын	832,9	987,0	1 413,0	13,1	1 284,3
Импорт (ФОБ баасында)	4 649,4	3 446,8	5 188,1	9 172,1	11 509,3
Кызмат көрсөтүүлөр балансы	61,8	-175,9	-218,0	-108,5	-651,2
экспорт	1 082,7	428,2	521,8	1 374,8	2 137,0
импорт	1 020,8	604,1	739,8	1 483,3	2 788,3
Транспорттук кызмат көрсөтүүлөр	-184,4	-199,6	-293,4	-547,4	-824,6
экспорт	269,8	153,1	203,7	364,8	388,5
импорт	454,1	352,7	497,1	912,3	1 213,1
Кыдыруулар	252,4	62,5	134,1	537,7	492,3
экспорт	643,5	151,3	206,8	755,7	1 024,1
импорт	391,1	88,8	72,8	217,9	531,8
Жеке, маданий жана оюн-зоок кызматтары	24,9	-12,4	-37,0	-70,5	-235,6
экспорт	79,8	30,3	22,7	91,2	387,2
импорт	54,9	42,7	59,7	161,7	622,8
Башка кызмат көрсөтүүлөр	-31,1	-26,3	-21,6	-28,3	-83,3
экспорт	89,6	93,5	88,6	163,1	337,2
импорт	120,7	119,8	110,2	191,4	420,5
Баштапкы кирешелер балансы¹	-774,6	-256,4	-622,3	-270,4	-189,7
Алууга	37,5	20,6	9,8	29,4	85,5
Төлөөгө	812,2	277,0	632,0	299,8	275,3
Эмгекке төлөөлөр (нетто)	-15,0	-11,1	-6,2	-9,2	-2,5
Алууга	—	—	—	—	—
Төлөөгө	15,0	11,1	6,2	9,2	2,5
Инвестициялык кирешелер	-759,6	-245,4	-616,0	-261,2	-187,2
Алууга кирешелер	37,5	20,6	9,8	29,4	85,5
Төлөөгө кирешелер	797,1	266,0	625,8	290,5	272,7
Экинчилик кирешелер	2 270,3	2 246,1	2 520,6	2 154,9	2 310,5
Алууга	2 835,6	2 744,7	3 104,8	3 382,4	2 894,9
Төлөөгө	565,3	498,6	584,2	1 227,5	584,4
Капитал менен операциялар эсеби	88,5	79,8	133,9	180,8	220,6
Алууга	105,7	93,5	155,2	196,2	231,5
Төлөөгө	17,3	13,8	21,3	15,4	10,9
Таза кредиттөө (+)/ таза карыз алуу (-) (күндөлүк операциялар жана капитал менен операциялар эсебинин маалыматтары боюнча сальдо)	-978,4	454,0	-603,8	-4 961,9	-6 515,6

¹ Улуттук банктын кошумча баа берүүлөрүн эске алуу менен.

2022				2023				
I	II	III	IV	I	II	III	IV	
-1 112,4	-1 262,2	-1 827,0	-941,1	-1 458,6	-1 830,8	-2 103,8	-1 343,1	Күндөлүк операциялар эсеби
-1 390,6	-1 615,3	-2 395,5	-1 625,8	-1 830,7	-2 296,4	-2 488,5	-2 241,4	Товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр
547,4	903,1	882,3	1 295,4	955,5	1 252,3	1 386,3	1 846,5	экспорт
1 938,0	2 518,4	3 277,8	2 921,2	2 786,2	3 548,7	3 874,7	4 087,9	импорт
-1 324,8	-1 583,9	-2 370,9	-1 639,2	-1 803,0	-2 091,1	-2 279,9	-2 031,8	Соода балансы ¹
383,2	586,9	437,8	832,4	401,4	605,2	490,0	522,6	Төлөм теңдеми методологиясына ылайык экспорт (ФОб баасында)
39,7	28,4	48,0	38,6	24,2	55,4	43,4	27,8	анын ичинде Рэкспорт
0,2	0,4	0,3	12,2	50,3	252,5	316,9	664,6	Монетардык эмес алтын
1 708,2	2 171,1	2 809,0	2 483,7	2 254,7	2 948,8	3 086,8	3 219,0	Импорт (ФОб баасында)
-65,8	-31,5	-24,6	13,4	-27,8	-205,3	-208,6	-209,6	Кызмат көрсөтүүлөр балансы
164,0	315,8	444,2	450,8	503,8	394,6	579,4	659,3	экспорт
229,8	347,2	468,8	437,4	531,5	599,8	788,0	868,9	импорт
-92,9	-125,2	-161,0	-168,4	-129,0	-209,5	-249,0	-237,2	Транспорттук кызмат көрсөтүүлөр
65,3	86,7	110,2	102,7	111,9	95,1	84,3	97,2	экспорт
158,2	211,9	271,2	271,1	240,9	304,7	333,3	334,3	импорт
41,7	131,4	168,5	196,1	154,3	66,7	186,8	84,6	Кыдыруулар
63,6	186,4	257,5	248,0	304,5	187,3	340,6	191,8	экспорт
22,0	55,0	89,0	51,9	150,2	120,6	153,8	107,2	импорт
-14,2	-35,3	-19,7	-1,4	-49,5	-36,5	-117,6	-32,0	Жеке, маданий жана оюн-зоок кызматтары
10,8	10,4	30,7	39,2	26,3	51,0	77,6	232,3	экспорт
24,9	45,7	50,4	40,6	75,8	87,5	195,2	264,3	импорт
-0,4	-2,3	-12,5	-13,0	-3,6	-26,0	-28,8	-25,0	Башка кызмат көрсөтүүлөр
24,3	32,3	45,8	60,9	61,1	61,1	76,9	138,1	экспорт
24,7	34,6	58,2	73,9	64,7	87,1	105,6	163,1	импорт
-186,0	-351,3	26,1	240,8	-115,2	-169,4	-127,4	222,2	Баштапкы кирешелер балансы¹
3,6	2,2	8,8	14,8	20,0	19,1	25,8	20,6	Алууга
189,6	353,5	-17,3	-226,0	135,2	188,5	153,2	-201,6	Төлөөгө
-2,0	-3,3	-1,9	-2,0	-0,6	-0,5	-0,5	-0,8	Эмгекке төлөөлөр (нетто)
—	—	—	—	—	—	—	—	Алууга
2,0	3,3	1,9	2,0	0,6	0,5	0,5	0,8	Төлөөгө
-184,0	-348,0	27,9	242,8	-114,6	-168,9	-126,9	223,0	Инвестициялык кирешелер
3,6	2,2	8,8	14,8	20,0	19,1	25,8	20,6	Алууга кирешелер
187,6	350,2	-19,2	-228,0	134,6	187,9	152,6	-202,4	Төлөөгө кирешелер
464,2	704,4	542,4	443,9	487,3	635,0	512,1	676,1	Экинчилик кирешелер
580,9	963,2	966,2	872,0	649,7	764,8	639,5	840,9	Алууга
116,7	258,8	423,8	428,1	162,4	129,8	127,4	164,8	Төлөөгө
21,0	50,5	51,9	57,4	35,2	63,4	50,1	71,9	Капитал менен операциялар эсеби
24,8	54,6	56,9	59,9	38,1	66,2	53,1	74,0	Алууга
3,8	4,1	5,1	2,5	2,9	2,8	3,0	2,1	Төлөөгө
-1 091,4	-1 211,7	-1 775,1	-883,7	-1 423,3	-1 767,4	-2 053,7	-1 271,2	Таза кредиттөө (+)/ таза карыз алуу (-) (күндөлүк операциялар жана капитал менен операциялар эсебинин маалыматтары боюнча сальдо)

11-таблица. Кыргыз Республикасынын төлөм теңдеми (аналитикалык берүүдө) (уландысы)

	2019	2020	2021	2022	2023
Финансылык эсеп	-461,1	473,1	-666,8	-297,4	-75,9
<i>Таза кредиттөө (+)/ таза карыз алуу (-) (күндөлүк операциялар жана капитал менен операциялар эсебинин маалыматтары боюнча сальдо)</i>	-461,1	473,1	-666,8	-297,4	-75,9
Тике инвестициялар¹	-336,7	582,4	-560,7	-509,5	-151,3
Финансылык активдерди таза сатып алуу	67,2	180,9	-334,5	-454,6	7,9
Милдеттенмелерди таза кабыл алуу	403,9	-401,5	226,2	54,8	159,2
Портфельдик инвестициялар	-25,0	-15,1	-0,4	-0,4	-0,3
Финансылык активдерди таза сатып алуу	-24,8	-15,0	—	—	—
Милдеттенмелерди таза кабыл алуу	0,2	0,1	0,4	0,4	0,4
Туунду финансылык инструменттер	—	0,3	0,3	0,7	9,6
Финансылык активдерди таза сатып алуу	4,4	-7,6	3,3	3,2	3,2
Милдеттенмелерди таза кабыл алуу	4,4	-7,9	3,0	2,5	-6,4
Башка инвестициялар	-99,4	-94,5	-106,0	211,8	66,1
Финансылык активдерди таза сатып алуу	107,1	79,9	340,6	1 110,5	507,5
Капиталда башка катышуу	—	—	—	—	—
Накталай валюта жана депозиттер	33,8	116,5	274,8	821,2	351,7
Борбордук банк	10,4	-61,2	18,7	-63,4	32,3
Борбордук банкты эске албаганда, депозиттик уюмдар	22,1	175,6	274,2	678,2	272,7
Мамлекеттик башкаруу сектору	—	—	—	—	—
Башка секторлор	1,3	2,1	-18,1	206,5	46,7
Ссудалар жана насыялар	-2,1	-0,3	-1,5	0,7	0,5
Борбордук банк	—	—	—	—	—
Борбордук банкты эске албаганда, депозиттик уюмдар	-2,1	-0,3	-1,5	0,7	0,5
Мамлекеттик башкаруу сектору	—	—	—	—	—
Башка секторлор	—	—	—	—	—
Камсыздандыруу, пенсиялык программалар жана стандарттык гарантиялардын программасы	—	—	—	—	—
Соода кредиттери жана аванстар	72,3	-35,6	93,6	290,7	110,1
Борбордук банк	—	—	—	—	—
Борбордук банкты эске албаганда, депозиттик уюмдар	—	—	—	—	—
Мамлекеттик башкаруу сектору	—	—	—	—	—
Башка секторлор	72,3	-35,6	93,6	290,7	110,1
Башка дебитордук карыз	3,0	-0,7	-26,3	-2,1	45,2
Милдеттенмелерди таза кабыл алуу	206,5	174,5	446,6	898,7	441,4
Капиталда башка катышуу	—	—	—	—	—
Накталай валюта жана депозиттер	16,4	-0,5	37,3	429,1	63,7
Борбордук банк	—	—	—	—	—
Борбордук банкты эске албаганда, депозиттик уюмдар	16,4	-0,5	37,3	429,1	63,7
Ссудалар жана насыялар	133,5	129,6	233,3	187,0	241,7
Борбордук банк	—	—	—	—	—
Борбордук банкты эске албаганда, депозиттик уюмдар	29,7	-53,1	-33,3	-36,6	-13,4
Мамлекеттик башкаруу сектору	66,2	41,2	157,5	192,1	159,2
Башка секторлор	37,6	141,6	109,1	31,4	95,9
Камсыздандыруу, пенсиялык программалар жана стандарттык гарантиялардын программасы	—	—	—	—	—
Соода кредиттери жана аванстар	56,6	45,3	-65,4	282,6	136,0
Башка секторлор	56,6	45,3	-65,4	282,6	136,0
Башка дебитордук карыз	—	—	—	—	—
Атайын карыз алышуу укугу	—	—	241,5	—	—
Каталар жана калтырып кетүүлөр	559,3	-103,7	500,9	4 372,6	6 520,0
Камдык активдер жана аларга тиешелүү статьялар	42,0	-122,7	564,0	-291,9	80,3
Резервдик активдер ²	16,5	108,4	584,9	-307,0	9,5
Монетардык алтын	—	—	—	—	—
Атайын карыз алышуу укугу	11,2	-26,6	255,8	24,7	20,3
ЭВФтеги резервдик позиция	—	—	—	—	—
Башка резервдик активдер	5,3	135,0	329,1	-331,7	-10,8
ЭВФ менен операциялар боюнча ссуда жана насыялар (резервди кошпогондо)	-25,5	216,9	-25,7	-21,6	-70,8
Борбордук банк	-2,3	—	—	—	—
Мамлекеттик башкаруу сектору	-23,2	216,9	-25,7	-21,6	-70,8
Өзгөчө каржылоо	—	14,2	46,6	6,6	—

² ЭВФтин методологиясына ылайык активдердин резервине кошуу үчүн Кыргыз Республикасынын резиденттери тарабынан ишке ашырылган куйма түрүндөгү алтынга байланыштуу операциялар резервдик активдерден алынып салынган.

2022				2023				
I	II	III	IV	I	II	III	IV	
-164,2	-45,2	-390,7	302,7	125,0	-107,6	-148,4	55,0	Финансылык эсеп
-164,2	-45,2	-390,7	302,7	125,0	-107,6	-148,4	55,0	<i>Таза кредиттөө (+)/ таза карыз алуу (-) (күндөлүк операциялар жана капитал менен операциялар эсебинин маалыматтары боюнча салыдо)</i>
18,1	-159,5	-710,5	342,4	-75,1	-180,6	-147,2	251,7	Тике инвестициялар¹
12,5	-9,1	-460,4	2,4	5,3	-0,1	-3,6	6,4	Финансылык активдерди таза сатып алуу
-5,6	150,4	250,1	-340,0	80,4	180,5	143,6	-245,3	Милдеттенмелерди таза кабыл алуу
-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	Портфельдик инвестициялар
—	—	—	—	0,0	—	—	—	Финансылык активдерди таза сатып алуу
0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	Милдеттенмелерди таза кабыл алуу
-7,8	-34,1	24,1	18,5	7,6	2,1	-0,3	0,1	Туунду финансылык инструменттер
1,2	3,5	1,6	-3,0	0,0	2,3	6,3	-5,3	Финансылык активдерди таза сатып алуу
9,0	37,6	-22,6	-21,5	-7,6	0,2	6,5	-5,5	Милдеттенмелерди таза кабыл алуу
-174,4	148,5	295,7	-58,1	192,5	71,0	-0,8	-196,7	Башка инвестициялар
-64,5	288,0	470,9	416,2	24,0	255,2	42,6	185,7	Финансылык активдерди таза сатып алуу
—	—	—	—	—	—	—	—	Капиталда башка катышуу
-70,9	143,6	445,8	302,6	124,4	162,0	5,7	59,7	Накталай валюта жана депозиттер
7,0	-66,6	1,7	-5,5	-5,8	11,2	0,9	26,0	Борбордук банк
-82,6	181,8	474,3	104,7	127,0	176,2	-24,3	-6,2	Борбордук банкты эске албаганда, депозиттик уюмдар
—	—	—	—	—	—	—	—	Мамлекеттик башкаруу сектору
4,8	28,4	-30,1	203,4	3,1	-25,4	29,1	39,9	Башка секторлор
3,3	-0,6	-1,9	-0,1	0,4	-0,1	0,1	0,0	Ссудалар жана насыялар
—	—	—	—	—	—	—	—	Борбордук банк
3,3	-0,6	-1,9	-0,1	0,4	-0,1	0,1	0,0	Борбордук банкты эске албаганда, депозиттик уюмдар
—	—	—	—	—	—	—	—	Мамлекеттик башкаруу сектору
—	—	—	—	—	—	—	—	Башка секторлор
—	—	—	—	—	—	—	—	Камсыздандыруу, пенсиялык программалар жана стандарттык гарантиялардын программасы
4,0	144,8	27,4	114,5	-100,5	93,2	35,7	81,8	Соода кредиттери жана аванстар
—	—	—	—	—	—	—	—	Борбордук банк
—	—	—	—	—	—	—	—	Борбордук банкты эске албаганда, депозиттик уюмдар
—	—	—	—	—	—	—	—	Мамлекеттик башкаруу сектору
4,0	144,8	27,4	114,5	-100,5	93,2	35,7	81,8	Башка секторлор
-1,0	0,2	-0,5	-0,8	-0,3	0,1	1,1	44,2	Башка дебитордук карыз
109,8	139,5	175,1	474,3	-168,6	184,2	43,4	382,4	Милдеттенмелерди таза кабыл алуу
—	—	—	—	—	—	—	—	Капиталда башка катышуу
-0,5	74,8	157,7	197,0	47,8	-29,5	-10,6	55,9	Накталай валюта жана депозиттер
—	—	—	—	—	—	—	—	Борбордук банк
-0,5	74,8	157,7	197,0	47,8	-29,5	-10,6	55,9	Борбордук банкты эске албаганда, депозиттик уюмдар
33,4	19,6	11,6	122,3	-45,0	41,4	100,7	144,6	Ссудалар жана насыялар
—	—	—	—	—	—	—	—	Борбордук банк
2,2	-14,7	-13,7	-10,3	-17,3	-18,1	10,4	11,7	Борбордук банкты эске албаганда, депозиттик уюмдар
22,1	9,3	-0,1	160,9	-3,2	22,9	18,6	121,0	Мамлекеттик башкаруу сектору
9,2	25,0	25,4	-28,2	-24,5	36,7	71,8	12,0	Башка секторлор
—	—	—	—	—	—	—	—	Камсыздандыруу, пенсиялык программалар жана стандарттык гарантиялардын программасы
76,9	45,1	5,9	154,9	-171,4	172,2	-46,7	181,8	Соода кредиттери жана аванстар
76,9	45,1	5,9	154,9	-171,4	172,2	-46,7	181,8	Башка секторлор
—	—	—	—	—	—	—	—	Башка дебитордук карыз
—	—	—	—	—	—	—	—	Атайын карыз алышуу укугу
561,9	1 269,9	1 387,9	1 152,8	1 222,4	1 610,7	1 919,9	1 766,9	Каталар жана калтырып кетүүлөр
-365,3	103,5	3,5	-33,6	-325,9	-49,1	14,6	440,7	Камдык активдер жана аларга тиешелүү статьялар
-358,7	93,1	2,2	-43,6	-325,9	-69,2	-6,3	410,9	Резервдик активдер ²
—	—	—	—	—	—	—	—	Монетардык алтын
28,0	-3,2	0,1	-0,1	-0,7	-2,3	39,1	-15,8	Атайын карыз алышуу укугу
—	—	—	—	—	—	—	—	ЭВФтеги резервдик позиция
-386,7	96,3	2,2	-43,4	-325,2	-66,8	-45,4	426,7	Башка резервдик активдер
—	-10,4	-1,3	-10,0	—	-20,1	-20,9	-29,8	ЭВФ менен операциялар боюнча ссуда жана насыялар (резервди кошпогондо)
—	—	—	—	—	—	—	—	Борбордук банк
—	-10,4	-1,3	-10,0	—	-20,1	-20,9	-29,8	Мамлекеттик башкаруу сектору
6,6	—	—	—	—	—	—	—	Өзгөчө каржылоо

Төлөм теңдеми жана эл аралык инвестициялык позиция боюнча колдонмонун 6-басылмасындагы сунуш-көрсөтмөлөргө ылайык методологияга өтүү

Улуттук банк тышкы сектор статистикасынын методологиясы эл аралык стандарттарга ылайык келишин камсыз кылуу максатында, төлөм теңдеминин статистикасын ЭВФтин методологиясы – Төлөм теңдеми боюнча колдонмонун 6-басылмасына (мындан ары – РПБ6 методологиясы) ылайык түзүүгө өтүү иши аткарылган.

Бул кыстырмада пайдалануучуларга РПБ5 салыштырганда РПБ6 методологиясына киргизилген операцияларды эсепке алуу системасы боюнча негизги өзгөртүүлөр сунушталган (1-таблица).

РПБ6 талаптары РПБ5 методологиясынын негизинде түзүлгөндүгүн эске алсак, жаңы методологияга негизделген төлөм теңдеминин статистикалык маалыматтарды жалпы алганда РПБ5 методологиясы боюнча түзүлгөн маалыматтарга салыштырууга болот. РПБ6 басылмасына ылайык, төлөм теңдеминин айрым статьялары топторго бөлүнгөндүгүнө байланыштуу төлөм теңдеминин эсептеринин маанилери өзгөргөн.

1-таблица. Төлөм теңдеминде операцияларды чагылдыруу

		Төлөм теңдеминин колдонмосунун 5-басылмасы		Төлөм теңдеминин колдонмосунун 6-басылмасы	
Негизги статьялардын аталыштары		1.Күндөлүк операциялар эсеби -Товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр -Кирешелер -Күндөлүк трансферттер 2.Капитал менен операциялар жана финансылык операциялар эсеби -Капитал менен операциялар эсеби -Финансылык эсеп		1.Күндөлүк операциялардын эсеби -Товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр -Баштапкы кирешелер -Экинчи кирешелер 2.Капитал менен операциялар жана финансылык операциялар эсеби 3.Финансылык эсеп	
		<i>Кредит</i>	<i>Дебет</i>	<i>Кредит</i>	<i>Дебет</i>
Күндөлүк операциялар эсеби жана капитал менен операциялар эсеби	Өткөрүүлөр боюнча операцияларды чагылдыруу	Товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр экспорту, алууга трансферттер жана өндүрүлбөгөн финансылык эмес активдердин чыгарылышы	Товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр импорту, төлөөгө киреше, жана өндүрүлбөгөн финансылык эмес активдердин сатылып алынышы	Товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр экспорту, алууга баштапкы киреше, экинчи киреше жана өндүрүлбөгөн финансылык эмес активдердин чыгарылышы	Товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр импорту, төлөөгө баштапкы киреше, төлөөгө экинчи киреше жана өндүрүлбөгөн финансылык эмес активдердин сатылып алынышы
	Өткөрүүлөрдө белгилерди колдонуу	Кредит боюнча чагылдырылган операциялар, “плюс” (+) белгиси менен белгиленет	Дебет боюнча чагылдырылган операциялар “минус” (-) белгиси менен белгиленет	Кредит боюнча чагылдырылган операциялар “плюс” (+) белгиси менен белгиленет	Дебет боюнча чагылдырылган операциялар “плюс” (+) белгиси менен белгиленет
	Сальдо аныктамасы	Жыйынтык сальдо = кредит + дебет		Жыйынтык сальдо = кредит - дебет	
Финансылык эсеп	<i>Агылып кирүү</i>	<i>Агылып чыгуу</i>	<i>Финансылык активдерди таза сатып алуу</i>	<i>Милдеттенмелерди таза кабыл алуу</i>	
	Өткөрүүлөр боюнча операцияларды чагылдыруу	Активдердин азаюусу, милдеттенмелердин көбөйүүсү	Активдердин көбөйүүсү, милдеттенмелердин азаюусу	Активдердин азаюусун алып салуу менен активдерди сатып алуу (финансылык активдердин таза өзгөрүүсү)	Милдеттенмелердин азаюусун алып салуу менен милдеттенмелерди кабыл алуу (финансылык милдеттенмелердин таза өзгөрүүсү)
	Өткөрүүлөрдө белгилерди колдонуу	Активдер: “минус” (-) белгиси – көбөйүү, “плюс” (+) белгиси – азаюу Милдеттенмелер: “плюс” (+) белгиси – көбөйүү, “минус” (-) белгиси – азаюу		Активдер: “плюс” (+) белгиси – көбөйүү, “минус” (-) белгиси – азаюу Милдеттенмелер: “плюс” (+) белгиси – көбөйүү, “минус” (-) белгиси – азаюу	
	Сальдо аныктамасы	Финансылык эсептин жыйынтык сальдосу = активдердин өзгөрүүсү + милдеттенмелердин өзгөрүүсү		Таза кредиттөө (+)/таза карыз алуу (-) = активдердин өзгөрүүсү – милдеттенмелердин өзгөрүүсү	

МАЗМУНУ

РПБ6 методологиясына ылайык Кыргыз Республикасынын төлөм теңдеминин эсептери боюнча өзгөртүүлөрдүн тизмеги

Товарлар

РПБ6 методологиялык талаптарын колдонууда “Товарлар” статьясына олуттуу өзгөртүүлөр, атап айтканда ошол эсепти сунуштоо формасына, статьяларды топторго бөлүүгө жана алардын финансы рынокторунда өзгөчө ролунан улам айрым товарларды бөлүп көрсөтүүгө тиешелүү өзгөртүүлөр киргизилген. Ошентип, “Товарлар” статьясында төмөнкү компоненттерди чагылдыруу сунушталат: *төлөм теңдеминин методологиясы боюнча товарлар экспорту/импорту, товарларды чет өлкөдө кайра сатуунун алкагында товарлардын таза экспорту, монетардык эмес алтын.*

Кыргыз Республикасынын төлөм теңдеминин товарларынын эсептерин РПБ6 методологиясынын талаптарына ылайык келтирүүдө төмөнкү өзгөртүүлөр киргизилген:

- негизги компоненттер катары товарлар экспорту/импорту жана монетардык эмес алтын чагылдырылат;
- товарлар экспортунун курамында реэкспорт кошумча статья түрүндө өзүнчө бөлүп көрсөтүлөт;
- порттордо ташып жеткирүүчүлөр тарабынан сатылып алынган товарлар экспорт/ импорт товарлары статьясына киргизилет, буга чейин мындай товарлар РПБ5 негизинде товарлардын курамында өзүнчө статья түрүндө көрсөтүлүп келген;
- мигранттардын жеке буюмдары товарлар экспорту/импорту статьясына киргизилбейт жана төлөм теңдеминин кандай болбосун башка эсептеринде чагылдырылбайт, анткени жаңы түшүндүрмөгө ылайык бул түшүнүк операция катары классификацияланбайт;
- РПБ6 методологиясына ылайык, резидент жана резидент эмес ортосунда товарга менчик укук өтпөй тургандыктан, кайра иштеп чыгуу үчүн товарлар жана ремонттолуучу товарлар “Товарлар” статьясынан алынып салынат.

Кызмат көрсөтүүлөр

Төлөм теңдеминде эл аралык кызмат көрсөтүүлөрдү эсепке алуунун жалпы концепциясына олуттуу өзгөртүүлөр киргизилген эмес. Жаңы методологияга ылайык негизги корректировкалар, кызмат көрсөтүүлөр эсебин Улуттук эсептер системасынын (СНС 2008) жана Эл аралык кызмат көрсөтүүлөр боюнча соода жүргүзүү статистикасы боюнча колдонмонун (БУУ, 2011) концептуалдуу негиздерине ылайык келтирүү максатында, бир катар көрсөткүчтөрдү эсепке алуу тартибин жана методологиясын тактоо, ошондой эле кызмат көрсөтүүлөр боюнча бөлүктөрдү жана айрым статьяларды кайрадан топторго бөлүү же аталышын өзгөртүү жагында киргизилген.

РПБ6 методологиясына ылайык келтирүү максатында, Кыргыз Республикасынын төлөм теңдеминин кызмат көрсөтүүлөр эсеби боюнча төмөнкү корректировкалар киргизилген:

- кызмат көрсөтүүлөр бөлүгүнө жаңы “Башка тараптарга таандык материалдык ресурстарды иштеп чыгуу боюнча кызмат көрсөтүүлөр” статьясы киргизилген. Башка тараптарга таандык материалдык ресурстарды иштеп чыгуу боюнча кызмат көрсөтүүлөргө ага таандык болбогон материалдык ресурстарды иштеп чыккан тарап ала турган төлөм гана кирет;
- почта кызматтары жана курьер менен байланыш боюнча кызмат көрсөтүүлөр (мурда “Байланыш кызматтары” статьясынын курамында чагылдырылып келген) “Транспорттук кызматтар” статьясына кошулду;
- “Курулуш кызматтары” статьясынын аталышы “Курулуш” дегенге алмаштырылды, бул эң башкысы, бул статьяда курулуш иштерин сыяктуу эле, курулуш иштери жүргүзүлүп жаткан өлкөдө курулуш иштерин жүргүзгөн резидент эмес ишкана тарабынан сатылып алынган товарларды жана кызмат көрсөтүүлөрдү эсепке алуу фактысын чагылдырат. Курулуш негизинен чет өлкөдө курулуш жана Кыргыз Республикасында курулуш болуп бөлүнөт;

- “Роялти жана лицензиялык төлөмдөр” (буга чейин “Ишкердик кызматтар” статьясынын курамында чагылдырылып келген) статьясынын аталышы өзгөртүлүп, РПБ6 методологиясына ылайык, “Башка категорияларга кирбеген интеллектуалдык менчикти пайдалануу үчүн төлөм” аталышында өзүнчө статья түзүлгөн;
- мурда өзүнчө статьяны түзгөн, телекоммуникациялык кызмат көрсөтүүлөр компьютердик жана маалыматтык кызмат көрсөтүүлөр менен бириктирилген жаңы статья түзүлгөн (мурда “Байланыш кызмат көрсөтүүлөрү” статьясында чагылдырылып келген).

Баштапкы кирешелер

Тышкы экономикалык ишкердик эсептери менен улуттук эсептер ортосунда макулдашууну камсыздоо үчүн “Кирешелер” статьясы жана анын компоненттери “Баштапкы кирешелер эсеби” статьясына ылайык келтирилген (СНС 2008-жыл). Инвестициялык кирешелер так бөлүктөргө бөлүнгөн, бул аны финансылык инструменттердин функционалдык жана инструменталдык классификациясы менен байланыштырууга мүмкүндүк берет. Мында статьянын көрсөткүчтөрүн мурдагыдай эле РПБ5 методологиясына ылайык түзүлгөн маалыматтарга салыштырууга болот.

Экинчилик кирешелер

Жалпы алганда, төлөм тендеминде күндөлүк трансферттерди эсепке алуунун концептуалдык негиздери анчалык өзгөргөн жок жана анда РПБ5 методологиясынын талаптары сакталган. РПБ6 методологиясынын талаптарына ылайык, “Күндөлүк трансферттер” эсеби “Экинчилик кирешелер” болуп өзгөргөн. Күндөлүк трансферттердин түрлөрүн кыйла кеңири классификациялоо каралган, экинчилик кирешелер эсебинин айрым чакан статьяларынын аныктамалары жана эсепке алуу тартиби такталган жана өзүнчө бөлүнгөн.

Финансылык эсеп

Жалпы алганда, РПБ6 ылайык финансылык эсепти түзүүнүн негизги принциптери өзгөргөн жок. Жаңы методологияда тике инвестициялар жөнүндө түшүнүктөр так берилген, алар “Экономикалык кызматташуу жана өнүктүрүү уюмунун тике чет өлкөлүк инвестицияларынын негизги аныктамалары” деген төртүнчү басылмасына ылайык келтирилген. Атап айтканда, контролдоо жана таасирин тийгизүү аныктамалары, инвестициялардын жана тутумдаш ишканалардын иретин эсепке алуу, ошондой эле активдер жана милдеттенмелер базасында маалыматтарды дүң негизде жана багыттуулук принцибине ылайык сунуштоо ыкмалары кароого алынган. Финансылык эсептин функционалдык жана инструменталдык категориялары кеңейтилген жана толукталган.

РПБ6 талаптарына ылайык келтирүүдө Кыргыз Республикасынын төлөм тендеминин финансылык эсебине төмөнкү өзгөртүүлөр киргизилген (1-таблицада чагылдырылган финансылык эсепке тиешелүү тилкелердин аталышынан жана белгилерди интерпретациялоодон тышкары):

- РПБ6 методологиясына ылайык, баштапкы кирешелер эсеби боюнча корреспонденциялоочу статьялардан бөлүп көрсөтүү максатында, тике инвестициялардагы “Кайра инвестицияланган инструменттер” статьясынын аталышы “Кайра инвестицияланган кирешелер” дегенге алмаштырылган;
- РПБ5 методологиясына ылайык, “Дебитордук жана кредиттик карыздар” статьяларында эсепке алынуучу товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр үчүн кардарга аванстар жана алдын ала төлөө, ошондой эле товарлар жана кызмат көрсөтүүлөрдү сунуштоочуларга түздөн-түз берилген кредиттер “Тоорук кредиттери жана аванстар” статьясында эсепке алынган. Мындан тышкары, тоорук кредиттерине жана аванстарга же башка финансылык эсеп инструменттерине кирбеген башка карыз башка кредиттик/дебитордук карыз курамында чагылдырылган;
- тике инвестицияларга кирбеген капиталга катышуу боюнча башка инструменттер башка инвестициялар курамына өзүнчө статья түрүндө камтылат;

- мөөнөтү өтүп кеткен карыз милдеттенмелерди жоюуга чейинки мурдагы инструмент боюнча чагылдырылууда, буга чейин РПБ5 ылайык, мурдагы милдеттенменин орду жабылган жана анын ордуна жаңы милдеттенме түзүлгөн катары болжолдонуп, мындай шарттуу операция “Башка активдер/башка милдеттенмелер” статьясы боюнча чагылдырылган.

РЕАЛДУУ ЭФФЕКТИВДҮҮ АЛМАШУУ КУРСУ

Кароого алынган мезгил ичинде кыргыз сомунун номиналдык эффективдүү алмашуу курсунун (НЭАК) индекси 1,3 пайызга төмөндөп, 2023-жылдын акырына 122,2 түзгөн. Мындай төмөндөө кыргыз сомунун еврого (7,7 пайызга), АКШ долларына (4,6 пайызга) жана кытай юанына (2,8 пайызга) карата нарксыздашы⁹ менен шартталган.

Муну менен катар, кыргыз сомунун түрк лирасына (48,8 пайызга), орус рублине (31,5 пайызга), япон йенине (2,1 пайызга) жана өзбек сумуна (4,6 пайызга) карата чыңдалгандыгы байкалган.

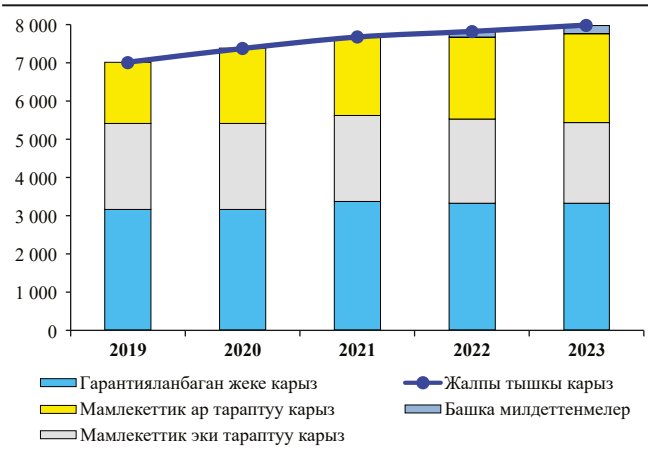
Отчёттук мезгилде Кыргыз Республикасында баалардын жылдык өсүшү 7,3 пайызды түзгөн, ал эми ушул эле мезгил ичинде соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдө инфляциянын орточо деңгээли 0,2 пайызга төмөндөгөн. Кыргыз сомунун НЭАК индекси төмөндөгөндүгүнө карабастан, Кыргыз Республикасында инфляциянын кыйла жогору деңгээли реалдуу эффективдүү алмашуу курсунун индексинин жогорулоосун шарттаган, ал отчёттук мезгил ичинде 6,1 пайызга өсүп, 2023-жылдын акырына карата 131,3 түзгөн.

⁹ Мында сомдун номиналдык эки тараптуу алмашуу курсу боюнча маалымат келтирилген. Индексти эсептөө үчүн базалык мезгил катары 2010-жыл пайдаланылган.

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ТЫШКЫ КАРЫЗЫ

6-график. Кыргыз Республикасынын жалпы тышкы карызынын бир мезгилдин акырына карата абал боюнча түзүмү*

(млн АКШ долларында)

* Улуттук банктын маалыматтары боюнча

Номиналдык тышкы карыздын жалпы көлөмү¹⁰ (алынган жана орду жабылбаган) 2023-жылдын акырына карата абал боюнча 7 980,4 млн АКШ долларын түзгөн, бул 2022-жылдын акырындагы тиешелүү көрсөткүчтөн 2,1 пайызга жогору. Көрсөтүлгөн карыз көлөмүн мамлекеттик жана жеке секторлордун карызы түзөт:

- мамлекеттик тышкы карыз – 4 652,7 млн АКШ доллары, бул жалпы тышкы карыздын 58,3 пайызы;
- мамлекет тарабынан гарантияланбаган жеке сектордун карызы¹¹ – 3 327,6 млн АКШ доллары (чогуу алгандагы карыздын 41,7 пайызы).

Кароого алынган мезгилдин акырына карата абал боюнча Кыргыз Республикасы

төмөнкү негизги карыздык көрсөткүчтөр менен мүнөздөлөт:

- ИДӨгө карата номиналдык жалпы тышкы карыз¹² – 57,9 пайыз;
- товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр экспортуна карата номиналдык жалпы тышкы карыз – 146,5 пайыз.

¹⁰ Мамлекеттик жана жеке секторлордун расмий кредиторлор алдында берилген кредиттер боюнча милдеттенмелери.

¹¹ УСКнын маалыматы боюнча.

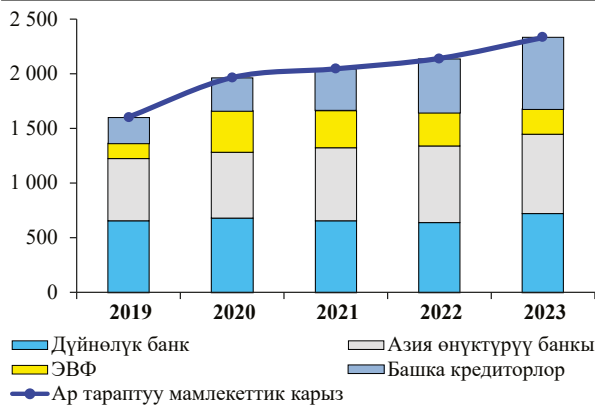
¹² Көрсөткүчтү эсептөө үчүн Улуттук банктын 2023-жылдын 31-декабрындагы курсу боюнча АКШ долларына эсептелген сом түрүндө ИДӨнүн жылдык мааниси пайдаланылган.

МАМЛЕКЕТТИК ТЫШКЫ КАРЫЗ

2023-жылы Кыргыз Республикасынын мамлекеттик тышкы карызы 3,8 пайызга жогорулап, жылдын акырына карата 4 652,7 млн АКШ долларын түзгөн.

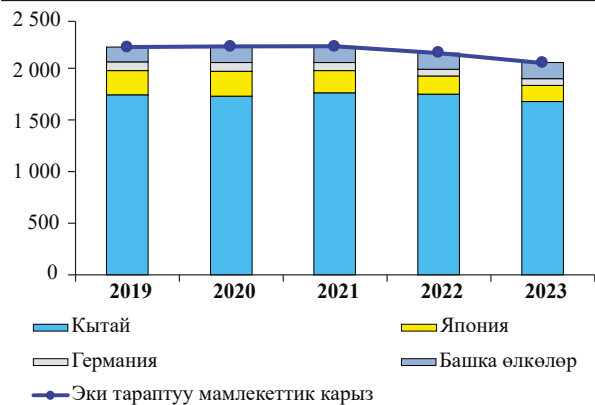
Кыргыз Республикасынын мамлекеттик тышкы карызынын түзүмүн көп тараптуу жана эки тараптуу кредиторлор алдында карыз, ошондой эле бөлүштүрүлгөн АКУ боюнча мамлекеттик сектордун башка милдеттенмелери түзөт.

7-график. Кыргыз Республикасынын кредиторлорунун мамлекеттик ар тараптуу карызынын бир мезгилдин акырына карата абал боюнча түзүмү*
(млн АКШ долларында)

* Улуттук банктын маалыматтары боюнча

8-график. Кыргыз Республикасынын кредиторлорунун мамлекеттик эки тараптуу карызынын бир мезгилдин акырына карата абал боюнча түзүмү*
(млн АКШ долларында)

* Улуттук банктын маалыматтары боюнча

Финансылык шарттарга ылайык, мамлекеттик тышкы карыздын түзүмүн негизинен жеңилдетилген шарттарда берилген зайымдар (төмөн пайыздык чендер жана төлөө мөөнөтү узартылган) түзгөн, алардын көлөмү жалпы көлөмдүн 98,5 пайызын түзөт.

Отчёттук мезгилдин акырына карата абал боюнча мамлекеттик тышкы карыз төмөнкү негизги карыздык көрсөткүчтөрдөн турат:

- ИДӨгө карата номиналдык мамлекеттик тышкы карыз – 33,7 пайыз;
- товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр экспортуна карата номиналдык мамлекеттик тышкы карыз – 85,4 пайыз.

Көп тараптуу кредиторлор алдында мамлекеттик тышкы карыздын номиналдык көлөмү 2023-жыл жыйынтыгы боюнча 8,9 пайызга жогорулап, 2 330,7 млн АКШ доллары өлчөмүндө калыптанган. Кыргыз Республикасынын көп тараптуу кредиторлору катары Дүйнөлүк банк, Азия өнүктүрүү банкы, Эл аралык валюта фонду, Ислам өнүктүрүү банкы, Эл аралык айыл чарбаны өнүктүрүү фонду, Европа реконструкциялоо жана өнүктүрүү банкы, Евразия өнүктүрүү банкы, Европа инвестициялоо банкы сыяктуу эл аралык финансылык институттар жана башкалар саналат. Акыркы жылдары кредиторлор боюнча көп тараптуу карыз түзүмү анчалык өзгөргөн эмес: көп тараптуу кредиттер боюнча карыздын бардык көлөмүнүн 73,1 пайызы Азия өнүктүрүү банкы, Дүйнөлүк банк жана Евразия өнүктүрүү банкы алдында милдеттенмелерге туура келет.

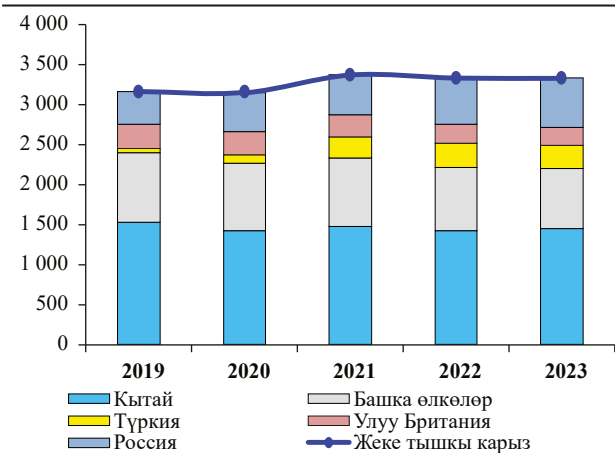
Эки тараптуу кредиторлор алдында тышкы карыздын номиналдык көлөмү 2023-жылы 4,5 пайызга кыскарып, 2 093,6 млн АКШ долларын түзгөн. 2023-жылдын акырына карата Кыргыз Республикасынын негизги эки тараптуу кредиторлору катары Кытай жана Япония саналган (чогуу алганда эки тараптуу карыз көлөмүнүн 89,2 пайызы).

Көп тараптуу жана эки тараптуу донорлордон түшкөн кредиттер, негизинен инфраструктуралык долбоорлорду каржылоого, энергетиканы, финансы системасын, айыл чарбасын өнүктүрүүгө жана түзүмдү өзгөртүүлөргө багытталган.

ЖЕКЕ ТЫШКЫ КАРЫЗ¹³

9-график. Кредиторлорунун жеке тышкы карызынын бир мезгилдин акырына карата абал боюнча түзүмү*

(млн АКШ долларында)

* УСК маалыматы боюнча

2023-жылдын акырына карата абал боюнча мамлекет тарабынан гарантияланбаган жеке тышкы карыздын көлөмү 2022-жыл жыйынтыгы боюнча ушул эле көрсөткүчкө салыштырганда 0,1 пайызга төмөндөп, 3 327,6 млн АКШ долларын түзгөн.

Жеке тышкы карыздын түзүмүн тике жана башка чет өлкөлүк инвесторлордон алынган кредиттер түзгөн, алардын көлөмү тиешелүүлүгүнө жараша 1 807,5 млн АКШ долларын жана 1 520,1 млн АКШ долларын түзөт.

Жеке сектордун ири кредиторлору катары Кытай (жеке тышкы карыздын жалпы көлөмүнүн 43,7 пайызы), Россия (18,3 пайыз), Түркия (8,9 пайыз) жана Улуу Британия (6,9 пайыз) катталган.

Отчёттук мезгилдин жыйынтыгы боюнча жеке секторго тышкы кредиттердин дүң агылып кириши 58,0 пайызга кыскарып, 539,9 млн АКШ долларын түзгөн, негизги карызды тейлөө боюнча төлөмдөрдүн көлөмү 64,8 пайызга азайып, 450,4 млн АКШ доллары деңгээлинде түптөлгөн.

2023-жылдын акырына карата абал боюнча жеке тышкы карыздын көрсөткүчтөрү төмөнкүнү түзгөн:

- ИДӨгө карата номиналдык жеке тышкы карыз – 24,1 пайыз;
- товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр экспортуна карата номиналдык жеке тышкы карыз – 61,1 пайыз.

¹³ Жеке тышкы карыз – бул жеке сектордун (коммерциялык банктар, банк эмес финансы-кредит уюмдары жана ишканалар) Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетинин гарантиясынан тышкары алынган кредиттер жана зайымдар түрүндө карызы. Бул, өлкөнүн резиденттеринин резидент эместер алдында негизги сумманы пайыздар менен же пайыздарсыз төлөө боюнча иш жүзүндө алынган жана орду жабылбаган карыздык милдеттенмелеринин суммасын (кайсы болбосун учурга карата) түшүндүрөт.

12-таблица. Кыргыз Республикасынын жалпы тышкы карызынын кредитторлордун түрү боюнча түзүмү
(млн АКШ долларында, бир мезгилдин акырына карата абал боюнча)

	2019		2020		2021		2022		2023	
	наркы	жый. карата пайызда	наркы	жый. карата пайызда	наркы	жый. карата пайызда	наркы	жый. карата пайызда	наркы	жый. карата пайызда
Жалпы тышкы карыз (I-II)	7 007,9	100,0	7 366,9	100,0	7 666,9	100,0	7 813,4	100,0	7 980,4	100,0
I. Мамлекеттик ж-а мамлекет тарабынан гарантияланган карыз	3 850,7	54,9	4 217,4	57,2	4 298,3	56,1	4 482,9	57,4	4 652,7	58,3
I.1 Көп тараптуу карыз¹	1 600,9	22,8	1 963,3	26,7	2 043,9	26,7	2 139,5	27,4	2 330,7	29,2
ЭВФ	140,3	2,0	376,4	5,1	340,4	4,4	302,2	3,9	233,3	2,9
Дүйнөлүк банк	657,7	9,4	677,4	9,2	652,4	8,5	636,2	8,1	720,3	9,0
Еуропа реконструкциялоо жана өнүктүрүү банкы	50,8	0,7	50,3	0,7	44,4	0,6	48,3	0,6	63,3	0,8
Евразия өнүктүрүү банкы	32,2	0,5	43,6	0,6	68,7	0,9	165,7	2,1	260,2	3,3
Еуропа бирлиги	16,8	0,2	18,2	0,2	17,0	0,2	15,9	0,2	16,5	0,2
Азия өнүктүрүү банкы	565,6	8,1	605,4	8,2	668,5	8,7	705,1	9,0	723,3	9,1
Еуропа инвестициялык банкы	11,2	0,2	36,5	0,5	56,6	0,7	54,2	0,7	78,5	1,0
Азия инфраструктуралык инвестиция банкы	—	—	—	—	3,1	0,0	10,2	0,1	26,0	0,3
Ислам өнүктүрүү банкы	92,9	1,3	118,3	1,6	156,8	2,0	166,5	2,1	172,9	2,2
Айыл чарбасын өнүктүрүүнүн эл аралык фондусу	24,3	0,3	28,6	0,4	28,3	0,4	28,4	0,4	30,2	0,4
ОПЕК	5,1	0,1	4,5	0,1	4,1	0,1	3,7	0,0	3,2	0,0
Түндүк өнүктүрүү фонду	4,0	0,1	4,1	0,1	3,5	0,0	3,1	0,0	3,0	0,0
I.2 Эки тараптуу карыз	2 249,8	32,1	2 254,1	30,6	2 254,4	29,4	2 191,9	28,1	2 093,6	26,2
I.2.1 ЕАЭБ өлкөлөрү	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Россия ²	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Казакстан	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Беларусь	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Армения	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
I.2.2 ЕАЭБ өлкөлөрүнөн тышкары	2 249,8	32,1	2 254,1	30,6	2 254,4	29,4	2 191,9	28,1	2 093,6	26,2
Түркия	93,3	1,3	89,5	1,2	82,1	1,1	74,7	1,0	66,5	0,8
Япония ²	239,2	3,4	242,0	3,3	217,2	2,8	179,5	2,3	159,5	2,0
Германия ²	82,0	1,2	88,8	1,2	78,8	1,0	70,8	0,9	69,6	0,9
Кытай	1 778,5	25,4	1 766,0	24,0	1 797,8	23,4	1 782,2	22,8	1 708,2	21,4
Франция ²	4,7	0,1	4,9	0,1	4,5	0,1	4,0	0,1	4,0	0,0
Кувейт	6,9	0,1	8,0	0,1	8,1	0,1	8,1	0,1	7,3	0,1
Корея Республикасы	14,8	0,2	14,9	0,2	13,3	0,2	11,8	0,2	11,0	0,1
Дания ²	2,8	0,0	2,6	0,0	2,5	0,0	2,3	0,0	2,0	0,0
Сауд Арабиясы	19,6	0,3	28,9	0,4	42,0	0,5	49,7	0,6	57,8	0,7
БАЭ	8,2	0,1	8,5	0,1	8,2	0,1	8,8	0,1	7,8	0,1
I.3 Мамлекет тарабынан гарантияланган карыз	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
I.4 Башка милдеттемелер	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
II. Гарантияланбаган карыз	3 157,2	45,1	3 149,5	42,8	3 368,6	43,9	3 330,5	42,6	3 327,6	41,7

¹ Эл аралык финансы институттарын кошпо алганда, көп тараптуу негизде иш алып баруучу кредитторлор.

² Париж Клубуна катышуучу өлкөлөр.

13-таблица. Кыргыз Республикасынын тышкы карызы

	2019	2020	2021	2022	2023
Бир мезгилдин акырына карата ДТК (млн АКШ доллары)	8 420,2	8 735,6	9 249,5	9 744,1	10 366,2
Бир мезгилдин акырына карата ЖТК (млн АКШ доллары)	7 007,9	7 366,9	7 666,9	7 813,4	7 980,4
Бир мезгилдин акырына ИДӨгө карата (пайыздар) ¹	78,8	95,2	83,0	65,6	57,9
Бир мезгилдин акырына товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр экспортунa карата ЖТК (пайыздар) ²	224,2	301,4	232,3	215,1	146,5
ЖТК боюнча төлөмдөр графиги (млн АКШ доллары) ³	1 143,0	1 084,2	880,4	1 620,6	845,3
ЖТКны иш жүзүндө тейлөө (млн АКШ доллары)	1 143,0	1 084,2	880,4	1 620,6	845,3
Товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр экспортунa карата ЖТКны тейлөө коэффициенти (пайыздар)					
- график боюнча	36,6	44,4	26,7	44,6	15,5
- иш жүзүндө тейлениши	36,6	44,4	26,7	44,6	15,5
Бир мезгилдин акырына карата МТК (млн АКШ доллары)	3 850,7	4 217,4	4 298,3	4 482,9	4 652,7
Бир мезгилдин акырына ИДӨгө карата МТК (пайыздар) ¹	43,3	54,5	46,5	37,6	33,7
Бир мезгилдин акырына товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр экспортунa карата МТК (пайыздар) ²	123,2	172,6	130,2	123,4	85,4
МТК боюнча төлөмдөр графиги (млн АКШ доллары) ³	203,1	205,3	192,2	260,9	357,9
МТКнын иш жүзүндө тейлениши (млн АКШ доллары) ⁴	203,1	205,3	192,2	260,9	357,9
Товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр экспортунa карата МТКны тейлөө коэффициенти (пайыздар)					
- график боюнча	6,5	8,4	5,8	7,2	6,6
- иш жүзүндө тейлениши	6,5	8,4	5,8	7,2	6,6
Бир мезгилдин акырына карата Жеке ТК (млн АКШ доллары)	3 157,2	3 149,5	3 368,6	3 330,5	3 327,6
Бир мезгилдин акырына ИДӨгө карата Жеке ТК (пайыздар) ¹	35,5	40,7	36,5	28,0	24,1
Товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр экспортунa карата Жеке ТК (пайыздар) ²	101,0	128,9	102,1	91,7	61,1
Жеке ТКнын иш жүзүндө тейлениши (млн АКШ доллары)	940,0	878,9	688,3	1 359,7	487,4
Бир мезгилдин акырына товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр экспортунa карата Жеке ТКны тейлөө коэффициенти (пайыздар)	30,1	36,0	20,9	37,4	9,0

¹ Көрсөткүчтөр, акыркы төрт чейректи камтыган өзгөрүлмөлүү жылдык ИДӨ маалыматтарынын негизинде келтирилген. ИДӨнүн доллар эквиваленти чейректин акырына карата курс боюнча эсептелинген.

² Товарлар жана кызмат көрсөтүүлөрдүн жылдык экспортунa карата.

³ Пайыздардын жана негизги суммалардын төлөмдөрүн камтыйт.

⁴ ЭВФ кредиттери боюнча тейлөөнү (анын ичинде 2021-жылдагы 12,5 млн АКШ доллары жана 2022-жылдагы 0,4 млн АКШ доллары өлчөмүндө ЭВФ ССРТ грантынын эсебинен) жана Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигине өткөрүлүп берилген бөлүштүрүлгөн АКУ боюнча пайыздарды төлөөлөрдү кошо алганда.

14-таблица. Кыргыз Республикасынын жеке тышкы карызынын географиялык түзүмү
(млн АКШ долларында)

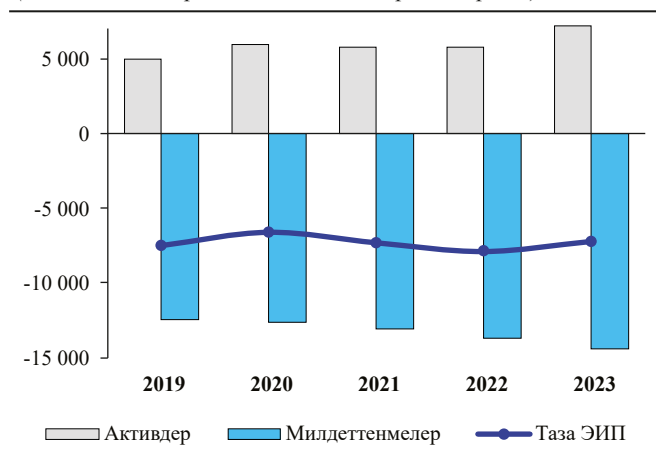
	2019		2020		2021		2022		2023	
	наркы	жсый. карата пайызда	наркы	жсый. карата пайызда	наркы	жсый. карата пайызда	наркы	жсый. карата пайызда	наркы	жсый. карата пайызда
Бардыгы болуп	3 157,2	100,00	3 149,5	100,00	3 368,6	100,00	3 330,5	100,00	3 327,6	100,00
Кытай	1 525,9	48,3	1 419,9	45,1	1 474,8	43,8	1 423,8	42,7	1 453,6	43,7
Россия	402,6	12,8	485,5	15,4	492,3	14,6	579,1	17,4	609,8	18,3
Түркия	48,4	1,5	107,6	3,4	269,9	8,0	313,3	9,4	296,5	8,9
Улуу Британия	308,3	9,8	287,3	9,1	278,4	8,3	231,0	6,9	228,4	6,9
Казакстан	126,0	4,0	120,3	3,8	119,5	3,5	180,2	5,4	139,1	4,2
Корея Республикасы	48,5	1,5	38,6	1,2	80,7	2,4	81,4	2,4	77,5	2,3
Швейцария	19,3	0,6	58,3	1,9	56,0	1,7	63,4	1,9	70,6	2,1
БАЭ	9,0	0,3	8,9	0,3	18,6	0,6	56,1	1,7	54,9	1,7
Австралия	69,8	2,2	61,1	1,9	51,9	1,5	52,3	1,6	43,9	1,3
АКШ	38,0	1,2	34,5	1,1	38,0	1,1	37,0	1,1	41,1	1,2
Канада	30,2	1,0	29,1	0,9	29,3	0,9	33,8	1,0	33,0	1,0
Люксембург	105,5	3,3	106,2	3,4	103,6	3,1	40,3	1,2	29,4	0,9
Нидерланд	62,7	2,0	47,8	1,5	39,4	1,2	30,1	0,9	27,8	0,8
Виргин аралдары, Улуу Британия	49,3	1,6	27,0	0,9	26,9	0,8	26,9	0,8	26,4	0,8
Германия	67,7	2,1	54,4	1,7	34,7	1,0	15,3	0,5	14,7	0,4
Кипр	47,5	1,5	37,1	1,2	38,6	1,1	11,8	0,4	14,0	0,4
Жана башка өлкөлөр	198,4	6,3	226,0	7,2	215,8	6,4	154,6	4,6	166,9	5,0

Эскертүү: УСКнын маалыматтары боюнча

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЭЛ АРАЛЫК ИНВЕСТИЦИЯЛЫК ПОЗИЦИЯСЫ

10-график. ЭИП динамикасы

(млн АКШ долларында, жылдын акырына карата)

2023-жыл жыйынтыгы боюнча Кыргыз Республикасынын таза эл аралык инвестициялык позициясы (ЭИП) 7 243,3 млн АКШ доллары деңгээлинде терс мааниде түптөлгөн, бул, өлкөнүн тышкы дүйнө алдында милдеттенмелеринин чет өлкөлүк активдерге караганда артышынан улам шартталган.

Өлкөнүн чет өлкөлүк активдери 2023-жылдын акырына карата 7 173,6 млн АКШ доллары өлчөмүндө түптөлгөн, бул 2022-жылдын жыйынтыгы боюнча ушул эле көрсөткүчтөн 23,7 пайызга жогору. Мындай динамика тышкы экономикалык

операциялардын, баалардын, валюта курстарынын өзгөрүшүнүн жана башка өзгөрүүлөрдүн натыйжасында калыптанган.

Активдер түзүмүндө “тике инвестициялар” статьясы боюнча запастардын 2,3 пайызга же 7,2 млн АКШ долларына көбөйүшү белгиленген, бул негизинен операциялардын жана Кыргыз Республикасынын резиденттеринин ээлигинде турган акциялардын баасынын өсүшүнүн эсебинен камсыздалган. Отчёттук мезгил ичинде “башка инвестициялар” боюнча активдер 35,5 пайызга же 955,3 млн АКШ долларына көбөйгөн. Негизинен өсүш резиденттердин нак акча жана депозит түрүндө активдеринин көлөмүнүн 21,7 пайызга же 440,1 млн АКШ долларына көбөйүшүнө байланыштуу операциялардын эсебинен камсыздалган. Резиденттердин дебитордук карыз түрүндө активдери 50,7 пайызга өскөн (абсолюттук мааниде 228,4 млн АКШ долларына). 2023-жылы Улуттук банктын резервдик активдери 2022-жылдын деңгээлинен 15,6 пайызга жогору түптөлүп, 3 043,5 млн АКШ долларын түзгөн.

Резиденттердин тышкы милдеттенмелеринин көлөмү 2023-жылдын акырына карата 2022-жылдын акырындагы ушул эле көрсөткүчкө салыштырганда 5,3 пайызга жогорулап, 14 417,0 млн АКШ долларын түзгөн. Милдеттенмелер түзүмүндө 1,5 пайызга өсүш тике чет өлкөлүк инвестициялар боюнча белгиленген (5 940,9 млн АКШ долларына чейин), ал көбүнчө ишке ашырылган операциялардын натыйжасында өзгөрүүлөрдөн улам шартталган, ал эми башка өзгөрүүлөр жана валюта курстары бир аз гана таасирин тийгизген.

2023-жылдын акырына карата резидент эместер алдында “башка инвестициялар” статьясы боюнча милдеттенмелер 8 462,8 млн АКШ долларын түзгөн, бул 2022-жыл жыйынтыгы боюнча деңгээлден 8,1 пайызга жогору. “Башка инвестициялар” түзүмүндө ишке ашырылган операциялардын натыйжасында накталай акчалар жана депозиттер боюнча милдеттенмелер жогорулагандыгы белгиленген. Мамлекеттик башкаруу секторунун кредиттер боюнча милдеттенмелери 4 424,4 млн АКШ долларына чейин өскөн (2,1 пайызга өсүш), ал эми башка секторлордун милдеттенмелери 2,6 пайызга өсүп, 1 466,9 млн АКШ долларын түзгөн. Депозиттик уюмдардын кредиттер боюнча милдеттенмелери 2023-жыл жыйынтыгы боюнча 4,9 пайызга кыскарып, 53,2 млн АКШ долларын түзгөн. Отчёттук мезгилдин акырына карата соодага кредиттердин көлөмү 1 487,1 млн АКШ долларына чейин көбөйгөн, бул да башка өзгөрүүлөрдүн жана тышкы экономикалык операциялардын эсебинен түптөлгөн. Кыргыз Республикасынын бөлүштүрүлгөн АКУ боюнча милдеттенмелери 0,8 пайызга жогорулап, 342,1 млн АКШ долларын түзгөн.

15-таблица. Кыргыз Республикасынын чет өлкө активдеринин жана милдеттенмелеринин динамикасы

(млн АКШ долларында)

	31.12.19 карата калдык	31.12.20 карата калдык	31.12.21 карата калдык	31.12.22 карата калдык	31.12.23 карата калдык
А. Активдер	4 973,8	5 935,5	5 747,3	5 797,4	7 173,6
Чет өлкөгө тике инвестициялар ¹	1 069,0	1 517,6	893,3	310,3	317,6
Капиталда катышуу инструменттери	911,5	1 181,1	893,3	310,3	317,6
Карыздык инструменттер	157,5	336,5	—	—	—
Портфельдик инвестициялар	170,0	155,1	155,1	155,1	155,1
Туунду финансылык инструменттер	9,7	1,1	4,1	7,0	10,0
Башка инвестициялар	1 548,7	1 633,8	1 915,7	2 692,2	3 647,5
Нактайлач акча жана депозиттер	983,2	1 092,0	1 362,7	2 028,5	2 468,6
Депозиттик уюмдар	466,1	640,6	910,7	1 406,9	1 772,4
Башка секторлор	269,3	271,4	253,6	456,4	503,2
Кредиттер	40,9	39,4	11,5	10,2	57,7
АКЖО	—	—	—	—	—
Мамлекеттик башкаруу сектору	—	—	—	—	—
Депозиттик уюмдар	8,4	7,5	6,1	5,6	32,6
Башка секторлор	32,5	32,0	5,4	4,6	25,1
Соода кредиттери жана аванстар	524,5	502,3	541,5	501,9	892,8
Башка активдер	—	—	—	151,5	228,4
Камдык активдер	2 176,4	2 628,0	2 779,1	2 632,8	3 043,5
Монетардык алтын	701,2	1 017,9	591,8	955,1	1 430,2
АКУ	147,1	125,3	375,1	228,6	176,1
ЭВФтеги камдык позиция	—	—	—	—	—
Жана башка камдык активдер	1 328,0	1 484,8	1 812,2	1 449,1	1 437,1
В. Милдеттенмелер	12 486,4	12 583,7	13 073,8	13 693,2	14 417,0
Кыргыз Республикасына тике инвестициялар ¹	5 912,0	5 499,5	5 637,2	5 855,9	5 940,9
Капиталда катышуу инструменттери	4 056,1	3 846,8	3 820,0	3 940,6	4 034,4
Карыздык инструменттер	1 855,9	1 652,7	1 817,2	1 915,4	1 906,5
Портфельдик инвестициялар	4,4	3,5	3,3	3,3	3,2
Туунду финансылык инструменттер	9,7	1,1	4,1	7,3	10,2
Башка инвестициялар	6 560,3	7 079,7	7 429,2	7 826,7	8 462,8
Нактайлач акча жана депозиттер	194,8	188,8	224,7	629,6	689,2
Кредиттер	5 282,2	5 751,9	5 896,3	5 817,5	5 944,5
АКЖО	—	—	—	—	—
Мамлекеттик башкаруу сектору	3 850,7	4 217,4	4 298,3	4 331,4	4 424,4
Депозиттик уюмдар	211,6	146,1	97,2	56,0	53,2
Башка секторлор	1 219,9	1 388,4	1 500,8	1 430,1	1 466,9
Соода кредиттери жана аванстар	966,4	1 018,1	951,3	1 040,3	1 487,1
Бөлүштүрүлгөн АКУ ²	116,8	120,9	357,0	339,3	342,1
С. Таза эл аралык инвестициялык позиция (А-В)	-7 512,6	-6 648,2	-7 326,6	-7 895,8	-7 243,3

¹ Улуттук банктын баа берүүлөрүн эске алуу менен.

² Мында өлкөлөрдүн төлөм теңдемин колдоого алуу үчүн ЭВФке мүчө болгон өлкөлөр арасында АКУну бөлүштүрүү камтылат.

I тиркеме. Таблицалар жана графиктер

I.1-таблица. Кыргыз Республикасынын төлөм теңдеми (нейтралдуу берүүдө)

(млн АКШ долларында)

	2019	2020	2021	2022	2023
Күндөлүк операциялар эсеби	-1 066,8	374,3	-737,7	-5 142,7	-6 736,2
Товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр экспорт, төлөнгөн баштапкы жана экинчилик кирешелер	5 980,8	5 200,7	6 406,4	7 039,9	8 420,9
Товарлардын жана кызмат көрсөтүүлөрдүн импорту, төлөнгөн баштапкы жана экинчилик кирешелер	7 047,7	4 826,5	7 144,1	12 182,6	15 157,2
Товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр	-2 562,5	-1 615,4	-2 636,0	-7 027,2	-8 857,0
экспорт	3 107,7	2 435,4	3 291,9	3 628,1	5 440,5
импорт	5 670,2	4 050,8	5 927,9	10 655,4	14 297,5
Товарлар¹	-2 624,3	-1 439,6	-2 418,1	-6 918,7	-8 205,8
экспорт	2 025,0	2 007,2	2 770,1	2 253,3	3 303,5
импорт	4 649,4	3 446,8	5 188,1	9 172,1	11 509,3
Төлөм теңдеми методологиясы боюнча товарлардын экспорту/импорту	-3 457,2	-2 426,6	-3 831,1	-6 931,8	-9 490,1
экспорт	1 192,2	1 020,2	1 357,0	2 240,3	2 019,1
импорт	4 649,4	3 446,8	5 188,1	9 172,1	11 509,3
<i>анын ичинде Рэжспорт</i>	86,2	67,7	113,8	154,7	150,7
Чет өлкөдө товарларды кайра сатуунун алкагында товарлардын таза экспорту	—	—	—	—	—
Монетардык эмес алтын	832,9	987,0	1 413,0	13,1	1 284,3
экспорт	832,9	987,0	1 413,0	13,1	1 284,3
импорт	—	—	—	—	—
Кызмат көрсөтүүлөр	61,8	-175,9	-218,0	-108,5	-651,2
экспорт	1 082,7	428,2	521,8	1 374,8	2 137,0
импорт	1 020,8	604,1	739,8	1 483,3	2 788,3
Башка тараптарга таандык материалдык ресурстарды иштеп чыгуу боюнча кызмат көрсөтүүлөр	—	—	—	—	—
экспорт	—	—	—	—	—
импорт	—	—	—	—	—
<i>Кыргыз Республикасында кайра иштетүү үчүн товарлар (кайра иштетүүдөн кийин кайтарылган товарлар - экспорт, кайра иштетүү үчүн алынган товарлар - импорт)</i>	-0,3	0,4	0,4	-0,3	-1,8
экспорт	0,8	0,6	1,6	2,2	4,5
импорт	1,0	0,2	1,2	2,4	6,3
<i>Чет өлкөдө кайра иштетүү үчүн товарлар (кайра иштетүүгө жөнөтүлгөн товарлар - экспорт, кайра иштетүүдөн кийин кайтарылган товарлар - импорт)</i>	-1,4	-0,6	-2,0	-0,6	0,1
экспорт	17,1	8,0	7,3	2,2	1,1
импорт	18,6	8,6	9,2	2,8	1,0
Башка категорияларда камтылбаган, оңдоо жана техникалык тейлөө боюнча кызмат көрсөтүүлөр	—	—	—	—	—
экспорт	—	—	—	—	—
импорт	—	—	—	—	—
Транспорттук кызмат көрсөтүүлөр	-184,4	-199,6	-293,4	-547,4	-824,6
экспорт	269,8	153,1	203,7	364,8	388,5
импорт	454,1	352,7	497,1	912,3	1 213,1
<i>Жүргүнчүлөрдү ташуу үчүн</i>	-63,2	-52,7	-89,4	-170,6	-234,5
экспорт	64,3	43,8	51,5	71,3	64,7
импорт	127,6	96,5	141,0	241,9	299,2
<i>Жук ташуу үчүн</i>	-28,9	-55,8	-92,1	-160,6	-251,9
экспорт	129,8	65,0	84,3	176,3	162,9
импорт	158,7	120,8	176,5	336,9	414,9
<i>Жана башка</i>	-91,5	-91,6	-114,0	-216,0	-337,7
экспорт	75,4	43,3	65,0	116,6	160,7
импорт	166,9	134,9	179,0	332,7	498,4
Аба транспорту	99,2	23,5	46,3	46,5	-38,2
экспорт	145,6	57,1	102,6	162,9	115,1
импорт	46,4	33,6	56,3	116,5	153,2
<i>Жүргүнчүлөрдү ташуу үчүн</i>	14,2	—	1,4	-7,6	-31,1
экспорт	31,0	12,2	21,8	34,7	24,5
импорт	16,9	12,2	20,4	42,3	55,7
<i>Жук ташуу үчүн</i>	53,0	19,8	35,7	55,0	34,1
экспорт	56,1	22,0	39,5	62,7	44,3
импорт	3,1	2,2	3,7	7,7	10,2
<i>Жана башка</i>	32,0	3,8	9,1	-0,9	-41,1
экспорт	58,5	23,0	41,2	65,5	46,3
импорт	26,5	19,2	32,1	66,4	87,4
Темір жол транспорту	-272,4	-199,1	-305,4	-522,1	-642,9
экспорт	43,8	41,6	39,1	48,1	52,9
импорт	316,3	240,7	344,4	570,2	695,8
<i>Жүргүнчүлөрдү ташуу үчүн</i>	-77,4	-52,6	-90,9	-163,0	-203,3
экспорт	33,3	31,6	29,7	36,6	40,2
импорт	110,7	84,2	120,6	199,6	243,5
<i>Жук ташуу үчүн</i>	-90,1	-67,6	-99,0	-165,8	-202,9
экспорт	4,8	4,6	4,3	5,3	5,8
импорт	94,9	72,2	103,3	171,1	208,7
<i>Жана башка</i>	-105,0	-78,8	-115,5	-193,3	-236,6
экспорт	5,7	5,4	5,1	6,3	6,9
импорт	110,7	84,2	120,6	199,6	243,5

¹ Төлөм теңдемин түзүү методологиясына ылайык Улуттук банктын кошумча баа берүүлөрүн эске алуу менен.

2022				2023				
I	II	III	IV	I	II	III	IV	
-1 112,4	-1 262,2	-1 827,0	-941,1	-1 458,6	-1 830,8	-2 103,8	-1 343,1	Күндөлүк операциялар эсеби
1 131,9	1 868,5	1 857,3	2 182,2	1 625,2	2 036,2	2 051,5	2 708,0	Товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр экспорту, төлөнгөн баштапкы жана экинчилик кирешелер
2 244,3	3 130,7	3 684,3	3 123,3	3 083,8	3 867,0	4 155,3	4 051,0	Товарлардын жана кызмат көрсөтүүлөрдүн импорту, төлөнгөн баштапкы жана экинчилик кирешелер
-1 390,6	-1 615,3	-2 395,5	-1 625,8	-1 830,7	-2 296,4	-2 488,5	-2 241,4	Товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр
547,4	903,1	882,3	1 295,4	955,5	1 252,3	1 386,3	1 846,5	экспорт
1 938,0	2 518,4	3 277,8	2 921,2	2 786,2	3 548,7	3 874,7	4 087,9	импорт
-1 324,8	-1 583,9	-2 370,9	-1 639,2	-1 803,0	-2 091,1	-2 279,9	-2 031,8	Товарлар¹
383,4	587,3	438,1	844,6	451,7	857,7	806,9	1 187,2	экспорт
1 708,2	2 171,1	2 809,0	2 483,7	2 254,7	2 948,8	3 086,8	3 219,0	импорт
-1 325,1	-1 584,2	-2 371,2	-1 651,3	-1 853,3	-2 343,6	-2 596,8	-2 696,4	Төлөм теңдеми методологиясы боюнча товарлардын экспорту/импорту
383,2	586,9	437,8	832,4	401,4	605,2	490,0	522,6	экспорт
1 708,2	2 171,1	2 809,0	2 483,7	2 254,7	2 948,8	3 086,8	3 219,0	импорт
39,7	28,4	48,0	38,6	24,2	55,4	43,4	27,8	<i>анын ичинде Рэкспорт</i>
—	—	—	—	—	—	—	—	Чет өлкөдө товарларды кайра сатуунун алкагында товарлардын таза экспорту
0,2	0,4	0,3	12,2	50,3	252,5	316,9	664,6	Монетардык эмес алтын
0,2	0,4	0,3	12,2	50,3	252,5	316,9	664,6	экспорт
—	—	—	—	—	—	—	—	импорт
-65,8	-31,5	-24,6	13,4	-27,8	-205,3	-208,6	-209,6	Кызмат көрсөтүүлөр
164,0	315,8	444,2	450,8	503,8	394,6	579,4	659,3	экспорт
229,8	347,2	468,8	437,4	531,5	599,8	788,0	868,9	импорт
—	—	—	—	—	—	—	—	Башка тараптарга таандык материалдык ресурстарды иштеп чыгуу боюнча кызмат көрсөтүүлөр
—	—	—	—	—	—	—	—	экспорт
—	—	—	—	—	—	—	—	импорт
0,2	-0,5	-0,05	0,2	0,8	0,3	0,33	-3,3	<i>Кыргыз Республикасында кайра иштетүү үчүн товарлар (кайра иштетүүдөн кийин кайтарылган товарлар - экспорт, кайра иштетүү үчүн алынган товарлар - импорт)</i>
0,6	0,2	0,5	0,9	1,1	1,0	0,8	1,5	экспорт
0,4	0,7	0,5	0,8	0,4	0,7	0,5	4,8	импорт
-0,1	0,2	-0,91	0,2	-0,1	-0,1	-0,11	0,4	<i>Чет өлкөдө кайра иштетүү үчүн товарлар (кайра иштетүүгө жөнөтүлгөн товарлар - экспорт, кайра иштетүүдөн кийин кайтарылган товарлар - импорт)</i>
1,2	0,6	0,1	0,4	0,1	0,2	0,2	0,5	экспорт
1,3	0,3	1,0	0,1	0,2	0,4	0,3	0,2	импорт
—	—	—	—	—	—	—	—	Башка категорияларда камтылбаган, оңдоо жана техникалык тейлөө боюнча кызмат көрсөтүүлөр
—	—	—	—	—	—	—	—	экспорт
—	—	—	—	—	—	—	—	импорт
-92,9	-125,2	-161,0	-168,4	-129,0	-209,5	-249,0	-237,2	Транспорттук кызмат көрсөтүүлөр
65,3	86,7	110,2	102,7	111,9	95,1	84,3	97,2	экспорт
158,2	211,9	271,2	271,1	240,9	304,7	333,3	334,3	импорт
-30,2	-41,3	-52,0	-47,1	-39,1	-60,3	-68,0	-67,1	<i>Жүргүнчүлөрдү ташуу үчүн</i>
15,0	17,1	20,4	18,7	18,9	16,2	15,8	13,8	экспорт
45,2	58,4	72,4	65,9	58,0	76,5	83,7	80,9	импорт
-29,1	-34,0	-46,8	-50,8	-42,2	-61,6	-71,4	-76,7	<i>Жүк ташуу үчүн</i>
27,1	41,8	56,7	50,7	41,8	37,5	41,3	42,4	экспорт
56,2	75,8	103,5	101,4	84,0	99,1	112,7	119,1	импорт
-33,8	-50,0	-62,1	-70,1	-47,5	-87,4	-109,4	-93,3	<i>Жана башка</i>
22,9	27,5	33,0	33,2	51,1	41,4	27,3	41,0	экспорт
56,6	77,6	95,1	103,3	98,7	128,7	136,7	134,3	импорт
10,0	15,3	15,9	5,2	7,9	-18,9	-21,5	-5,7	Аба транспорту
31,0	42,8	51,4	37,7	37,0	20,9	26,9	30,2	экспорт
21,0	27,5	35,5	32,5	29,1	39,8	48,4	35,9	импорт
-1,0	-0,9	-2,0	-3,8	-2,7	-10,0	-11,9	-6,6	<i>Жүргүнчүлөрдү ташуу үчүн</i>
6,6	9,1	11,0	8,0	7,9	4,5	5,7	6,4	экспорт
7,6	10,0	12,9	11,8	10,6	14,5	17,6	13,0	импорт
10,5	14,7	17,4	12,4	12,3	5,4	7,1	9,2	<i>Жүк ташуу үчүн</i>
11,9	16,5	19,8	14,5	14,3	8,1	10,4	11,6	экспорт
1,4	1,8	2,4	2,2	1,9	2,6	3,2	2,4	импорт
0,5	1,5	0,4	-3,4	-1,7	-14,3	-16,8	-8,3	<i>Жана башка</i>
12,5	17,2	20,7	15,1	14,9	8,4	10,8	12,1	экспорт
12,0	15,7	20,3	18,5	16,6	22,7	27,6	20,5	импорт
-96,3	-127,7	-157,6	-140,4	-121,0	-161,8	-175,8	-184,3	Темир жол транспорту
11,0	10,5	12,5	14,1	14,5	15,5	13,2	9,7	экспорт
107,2	138,3	170,1	154,5	135,5	177,3	188,9	194,0	импорт
-29,2	-40,4	-50,1	-43,4	-36,4	-50,3	-56,1	-60,5	<i>Жүргүнчүлөрдү ташуу үчүн</i>
8,4	8,0	9,5	10,7	11,1	11,8	10,0	7,4	экспорт
37,5	48,4	59,5	54,1	47,4	62,1	66,1	67,9	импорт
-31,0	-40,3	-49,7	-44,8	-39,1	-51,5	-55,2	-57,1	<i>Жүк ташуу үчүн</i>
1,2	1,2	1,4	1,6	1,6	1,7	1,5	1,1	экспорт
32,2	41,5	51,0	46,4	40,7	53,2	56,7	58,2	импорт
-36,1	-47,0	-57,9	-52,3	-45,5	-60,0	-64,4	-66,6	<i>Жана башка</i>
1,4	1,4	1,6	1,8	1,9	2,0	1,7	1,3	экспорт
37,5	48,4	59,5	54,1	47,4	62,1	66,1	67,9	импорт

I.1-таблица. Кыргыз Республикасынын төлөм теңдеми (нейтралдуу берүүдө) (уландысы)

	2019	2020	2021	2022	2023
Автоунаа транспорту	2,5	-14,6	-33,5	-52,6	-85,0
экспорт	63,2	31,7	35,9	105,5	110,9
импорт	60,7	46,3	69,4	158,1	195,9
<i>Жүргүнчүлөрдү ташуу үчүн</i>	—	—	—	—	—
экспорт	—	—	—	—	—
импорт	—	—	—	—	—
<i>Жүк ташуу үчүн</i>	2,5	-14,6	-33,5	-52,6	-85,0
экспорт	63,2	31,7	35,9	105,5	110,9
импорт	60,7	46,3	69,4	158,1	195,9
<i>Жана башка</i>	—	—	—	—	—
экспорт	—	—	—	—	—
импорт	—	—	—	—	—
Транспорттун башка түрлөрү	-13,6	-9,4	-0,8	-19,2	-58,5
экспорт	17,1	22,7	26,2	48,3	109,6
импорт	30,7	32,1	27,0	67,5	168,1
<i>Жүргүнчүлөрдү ташуу үчүн</i>	—	—	—	—	—
экспорт	—	—	—	—	—
импорт	—	—	—	—	—
<i>Жүк ташуу үчүн</i>	5,7	6,7	4,7	2,8	1,9
экспорт	5,7	6,7	4,7	2,8	1,9
импорт	—	—	—	—	—
<i>Жана башка</i>	-18,5	-16,5	-7,6	-21,8	-59,9
экспорт	11,2	14,9	18,7	44,9	107,6
импорт	29,7	31,4	26,3	66,7	167,5
Почта жана курьердик байланыш кызмат көрсөтүүлөрү	-0,7	0,4	2,1	-0,3	-0,5
экспорт	0,3	1,1	2,8	0,6	0,1
импорт	1,0	0,6	0,7	0,9	0,6
Кыдыруулар	252,4	62,5	134,1	537,7	492,3
экспорт	643,5	151,3	206,8	755,7	1 024,1
импорт	391,1	88,8	72,8	217,9	531,8
Ишкердик	69,4	18,0	50,4	209,4	158,5
экспорт	276,7	65,1	88,9	324,9	440,4
импорт	207,3	47,1	38,6	115,5	281,9
Жеке	183,0	44,5	83,7	328,3	333,8
экспорт	366,8	86,2	117,9	430,7	583,8
импорт	183,8	41,8	34,2	102,4	250,0
Курулуш	6,9	0,6	12,8	14,8	16,5
экспорт	14,7	14,2	19,4	21,6	20,4
импорт	7,8	13,7	6,6	6,8	4,0
Чет өлкөдөгү курулуш	14,7	14,2	19,4	21,6	20,4
экспорт	14,7	14,2	19,4	21,6	20,4
импорт	—	—	—	—	—
Кыргыз Республикасындагы курулуш	-7,8	-13,7	-6,6	-6,8	-4,0
экспорт	—	—	—	—	—
импорт	7,8	13,7	6,6	6,8	4,0
Камсыздандыруу жана пенсиялык камсыздоо жагында кызмат көрсөтүүлөр	-5,2	-6,7	-6,3	-0,9	-0,2
экспорт	0,8	0,2	0,5	2,2	3,9
импорт	6,0	6,9	6,9	3,1	4,2
Финансылык кызмат көрсөтүүлөр	-10,4	3,9	-1,0	-21,5	-34,5
экспорт	7,0	14,7	14,2	20,8	115,6
импорт	17,4	10,9	15,2	42,3	150,1
Интеллектуалдык менчикти пайдалануу үчүн төлөм	-3,9	-4,3	-4,6	-5,1	-32,8
экспорт	1,1	1,4	1,9	3,2	4,4
импорт	5,0	5,7	6,6	8,3	37,2
Телекоммуникациялык, компьютердик жана маалыматтык кызмат көрсөтүүлөр	-8,6	-7,2	-7,0	-8,7	11,8
экспорт	14,7	13,8	13,5	37,9	84,9
импорт	23,3	20,9	20,6	46,6	73,1
Башка ишкердик кызмат көрсөтүүлөр	2,9	1,8	-2,0	8,7	-20,1
экспорт	49,0	47,7	36,0	73,8	104,1
импорт	46,1	45,9	38,0	65,1	124,2
Жеке адамдарга кызмат көрсөтүүлөр жана маданият жана эс алуу чөйрөсүндөгү кызмат көрсөтүүлөр	24,9	-12,4	-37,0	-70,5	-235,6
экспорт	79,8	30,3	22,7	91,2	387,2
импорт	54,9	42,7	59,7	161,7	622,8
Башка категорияда камтылбаган мамлекеттик товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр	-12,7	-14,3	-13,5	-15,6	-24,0
экспорт	2,4	1,5	2,9	3,6	3,9
импорт	15,0	15,8	16,4	19,2	27,8

2022				2023				
I	II	III	IV	I	II	III	IV	
-9,1	-9,3	-15,5	-18,8	-15,9	-15,9	-24,3	-28,8	Автоунаа транспорту
13,5	23,2	34,6	34,2	25,4	27,4	28,5	29,7	экспорт
22,6	32,5	50,1	52,9	41,4	43,3	52,8	58,5	импорт
—	—	—	—	—	—	—	—	<i>Жүргүнчүлөрдү ташуу үчүн</i>
—	—	—	—	—	—	—	—	экспорт
—	—	—	—	—	—	—	—	импорт
-9,1	-9,3	-15,5	-18,8	-15,9	-15,9	-24,3	-28,8	<i>Жүк ташуу үчүн</i>
13,5	23,2	34,6	34,2	25,4	27,4	28,5	29,7	экспорт
22,6	32,5	50,1	52,9	41,4	43,3	52,8	58,5	импорт
—	—	—	—	—	—	—	—	<i>Жана башка</i>
—	—	—	—	—	—	—	—	экспорт
—	—	—	—	—	—	—	—	импорт
2,5	-3,5	-3,8	-14,4	0,0	-12,9	-27,3	-18,4	Транспорттун башка түрлөрү
9,8	10,1	11,7	16,7	34,9	31,4	15,8	27,6	экспорт
7,3	13,6	15,5	31,2	34,8	44,2	43,1	46,0	импорт
0,0	-0,0	—	-0,0	0,0	0,0	—	-0,0	<i>Жүргүнчүлөрдү ташуу үчүн</i>
—	-0,0	—	—	—	-0,0	—	-0,0	экспорт
-0,0	—	—	0,0	-0,0	-0,0	—	—	импорт
0,5	0,9	1,0	0,4	0,5	0,4	1,0	—	<i>Жүк ташуу үчүн</i>
0,5	0,9	1,0	0,4	0,5	0,4	1,0	—	экспорт
—	—	—	—	—	—	—	—	импорт
1,8	-4,5	-4,6	-14,5	-0,3	-13,0	-28,2	-18,4	<i>Жана башка</i>
9,0	9,0	10,7	16,3	34,3	30,9	14,7	27,6	экспорт
7,1	13,5	15,3	30,7	34,6	44,0	43,0	45,9	импорт
0,2	0,1	-0,1	-0,4	-0,2	-0,2	-0,1	-0,0	Почта жана курьердик байланыш кызмат көрсөтүүлөрү
0,3	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	—	экспорт
0,2	0,1	0,1	0,4	0,2	0,3	0,1	0,0	импорт
41,7	131,4	168,5	196,1	154,3	66,7	186,8	84,6	Кыдыруулар
63,6	186,4	257,5	248,0	304,5	187,3	340,6	191,8	экспорт
22,0	55,0	89,0	51,9	150,2	120,6	153,8	107,2	импорт
15,7	51,0	63,6	79,1	51,3	16,6	64,9	25,6	Ишкердик
27,4	80,2	110,7	106,6	130,9	80,5	146,5	82,5	экспорт
11,7	29,2	47,2	27,5	79,6	63,9	81,5	56,8	импорт
25,9	80,4	105,0	117,0	102,9	50,1	121,8	58,9	Жеке
36,3	106,3	146,8	141,4	173,6	106,7	194,1	109,3	экспорт
10,3	25,9	41,8	24,4	70,6	56,7	72,3	50,4	импорт
2,1	3,2	2,6	7,0	2,6	1,7	2,4	9,7	Курулуш
2,8	4,2	5,7	9,0	3,1	2,5	3,5	11,4	экспорт
0,7	1,0	3,1	2,0	0,4	0,8	1,1	1,6	импорт
2,8	4,2	5,7	9,0	3,1	2,5	3,5	11,4	Чет өлкөдөгү курулуш
2,8	4,2	5,7	9,0	3,1	2,5	3,5	11,4	экспорт
—	—	—	—	—	—	—	—	импорт
-0,7	-1,0	-3,1	-2,0	-0,4	-0,8	-1,1	-1,6	Кыргыз Республикасындагы курулуш
—	—	—	—	—	—	—	—	экспорт
0,7	1,0	3,1	2,0	0,4	0,8	1,1	1,6	импорт
-0,1	-0,2	-0,2	-0,3	-0,1	-0,0	0,2	-0,3	Камсыздандыруу жана пенсиялык камсыздоо жагында кызмат көрсөтүүлөрү
0,5	0,4	0,5	0,9	0,6	1,0	1,3	1,0	экспорт
0,6	0,6	0,7	1,2	0,7	1,0	1,2	1,3	импорт
3,2	-2,8	-8,3	-13,6	-11,4	-13,2	1,1	-11,0	Финансылык кызмат көрсөтүүлөрү
7,7	3,1	5,9	4,0	4,2	15,3	29,9	66,2	экспорт
4,5	5,9	14,2	17,7	15,6	28,5	28,8	77,2	импорт
-0,9	-0,6	-0,9	-2,7	-1,1	-2,3	-15,8	-13,6	Интеллектуалдык менчикти пайдалануу үчүн төлөм
0,4	0,7	1,0	1,1	0,9	0,8	1,4	1,3	экспорт
1,3	1,3	1,9	3,7	2,0	3,1	17,2	14,9	импорт
-0,4	-1,7	-5,3	-1,3	7,6	2,5	-5,2	6,9	Телекоммуникациялык, компьютердик жана маалыматтык кызмат көрсөтүүлөрү
3,9	6,5	10,5	17,0	25,2	20,0	17,3	22,4	экспорт
4,3	8,2	15,8	18,3	17,6	17,5	22,5	15,5	импорт
-0,7	4,5	3,5	1,5	3,1	-11,1	-6,2	-5,9	Башка ишкердик кызмат көрсөтүүлөрү
8,2	16,7	21,7	27,2	26,2	20,6	22,7	34,5	экспорт
8,9	12,2	18,2	25,7	23,1	31,7	28,9	40,5	импорт
-14,2	-35,3	-19,7	-1,4	-49,5	-36,5	-117,6	-32,0	Жеке адамдарга кызмат көрсөтүүлөрү жана маданият жана эс алуу чөйрөсүндөгү кызмат көрсөтүүлөрү
10,8	10,4	30,7	39,2	26,3	51,0	77,6	232,3	экспорт
24,9	45,7	50,4	40,6	75,8	87,5	195,2	264,3	импорт
-3,7	-4,7	-3,7	-3,5	-4,3	-3,5	-5,2	-10,9	Башка категорияда камтылбаган мамлекеттик товарлар жана кызмат көрсөтүүлөрү
0,7	0,6	0,5	1,8	0,9	1,0	0,7	1,2	экспорт
4,4	5,3	4,2	5,3	5,2	4,5	6,0	12,1	импорт

I.1-таблица. Кыргыз Республикасынын төлөм теңдеми (нейтралдуу берүүдө) (уландысы)

	2019	2020	2021	2022	2023
Баштапкы кирешелер²	-774,6	-256,4	-622,3	-270,4	-189,7
Алууга	37,5	20,6	9,8	29,4	85,5
Төлөөгө	812,2	277,0	632,0	299,8	275,3
Эмгекке төлөө	-15,0	-11,1	-6,2	-9,2	-2,5
Алууга	—	—	—	—	—
Төлөөгө	15,0	11,1	6,2	9,2	2,5
Инвестициялык кирешелер	-759,6	-245,4	-616,0	-261,2	-187,2
Алууга	37,5	20,6	9,8	29,4	85,5
Төлөөгө	797,1	266,0	625,8	290,5	272,7
Тике инвестициялар	-706,7	-146,7	-501,8	-143,6	-149,1
Алууга	—	—	—	—	—
Төлөөгө	706,7	146,7	501,8	143,6	149,1
Капиталда катышуу инструменттеринен жана инвестициялык фондунун пайларынан/акцияларынан кирешелер	-702,5	-139,4	-451,9	-138,3	-145,1
Алууга	—	—	—	—	—
Төлөөгө	702,5	139,4	451,9	138,3	145,1
Квазикорпорациялардын дивиденддери жана кирешелеринен алып салуулар	-204,4	-261,0	-420,1	-103,2	-48,1
Алууга	—	—	—	—	—
Төлөөгө	204,4	261,0	420,1	103,2	48,1
Тике инвестициялоо ишканасындагы тике инвестордун инвестициялары	-204,4	-261,0	-420,1	-103,2	-48,1
Алууга	—	—	—	—	—
Төлөөгө	204,4	261,0	420,1	103,2	48,1
Кайра инвестицияланган кирешелер	-498,1	121,7	-31,9	-35,2	-97,0
Алууга	—	—	—	—	—
Төлөөгө	498,1	-121,7	31,9	35,2	97,0
Пайыздар	-4,1	-7,4	-49,9	-5,3	-4,1
Алууга	—	—	—	—	—
Төлөөгө	4,1	7,4	49,9	5,3	4,1
Портфельдик инвестициялар	—	—	—	—	—
Алууга	—	—	—	—	—
Төлөөгө	—	—	—	—	—
Башка инвестициялар	-52,9	-98,6	-114,2	-117,6	-38,1
Алууга	37,5	20,6	9,8	29,4	85,5
Төлөөгө	90,5	119,2	123,9	146,9	123,6
Пайыздар	-52,9	-98,6	-114,2	-117,6	-38,1
Алууга	37,5	20,6	9,8	29,4	85,5
Төлөөгө	90,5	119,2	123,9	146,9	123,6
Камсыздандыруу жана пенсиялык полистердин жана стандарттык кепилдиктердин ээлеринин эсептерине тиешелүү болгон инвестициялык кирешелер	—	—	—	—	—
Алууга	—	—	—	—	—
Төлөөгө	—	—	—	—	—
Резервдик активдер	—	—	—	—	—
Алууга	—	—	—	—	—
Төлөөгө	—	—	—	—	—
Экинчилик кирешелер	2 270,3	2 246,1	2 520,6	2 154,9	2 310,5
Алууга	2 835,6	2 744,7	3 104,8	3 382,4	2 894,9
Төлөөгө	565,3	498,6	584,2	1 227,5	584,4
Мамлекеттик башкаруу сектору	111,8	80,4	56,0	81,8	4,9
Алууга	117,9	83,8	61,8	89,5	13,5
Төлөөгө	6,1	3,5	5,8	7,8	8,7
Финансылык уюмдар, финансылык эмес ишканалар, үй чарбалары жана коммерциялык эмес үй чарба уюмдары	2 158,5	2 165,8	2 464,6	2 073,2	2 305,7
Алууга	2 717,7	2 660,8	3 043,1	3 292,9	2 881,4
Төлөөгө	559,2	495,1	578,5	1 219,7	575,7
Жеке трансферттер (резидент үй чарбалары менен резидент эмес үй чарбаларынын ортосундагы күндөлүк трансферттер)	2 138,7	2 136,1	2 433,6	2 047,4	2 293,0
Алууга	2 697,6	2 630,6	3 011,8	3 266,6	2 863,0
Төлөөгө	558,9	494,5	578,3	1 219,2	570,0
<i>Анын ичинде иштеп жаткандардын акчалай которуулары</i>	<i>2 138,7</i>	<i>2 136,1</i>	<i>2 433,6</i>	<i>2 047,4</i>	<i>2 293,0</i>
Алууга	2 697,6	2 630,6	3 011,8	3 266,6	2 863,0
Төлөөгө	558,9	494,5	578,3	1 219,2	570,0
Башка күндөлүк трансферттер	19,8	29,7	31,0	25,8	12,7
Алууга	20,1	30,2	31,2	26,3	18,4
Төлөөгө	0,3	0,6	0,2	0,5	5,7

² Улуттук банктын кошумча баа берүүлөрүн эске алуу менен УСКнын маалыматтары боюнча.

2022				2023				
I	II	III	IV	I	II	III	IV	
-186,0	-351,3	26,1	240,8	-115,2	-169,4	-127,4	222,2	Баштапкы кирешелер²
3,6	2,2	8,8	14,8	20,0	19,1	25,8	20,6	Алууга
189,6	353,5	-17,3	-226,0	135,2	188,5	153,2	-201,6	Төлөөгө
-2,0	-3,3	-1,9	-2,0	-0,6	-0,5	-0,5	-0,8	Эмгекке төлөө
—	—	—	—	—	—	—	—	Алууга
2,0	3,3	1,9	2,0	0,6	0,5	0,5	0,8	Төлөөгө
-184,0	-348,0	27,9	242,8	-114,6	-168,9	-126,9	223,0	Инвестициялык кирешелер
3,6	2,2	8,8	14,8	20,0	19,1	25,8	20,6	Алууга
187,6	350,2	-19,2	-228,0	134,6	187,9	152,6	-202,4	Төлөөгө
-158,1	-313,5	49,5	278,5	-102,1	-166,8	-111,2	231,0	Тике инвестициялар
—	—	—	—	—	—	—	—	Алууга
158,1	313,5	-49,5	-278,5	102,1	166,8	111,2	-231,0	Төлөөгө
-156,9	-311,8	50,9	279,5	-101,2	-165,6	-110,4	232,0	Капиталда катышуу инструменттеринен жана инвестициялык фондулардын пайларынан/ акцияларынан кирешелер
—	—	—	—	—	—	—	—	Алууга
156,9	311,8	-50,9	-279,5	101,2	165,6	110,4	-232,0	Төлөөгө
-6,4	-32,0	-6,7	-58,1	-21,3	-6,3	-10,5	-9,9	Квазикорпорациялардын дивидендери жана кирешелеринен алып салуулар
—	—	—	—	—	—	—	—	Алууга
6,4	32,0	6,7	58,1	21,3	6,3	10,5	9,9	Төлөөгө
-6,4	-32,0	-6,7	-58,1	-21,3	-6,3	-10,5	-9,9	Тике инвестициялоо ишканасындагы тике инвестордун инвестициялары
—	—	—	—	—	—	—	—	Алууга
6,4	32,0	6,7	58,1	21,3	6,3	10,5	9,9	Төлөөгө
-150,5	-279,8	57,6	337,6	-79,8	-159,2	-99,9	241,9	Кайра инвестицияланган кирешелер
—	—	—	—	—	—	—	—	Алууга
150,5	279,8	-57,6	-337,6	79,8	159,2	99,9	-241,9	Төлөөгө
-1,2	-1,7	-1,4	-0,9	-0,9	-1,3	-0,8	-1,0	Пайыздар
—	—	—	—	—	—	—	—	Алууга
1,2	1,7	1,4	0,9	0,9	1,3	0,8	1,0	Төлөөгө
—	—	—	—	—	—	—	—	Портфельдик инвестициялар
—	—	—	—	—	—	—	—	Алууга
—	—	—	—	—	—	—	—	Төлөөгө
-25,9	-34,5	-21,5	-35,7	-12,5	-2,0	-15,6	-8,0	Башка инвестициялар
3,6	2,2	8,8	14,8	20,0	19,1	25,8	20,6	Алууга
29,5	36,7	30,3	50,5	32,5	21,1	41,4	28,6	Төлөөгө
-25,9	-34,5	-21,5	-35,7	-12,5	-2,0	-15,6	-8,0	Пайыздар
3,6	2,2	8,8	14,8	20,0	19,1	25,8	20,6	Алууга
29,5	36,7	30,3	50,5	32,5	21,1	41,4	28,6	Төлөөгө
—	—	—	—	—	—	—	—	Камсыздандыруу жана пенсиялык полистердин жана стандарттык кепилдиктердин ээлеринин эсептерине тиешелүү болгон инвестициялык кирешелер
—	—	—	—	—	—	—	—	Алууга
—	—	—	—	—	—	—	—	Төлөөгө
—	—	—	—	—	—	—	—	Резервдик активдер
—	—	—	—	—	—	—	—	Алууга
—	—	—	—	—	—	—	—	Төлөөгө
464,2	704,4	542,4	443,9	487,3	635,0	512,1	676,1	Экинчилик кирешелер
580,9	963,2	966,2	872,0	649,7	764,8	639,5	840,9	Алууга
116,7	258,8	423,8	428,1	162,4	129,8	127,4	164,8	Төлөөгө
8,0	-2,3	14,2	61,8	-1,0	-0,1	-1,8	7,8	Мамлекеттик башкаруу сектору
9,8	0,7	16,0	63,0	—	2,0	—	11,5	Алууга
1,8	3,0	1,8	1,2	1,0	2,2	1,8	3,7	Төлөөгө
456,2	706,6	528,3	382,1	488,3	635,1	513,9	668,3	Финансылык уюмдар, финансылык эмес ишканалар, үй чарбалары жана коммерциялык эмес үй чарба уюмдары
571,1	962,5	950,2	809,0	649,7	762,8	639,5	829,4	Алууга
114,9	255,9	422,0	426,9	161,4	127,6	125,6	161,1	Төлөөгө
448,5	704,9	515,5	378,4	484,2	631,7	513,7	663,4	Жеке трансферттер (резидент үй чарбалары менен резидент эмес үй чарбаларынын ортосундагы күндөлүк трансферттер)
563,4	960,7	937,3	805,2	645,1	758,9	636,6	822,5	Алууга
114,9	255,8	421,8	426,8	160,9	127,2	122,9	159,0	Төлөөгө
448,5	704,9	515,5	378,4	484,2	631,7	513,7	663,4	<i>Анын ичинде иштеп жаткандардын акчалай которуулары</i>
563,4	960,7	937,3	805,2	645,1	758,9	636,6	822,5	Алууга
114,9	255,8	421,8	426,8	160,9	127,2	122,9	159,0	Төлөөгө
7,7	1,7	12,7	3,7	4,1	3,5	0,2	4,9	Башка күндөлүк трансферттер
7,7	1,8	12,9	3,8	4,7	3,9	2,9	6,9	Алууга
0,1	0,1	0,2	0,1	0,5	0,4	2,7	2,0	Төлөөгө

I.1-таблица. Кыргыз Республикасынын төлөм теңдеми (нейтралдуу берүүдө) (уландысы)

	2019	2020	2021	2022	2023
Капитал менен операциялар эсеби	88,5	79,8	146,4	181,3	220,6
Алууга	105,7	93,5	167,7	196,7	231,5
Төлөөгө	17,3	13,8	21,3	15,4	10,9
Капиталдык трансферттер	88,5	79,8	146,4	181,3	220,6
Алууга	105,7	93,5	167,7	196,7	231,5
Төлөөгө	17,3	13,8	21,3	15,4	10,9
Мамлекеттик башкаруу сектору	92,2	87,9	132,6	163,2	190,5
Алууга	92,2	87,9	132,6	163,2	190,5
Төлөөгө	—	—	—	—	—
Карызды кечүүгө байланыштуу трансферттер	—	—	—	—	—
Алууга	—	—	—	—	—
Төлөөгө	—	—	—	—	—
Башка капиталдык трансферттер	92,2	87,9	132,6	163,2	190,5
Алууга	92,2	87,9	132,6	163,2	190,5
Төлөөгө	—	—	—	—	—
Финансылык уюмдар, финансылык эмес ишканалар, үй чарбалары жана коммерциялык эмес үй чарба уюмдары	-3,8	-8,1	13,8	18,1	30,1
Алууга	13,5	5,6	35,1	33,5	41,0
Төлөөгө	17,3	13,8	21,3	15,4	10,9
Таза кредиттөө (+)/ таза карыз алуу (-) (күндөлүк операциялар жана капитал менен операциялар эсебинин маалыматтары боюнча сальдо)	-978,4	454,0	-591,3	-4 961,5	-6 515,6
Финансылык эсеп	-419,1	350,3	-90,4	-588,8	4,3
Таза кредиттөө (+) / таза карыз алуу (-) (финансылык эсеп боюнча маалыматтардын негизинде)	-419,1	350,3	-90,4	-588,8	4,3
Тике инвестициялар	-336,7	582,4	-560,7	-509,5	-151,3
Финансылык активдерди таза сатып алуу	67,2	180,9	-334,5	-454,6	7,9
Капиталда катышуу жана инвестициялык фондулардын пайлары/акциялары	4,7	1,9	2,0	-454,6	7,9
Кирешелерди кайра инвестициялоону эске албаганда, капиталга катышуу	4,7	1,9	2,0	-454,6	7,9
Кирешелерди кайра инвестициялоо	—	—	—	—	—
Карыздык инструменттер	62,5	179,0	-336,5	—	—
Милдеттенмелерди таза кабыл алуу³	403,9	-401,5	226,2	54,8	159,2
Капиталда катышуу жана инвестициялык фондулардын пайлары/акциялары	489,7	-149,5	40,7	18,3	131,1
Кирешелерди кайра инвестициялоону эске албаганда, капиталга катышуу	-8,5	-27,8	8,8	-16,9	34,0
Кирешелерди кайра инвестициялоо	498,1	-121,7	31,9	35,2	97,0
Карыздык инструменттер	-85,8	-252,1	185,5	36,5	28,1
Портфельдик инвестициялар	-25,0	-15,1	-0,4	-0,4	-0,3
Финансылык активдерди таза сатып алуу	-24,8	-15,0	—	—	—
Капиталда катышуу жана инвестициялык фондулардын пайлары/акциялары	—	—	—	—	—
Карыздык баалуу кагаздар	-24,8	-15,0	—	—	—
Милдеттенмелерди таза кабыл алуу	0,2	0,1	0,4	0,4	0,4
Капиталда катышуу жана инвестициялык фондулардын пайлары/акциялары	—	—	—	—	—
Карыздык баалуу кагаздар	0,2	0,1	0,4	0,4	0,4
Туунду финансылык инструменттер (резервдерди кошпогондо) жана кызматкерлер үчүн акцияларга опциондор	—	0,3	0,3	0,7	9,6
Финансылык активдерди таза сатып алуу	4,4	-7,6	3,3	3,2	3,2
Милдеттенмелерди таза кабыл алуу	4,4	-7,9	3,0	2,5	-6,4

³ Улуттук банктын баа берүү маалыматтары.

2022				2023				
I	II	III	IV	I	II	III	IV	
21,5	50,5	51,9	57,4	35,2	63,4	50,1	71,9	Капитал менен операциялар эсеби
25,3	54,6	56,9	59,9	38,1	66,2	53,1	74,0	Алууга
3,8	4,1	5,1	2,5	2,9	2,8	3,0	2,1	Төлөөгө
21,5	50,5	51,9	57,4	35,2	63,4	50,1	71,9	Капиталдык трансферттер
25,3	54,6	56,9	59,9	38,1	66,2	53,1	74,0	Алууга
3,8	4,1	5,1	2,5	2,9	2,8	3,0	2,1	Төлөөгө
19,4	47,0	46,8	50,0	27,0	56,7	41,5	65,4	Мамлекеттик башкаруу сектору
19,4	47,0	46,8	50,0	27,0	56,7	41,5	65,4	Алууга
—	—	—	—	—	—	—	—	Төлөөгө
—	—	—	—	—	—	—	—	Карызды кечүүгө байланыштуу трансферттер
—	—	—	—	—	—	—	—	Алууга
—	—	—	—	—	—	—	—	Төлөөгө
19,4	47,0	46,8	50,0	27,0	56,7	41,5	65,4	Башка капиталдык трансферттер
19,4	47,0	46,8	50,0	27,0	56,7	41,5	65,4	Алууга
—	—	—	—	—	—	—	—	Төлөөгө
2,1	3,5	5,0	7,4	8,2	6,8	8,6	6,5	Финансылык уюмдар, финансылык эмес ишканалар, үй чарбалары жана коммерциялык эмес үй чарба уюмдары
5,9	7,6	10,1	9,9	11,1	9,6	11,6	8,6	Алууга
3,8	4,1	5,1	2,5	2,9	2,8	3,0	2,1	Төлөөгө
-1 090,9	-1 211,7	-1 775,1	-883,7	-1 423,3	-1 767,4	-2 053,7	-1 271,2	Таза кредиттөө (+)/ таза карыз алуу (-) (күндөлүк операциялар жана капитал менен операциялар эсебинин маалыматтары боюнча сальдо)
-529,0	58,3	-387,2	269,1	-201,0	-156,6	-133,8	495,7	Финансылык эсеп
-529,0	58,3	-387,2	269,1	-201,0	-156,6	-133,8	495,7	Таза кредиттөө (+) / таза карыз алуу (-) (финансылык эсеп боюнча маалыматтардын негизинде)
18,1	-159,5	-710,5	342,4	-75,1	-180,6	-147,2	251,7	Тике инвестициялар
12,5	-9,1	-460,4	2,4	5,3	-0,1	-3,6	6,4	Финансылык активдерди таза сатып алуу
12,5	-9,1	-460,4	2,4	5,3	-0,1	-3,6	6,4	Капиталда катышуу жана инвестициялык фондулардын пайлары/акциялары
12,5	-9,1	-460,4	2,4	5,3	-0,1	-3,6	6,4	Кирешелерди кайра инвестициялоону эске албаганда, капиталга катышуу
—	—	—	—	—	—	—	—	Кирешелерди кайра инвестициялоо
—	—	—	—	—	—	—	—	Карыздык инструменттер
-5,6	150,4	250,1	-340,0	80,4	180,5	143,6	-245,3	Милдеттенмелерди таза кабыл алуу³
170,4	285,3	-100,3	-337,2	91,0	196,9	96,4	-253,2	Капиталда катышуу жана инвестициялык фондулардын пайлары/акциялары
19,9	5,5	-42,7	0,4	11,2	37,6	-3,5	-11,2	Кирешелерди кайра инвестициялоону эске албаганда, капиталга катышуу
150,5	279,8	-57,6	-337,6	79,8	159,2	99,9	-241,9	Кирешелерди кайра инвестициялоо
-176,1	-134,9	350,3	-2,9	-10,7	-16,4	47,2	7,9	Карыздык инструменттер
-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	Портфельдик инвестициялар
—	—	—	—	0,0	—	—	—	Финансылык активдерди таза сатып алуу
—	—	—	—	0,0	—	—	—	Капиталда катышуу жана инвестициялык фондулардын пайлары/акциялары
—	—	—	—	—	—	—	—	Карыздык баалуу кагаздар
0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	Милдеттенмелерди таза кабыл алуу
—	—	—	—	—	—	—	—	Капиталда катышуу жана инвестициялык фондулардын пайлары/акциялары
0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	Карыздык баалуу кагаздар
-7,8	-34,1	24,1	18,5	7,6	2,1	-0,3	0,1	Туунду финансылык инструменттер (резервдерди кошпогондо) жана кызматкерлер үчүн акцияларга опциондор
1,2	3,5	1,6	-3,0	0,0	2,3	6,3	-5,3	Финансылык активдерди таза сатып алуу
9,0	37,6	-22,6	-21,5	-7,6	0,2	6,5	-5,5	Милдеттенмелерди таза кабыл алуу

I.1-таблица Кыргыз Республикасынын төлөм теңдеми (нейтралдуу берүүдө) (уландысы)

	2019	2020	2021	2022	2023
Башка инвестициялар	-73,9	-325,6	-114,4	227,3	136,9
Финансылык активдерди таза сатып алуу	107,1	79,9	340,6	1 110,5	507,5
Милдеттенмелерди таза кабыл алуу	181,0	405,6	455,0	883,2	370,6
Капиталда башка катышуу	—	—	—	—	—
Финансылык активдерди таза сатып алуу	—	—	—	—	—
Милдеттенмелерди таза кабыл алуу	—	—	—	—	—
Нактай валюта жана депозиттер	17,4	117,1	237,5	392,2	288,1
Финансылык активдерди таза сатып алуу	33,8	116,5	274,8	821,2	351,7
Борбордук банк	10,4	-61,2	18,7	-63,4	32,3
Борбордук банкты эске албаганда, депозиттик уюмдар	22,1	175,6	274,2	678,2	272,7
Мамлекеттик башкаруу сектору	—	—	—	—	—
Башка секторлор	1,3	2,1	-18,1	206,5	46,7
Милдеттенмелерди таза кабыл алуу	16,4	-0,5	37,3	429,1	63,7
Борбордук банк	—	—	—	—	—
Борбордук банкты эске албаганда, депозиттик уюмдар	16,4	-0,5	37,3	429,1	63,7
Мамлекеттик башкаруу сектору	—	—	—	—	—
Башка секторлор	—	—	—	—	—
Ссудалар жана насыялар	-110,0	-361,0	-243,1	-170,8	-170,4
Финансылык активдерди таза сатып алуу	-2,1	-0,3	-1,5	0,7	0,5
Борбордук банк	—	—	—	—	—
Борбордук банкты эске албаганда, депозиттик уюмдар	-2,1	-0,3	-1,5	0,7	0,5
Кыска мөөнөттүү	-2,1	-0,3	-1,5	0,7	0,5
Узак мөөнөттүү	—	—	—	—	—
Мамлекеттик башкаруу сектору	—	—	—	—	—
ЭВФ менен операциялар боюнча ссуда жана насыялар (резервдерден башка)	—	—	—	—	—
Башка кыска мөөнөттүү	—	—	—	—	—
Башка узак мөөнөттүү	—	—	—	—	—
Башка секторлор	—	—	—	—	—
Кыска мөөнөттүү	—	—	—	—	—
Узак мөөнөттүү	—	—	—	—	—
Милдеттенмелерди таза кабыл алуу	108,0	360,7	241,7	171,5	170,9
Борбордук банк	-2,3	—	—	—	—
ЭВФ менен операциялар боюнча ссуда жана насыялар (резервдерден башка)	-2,3	—	—	—	—
Башка кыска мөөнөттүү	—	—	—	—	—
Башка узак мөөнөттүү	—	—	—	—	—
Борбордук банкты эске албаганда, депозиттик уюмдар	29,7	-53,1	-33,3	-36,6	-13,4
Кыска мөөнөттүү	3,0	-3,0	—	—	-7,6
Узак мөөнөттүү	26,7	-50,1	-33,3	-36,6	-5,8
Мамлекеттик башкаруу сектору	42,9	272,2	165,9	176,7	88,4
ЭВФ менен операциялар боюнча ссуда жана насыялар (резервдерден башка)	-23,2	216,9	-25,7	-21,6	-70,8
Башка кыска мөөнөттүү	—	—	—	—	—
Башка узак мөөнөттүү	66,2	55,3	191,6	198,3	159,2
Башка секторлор	37,6	141,6	109,1	31,4	95,9
Кыска мөөнөттүү	—	—	—	—	—
Узак мөөнөттүү	37,6	141,6	109,1	31,4	95,9
Камсыздандыруу, пенсиялык программалар жана стандарттык гарантиялардын программасы	—	—	—	—	—
Финансылык активдерди таза сатып алуу	—	—	—	—	—
Милдеттенмелерди таза кабыл алуу	—	—	—	—	—
Соода кредиттери жана аванстары	15,7	-81,0	159,0	8,0	-25,9
Финансылык активдерди таза сатып алуу	72,3	-35,6	93,6	290,7	110,1
Борбордук банк	—	—	—	—	—
Борбордук банкты эске албаганда, депозиттик уюмдар	—	—	—	—	—
Мамлекеттик башкаруу сектору	—	—	—	—	—
Башка секторлор	72,3	-35,6	93,6	290,7	110,1
Милдеттенмелерди таза кабыл алуу	56,6	45,3	-65,4	282,6	136,0
Борбордук банк	—	—	—	—	—
Борбордук банкты эске албаганда, депозиттик уюмдар	—	—	—	—	—
Мамлекеттик башкаруу сектору	—	—	—	—	—
Башка секторлор	56,6	45,3	-65,4	282,6	136,0
Башка дебитордук/кредитордук карыз	3,0	-0,7	-26,3	-2,1	45,2
Финансылык активдерди таза сатып алуу	3,0	-0,7	-26,3	-2,1	45,2
Борбордук банк	—	—	—	—	—
Борбордук банкты эске албаганда, депозиттик уюмдар	—	—	—	—	—
Мамлекеттик башкаруу сектору	—	—	—	—	—
Башка секторлор	3,0	-0,7	-26,3	-2,1	45,2
Милдеттенмелерди таза кабыл алуу	—	—	—	—	—
Атайын карыз алышуу укугу (милдеттенмелерди таза кабыл алуу)	—	—	241,5	—	—
Резервдик активдер⁴	16,5	108,4	584,9	-307,0	9,5
Монетардык алтын	—	—	—	—	—
Атайын карыз алышуу укугу	11,2	-26,6	255,8	24,7	20,3
ЭВФтеги резервдик позиция	—	—	—	—	—
Башка резервдик активдер	5,3	135,0	329,1	-331,7	-10,8
Таза каталар жана калтырып кетүүлөр	559,3	-103,7	500,9	4 372,6	6 520,0

⁴ ЭВФтин методологиясына ылайык активдердин резервине кошуу үчүн Кыргыз Республикасынын резиденттери тарабынан ишке ашырылган куйма түрүндөгү алтынга байланыштуу операциялар резервдик активдерден алынып салынган.

Эскертүү: Узак мөөнөттүү инвестициялар – финансылык активдерге салымдар, баштапкы төлөө мөөнөтү контрактка ылайык бир жылдан ашыкты түзгөн же дегеле чагылдырылган эмес.

Кыска мөөнөттүү инвестициялар – баштапкы контрактка ылайык бир жылдык төлөө мөөнөтүнө ээ, же биринчи талап кылуу боюнча төлөнүүчү финансылык активдерге салымдар.

2022				2023				
I	II	III	IV	I	II	III	IV	
-180,5	158,9	297,0	-48,1	192,5	91,2	20,1	-166,9	Башка инвестициялар
-64,5	288,0	470,9	416,2	24,0	255,2	42,6	185,7	Финансылык активдерди таза сатып алуу
116,0	129,1	173,9	464,3	-168,6	164,1	22,5	352,5	Милдеттенмелерди таза кабыл алуу
—	—	—	—	—	—	—	—	Капиталда башка катышуу
—	—	—	—	—	—	—	—	Финансылык активдерди таза сатып алуу
—	—	—	—	—	—	—	—	Милдеттенмелерди таза кабыл алуу
-70,4	68,8	288,2	105,5	76,5	191,4	16,3	3,8	Нактайык валюта жана депозиттер
-70,9	143,6	445,8	302,6	124,4	162,0	5,7	59,7	Финансылык активдерди таза сатып алуу
7,0	-66,6	1,7	-5,5	-5,8	11,2	0,9	26,0	Борбордук банк
-82,6	181,8	474,3	104,7	127,0	176,2	-24,3	-6,2	Борбордук банкты эске албаганда, депозиттик уюмдар
—	—	—	—	—	—	—	—	Мамлекеттик башкаруу сектору
4,8	28,4	-30,1	203,4	3,1	-25,4	29,1	39,9	Башка секторлор
-0,5	74,8	157,7	197,0	47,8	-29,5	-10,6	55,9	Милдеттенмелерди таза кабыл алуу
—	—	—	—	—	—	—	—	Борбордук банк
-0,5	74,8	157,7	197,0	47,8	-29,5	-10,6	55,9	Борбордук банкты эске албаганда, депозиттик уюмдар
—	—	—	—	—	—	—	—	Мамлекеттик башкаруу сектору
—	—	—	—	—	—	—	—	Башка секторлор
-36,3	-9,8	-12,2	-112,4	45,5	-21,4	-79,7	-114,8	Ссудалар жана насыялар
3,3	-0,6	-1,9	-0,1	0,4	-0,1	0,1	—	Финансылык активдерди таза сатып алуу
—	—	—	—	—	—	—	—	Борбордук банк
3,3	-0,6	-1,9	-0,1	0,4	-0,1	0,1	—	Борбордук банкты эске албаганда, депозиттик уюмдар
3,3	-0,6	-1,9	-0,1	0,4	-0,1	0,1	—	Кыска мөөнөттүү
—	—	—	—	—	—	—	—	Узак мөөнөттүү
—	—	—	—	—	—	—	—	Мамлекеттик башкаруу сектору
—	—	—	—	—	—	—	—	ЭВФ менен операциялар боюнча ссуда жана насыялар (резервдерден башка)
—	—	—	—	—	—	—	—	Башка кыска мөөнөттүү
—	—	—	—	—	—	—	—	Башка узак мөөнөттүү
—	—	—	—	—	—	—	—	Башка секторлор
—	—	—	—	—	—	—	—	Кыска мөөнөттүү
—	—	—	—	—	—	—	—	Узак мөөнөттүү
39,6	9,2	10,4	112,4	-45,0	21,3	79,8	114,8	Милдеттенмелерди таза кабыл алуу
—	—	—	—	—	—	—	—	Борбордук банк
—	—	—	—	—	—	—	—	ЭВФ менен операциялар боюнча ссуда жана насыялар (резервдерден башка)
—	—	—	—	—	—	—	—	Башка кыска мөөнөттүү
—	—	—	—	—	—	—	—	Башка узак мөөнөттүү
2,2	-14,7	-13,7	-10,3	-17,3	-18,1	10,4	11,7	Борбордук банкты эске албаганда, депозиттик уюмдар
—	—	—	—	—	—	—	—	Кыска мөөнөттүү
2,2	-14,7	-13,7	-10,3	-9,7	-18,1	10,4	11,7	Узак мөөнөттүү
28,3	-1,1	-1,4	150,9	-3,2	2,7	-2,3	91,2	Мамлекеттик башкаруу сектору
—	-10,4	-1,3	-10,0	—	-20,1	-20,9	-29,8	ЭВФ менен операциялар боюнча ссуда жана насыялар (резервдерден башка)
—	—	—	—	—	—	—	—	Башка кыска мөөнөттүү
28,3	9,3	-0,1	160,9	-3,2	22,9	18,6	121,0	Башка узак мөөнөттүү
9,2	25,0	25,4	-28,2	-24,5	36,7	71,8	12,0	Башка секторлор
—	—	—	—	—	—	—	—	Кыска мөөнөттүү
9,2	25,0	25,4	-28,2	-24,5	36,7	71,8	12,0	Узак мөөнөттүү
—	—	—	—	—	—	—	—	Камсыздандыруу, пенсиялык программалар жана стандарттык гарантиялардын программасы
—	—	—	—	—	—	—	—	Финансылык активдерди таза сатып алуу
—	—	—	—	—	—	—	—	Милдеттенмелерди таза кабыл алуу
-72,9	99,7	21,5	-40,3	70,8	-79,1	82,4	-100,0	Соода кредиттери жана аванстары
4,0	144,8	27,4	114,5	-100,5	93,2	35,7	81,8	Финансылык активдерди таза сатып алуу
—	—	—	—	—	—	—	—	Борбордук банк
—	—	—	—	—	—	—	—	Борбордук банкты эске албаганда, депозиттик уюмдар
—	—	—	—	—	—	—	—	Мамлекеттик башкаруу сектору
4,0	144,8	27,4	114,5	-100,5	93,2	35,7	81,8	Башка секторлор
76,9	45,1	5,9	154,9	-171,4	172,2	-46,7	181,8	Милдеттенмелерди таза кабыл алуу
—	—	—	—	—	—	—	—	Борбордук банк
—	—	—	—	—	—	—	—	Борбордук банкты эске албаганда, депозиттик уюмдар
—	—	—	—	—	—	—	—	Мамлекеттик башкаруу сектору
76,9	45,1	5,9	154,9	-171,4	172,2	-46,7	181,8	Башка секторлор
-1,0	0,2	-0,5	-0,8	-0,3	0,1	1,1	44,2	Башка дебитордук/кредитордук карыз
-1,0	0,2	-0,5	-0,8	-0,3	0,1	1,1	44,2	Финансылык активдерди таза сатып алуу
—	—	—	—	—	—	—	—	Борбордук банк
—	—	—	—	—	—	—	—	Борбордук банкты эске албаганда, депозиттик уюмдар
—	—	—	—	—	—	—	—	Мамлекеттик башкаруу сектору
-1,0	0,2	-0,5	-0,8	-0,3	0,1	1,1	44,2	Башка секторлор
—	—	—	—	—	—	—	—	Милдеттенмелерди таза кабыл алуу
-358,7	93,1	2,2	-43,6	-325,9	-69,2	-6,3	410,9	Резервдик активдер¹
—	—	—	—	—	—	—	—	Монетардык алтын
28,0	-3,2	0,1	-0,1	-0,7	-2,3	39,1	-15,8	Атайын карыз алышуу укугу
—	—	—	—	—	—	—	—	ЭВФтеги резервдик позиция
-386,7	96,3	2,2	-43,4	-325,2	-66,8	-45,4	426,7	Башка резервдик активдер
561,9	1 269,9	1 387,9	1 152,8	1 222,4	1 610,7	1 919,9	1 766,9	Таза каталар жана калтырып кетүүлөр

I.2-таблица. ТЭИТНдин бөлүктөрү боюнча экспорттун бөлүштүрүлүшү

(млн АКШ долларында)

Топтун аталышы	2019	2020	2021	2022	2023
Бардыгы болуп	1 986,1	1 973,2	2 752,2	2 254,7	3 308,9
Тирүү мал, малдан алынган азык-түлүктөр	62,9	84,1	85,0	152,5	118,6
Өсүмдүктөрдөн алынган продукциялар	135,8	125,5	138,5	221,0	163,9
Малдан же өсүмдүктөн алынган майлар жана тоң майлар	0,8	0,3	0,5	0,8	0,7
Тамак-аш азыктары, алкоголь жана алкогольсуз ичимдиктер, уксус, тамеки	58,4	51,1	74,3	67,3	83,0
Минерал продукциясы*	316,2	252,2	311,6	364,9	457,0
Химия жана аны менен байланыштуу тармактардын продукциялары	29,9	24,6	20,6	27,1	39,9
Пластмасса, андан жасалган буюмдар, каучук жана резина буюмдары	35,4	43,2	39,7	57,0	68,0
Тери чийки заттары, булгаары, накта мех, ат жабдыктары	12,1	7,6	9,9	35,2	15,1
Жыгач, андан жасалган буюмдар, көмүр, тыгындар (пробка)	4,4	6,3	9,8	12,5	4,9
Жыгачтан же башка материалдардан алынган кагаз массасы	6,2	9,3	5,8	11,5	3,6
Текстиль жана токулган буюмдар	149,7	98,3	111,6	492,2	187,1
Бут кийимдер, баш кийимдер, кол чатырлар, бүктөлүүчү тросттор, камчылар	16,5	5,0	7,6	74,1	45,1
Таштан, гипстен, цементтен, асбесттен, тунук минералдардан буюмдар	51,9	40,2	119,2	99,2	65,7
Баалуу металлдар, бермет таш, баалуу таштар	853,5	1 010,7	1 426,9	18,6	1 285,9
Баалуулукка жатпаган металлдар жана андан жасалган буюмдар	122,9	78,0	199,8	243,9	196,8
Машиналар, жабдуулар жана механизмдер	41,4	54,5	101,7	208,7	353,2
Жерде жүрүүчү, аба жана суу транспорттору, алардын бөлүктөрү	66,0	56,1	68,8	96,0	168,9
Оптика, сүрөт, кинематография аспаптары, өлчөө аппараттары	5,7	3,1	5,7	7,2	17,9
Өнөр жайынын атайы багыттагы жана башка продукциялары	6,2	14,4	7,6	11,0	21,1
Ар түрдүү өнөр жай товарлары	9,7	8,4	7,3	53,9	11,8
Искусство чыгармалары, коллекциялоо буюмдары жана антиквариат	0,4	0,3	0,1	0,4	0,7

Эскертүү: УСКнын маалыматы боюнча FOB баасында, Улуттук банктын кошумча баа берүүлөрүн эске алуу менен төлөм теңдемин түзүү методологиясына ылайык.

* энергия продукцияларын кошо алганда

I.3-таблица. ЭССКнын бөлүктөрү боюнча экспорттун бөлүштүрүлүшү

(млн АКШ долларында)

Бөлүктүн аталышы	2019	2020	2021	2022	2023
Бардыгы болуп	1 986,1	1 973,2	2 752,2	2 254,7	3 308,9
Тамак-аш азыктары жана тирүү мал	222,3	237,0	263,8	417,8	341,6
Суусундуктар жана тамеки	30,6	19,1	28,5	13,8	17,3
Отундан тышкары, азык-түлүктөн башка чийки заттар	309,5	244,4	378,0	303,2	377,7
Минерал отуну, майлоочу майлар жана у.с. эле материалдар	119,9	83,2	100,0	198,9	200,2
Мал жана өсүмдүк майлары, мом	0,8	0,3	0,4	0,7	0,6
Башка категорияларда камтылбаган химиялык заттар жана у.с. продукциялар	35,7	30,8	26,3	45,1	54,8
Материалдын түрү боюнча классификацияланган өнөр жай товарлары	142,7	115,5	238,3	550,2	258,2
Унаалар жана транспорттук жабдуулар	107,4	109,2	170,6	304,8	521,4
Ар кандай даяр буюмдар	175,9	137,0	127,9	406,6	252,7
ЭССКнын башка категорияларында камтылбаган товарлар жана операциялар	841,3	996,7	1 418,3	13,8	1 284,3

Эскертүү: УСКнын маалыматы боюнча FOB баасында, Улуттук банктын кошумча баа берүүлөрүн эске алуу менен төлөм теңдемин түзүү методологиясына ылайык.

I.4-таблица. ТЭИТНдин бөлүктөрү боюнча импорттун бөлүштүрүлүшү

(млн АКШ долларында)

Топтун аталышы	2019	2020	2021	2022	2023
Бардыгы болуп	4 989,0	3 718,9	5 580,2	9 803,2	12 352,0
Тирүү мал, малдан алынган азык-түлүктөр	58,2	61,5	97,8	122,6	125,9
Өсүмдүктөрдөн алынган продукциялар	204,3	196,8	288,9	319,5	390,8
Малдан же өсүмдүктөн алынган майлар жана тоң майлар	53,7	52,8	76,6	108,8	76,2
Тамак-аш азыктары, алкоголь жана алкогольсуз ичимдиктер, уксус, тамеки	357,1	299,2	406,8	620,6	565,6
Минерал продукциясы*	736,2	569,1	935,8	1 117,6	1 013,4
Химия жана аны менен байланыштуу тармактардын продукциялары	474,8	436,8	507,0	651,0	678,3
Пластмасса, андан жасалган буюмдар, каучук жана резина буюмдары	220,2	192,9	248,4	403,5	344,9
Тери чийки заттары, булгаары, накта мех, ат жабдыктары	34,9	10,2	17,5	37,5	14,4
Жыгач, андан жасалган буюмдар, көмүр, тыгындар (пробка)	96,7	68,8	90,2	103,1	78,0
Жыгачтан же башка материалдардан алынган кагаз массасы	74,7	52,7	72,4	109,4	80,0
Текстиль жана токулган буюмдар	589,5	309,9	833,1	1 674,0	926,5
Бут кийимдер, баш кийимдер, кол чатырлар, бүктөлүүчү тросттор, камчылар	268,1	62,5	155,2	569,7	292,4
Таштан, гипстен, цементтен, асбесттен, тунук минералдардан буюмдар	92,5	63,1	79,1	95,6	100,4
Баалуу металлдар, бермет таш, баалуу таштар	12,1	6,0	28,4	33,8	35,7
Баалуулукка жатпаган металлдар жана андан жасалган буюмдар	468,1	405,2	435,8	1 009,6	765,7
Машиналар, жабдуулар жана механизмдер	866,6	571,3	771,0	1 665,4	3 230,9
Жерде жүрүүчү, аба жана суу транспорттору, алардын бөлүктөрү	209,3	221,8	378,6	830,7	3 349,4
Оптика, сүрөт, кинематография аспаптары, өлчөө аппараттары	56,7	56,2	50,8	81,5	134,7
Өнөр жайынын атайы багыттагы жана башка продукциялары	3,9	6,4	12,1	12,8	25,2
Ар түрдүү өнөр жай товарлары	111,2	75,8	94,6	236,2	123,6
Искусство чыгармалары, коллекциялоо буюмдары жана антиквариат	—	—	0,2	—	—

Эскертүү: УСКнын СИФ баасындагы маалыматтардын негизинде.

* энергия продукцияларын кошо алганда

I.5-таблица. ЭССКнын бөлүктөрү боюнча импорттун бөлүштүрүлүшү

(млн АКШ долларында)

Бөлүктүн аталышы	2019	2020	2021	2022	2023
Бардыгы болуп	4 989,0	3 718,9	5 580,2	9 803,2	12 352,0
Тирүү мал, малдан алынган азык-түлүктөр	478,9	442,3	663,7	906,6	889,3
Суусундуктар жана тамеки	139,5	113,1	134,8	157,6	187,2
Отундан тышкары, азык-түлүктөн башка чийки заттар	63,1	50,0	60,1	76,0	73,9
Минерал отуну, майлоочу майлар жана у.с. эле материалдар	700,8	535,3	899,1	1 076,8	965,2
Мал жана өсүмдүк майлары, мом	44,7	42,1	56,4	76,8	54,9
Башка категорияларда камтылбаган химиялык заттар жана у.с. продукциялар	578,9	522,7	625,8	827,6	852,3
Материалдын түрү боюнча классификацияланган өнөр жай товарлары	1 164,4	879,2	1 207,9	2 668,2	1 875,2
Унаалар жана транспорттук жабдуулар	1 079,1	799,7	1 146,2	2 499,9	6 575,8
Ар кандай даяр буюмдар	739,3	333,3	765,6	1 487,2	858,5
ЭССКнын башка категорияларында камтылбаган товарлар жана операциялар	0,4	1,2	20,6	26,5	19,9

Эскертүү: УСКнын СИФ баасындагы маалыматтарынын негизинде.

I.6-таблица. Экспорттун функционалдык бөлүштүрүлүшү

(млн АКШ долларында)

	2019	2020	2021	2022	2023
Бардыгы болуп	1 986,1	1 973,2	2 752,2	2 254,7	3 308,9
Керектөө товарлары	455,3	400,4	492,8	904,4	732,2
Чийки заттар	182,9	156,0	200,9	161,7	260,8
Аралык товарлары	1 170,9	1 279,1	1 908,0	850,2	1 823,4
Инвестициялык товарлар	57,0	54,5	50,5	139,4	292,2
Энергия продукциялары	120,0	83,2	100,0	199,0	200,2

Эскертүү: УСКнын маалыматы боюнча FOB баасында, Улуттук банктын кошумча баа берүүлөрүн эске алуу менен төлөм теңдемин түзүү методологиясына ылайык.

I.7-таблица. Экспорттун географиялык бөлүштүрүлүшү

(млн АКШ долларында)

	2019	2020	2021	2022	2023
Бардыгы болуп	1 986,1	1 973,2	2 752,2	2 254,7	3 308,9
ЕАЭБ өлкөлөрү	641,7	554,5	791,5	1 505,8	1 231,1
Россия	281,3	257,3	393,3	1 069,7	747,8
Казакстан	347,1	285,9	382,2	410,9	455,7
Беларусь	13,1	10,7	15,8	24,4	27,2
Армения	0,2	0,5	0,1	0,8	0,4
ЕАЭБден тышкаркы өлкөлөр	1 344,4	1 418,7	1 960,7	748,9	2 077,7
Улуу Британия	833,2	990,0	234,2	0,4	0,8
Өзбекстан	138,9	152,9	180,1	236,6	290,8
Түркия	89,9	74,7	90,6	140,7	153,1
Тажикстан	57,2	28,1	23,8	3,3	1,2
Украина	13,6	8,6	6,5	1,3	1,7
БАЭ	10,2	9,1	54,8	101,0	189,4
Германия	8,6	13,1	12,5	15,8	7,6
Афганистан	1,9	1,3	14,4	21,6	14,9
ЕАЭБ өлкөлөрүнөн тышкаркы башка өлкөлөр	190,9	141,1	1 343,7	228,2	1 418,2

Эскертүү: УСКнын маалыматы боюнча FOB баасында, Улуттук банктын кошумча баа берүүлөрүн эске алуу менен төлөм теңдемин түзүү методологиясына ылайык.

I.8-таблица. Импорттун функционалдык бөлүштүрүлүшү

(млн АКШ долларында)

	2019	2020	2021	2022	2023
Бардыгы болуп	4 989,0	3 718,9	5 580,2	9 803,2	12 352,0
Керектөө товарлары	1 941,8	1 403,3	2 167,6	3 335,0	3 999,8
Чийки заттар	107,5	101,7	144,8	198,4	202,6
Аралык товарлары	1 527,5	1 127,7	1 647,8	3 807,9	4 271,3
Инвестициялык товарлар	711,5	550,5	720,7	1 385,6	2 913,2
Энергия продукциялары	700,7	535,6	899,3	1 076,2	965,1

Эскертүү: УСКнын СИФ баасындагы маалыматтар боюнча, Улуттук банкта иштелип чыккан классификация боюнча.

I.9-таблица. Импорттун географиялык бөлүштүрүлүшү

(млн АКШ долларында)

	2019	2020	2021	2022	2023
Бардыгы болуп	4 989,0	3 718,9	5 580,2	9 803,2	12 352,0
ЕАЭБ өлкөлөрү	2 100,8	1 885,3	2 634,9	3 268,3	3 126,2
Россия	1 404,3	1 319,9	1 911,5	2 406,0	2 182,9
Казакстан	649,4	523,6	661,8	770,2	862,2
Беларусь	46,5	37,1	58,2	87,0	76,2
Армения	0,6	4,8	3,4	5,1	4,9
ЕАЭБден тышкаркы өлкөлөр	2 888,3	1 833,5	2 945,3	6 534,8	9 225,8
Кытай	1 735,0	737,9	1 463,8	4 069,5	5 353,3
Түркия	222,8	194,9	321,6	488,3	453,4
АКШ	90,1	120,4	101,2	242,0	430,6
Өзбекстан	200,9	189,0	316,8	362,6	403,2
Германия	70,8	51,7	63,2	164,6	421,8
Япония	25,3	22,1	18,3	92,0	255,0
Корея Республикасы	33,1	47,8	54,8	156,5	550,7
Украина	48,5	51,8	54,6	37,0	45,9
Канада	6,3	5,3	47,3	16,7	86,1
Улуу Британия	15,7	10,2	11,2	32,3	91,3
Иран	17,5	17,9	25,9	34,6	40,6
Индия	42,0	41,7	45,5	107,4	88,5
БАЭ	13,6	8,1	15,0	24,7	49,3
ЕАЭБ өлкөлөрүнөн тышкаркы башка өлкөлөр	366,5	334,7	406,2	706,6	956,1

Эскертүү: УСКнын СИФ баасындагы маалыматтарынын негизинде.

I.10-таблица. Продукциялардын негизги түрлөрүнүн экспорту

Товарлардын аталыштары	өлчөө бирдиги	2020		2021	
		физи-калык көлөм	наркы, млн АКШ доллары	физи-калык көлөм	наркы, млн АКШ доллары
Бардыгы болуп			1 973,2		2 752,2
Тирүү мал	миң даана	94,7	21,1	74,6	11,4
Эт жана эт азыктары	миң т	0,6	1,8	0,8	1,6
Майдан жана сырдан тышкары, сүт, каймак, сүт азыктары	миң т	29,8	24,1	30,0	29,2
Май жана сүтгөн алынган май, башка тоң майлар	миң т	5,2	17,9	4,3	16,3
Сыр жана быштак	миң т	5,2	11,1	3,9	8,5
Балык, рак сыяктуу моллюскалар, сууда жашоочу омурткасыз жандыктар	миң т	3,4	8,7	4,7	17,8
Тартылбаган жүгөрү (дан түрүндө)	миң т	3,7	0,3	5,7	1,1
Дан азыктарынан, ундан же крахмалдан жасалган азыктар	миң т	3,2	15,6	5,6	24,2
Жаңы үзүлгөн же тоңдурулган жашылчалар	миң т	220,7	81,7	209,0	92,6
Мөмө-жемиштер жана жаңгактар, жаңы жыйналган жана кургатылган	миң т	87,2	39,5	99,6	41,2
Башка категорияда камтылбаган тамак-аш азыктары	миң т	3,8	5,8	4,7	7,4
Пахта	миң т	19,2	27,6	16,3	35,1
Башка категорияларда камтылбаган, баалуулукка жатпаган түстүү металл сыныктары жана калдыктары	миң т	8,6	32,8	12,8	108,2
Баалуу металл кендери жана алардын концентраттары	миң т	237,4	150,4	178,0	161,3
Көмүр, кокс жана брикеттер	млн т	1,0	26,9	1,1	29,4
Авиакеросин	миң т	56,5	31,6	48,3	36,2
Мазут	миң т	30,7	4,7	128,2	29,2
Эфир майлары, жуугуч каражаттар	миң т	1 902,6	2,2	1,9	2,6
Жер семирткичтер	млн т	2,2	2,1	0,5	1,2
Баштапкы формадагы пластмассалар	миң т	3,2	1,1	4,2	1,9
Баштапкы эмес формадагы пластмассалар	миң т	6,4	4,9	5,6	3,8
Трикотаж же согулган кездемелер	миң т	0,5	0,3	2,3	0,9
Шейшептер, кол аарчылар, сүлгүлөр	миң т	1,7	0,8	0,1	0,1
Портландцемент	миң т	422,3	22,4	668,6	31,6
Мрамор, травертин жана алебастр жана алардан жасалган ар кандай формадагы, жылмаланган буюмдар	миң т	3,0	0,8	3,8	0,2
Сырдалбаган керамика плиткалары	млн кв. м	0,6	2,0	3,5	11,3
Тапталган айнек же жылмакайлатылган айнек	млн кв. м	12,0	28,8	15,7	87,8
Чоюн жана болот	миң т	27,1	9,9	69,7	27,0
Алюминий	миң т	2,6	3,9	5,0	9,3
Коргошун	миң т	1,5	2,6	3,8	7,6
Металлды же башка материалды алып салуу аркылуу иштеп чыгуу үчүн станоктор	млн даана	—	—	—	0,1
Жана башка таңгактоочу машиналар	млн даана	—	—	—	—
Электр линиялык телефон же телеграф аппараттары	млн даана	—	0,9	0,6	54,3
Жеңил автоунаалар жана адамдарды ташуу үчүн каралган транспорттук каражаттар	миң даана	—	0,8	0,4	8,4
Автоунаа тетиктери жана ага тиешелүү буюмдар			44,0		41,4
Асынмалары бар жана аларсыз баштыктар	млн даана	3,2	13,5	0,1	1,5
Кийим-кече жана ага тиешелүү буюмдар			206,4		63,1
Бут кийим			64,6		7,2
Пластмассадан жасалган товарларды ташуу же таңгактоо үчүн буюмдар	миң т	25,4	24,3	20,1	30,0
Монетардык эмес алтын	т	0,3	13,1	24,8	1 413,0

Эскертүү: УСКнын маалыматы боюнча ФОБ баасында, Улуттук банктын кошумча баа берүүлөрүн эске алуу менен төлөм теңдемин түзүү методологиясына ылайык.

2022		2023		өлчөө бирдиги	Товарлардын аталыштары
физи-калык көлөм	наркы, млн АКШ доллары	физи-калык көлөм	наркы, млн АКШ доллары		
	2 254,7		3 308,9		Бардыгы болуп
355,5	69,0	372,6	54,2	миң даана	Тирүү мал
4,2	6,9	2,5	5,8	миң т	Эт жана эт азыктары
28,1	28,4	31,1	27,0	миң т	Майдан жана сырдан тышкары, сүт, каймак, сүт азыктары
5,1	17,9	1,3	6,1	миң т	Май жана сүттөн алынган май, башка тоң майлар
4,3	13,7	1,8	4,6	миң т	Сыр жана быштак
4,5	19,9	6,0	26,9	миң т	Балык, рак сыяктуу моллюскалар, сууда жашоочу омурткасыз жандыктар
50,8	6,2	16,6	2,9	миң т	Тартылбаган жүгөрү (дан түрүндө)
16,9	26,3	5,0	28,2	миң т	Дан азыктарынан, ундан же крахмалдан жасалган азыктар
223,5	135,1	141,5	87,7	миң т	Жаңы үзүлгөн же тоңдурулган жашылчалар
79,7	71,0	59,3	67,2	миң т	Мөмө-жемиштер жана жаңгактар, жаңы жыйналган жана кургатылган
5,1	9,3	4,4	8,9	миң т	Башка категорияда камтылбаган тамак-аш азыктары
14,4	37,4	23,3	41,9	миң т	Пахта
15,6	94,1	14,7	86,1	миң т	Башка категорияларда камтылбаган, баалуулукка жатпаган түстүү металл сыныктары жана калдыктары
107,6	137,4	294,9	196,4	миң т	Баалуу металл кендери жана алардын концентраттары
1,6	54,4	2,2	87,1	млн т	Көмүр, кокс жана брикеттер
86,0	97,7	67,9	73,5	миң т	Авиакеросин
123,9	40,7	118,2	29,9	миң т	Мазут
2,0	5,2	1,6	5,1	миң т	Эфир майлары, жуугуч каражаттар
0,7	0,8	0,1	4,2	млн т	Жер семирткичтер
7,0	6,0	5,3	6,7	миң т	Баштапкы формадагы пластмассалар
6,8	11,6	4,6	8,3	миң т	Баштапкы эмес формадагы пластмассалар
10,1	54,3	9,0	27,3	миң т	Трикотаж же согулган кездемелер
2,4	3,5	1,2	6,6	миң т	Шейшептер, кол аарчылар, сүлгүлөр
625,4	26,1	496,4	19,3	миң т	Портландцемент
4,7	14,7	2,9	3,3	миң т	Мрамор, травертин жана алебастр жана алардан жасалган ар кандай формадагы, жылмаланган буюмдар
5,9	23,2	6,7	20,0	млн кв. м	Сырдалбаган керамика плиткалары
10,2	40,2	8,0	20,8	млн кв. м	Тапталган айнек же жылмакайлагылан айнек
75,4	59,1	106,6	62,9	миң т	Чоюн жана болот
3,2	7,1	2,4	5,0	миң т	Алюминий
3,6	6,9	5,3	10,2	миң т	Коргошун
—	0,1	4,9	2,5	млн даана	Металлды же башка материалды алып салуу аркылуу иштеп чыгуу үчүн станоктор
0,7	27,8	8,8	58,4	млн даана	Жана башка таңгактоочу машиналар
0,8	83,6	0,6	92,8	млн даана	Электр линиялык телефон же телеграф аппараттары
1,0	23,6	8,7	69,6	миң даана	Жеңил автоунаалар жана адамдарды ташуу үчүн каралган транспорттук каражаттар
	44,0		47,4		Автоунаа тетиктери жана ага тиешелүү буюмдар
3,2	13,5	2,9	2,8	млн даана	Асынмалары бар жана аларсыз баштыктар
	206,4		99,8		Кийим-кече жана ага тиешелүү буюмдар
	64,6		41,6		Бут кийим
25,4	24,3	27,3	45,2	миң т	Пластмассадан жасалган товарларды ташуу же таңгактоо үчүн буюмдар
0,3	13,1	20,2	1 284,3	т	Монетардык эмес алтын

I.11-таблица. Продукциялардын негизги түрлөрүнүн импорту

Товарлардын аталыштары	өлчөө бирдиги	2020		2021	
		физи-калык көлөм	наркы, млн АКШ доллары	физи-калык көлөм	наркы, млн АКШ доллары
Бардыгы болуп			3 718,9		5 580,2
Тирүү мал	млн даана	0,1	7,5	0,4	17,1
Эт жана эт азыктары	миң т	37,3	36,4	44,1	58,4
Тартылбаган дан өсүмдүктөрү (полбаны кошо алганда) жана угут	миң т	169,8	35,1	234,9	53,9
Буудай жана угут уну	миң т	103,2	26,1	56,4	15,1
Дан азыктарынан, ундан же крахмалдан жасалган азыктар	миң т	48,3	50,9	66,0	61,4
Жаңы үзүлгөн же тондурулган жашылчалар	миң т	120,9	41,7	183,0	76,4
Мөмө-жемиштер жана жаңгактар, жаңы жыйналган жана кургатылган	миң т	125,8	54,3	155,8	92,9
Кант, патока жана бал	миң т	17,6	8,1	51,1	26,2
Кофе, чай, какао жана алар аралаштырып жасалган таттуу азыктар	миң т	38,6	56,4	36,0	70,5
Мал үчүн тоюттар (тартылбаган дандан тышкары)	миң т	1 848,4	9,2	73,7	18,5
Маргарин жана жуурулган май	миң т	44,9	10,8	16,1	20,2
Башка категорияда камтылбаган тамак-аш азыктары	миң т	12,4	34,1	24,3	41,6
Кант кошулган минерал суу жана алкогольсүз суусундуктар	млн л	122,7	37,9	83,9	56,5
Тамеки загынан турган сигареттер	млн даана	5,9	60,9	4,3	54,5
Мунай заттары	млн т	1,5	458,2	1,6	759,8
Суюлтулган пропан жана бутан	миң т	40,8	14,7	73,4	30,5
Жаратылыш газы	млн куб. м	318,0	47,7	382,3	58,6
Электр тогу	млн кВт.с	0,7	1,3	1,6	10,0
Өсүмдүк майы жана тоң майлар	миң т	107,1	38,0	40,1	47,9
Металл туздары жана органикалык эмес кислоталардын персолу	миң т	50,6	21,7	49,4	21,7
Сырдоочу жана ийлөөчү заттар; боёочу зат	миң т	84,0	31,5	135,0	49,4
Медикаменттер (ветеринардык медикаменттерди кошо алганда)	миң т	10,8	185,7	9,9	169,0
Эфир майлары, жуугуч каражаттар	миң т	47,2	73,7	47,3	93,5
Жер семирткичтер	млн т	51,4	36,8	66,1	59,1
Баштапкы формадагы пластмассалар	миң т	45,5	43,3	39,8	54,9
Баштапкы эмес формадагы пластмассалар	миң т	41,4	44,3	37,7	65,7
Резина дөңгөлөктөрү	млн даана	1,2	45,4	2,1	43,4
Тапталган жана калыбына келтирилген жыгач	млн куб. м	0,2	18,3	0,3	30,4
Кагаз жана картон	миң т	21,0	25,5	28,7	38,6
Башка категорияларда камтылбаган, кагаздан жана картондон жасалган буюмдар	миң т	9,8	35,1	15,9	38,4
Текстиль жиби	миң т	7,8	13,6	8,4	12,8
Жасалма текстиль материалдарынан токулган кездемелер	млн кв. м	492,2	74,5	489,5	106,3
Жибектен же жибектин калдыктарынан токулган кездемелер	млн кв. м	22,0	8,3	20,8	10,5
Трикотаж же согулган кездемелер	миң т	25,4	47,4	57,8	231,6
Чоюн жана болот	миң т	361,6	255,8	340,8	246,8
Алюминий	миң т	5,5	15,7	6,8	22,7
Кол жана машина менен иштетүүчү инструменттер	миң т	4,2	7,0	4,0	12,7
Слесардык жабдуулар, сейфтер жана темирден жасалган майда-барат буюмдар	миң т	8,0	18,8	9,2	41,1
Айыл-чарба унааларынын тетиктери (721.1-топ)	миң т	1,2	1,9	2,1	6,1
Жыйноочу машиналардын жана жумурткаларды, жемиштерди, уруктарды, дандарды ж.б. иргөө үчүн машиналардын тетиктери	миң т	1,3	3,2	1,6	5,1
Механикалык күрөктөр, экскаваторлор, өзү жүрүүчү сузуп жүктөгүчтөр	миң даана	0,3	17,4	0,4	22,0
Тигүүчү машиналар үчүн ийнелер; эмерек, унаалар жана эмеректер үчүн тетиктер	млн т	0,1	1,1	—	44,8
Кыртышты, ташты, кендерди майдалоо үчүн машиналар; алардын тетиктери	миң даана	11,6	45,2	11,1	38,8
Металл иштетүү үчүн станоктордун тетиктери жана карматуучу бөлүктөрү (731 жана 733-топтор)	миң т	0,1	1,2	0,1	0,4
Өндүрүштүк техника үчүн жабдуунун бөлүктөрү	миң т	0,4	0,7	0,2	0,6
Кеңсе машиналар	миң даана	319,3	5,1	198,7	8,4
Маалыматтарды автоматтык түрдө иштеп чыгуучу машиналар	млн даана	0,3	21,0	0,3	23,0
Маалыматтарды автоматтык түрдө иштеп чыгуучу машиналар жана канцелярдык машиналар тетиктери (751 жана 752-топтор)	миң т	0,1	1,3	0,8	6,6
Электр линиялык телефон же телеграф аппараттары	млн даана	2,6	134,6	2,6	157,3
Изоляцияланган электр өткөрмөлөрү, кабель	миң т	4,0	12,7	5,1	19,8
Жеңил автоунаалар жана адамдарды ташуу үчүн каралган транспорттук каражаттар	миң даана	25,6	73,9	13,1	147,9
Жүк ташуу үчүн жана атайы багытка каралган автоунаалар	миң даана	3,6	62,5	4,3	71,2
Башка категорияда камтылбаган автоунаалар	миң даана	0,7	11,3	0,7	14,5
Автоунаа тетиктери жана ага тиешелүү буюмдар			38,8		43,2
Кийим-кече жана ага тиешелүү буюмдар			97,4		373,0
Бут кийим			61,4		150,3
Пластмассадан жасалган товарларды ташуу же таңгактоо үчүн буюмдар	млн т	—	21,4	—	29,5
Башка категорияда камтылбаган, пластмассадан жасалган буюмдар	миң т	3,8	10,3	7,8	16,4

Эскертүү: УСКнын СИФ баасындагы маалыматтардын негизинде.

2022		2023		өлчөө бирдиги	Товарлардын аталыштары
физи-калык көлөм	наркы, млн АКШ доллары	физи-калык көлөм	наркы, млн АКШ доллары		
	9 803,2		12 352,0		Бардыгы болуп
0,7	4,8	1,4	11,8	млн даана	Тирүү мал
54,5	80,7	58,0	75,1	миң т	Эт жана эт азыктары
276,7	77,9	370,8	67,9	миң т	Тартылбаган дан өсүмдүктөрү (полбаны кошо алганда) жана угут
31,6	14,6	38,6	27,4	миң т	Буудай жана угут уну
124,3	67,0	56,3	66,3	миң т	Дан азыктарынан, ундан же крахмалдан жасалган азыктар
282,0	64,7	150,4	52,1	миң т	Жаңы үзүлгөн же тондурулган жашылчалар
171,5	91,7	231,0	137,8	миң т	Мөмө-жемиштер жана жаңгактар, жаңы жыйналган жана кургатылган
128,8	81,0	61,0	41,5	миң т	Кант, патока жана бал
31,5	81,6	35,1	94,0	миң т	Кофе, чай, какао жана алар аралаштырып жасалган таттуу азыктар
62,4	39,7	243,9	67,9	миң т	Мал үчүн тоюттар (тартылбаган дандан тышкары)
17,2	32,1	16,0	21,4	миң т	Маргарин жана жуурулган май
14,3	48,5	14,9	58,7	миң т	Башка категорияда камтылбаган тамак-аш азыктары
140,6	78,2	176,2	85,2	млн л	Кант кошулган минерал суу жана алкогольсуз суусундуктар
3,6	47,5	3,6	58,6	млн даана	Тамеки затынан турган сигареттер
1,6	893,5	1,3	750,4	млн т	Мунай заттары
54,1	22,0	68,6	22,0	миң т	Суюлтулган пропан жана бутан
415,3	62,3	438,7	65,8	млн куб. м	Жаратылыш газы
2,8	73,5	3,4	71,4	млн кВт.с	Электр тогу
46,2	66,4	44,2	46,0	миң т	Өсүмдүк майы жана тоң майлар
57,4	24,7	43,7	32,6	миң т	Металл туздары жана органикалык эмес кислоталардын персолу
153,5	55,5	117,4	69,6	миң т	Сырдоочу жана ийлөөчү заттар; боёочу зат
11,8	204,9	11,6	204,1	миң т	Медикаменттер (ветеринардык медикаменттерди кошо алганда)
713,0	136,6	111,8	148,4	миң т	Эфир майлары, жуугуч каражаттар
46,7	65,3	77,4	49,8	млн т	Жер семирткичтер
58,9	86,3	68,1	87,2	миң т	Баштапкы формадагы пластмассалар
54,7	94,4	41,9	90,9	миң т	Баштапкы эмес формадагы пластмассалар
2,5	81,7	2,8	63,7	млн даана	Резина дөңгөлөктөрү
0,3	38,7	0,4	25,9	млн куб. м	Тапталган жана калыбына келтирилген жыгач
84,8	45,2	24,8	38,6	миң т	Кагаз жана картон
28,0	51,5	19,0	55,4	миң т	Башка категорияларда камтылбаган, кагаздан жана картондон жасалган буюмдар
11,8	31,8	15,3	32,5	миң т	Текстиль жиби
633,0	280,7	365,8	133,0	млн кв. м	Жасалма текстиль материалдарынан токулган кездемелер
23,5	19,8	6,6	17,1	млн кв. м	Жибектен же жибектин калдыктарынан токулган кездемелер
101,0	717,2	87,4	429,9	миң т	Трикотаж же согулган кездемелер
929,3	331,6	567,7	374,0	миң т	Чоюн жана болот
6,2	26,7	8,5	32,5	миң т	Алюминий
8,7	32,6	3,4	17,4	миң т	Кол жана машина менен иштетүүчү инструменттер
56,0	444,0	30,0	195,0	миң т	Слесардык жабдуулар, сейфтер жана темирден жасалган майда-барат буюмдар
5,9	24,1	28,1	114,6	миң т	Айыл-чарба унааларынын тетиктери (721.1-топ)
5,2	22,9	25,7	101,1	миң т	Жыйноочу машиналардын жана жумурткаларды, жемиштерди, уруктарды, дандарды ж.б. иргөө үчүн машиналардын тетиктери
0,8	40,3	1,3	62,2	миң даана	Механикалык күрөктөр, экскаваторлор, өзү жүрүүчү сузуп жүктөгүчтөр
1,7	202,0	1,6	175,2	млн т	Тигүүчү машиналар үчүн ийнелер; эмерек, унаалар жана эмеректер үчүн тетиктер
17,2	77,4	30,5	48,3	миң даана	Кыргышты, ташты, кендерди майдалоо үчүн машиналар; алардын тетиктери
3,4	28,6	19,2	171,0	миң т	Металл иштетүү үчүн станоктордун тетиктери жана карматуучу бөлүктөрү (731 жана 733-топтор)
13,3	105,8	119,9	1 025,7	миң т	Өндүрүштүк техника үчүн жабдуунун бөлүктөрү
618,0	40,6	1 451,0	47,3	миң даана	Кеңсе машиналар
0,5	67,3	1,6	84,7	млн даана	Маалыматтарды автоматтык түрдө иштеп чыгуучу машиналар
9,9	89,3	8,1	92,9	миң т	Маалыматтарды автоматтык түрдө иштеп чыгуучу машиналар жана канцелярдык машиналар тетиктери (751 жана 752-топтор)
6,3	258,2	8,2	299,7	млн даана	Электр линиялык телефон же телеграф аппараттары
9,6	41,4	9,1	32,3	миң т	Изоляцияланган электр өткөрмөлөрү, кабель
41,2	538,9	184,8	2 766,9	миң даана	Жеңил автоунаалар жана адамдарды ташуу үчүн каралган транспорттук каражаттар
7,2	65,5	19,3	179,6	миң даана	Жүк ташуу үчүн жана атайы багытка каралган автоунаалар
0,7	14,6	2,2	87,6	миң даана	Башка категорияда камтылбаган автоунаалар
	86,7		109,3		Автоунаа тетиктери жана ага тиешелүү буюмдар
	466,4		198,0		Кийим-кече жана ага тиешелүү буюмдар
	539,7		286,1		Бут кийим
0,2	51,5	—	35,7	млн т	Пластмассадан жасалган товарларды ташуу же таңгактоо үчүн буюмдар
14,1	39,2	6,1	20,3	миң т	Башка категорияда камтылбаган, пластмассадан жасалган буюмдар

I.12-таблица. Баа индекстери жана экспорттун айкын көлөмү

Товарлардын аталыштары	2023	2022	2022	Индекстер		
	млн АКШ долл. n423*р423	млн АКШ долл. n423*р422	млн АКШ долл. n422*р422	баа	физ. көлөмү	наркы
	А	В	С			
Баалуу металл кендери жана алардын концентраттары	196,4	376,4	137,4	0,522	2,740	1,430
Башка категорияларда камтылбаган, баалуулукка жатпаган түстүү металл сыныктары жана калдыктары	86,1	88,5	94,1	0,973	0,941	0,915
Мунай заттары	112,7	133,7	144,4	0,843	0,926	0,781
Жаңы үзүлгөн же тондурулган жашылчалар	87,7	85,5	135,1	1,025	0,633	0,649
Жеңил автоунаалар жана адамдарды ташуу үчүн каралган транспорттук каражаттар	69,6	204,1	23,6	0,341	8,664	2,956
Көмүр, кокс жана брикеттер	87,1	76,7	54,4	1,135	1,411	1,602
Мөмө-жемиштер жана жаңгактар, жаңы жыйналган жана кургатылган	67,2	52,9	71,0	1,270	0,745	0,946
Пластмассадан жасалган товарларды ташуу же таңгактоо үчүн буюмдар	45,2	26,1	24,3	1,735	1,075	1,864
Пахта	41,9	60,4	37,4	0,693	1,614	1,119
Автоунаа тетиктери жана ага тиешелүү буюмдар	47,4	139,4	44,0	0,340	3,167	1,077
Тирүү мал	54,2	72,3	69,0	0,749	1,048	0,785
Жер семирткичтер	4,2	0,1	0,8	45,126	0,117	5,289
Баштапкы эмес формадагы пластмассалар	8,3	7,8	11,6	1,072	0,668	0,716
Чоюн жана болот	62,9	83,6	59,1	0,753	1,413	1,064
Дан азыктары, ундан жана жашылча-жемиш крахмалынан жасалган азыктар	28,2	7,7	26,3	3,665	0,292	1,072
Майдан жана сырдан тышкары, сүт, каймак, сүт азыктары	27,0	31,5	28,4	0,858	1,107	0,950
Май жана сүттөн алынган май, башка тоң майлар	6,1	4,6	17,9	1,328	0,256	0,341
Тапталган айнек же жылмакайлатылган айнек	20,8	31,6	40,2	0,660	0,786	0,518
Портландцемент	19,3	20,7	26,1	0,931	0,794	0,739
Балык, рак сыяктуу моллюскалар, сууда жашоочу омурткасыз жандыктар	26,9	26,2	19,9	1,027	1,317	1,354
Эт жана эт азыктары	5,8	4,1	6,9	1,406	0,594	0,835
Башка категорияда камтылбаган тамак-аш азыктары	8,9	8,1	9,3	1,103	0,868	0,957
Сырдалбаган керамика плиткалары	20,0	26,2	23,2	0,764	1,130	0,863
Мрамор, травертин жана алебастр жана алардан жасалган ар кандай формадагы, жылмаланган буюмдар	3,3	9,0	14,7	0,364	0,616	0,225
Коргошун	10,2	10,0	6,9	1,013	1,457	1,476
Сыр жана быштак	4,6	5,5	13,7	0,838	0,405	0,340
Ири мүйүздүү малдын териси (буйволдорду кошо алганда) же жылкынын териси	3,1	3,0	3,8	1,067	0,785	0,838
Башка категорияларда камтылбаган, малдан алынган чийки зат материалдары	3,8	4,7	4,8	0,797	0,996	0,794
Жасалма текстиль материалдарынан токулган кездемелер	6,0	21,7	30,7	0,277	0,707	0,196
Трикотаж же согулган кездемелер	27,3	48,9	54,3	0,558	0,900	0,502
Электр линиялык телефон же телеграф аппараттары	92,8	63,7	83,6	1,457	0,762	1,111
Кант кошулган минерал суу жана алкогольсуз суусундуктар	5,7	5,3	5,4	1,085	0,982	1,066
Алюминий	5,0	5,4	7,1	0,924	0,751	0,693
Жана башка таңгактоочу машиналар	58,4	346,5	27,8	0,169	12,466	2,102
Шейшептер, кол аарчылар, сүлгүлөр	6,6	1,8	3,5	3,656	0,508	1,858
Эстеликтер же курулуш иштери үчүн башка таштар (катмарланган тоо тегинен тышкары) же андан жасалган буюмдар	4,7	4,4	4,8	1,063	0,925	0,983
Жыйынтыгында номенклатура боюнча (млн АКШ долл.)	1 365,5	2 097,9	1 365,3	0,65	1,54	1,00
Жыйынтыгында, номенклатура боюнча (жалпы экспорттон %)	41,3%		60,6%			
Бардыгы болуп экспорт	3 308,9		2 254,7			

Эскертүү: УСКнын ФОБ баасындагы маалыматтардын негизинде, таблицанда отчеттук мезгил ичинде экспорттун ири статялары келтирилген.

n - товар экспорттун физикалык көлөмү

p - товарлардын эсептелинген экспорттук баасы

I.13-таблица. Баа индекстери жана импорттун айкын көлөмү

Товарлардын аталыштары	2023	2022	2022	Индекстер		
	млн АКШ долл. n423*p423	млн АКШ долл. n423*p422	млн АКШ долл. n422*p422	баа	физ. көлөмү	наркы
	А	В	С	А/В	В/С	А/С
Жеңил автоунаалар жана адамдарды ташуу үчүн каралган транспорттук каражаттар	2766,9	2414,4	538,9	1,146	4,481	5,135
Трикотаж же согулган кездемелер	429,9	620,6	717,2	0,693	0,865	0,599
Мунай заттары	750,4	745,7	893,5	1,006	0,835	0,840
Чоюн жана болот	374,0	202,6	331,6	1,846	0,611	1,128
Слесардык жабдуулар, сейфтер жана темирден жасалган майда-барат буюмдар	195,0	237,8	444,0	0,820	0,536	0,439
Электр линиялык телефон же телеграф аппараттары	299,7	336,3	258,2	0,891	1,302	1,161
Жүк ташуу үчүн жана атайы багытка каралган автоунаалар	179,6	176,2	65,5	1,019	2,692	2,744
Медикаменттер (ветеринардык медикаменттерди кошо алганда)	204,1	202,4	204,9	1,008	0,988	0,996
Маалыматтарды автоматтык түрдө иштеп чыгуучу машиналар жана канцелярдык машиналар тетиктери (751 жана 752-топтор)	92,9	72,8	89,3	1,277	0,815	1,041
Тигүүчү машиналар үчүн ийнелер; эмерек, унаалар жана эмеректер үчүн тетиктер	175,2	192,9	202,0	0,908	0,955	0,867
Жасалма текстиль материалдарынан токулган кездемелер	133,0	162,2	280,7	0,820	0,578	0,474
Мөмө-жемиштер жана жаңгактар, жаңы жыйналган жана кургатылган	137,8	123,5	91,7	1,116	1,347	1,502
Электр тогу	71,4	90,0	73,5	0,793	1,224	0,971
Автоунаа тетиктери жана ага тиешелүү буюмдар	109,3	67,2	86,7	1,627	0,774	1,260
Маалыматтарды автоматтык түрдө иштеп чыгуучу машиналар	84,7	229,1	67,3	0,370	3,405	1,259
Баштапкы эмес формадагы пластмассалар	90,9	72,3	94,4	1,258	0,765	0,963
Кант кошулган минерал суу жана алкогольсүз суусундуктар	85,2	98,0	78,2	0,869	1,253	1,090
Кофе, чай, какао жана алар аралаштырып жасалган таттуу азыктар	94,0	90,9	81,6	1,035	1,114	1,153
Баштапкы формадагы пластмассалар	87,2	99,7	86,3	0,874	1,156	1,011
Резина дөңгөлөктөрү	63,7	92,1	81,7	0,692	1,127	0,780
Жаңы үзүлгөн же тоңдурулган жашылчалар	52,1	34,5	64,7	1,510	0,534	0,806
Сырдоочу жана ийлөөчү заттар; боёочу заг	69,6	42,5	55,5	1,638	0,765	1,254
Жаратылыш газы	65,8	65,8	62,3	1,000	1,057	1,056
Жер семирткичтер	49,8	108,2	65,3	0,460	1,657	0,762
Эт жана эт азыктары	75,1	85,9	80,7	0,874	1,065	0,931
Механикалык күрөктөр, экскаваторлор, өзү жүрүүчү сузуп жүктөгүчтөр	62,2	63,5	40,3	0,978	1,577	1,543
Башка категорияда камтылбаган тамак-аш азыктары	58,7	50,4	48,5	1,166	1,039	1,211
Дан азыктары, ундан жана жашылча-жемиш крахмалынан жасалган азыктар	66,3	30,4	67,0	2,182	0,453	0,988
Башка категорияларда камтылбаган, кагаздан жана картондон жасалган буюмдар	55,4	34,9	51,5	1,588	0,678	1,076
Тартылбаган дан өсүмдүктөрү (полбаны кошо алганда) жана угут	67,9	104,4	77,9	0,650	1,340	0,871
Тамеки затынан турган сигареттер	58,6	47,6	47,5	1,232	1,001	1,233
Текстиль жиби	32,5	41,2	31,8	0,787	1,297	1,021
Өсүмдүк майы жана тоң майлар, чийки заттар	46,0	63,5	66,4	0,723	0,957	0,692
Кыртышты, ташты, кендерди майдалоо үчүн машиналар; алардын тетиктери	48,3	136,8	77,4	0,353	1,768	0,625
Кагаз жана картон	38,6	13,2	45,2	2,921	0,292	0,853
Металл туздары жана органикалык эмес кислоталардын персолу	32,6	18,8	24,7	1,733	0,762	1,320
Изоляцияланган электр өткөрмөлөрү, кабель	32,3	39,5	41,4	0,819	0,953	0,781
Алюминий	32,5	36,6	26,7	0,887	1,370	1,215
Буудай жана угут уну	27,4	17,8	14,6	1,534	1,223	1,876
Турмуш-тиричилик муздаткычтары жана тоңдургучтары	26,8	25,3	19,3	1,060	1,309	1,387
Чыпкалоочу жана тазалоочу унаалар жана суюктук же газ үчүн жабдуулар	35,1	15,8	22,7	2,223	0,696	1,548
Тапталган жана калыбына келтирилген жыгач	25,9	49,8	38,7	0,521	1,285	0,669
Башка категорияда камтылбаган кен болбогондордон алынган буюмдар	26,1	23,8	23,6	1,100	1,006	1,106
Транспорт каражаттары үчүн ичинен күймө поршендик кыймылдаткычтар	28,6	37,3	27,9	0,767	1,337	1,025
Чоюндан же болоттон жасалган, башка категорияларда камтылбаган конструкциялар	27,5	15,3	39,5	1,801	0,386	0,696
Кант кошулуп жасалган кондитердик азыктар	22,0	20,6	18,0	1,067	1,146	1,223
Жыгач-булалуу плита	20,3	19,4	27,3	1,043	0,711	0,742
Сырдалбаган керамика плиткалары	24,9	23,2	18,8	1,073	1,239	1,330
Полго төшөлмөлөр	21,3	22,4	21,8	0,954	1,025	0,978
Көмүр, кокс жана брикеттер	48,9	54,8	22,6	0,894	2,421	2,164
Жыйынтыгында номенклатура боюнча (млн АКШ долл.)	7 704,1	7 670,0	6 037,1	1,00	1,27	1,28
Жыйынтыгында номенклатура боюнча (жалпы импорттон %)	62,4%		61,6%			
Бардыгы болуп импорт	12 352,0		9 803,2			

Эскертүү: УСКнын СИФ баасындагы маалыматтардын негизинде, таблицанда отчеттук мезгил ичинде импорттун ири статялары келтирилген.

n - товар импортунун физикалык көлөмү

p - товарлардын эсептелинген импорттук баасы

I.14-I.20-таблицалар: Өлкөлөр боюнча экспорттолуучу товарлардын негизги түрлөрү
I.14-таблица. Россияга товарлардын экспорту
(млн АКШ доллары)

	өлчөө бирдиги	2019		2020		2021		2022		2023	
		физик калык көлөм	наркы	физик калык көлөм	наркы	физик калык көлөм	наркы	физик калык көлөм	наркы	физик калык көлөм	
Бардыгы болуп		281,3	257,3	393,3	1 069,7	747,8					
Функционалдык бөлүнүү*											
Керектөө товарлары		164,4	170,3	178,5	444,4	285,2					
Чийки заттар		1,1	1,0	3,0	2,1	2,5					
Аралык товарлары		107,4	76,9	204,9	537,7	254,9					
Инвестициялык товарлар		4,1	7,2	5,5	81,0	200,8					
Энергия продукциялары		4,3	1,9	1,5	4,5	4,4					
ЭССКнын бөлүктөрү жана ири позициялар боюнча											
Тамак-аш азыктары жана тиричилик											
Май жана сүтөн алынган май, башка тою майлар	миң т	77,7	85,8	100,5	152,9	117,9					
Балык, рак сыяктуу моллюскалар, сууда жашоочу омурткасыз жандыктар	миң т	14,0	12,9	13,1	4,3	4,5					
Дан азыктары, ундан жана жашылча-жемиш крахмалынан жасалган азыктар	миң т	0,6	6,9	15,5	2,9	5,4					
Жаңы үзүлгөн же тоңдуралган жашылчалар	миң т	0,1	3,2	5,1	3,0	2,9					
Мөмө-жемиштер жана аңгактар, жаны жыйналган жана кургатылган	миң т	52,6	16,9	20,9	65,9	20,3					
Башка категорияда камтылбаган тамак-аш азыктары	миң т	39,9	27,8	28,5	55,7	50,0					
Сууундуктар жана тамеки	миң т	0,2	1,5	2,0	1,5	3,0					
Отуздан тышкары, азык-түлүктөн башка чийки заттар		0,8	0,4	0,5	0,9	1,5					
Башка категорияларда камтылбаган, баалуулукка жетпеген металл сыныктары жана калдыктары	миң т	72,5	44,2	135,7	105,8	86,0					
Минерал отуну, майлоочу майлар жана у.с. материалдар		16,5	31,6	105,6	12,8	83,0					
Мал жана осүмдүк майлары, мом		4,3	1,9	1,5	4,4	4,4					
Башка категорияларда камтылбаган химиялык заттар жана у.с. продукциялар		—	—	0,1	0,2	0,1					
Баштапкы формадагы пластмассалар	миң т	4,5	3,4	8,8	19,5	22,6					
Баштапкы эмес формадагы пластмассалар	миң т	1,8	0,9	0,7	0,5	0,6					
Инсектициддер	миң т	—	0,2	0,7	3,1	6,1					
Башка категорияда камтылбаган органикалык химиялык заттар	миң т	—	—	—	—	2,3					
Материалдын түрү боюнча классификацияланган өнөр жай товарлары											
Трикотаж же созулган кездемелер	миң т	9,6	10,9	39,9	334,1	82,2					
Шейшептер, кол аарчылар, сүзгүлөр	миң т	0,1	0,2	0,1	8,2	26,9					
Сырдалбаган керамика плиткалары	миң т	0,2	0,6	0,1	2,0	6,3					
Тапталган айнек же жылымкайталыган айнек	млн кв. м	—	—	0,1	1,9	5,3					
Кол жана машина менен иштетүүчү инструменттер	млн кв. м	1,9	1,3	25,5	1,5	4,6					
Унаалар жана транспорттук жабдуулар	миң т	—	—	0,3	2,3	10,5					
Ичкин күймө поршеньдик кыймылдаткычтардын башка категорияда камтылбаган тетиктери	миң т	21,8	27,9	36,1	134,6	290,3					
Жаңа башка таңактоочу машиналар	миң даана	—	—	—	13,1	7,5					
Кеңсе машиналар	миң даана	—	—	—	0,7	5,7					
Жеңил автомаалар жана адамдарды ташуу үчүн каралган транспорттук каражаттар	миң даана	—	—	—	17,3	16,9					
Автоунаа тетиктери жана ага тиешелүү буюмдар	миң даана	—	—	0,1	0,8	5,2					
Ар кандай даяр буюмдар	15,9	14,5	22,6	26,2	20,2						
Жаңа башка жолдо жүрүүчү буюмдары, баштыктар, чөмөлдөр, контейнерлер жана башкалар	млн даана	81,6	73,1	63,9	316,5	142,9					
Кийим-кече жана ага тиешелүү буюмдар	миң даана	0,5	0,3	0,7	3,7	4,3					
Бут кийим	74,2	63,8	52,7	168,5	72,7						
Чийүү үчүн инструменттер	0,5	0,6	5,6	60,6	36,9						
ЭСТКнын башка категорияларында камтылбаган товарлар жана операциялар		0,1	0,5	0,2	1,0	1,1					
Эскертүү: УСКнын ФОБ баасындагы маалыматтарынын негизинде.		8,4	9,7	6,4	0,7	—					

* Улуттук банкта иштелип чыккан классификация боюнча

I.15-таблица. Казакстанга товарлардын экспорту
(млн. АКШ доллары)

өлчөө бирдиги	2019			2020			2021			2022			2023		
	физик калык көлөм	наркы	физик калык көлөм	наркы	физик калык көлөм	наркы	физик калык көлөм	наркы	физик калык көлөм	наркы	физик калык көлөм	наркы	физик калык көлөм	наркы	
Бардыгы болуп	347,1	285,9	382,2	410,9	455,7										
Функционалдык бөлүштүрүү*															
Керектөө товарлары	144,1	101,7	119,8	159,4	169,4										
Чийки заттар	130,9	124,1	145,6	103,4	158,9										
Аралык товарлары	57,0	52,4	104,0	131,7	108,8										
Инвестициялык товарлар	12,5	5,8	10,6	14,1	16,1										
Энергия продукциялары	2,6	2,0	2,3	2,3	2,5										
ЭССКнын бөлүктөрү жана ири позициялар боюнча															
Тамак-аш азыктары жана тириүү мал															
Майдан жана сырдан тышкары, сүт, каймак, сүт азыктары	20,2	19,6	26,5	25,4	24,7										
Сыр жана быштак	0,9	5,1	1,6	1,1	3,1										
Дан азыктарынан, ундан же крахмалдан жасалган азыктар	3,3	11,8	4,0	18,7	4,1										
Жаңы үзүлгөн же тондурулган жашылчалар	29,3	7,6	38,6	4,4	23,2										
Мөмө-жемиштер жана жаңгактар, жаны жейилген жана курсатылган	14,8	8,7	16,8	3,6	14,6										
Башка категорияда камтылбаган тамак-аш азыктары	1,0	2,2	1,6	1,5	2,8										
Суусуундуктар жана тамеки	4,3	5,3	6,2	8,6	8,7										
Отундан тышкары, азык-түлүктөн башка чийки заттар	130,7	124,9	146,3	103,6	159,7										
Башка металл кендери жана алардын концентраттары	193,3	124,4	168,2	86,9	158,4										
Башталу отуну, майлоочу майлар жана у.с. материалдар	2,5	2,0	2,3	2,3	2,5										
Мал жана өсүмдүк майлары, мом	0,7	0,1	0,2	0,2	0,1										
Башка категорияларда камтылбаган химиялык заттар жана у.с. продукциялар	17,8	7,8	7,2	12,6	12,3										
Металл түздөрү жана органикалык эмес кислоталардын персолу	1,2	0,9	2,8	1,7	2,8										
Сырдоочу жана ийлөөчү заттар; бөёчү зат	0,3	0,6	0,4	0,5	0,5										
Баштапкы формадагы пластмассалар	11,0	0,1	0,6	0,7	2,4										
Материалдын түрү боюнча классификацияланган өнөр жай товарлары	48,8	34,0	93,1	119,2	95,6										
Мрамор, травертин жана алебастр жана алардан жасалган ар кандай формадагы, жылмаңган буюмдар	0,6	0,8	3,7	4,5	3,3										
Шифер															
Сырдалбаган керамика плиткалары	0,6	0,2	5,0	1,5	8,0										
Таппалган айнек же жылмаңкайтатылган айнек	3,5	10,4	3,5	11,1	14,6										
Чоюн жана болот	5,6	13,5	9,1	51,7	11,9										
Унаалар жана транспорттук жабдуулар	6,1	3,7	22,8	13,5	45,9										
Транспортор	15,6	9,8	12,6	14,7	27,0										
Жеңил автонуалар жана адамдарды ташуу үчүн каралган транспорттук каражаттар	357,0	—	6,0	0,1	5,2										
Автомобил тетиктери жана ага тиешелүү буюмдар	—	—	0,1	1,5	10,9										
Ар кандай даяр буюмдар	2,9	1,0	2,3	1,0	2,6										
Кийим-кече жана ага тиешелүү буюмдар	74,5	41,3	43,9	68,5	72,5										
Пластмассадан жасалган товарларды ташуу же таңгактоо үчүн буюмдар	28,6	2,8	9,5	35,9	24,2										
ЭССКнын башка категорияларында камтылбаган товарлар жана операциялар	20,1	21,3	18,0	20,3	37,4										

Эскертүү: УСКнын ФОВ баасындагы маалыматтарынын негизинде.

* Улуттук банкта иштелип чыккан классификация боюнча

1.16-таблица. Өзбекстанга товарлардын экспорту (млн АКШ доллары)

	өлчөө бирдиги	2019		2020		2021		2022		2023	
		физи-калык көлөм	наркы	физи-калык көлөм	наркы	физи-калык көлөм	наркы	физи-калык көлөм	наркы	физи-калык көлөм	наркы
Бардыгы болуп		138,9	152,9	180,1	236,6	290,8					
Функционалдык бөлүштүрүү*											
Керектөө товарлары		12,8	31,2	33,6	101,3	93,7					
Чыйки заттар		0,4	1,2	1,1	2,2	19,8					
Аралык товарлары		80,9	71,2	93,5	74,7	65,4					
Инвестициялык товарлар		7,3	9,5	9,3	11,2	16,3					
Энергия продукциялары		37,5	39,8	42,6	47,3	95,6					
ЭССКнын бөлүктөрү жана ири позициялар боюнча											
Тамак-аш азыктары жана тириүү мал		5,2	23,4	15,0	84,7	72,0					
Тириүү мал	миң даана	19,7	13,3	13,1	4,0	52,1					
Тартылбаган жүгөрү (дан турундо)	миң т	0,2	0,3	0,6	49,5	2,4					
Жаңы үзүлгөн же тоңдурулган жашылчалар	миң т	1,2	4,7	4,6	46,8	6,3					
Мөмө-жемиштер жана жаңгактар, жаңы жыйналган жана кургатылган	миң т	0,7	3,0	2,2	2,8	3,8					
Суусундуктар жана тамеки	миң т	0,1	0,1	0,9	1,5	2,4					
Отундан тышкары, азык-түлүктөн башка чыйки заттар	млн т	16,3	19,6	15,4	3,2	21,4					
Башка минералдык чыйки заттар	миң т	—	—	0,3	—	1,2					
Жез кени жана анын концентраттары; цементтелген жез	миң т	—	—	—	—	17,4					
Башка категорияларда камтылбаган, баалуулукка жатпаган түстүү металл сылыктары жана калдыктары	миң т	0,7	0,6	0,5	1,0	1,6					
Минерал отуну, майлоочу майлар жана у.с. материалдар	млн т	37,5	39,8	42,6	47,3	95,6					
Көмүр, кокс жана брикеттер	миң т	21,6	25,6	28,2	1,2	73,1					
Мазут	миң т	15,2	0,1	13,3	26,2	17,2					
Мал жана осүмдүк майлары, мом	т	—	—	—	—	0,1					
Башка категорияларда камтылбаган химиялык заттар жана у.с. продукциялар	миң т	5,2	4,1	3,1	6,7	9,0					
Глицоиддер; темирлер; сары суулар жана ушундай эле продуктылар	миң т	—	1,1	0,2	1,1	0,7					
Баштапкы эмес формадагы пластмассалар	миң т	0,5	0,5	0,5	0,8	0,9					
Башка категорияда камтылбаган катализаторлор жана препараттар	миң т	—	1,8	—	—	1,7					
Башка категорияда камтылбаган ар кандай химиялык заттар	миң т	—	—	0,8	—	3,0					
Материалдын түрү боюнча классификацияланган өнөр жай товарлары	миң т	59,3	48,7	71,6	67,0	55,1					
Портландцемент	млн т	0,6	0,4	0,7	0,6	19,3					
Курулушка иштелиген жана эстеликтерге колдонулган таш	миң т	32,4	2,7	3,9	43,4	4,0					
Тартылган айнек же жылмакайлаштырылган айнек	млн кв. м	1,7	5,0	2,1	2,7	4,2					
Чоюн жана болот	миң т	31,2	10,8	46,7	19,1	12,6					
Алюминий	миң т	0,5	2,1	2,2	2,2	3,3					
Унаалар жана транспорттук жабдуулар	даана	14,0	15,4	29,4	21,4	23,8					
Транспортор	даана	0,6	2,6	0,5	—	1,1					
Кыртышты, ташты, кендерди майдалоо үчүн машиналар; алардын тетиктери	даана	—	—	—	5,0	1,2					
Айрым бир функциялары аткаруу үчүн багытталган унаалар	миң даана	—	—	—	1,2	0,4					
Тиричилик кир жуучу жабдуулар	миң даана	64,2	4,8	61,9	3,9	2,9					
Жеңил автомаалар жана адамдарды ташуу үчүн караган транспорттук каражаттар	даана	5,10	0,4	22,0	0,7	3,8					
Ар кандай даяр буюмдар	млн т	1,3	1,7	2,1	4,6	11,4					
Пластмассадан жасалган товарларды ташуу же таянктаоо үчүн буюмдар	млн т	0,1	0,4	0,4	—	—					
ЭССКнын башка категорияларында камтылбаган товарлар жана операциялар		—	—	—	—	—					

Эскертүү: УСКнын FOB баасындагы маалыматтарынын негизинде.

* Улуттук банкта иштелип чыккан классификация боюнча

I.17-таблица. Беларуська товарлардын экспорту
(млн АКШ доллары)

өлчөө бирдиги	2019		2020		2021		2022		2023	
	физи-калык көлөм	наркы	физи-калык көлөм	наркы	физи-калык көлөм	наркы	физи-калык көлөм	наркы	физи-калык көлөм	наркы
Бардыгы болуп	13,1	10,7	15,8	24,4	27,2					
Функционалдык бөлүштүрүү*										
Керектөө товарлары	0,9	0,4	0,8	2,9	2,6					
Чийки заттар	—	—	—	—	—					
Аралык товарлары	12,2	10,3	15,0	16,3	21,9					
Инвестициялык товарлар	0,1	—	—	0,9	2,7					
Энергия продукциялары	—	—	—	4,3	—					
ЭССКнын бөлүктөрү жана ири позициялар боюнча										
Тамак-аш азыктары жана тирүү мал	0,5	0,3	0,4	2,6	1,1					
Эт жана эт азыктары	—	0,1	—	1,9	0,6					
Башка категорияда камтылбаган тамак-аш азыктары	—	—	0,1	0,5	0,4					
Суусундуктар жана тамеки	—	—	—	—	—					
Отундан тышкары, азык-түлүктөн башка чийки заттар	0,2	0,4	0,9	1,6	0,1					
Минерал отуну, майлоочу майлар жана у.с. материалдар	—	—	—	4,3	—					
Мал жана өсүмдүк майлары, мом	—	—	—	—	—					
Башка категорияларда камтылбаган химиялык заттар жана у.с. продукциялар	—	—	0,1	0,1	0,7					
Материалдын түрү боюнча классификацияланган өнөр жай товарлары	—	—	—	0,3	0,4					
Унаалар жана транспорттук жабдуулар	12,2	10,0	14,0	15,2	24,1					
Автоунаа тетиктери жана ага тиешелүү буюмдар	12,1	9,9	13,9	14,3	19,9					
Ар кандай даяр буюмдар	0,2	0,1	0,5	0,2	0,9					
ЭССКнын башка категорияларында камтылбаган товарлар жана операциялар	—	—	—	—	—					

Эскертүү: УСКнын FOB баасындагы маалыматтарынын негизинде.

* Улуттук банкта иштелип чыккан классификация боюнча

I.18-таблица. Түркияга товарлардын экспорту
(млн АКШ доллары)

өлчөө бирдиги	2019		2020		2021		2022		2023	
	физи-калык көлөм	наркы	физи-калык көлөм	наркы	физи-калык көлөм	наркы	физи-калык көлөм	наркы	физи-калык көлөм	наркы
Бардыгы болуп	89,9	74,7	90,6	140,7	153,1					
<u>Функционалдык бөлүштүрүү*</u>										
Керектөө товарлары	31,2	20,8	27,2	29,0	22,7					
Чийки заттар	6,7	6,8	12,0	11,0	18,8					
Аралык товарлары	28,4	30,3	34,1	29,8	22,6					
Инвестициялык товарлар	1,0	0,2	0,7	5,6	31,7					
Энергия продукциялары	22,6	16,6	16,6	65,4	57,2					
ЭССКнын бөлүктөрү жана ири позициялар боюнча										
Тамак-аш азыктары жана тирүү мал	30,4	20,1	25,3	25,8	20,5					
Жаңы үзүлгөн же тоңдурулган жашылчалар	30,9	18,1	20,6	22,2	19,5					
Мөмө-жемиштер жана жаңгактар, жаңы жыйналган жана кургатылган	2,2	1,8	2,3	3,2	0,6					
Сууундуктар жана тамеки	0,5	—	—	—	—					
Отундан тышкары, азык-түлүктөн башка чийки заттар	30,4	25,7	38,0	33,3	26,4					
Ири мүйүздүү малдын териси (буйволдорду кошо алганда) же жылкынын териси	0,1	0,4	0,4	0,7	3,1					
Пахта	15,2	20,0	14,3	25,5	17,0					
Баалуу металл кендери жана алардын концентраттары	5,8	4,3	2,3	—	5,0					
Минерал отуну, майлоочу майлар жана у.с. материалдар	22,6	16,6	16,6	65,4	57,2					
Авиакеросин	28,3	16,6	15,3	46,6	46,1					
Мазут	—	—	1,3	18,3	10,4					
Мал жана өсүмдүк майлары, мом	—	—	—	—	—					
Башка категорияларда камтылбаган химиялык заттар жана у.с. продукциялар	—	0,2	0,3	0,2	1,5					
Материалдын түрү боюнча классификацияланган өнөр жай товарлары	0,4	2,0	8,8	8,9	12,5					
Коргоочун	—	1,7	3,4	6,3	10,1					
Ар түрдүү баалуулукка жатпаган металлдар	—	—	0,1	0,8	1,9					
Унаалар жана транспорттук жабдуулар	1,0	2,1	0,7	5,6	31,5					
Ар кандай даяр буюмдар	3,7	7,6	0,5	0,8	3,2					
ЭССКнын башка категорияларында камтылбаган товарлар жана операциялар	0,8	0,2	0,5	0,8	0,3					

Эскертүү: УСКНын ФОБ баасындагы маалыматтарынын негизинде.

* Улуттук банкта иштелип чыккан классификация боюнча

I.19-таблица. Кытайга товарлардын экспорту
(млн АКШ доллары)

өлчөө бирдиги	2019		2020		2021		2022		2023	
	физи-калык көлөм	наркы	физи-калык көлөм	наркы	физи-калык көлөм	наркы	физи-калык көлөм	наркы	физи-калык көлөм	наркы
Бардыгы болуп	81,5	43,2	64,1	60,8	80,4					
Функционалдык бөлүштүрүү*										
Керектөө товарлары	25,7	14,1	17,3	2,0	4,5					
Чийки заттар	38,3	19,4	35,6	38,0	54,4					
Аралык товарлары	1,0	0,3	2,5	1,2	10,3					
Инвестициялык товарлар	1,3	0,3	0,1	1,3	0,9					
Энергия продукциялары	15,3	9,1	8,6	18,4	10,2					
ЭССКнын бөлүктөрү жана ири позициялар боюнча										
Тамак-аш азыктары жана тиүү мал	3,6	2,0	0,3	0,6	1,3					
Дан азыктарынан, ундан жэе крахмалдан жасалган азыктар	0,1	0,1	—	—	0,2					
Мөмө-жемиштер жана жаңгактар, жаңы жыйналган жана кургатылган	1,3	1,2	0,1	0,2	0,3					
Кант, патока жана бал	0,2	0,3	—	—	0,4					
Сууусундуктар жана тамеки	21,7	11,8	16,7	1,0	1,4					
Отундан тышкары, азык-түлүктөн башка чийки заттар	29,7	18,0	31,5	36,5	62,6					
Пахта	—	—	—	—	9,3					
Жез кени жана анын концентраттары; цементтелген жез	—	0,3	21,0	0,2	15,9					
Баалуу металл кендери жана алардын концентраттары	14,4	17,1	9,1	18,8	32,5					
Минерал отуну, майлоочу майлар жана у.с. материалдар	15,3	9,1	8,6	18,4	10,2					
Көмүр, кокс жана брикеттер	180,1	0,6	—	117,3	1,7					
Авиакеросин	13,2	8,5	8,6	14,2	8,6					
Мал жана өсүмдүк майлары, мом	—	—	—	—	—					
Башка категорияларда камтылбаган химиялык заттар жана у.с. продукциялар	—	0,1	—	—	—					
Материалдын түрү боюнча классификацияланган өнөр жай товарлары	8,9	1,7	6,6	2,8	1,9					
Андан ары иштетилбей турган, ашатылган тери	3,0	1,3	3,0	1,0	0,8					
Алюминий	—	0,2	3,1	1,2	1,1					
Унаалар жана транспорттук жабдуулар	2,0	0,3	0,3	1,1	1,5					
Ар кандай даяр буюмдар	0,1	0,2	0,1	0,5	1,4					
ЭСТКнын башка категорияларында камтылбаган товарлар жана операциялар	—	—	—	—	—					

Эскертүү: УСКнын ФОБ баасындагы маалыматтарынын негизинде.

* Улуттук банкта иштетилип чыккан классификация боюнча

I.20-таблица. БАЭге товарлардын экспорту
(млн АКШ доллары)

өлчөө бирдиги	2019		2020		2021		2022		2023	
	физи-калык көлөм	наркы	физи-калык көлөм	наркы	физи-калык көлөм	наркы	физи-калык көлөм	наркы	физи-калык көлөм	наркы
Бардыгы болуп		10,2		9,1		54,8		101,0		189,4
Функционалдык бөлүштүрүү*										
Керектөө товарлары		4,1		1,9		44,3		79,6		86,1
Чийки заттар		0,5		0,4		0,4		0,2		0,2
Аралык товарлары		0,7		3,6		4,3		4,8		85,6
Инвестициялык товарлар		2,4		1,9		3,6		10,5		9,3
Энергия продукциялары		2,6		1,2		2,1		5,8		8,1
<u>ЭССКнын бөлүктөрү жана ири позициялар боюнча</u>										
Тамак-аш азыктары жана тирүү мал		0,6		0,7		0,9		1,2		0,9
Эт жана эт азыктары	миң т	0,1		0,1		0,3		0,9		0,6
Суусундуктар жана тамеки		0,4		0,1		0,2		0,3		0,7
Отундан тышкары, азык-түлүктөн башка чийки заттар		—		—		—		0,4		0,1
Минерал отуну, майлоочу майлар жана у.с. материалдар		2,6		1,2		2,1		5,8		8,1
Авиакеросин	миң т	3,2		1,2		2,7		4,5		7,9
Мал жана өсүмдүк майлары, мом		—		—		—		—		—
Башка категорияларда камтылбаган химиялык заттар жана у.с. продукциялар		0,5		0,5		0,6		2,8		0,7
Дары-дармектерден тышкары, фармацевтикалык товарлар	т	0,7		0,1		1,3		0,5		0,1
Эфир майлары, жууучу каражаттар	миң т	—		—		0,2		0,1		0,3
Материалдын түрү боюнча классификацияланган өнөр жай товарлары		—		—		0,1		0,8		1,8
Унаалар жана транспорттук жабдуулар		2,7		5,4		48,6		87,9		96,4
Машиналарды, автоматтык түрдө иштеп чыгуучу машиналар	миң даана	—		1,1		2,3		3,8		3,5
Электр линиялык телефон же телеграф аппараттары	млн даана	0,1		0,1		40,8		75,0		85,5
Ар кандай даяр буюмдар		3,4		1,2		2,1		1,4		0,5
ЭСТКнын башка категорияларында камтылбаган товарлар жана операциялар		—		—		—		0,3		80,3
Монетардык эмес алтын	т	—		—		—		0,3		80,3

Эскертүү: УСКнын FOB баасындагы маалыматтарынын негизинде.

* Улуттук банкта иштелип чыккан классификация боюнча

I.21-I.32-таблица. Россиядан импорттолуучу товарлардын негизги түрлөрү
I.21-таблица. Россиядан товарлардын импорту
(млн АКШ доллары)

	олчоо бирдиги	2019		2020		2021		2022		2023	
		физи-калык көлөм	наркы	физи-калык көлөм	наркы	физи-калык көлөм	наркы	физи-калык көлөм	наркы	физи-калык көлөм	наркы
Бардыгы болуп			1 404,3		1 319,9		1 911,5		2 406,0		2 182,9
Функционалдык бөлүштүрүү*			352,2		364,2		521,6		712,8		628,0
Керектөө товарлары			34,4		37,6		79,4		147,3		137,1
Чийки заттар			398,4		392,7		460,2		573,4		572,2
Аралык товарлары			76,7		85,5		75,2		85,8		110,2
Инвестициялык товарлар			542,7		419,9		775,2		886,7		735,4
Энергия продукциялары											
ЭССКнын бөлүктөрү жана ири позициялар боюнча											
Тамак-аш азыктары жана тиричилик			163,9		178,0		271,9		434,1		381,6
Эт жана эт азыктары	миң т	11,6	15,7	8,9	9,0	10,8	13,0	13,4	15,5	19,1	
Тартылбаган дан өсүмдүктөрү (толбаны кошо алганда) жана унут	миң т	6,5	1,5	79,6	19,6	138,4	32,0	267,4	351,4	63,3	
Дан азыктары, ундан жана жашылча-жемиш крахмалынан жасалган азыктар	миң т	29,1	33,7	28,9	35,0	37,8	42,9	98,8	47,3	46,1	
Жаңы үзүлгөн же толтурулган жашылчалар	миң т	6,2	2,6	28,1	13,2	65,6	31,1	164,0	27,5	37,6	
Консервациялануучу жашылчалар, мөмө-жемиштер	миң т	1,9	4,0	3,4	4,6	7,7	5,7	6,8	69,3	8,9	
Камт, пахта жана бал	миң т	8,0	3,9	13,4	6,4	25,1	11,4	16,1	8,5	27,7	
Кофе, чай, какао жана алар аралаштырып жасалган таттуу азыктар	миң т	15,6	40,8	20,5	34,7	19,6	44,2	9,9	45,4	55,2	
Мал учур тоюттар (тартылбаган дандан тышкары)	миң т	3,6	3,9	29,5	3,3	26,7	3,5	20,3	11,1	34,6	
Маргарин жана жугурулган май	миң т	4,0	3,7	16,1	5,1	9,5	12,7	11,3	23,1	13,1	
Башка категорияда камтылбаган тамак-аш азыктары	миң т	10,1	15,8	5,5	14,0	7,4	18,3	6,9	22,2	25,4	
Суусундуктар жана тамеки			30,9		24,7		37,6		46,6		
Камт кошулган минерал суу жана алкогольсүз суусундуктар	млн л	26,9	14,7	25,9	12,3	28,5	18,7	37,0	28,2	37,2	
Тамеки затынан турган сигареттер	млн дана	0,3	5,2	0,4	6,5	0,7	7,9	0,4	6,0	8,0	
Даяр тамеки, тамеки экстракттары жана башка категорияларга кирбеген эссенциалар	миң т					0,1	2,7	0,1	3,5	6,5	
Узаткынан кесилген ийне жалбырактуу жыгачтар	миң куб. м	49,2	3,6	188,6	8,7	197,5	12,0	137,8	10,2	70,5	
Ийне жалбырактуу дарак жыгачтары, калыпка салынып иштетилген	миң т	4,4	1,5	9,3	1,5	4,6	1,8	4,1	2,3	1,5	
Жалбырактуу дарак жыгачтары, калыпка салынып иштетилген	миң т	1,9	0,1	6,2	0,1	1,4	0,2	2,0	0,2	0,9	
Башка минералдык чийки заттар	миң т	7,3	0,6	12,1	1,6	9,9	1,4	9,8	2,1	1,4	
Минерал отуну, майлоочу майлар жана ус. материалдар			542,7		419,8		775,0		887,2		
Автоунаа бензини	миң т	559,5	193,6	568,1	137,6	911,8	378,3	761,1	342,7	263,6	
Авиакеросин	миң т	63,4	38,7	63,3	24,2	68,1	31,3	100,8	94,9	89,6	
Дизель отуну	миң т	443,3	249,9	499,2	199,1	523,5	272,5	476,8	342,6	236,8	
Жаратылыш газы	млн куб. м	263,9	39,6	280,8	42,1	335,4	50,3	371,8	55,8	58,4	
Мал жана өсүмдүк майлары, мом			25,4		30,6		38,5		55,2		
Өсүмдүк майы жана тоң майлар	миң т	29,8	25,2	98,2	30,4	28,6	34,5	36,6	52,2	35,1	
Башка категорияларда камтылбаган химиялык заттар жана ус. продукциялар			147,6		150,5		178,8		223,0		
Металл түздөрү жана органикалык эмес кислоталардын персолу	миң т	35,5	16,2	43,2	17,8	43,5	18,1	38,1	14,4	15,6	
Сыроочу жана ийөөчү заттар; бойочу зат	миң т	18,6	7,8	6,8	6,6	10,8	9,8	7,4	9,7	12,4	
Медицименттер (ветеринардык медицинаменттерди кошо алганда)	миң т	1,9	25,7	2,0	31,4	1,5	26,6	2,9	36,9	1,3	
Эфир майлары, жуусуучу каражаттар	миң т	22,7	38,3	27,9	34,8	23,3	40,4	21,0	49,1	28,9	
Жер семирткичтер	миң т	17,2	13,9	27,3	17,7	25,8	23,1	36,0	39,9	60,4	
Баштапкы формадагы пластмассалар	миң т	6,1	7,8	8,5	8,2	7,3	13,1	8,3	13,5	8,1	
Баштапкы эмес формадагы пластмассалар	млн т	2,4	14,8		12,2		20,4		25,1		
Материалдын түрү боюнча классификацияланган өнөр жай товарлары			342,1		354,3		371,7		476,3		
Тартылган жана калыбына келтирилген жыгач	млн куб. м	4,6	23,4	0,1	15,7	0,1	27,8	0,2	36,0	0,2	
Жыгач-булалуу пишта	млн кв. м	7,6	13,1	6,5	12,1	7,4	16,2	7,1	17,3	4,6	
Кагаз жана картон	миң т	20,1	19,8	14,2	14,7	17,2	23,1	53,5	19,2	17,5	
Башка категорияларда камтылбаган, кагаздан жана картондон жасалган буюмдар	миң т	32,9	5,3	2,1	4,6	7,9	19,1	10,8	30,4	27,8	
Чоюн жана болот	миң т	0,3	167,6	0,3	205,9	0,2	179,6	0,8	252,7	0,4	
Унаалар жана транспорттук жабдуулар	млн т		94,8		101,2		165,2		193,7		
Электр машиналары, аппараттар жана аспаптар, алардын тетиктери			30,8		29,5		40,4		29,9		
Автоунаалар			15,0		41,3		79,6		108,2		
Ар кандай даяр буюмдар			45,4		42,7		49,8		60,0		
ЭССКнын башка категорияларында камтылбаган товарлар жана операциялар										0,3	

Эскертүү: УСКнын СИФ баасындагы маалыматтарынын негизинде
 * Улуттук банкта иштелип чыккан классификация боюнча

I.22-таблица. Казакстандан товарлардын импорту
(млн АКШ доллары)

олчоо бирдиги	2019		2020		2021		2022		2023	
	финанс кагылак калыбы	нарыкы	финанс кагылак калыбы	нарыкы	финанс кагылак калыбы	нарыкы	финанс кагылак калыбы	нарыкы	финанс кагылак калыбы	нарыкы
Бардыгы болуп		649,4		523,6		661,8		770,2		862,2
Функционалдык бөлүнүүсү*										
Керексөө товарлары		262,9		247,2		294,6		346,6		393,7
Чийки заттар		62,5		35,2		53,2		53,3		44,3
Аралык товарлары		148,0		122,3		195,4		251,0		225,4
Инвестициялык товарлар		48,7		29,3		38,8		60,5		68,0
Энергия продукциялары		127,3		89,6		79,8		78,8		130,7
ЭССКнын бөлүктөрү жана ири позициялар боюнча										
Тамак-аш азыктары жана тириүү мал		139,0		111,0		156,1		130,4		160,7
Эт жана эт азыктары	мин т	5,0	0,7	0,9		7,0		12,3		16,2
Майдан жана сардан тышкары, сүт, каймак, сүт азыктары	мин т	2,9	5,8	5,7	3,0	5,4	7,3	8,9	8,2	7,9
Буруч жүрүктөрү, чийки же бышырылган	мин даана	1,6	1,3	2,5		2,0	6,3	8,3	2,3	6,7
Будай жана устуну	мин т	75,7	96,1	23,9	53,4	13,0	19,2	8,3	29,4	24,2
Дан азыктарын, ундан же крахмалдан жасалган азыктар	мин т	19,3	15,0	12,1	21,7	12,9	16,5	11,7	14,2	10,7
Жаңы үзгөң же тондурган жашылчалар	мин т	34,8	31,2	10,0	32,2	10,0	10,4	4,6	12,4	5,6
Кофе, чай, какао жана алар аралаштырып жасалган таттуу азыктар	мин т	6,2	9,6	11,0	6,9	12,6	11,1	10,1	8,3	20,1
Мал учун тоюттар (партылабаган дандан тышкары)	мин т	3,4	1,8	1,5		4,3		9,9	0,1	18,3
Маргарин жана жасурулган май	мин т	13,1	28,2	4,4	6,4	7,3	5,5	8,3	5,5	7,5
Банка катégorияда камтылбаган тамак-аш азыктары	мин т	2,8	1,7	4,6	3,5	6,6	3,7	7,0	2,6	6,5
Суусуудуктар жана тамеки		70,4	56,3	64,7		86,6		86,6		112,6
Кант коңурлан минерал суу жана алкооголуу суусуудуктар	млн л	80,5	91,4	21,8	47,5	31,1	94,0	46,4	135,7	63,6
Тамеки заттарынан турган сырактар	млн даана	2,7	45,5	33,5	2,0	32,2	1,9	37,4	1,8	43,0
Отундан тышкары, азык-түлүктөн башка чийки заттар	мин т	24,4	17,5	24,4	19,5	19,5	21,0	21,0	23,5	23,5
Таш, күн жана шакыл	млн т	1,0	0,9	7,4	1,1	9,2	1,2	10,0	1,4	11,2
Таш, күн жана шакыл	млн т	0,1	4,7	4,1	0,1	5,4		6,6		8,4
Минерал отуну, майлоочу майлар жана у.с. материалдар	млн т	127,5	89,6	12,2	79,9	28,8	22,2	22,2	1,1	48,6
Көмүр, кокс жана брикеттер	млн т	17,8	12,2	12,2	28,8	28,8	0,5	22,2	1,1	48,6
Автона бензин	млн т	95,2	162,0	34,8	17,9	4,4	7,8	3,9	40,2	12,3
Мунай бутуму жана башка мунай майлардын калдыктары	млн т	1,9	—	—	2,3	1,0	3,1	2,0	30,5	9,3
Дизель отуну	млн т	91,5	38,6	10,0	12,6	5,7	12,7	9,4	23,8	13,0
Майлоочу мунай майлары	млн т	5,5	2,5	3,6	3,7	6,3	17,5	6,5	3,1	7,5
Электрик тозу	млн кВт.с	0,3	0,7	1,3	0,6	—	0,7	14,0	1,2	24,3
Мал жана оорудук майлары, мом	млн т	13,4	7,1	7,1	13,3	13,3	15,1	15,1	10,5	10,5
Өсүмдүк майы жана тоң майлар	млн т	14,2	6,8	6,8	11,2	12,7	9,3	13,4	7,9	9,7
Башка категорияларда камтылбаган химиялык заттар жана у.с. продукциялар	млн т	77,7	67,6	102,1	77,7	102,1	117,9	117,9	103,7	103,7
Металл түздөрү жана орканикалык эмес кислоталардын персоду	млн т	1,7	1,2	1,1	1,3	0,7	1,2	3,4	26,3	6,9
Сырдоочу жана ийлөөчү заттар, бодоң зат	млн т	65,2	10,3	15,1	111,9	26,5	128,9	20,3	82,7	20,4
Медицименттер (ветеринардык медицинаменттерди кошо алганда)	млн т	1,3	5,3	3,6	2,9	7,4	1,9	10,1	3,0	9,9
Эфир майлары, жүзүчү каражаттар	млн т	12,4	21,7	15,6	11,1	18,0	66,7,3	21,1	11,8	19,1
Башпакык формасындагы пластмасса	млн т	2,2	3,7	6,4	7,7	10,3	10,4	17,9	9,0	13,0
Башпакык формасындагы пластмасса	млн т	688,3	9,9	12,3	7,0	15,7	7,2	16,4	6,6	16,9
Материалдын түрү боюнча классификацияланган өнөр жай товарлары	млн т	23,6	3,5	4,4	11,9	4,2	4,0	5,0	6,0	5,1
Картон жана кагаз коробчалары, ящиктер, башпакыктар	млн т	74,2	3,8	8,7	164,7	8,8	206,1	7,8	187,8	15,1
Портландцемент	млн кв. м	0,1	0,5	0,2	0,1	0,4	0,3	0,7	0,7	3,2
Сырдалбаган керпачка плиткалары	млн т	5,1	5,1	4,2	2,8	3,8	3,4	6,2	3,4	8,6
Банка катégorияда камтылбаган кен болбогондордон алынган буюмдар	млн т	61,4	39,9	32,0	46,4	40,3	56,8	48,2	67,8	53,1
Чоюн жана болот	млн т	2,9	2,9	3,0	0,9	3,5	0,6	4,2	1,4	6,6
Алюминий	млн т	0,6	0,2	0,3	10,6	0,6	38,2	4,5	80,4	5,8
Сактоо жана ташуу үчүн суюктук күтүлүүчү идиштер	млн т	1,8	1,1	1,9	0,8	1,0	6,1	7,2	4,2	4,2
Башка катégorияда камтылбаган жезден же болоттон жасалган буюмдар	млн т	1,8	1,1	1,9	0,8	1,0	6,1	7,2	2,1	4,2
Унаалар жана транспорттук жабдуулар		63,3	53,3	102,0	105,3	146,0	146,0	120,5	131,0	131,0
Механикалык күрөктөр, экскаваторлор, өзү жүрүүчү сүзүл жүктөгүчтөр	млн даана	0,7	0,5	0,4	0,4	0,4	—	3,0	—	2,0
Кеңсе машиналар	млн даана	8,8	5,4	4,6	1,3	1,8	8,3	3,3	6,7	4,4
Машиналардын автоматтык түрдө иштеп чыгуучу машиналар	млн даана	15,4	2,4	16,3	3,0	4,6	25,8	5,4	22,4	5,0
Изоляцияланган электр өткөрмөлөрү, кабель	млн т	1,9	3,4	3,3	1,3	3,3	1,3	3,4	2,2	7,1
Түрчилик кир жүзүчү жабдуулар	млн даана	9,3	2,3	2,0	8,6	2,1	12,0	3,3	14,6	4,3
Электр аскуруучулар	млн даана	141,9	13,2	2,6	189,2	5,8	231,0	6,6	201,8	6,4
Жеңил автонуалар жана адамдарды ташуу үчүн каралган транспорттук каражаттар	млн даана	17,8	9,1	9,6	0,4	17,9	0,8	45,2	1,1	52,1
Автона тетивтери жана сөг тиешелүү буюмдар	млн даана	4,5	1,6	1,6	2,0	2,0	—	3,0	—	2,8
Ар кандай лапар буюмдар		13,0	18,1	19,1	19,1	19,1	27,6	27,6	33,6	33,6
Металл эмеректери	млн даана	0,2	0,5	0,3	0,1	0,1	0,1	0,8	0,2	1,4
Жыгач эмеректер	млн т	2,3	0,5	0,2	2,1	0,3	2,5	0,4	3,1	1,2
Басып чыгаруучу материалдар	млн т	0,6	0,8	3,0	3,6	1,3	7,7	1,7	1,7	2,8
Пластмассадан жасалган товарларды ташуу же таңкытоо үчүн буюмдар	млн т	3,5	5,5	4,5	—	5,6	—	5,9	—	9,0
Пластмассадан жасалган курулуш буюмдары	млн т	0,3	0,7	1,1	0,8	1,8	0,4	1,1	1,4	4,2
Банка катégorияда камтылбаган, пластмассадан жасалган буюмдар	млн т	0,5	0,8	0,7	3,6	3,9	5,1	2,5	1,5	2,0
ЭССКнын башка категорияларында камтылбаган товарлар жана операциялар	млн т	0,4	1,2	1,2	20,5	20,5	26,2	26,2	18,2	18,2
Монитордук эмес алтын	т	0,9	0,3	0,7	0,4	0,4	0,5	0,5	0,3	0,3

Эскертүү: УСКнын СИФ баасындагы маалыматтарын негизинде.
* Улуттук банкта иштетилип чыккан классификация боюнча

1.23-таблица. Өзбекстандан товарлардын импорту
(млн АКШ доллары)

өлчөм бирдиги	2019			2020			2021			2022			2023		
	физи-калык көлөм	наркмы	физи-калык көлөм	наркмы	физи-калык көлөм	наркмы	физи-калык көлөм	наркмы	физи-калык көлөм	наркмы	физи-калык көлөм	наркмы	физи-калык көлөм	наркмы	
Бардыгы болуп		200,9		189,0		316,8		362,6		403,2					
Функционалдык бөлүнүүсү*															
Керектөө товарлары		94,6		95,7		159,3		174,5		168,7					
Чыйкы заттар		2,4		2,1		3,6		2,6		2,1					
Аралык товарлары		81,1		71,2		130,3		152,5		165,4					
Инвестициялык товарлар		9,6		12,3		14,1		17,0		53,0					
Энергия продукциялары		13,1		7,7		9,4		16,0		14,0					
ЭССКнын бөлүктөрү жана ири позициялар боюнча															
Тамак-аш азыктары жана тиричилик															
Дан азыктарынан, ундан же крахмалдан жасалган азыктар	миң т	41,5		40,8		54,4		53,4		56,8					
Жаңы үзүлгөн же тоңдурулган жамылмалар	миң т	1,7		1,5		2,5		4,6		5,2					
Мөмө-жемиштер жана жеңил азыктар, жаңы жыйналган жана кургатылган	миң т	29,7		12,5		63,1		15,8		77,8					
Кофе, чай, какао жана алар аралаштырып жасалган таттуу азыктар	миң т	54,5		21,5		64,2		26,4		27,0					
Суусундуктар жана тамеки	миң т	1,4		1,0		1,3		1,8		2,1					
Отундан тышкары, азык-түлүктөн башка чыйкы заттар	миң т	5,1		2,2		4,9		5,8		7,5					
Минерал отуну, майлоочу майлар жана у.с. материалдар	миң т	2,5		2,8		4,1		3,1		2,6					
Жана башка жеңил дистилляттар	миң т	13,1		7,7		9,4		16,0		14,0					
Майлоочу мунай майлары	миң т	12,2		5,3		3,9		2,3		4,8					
Жаратылыш газы	млн куб. м	1,9		1,2		0,5		3,5		3,4					
Мал жана өсүмдүк майлары, мом	миң т	36,3		37,1		43,0		6,5		49,5					
Башка категорияларда камтылбаган химиялык заттар жана у.с. продукциялар	миң т	42,2		32,1		50,8		44,6		43,5					
Медицименттер (ветеринардык медицинаменттерди кошо алганда)	миң т	2,6		2,8		2,1		5,0		5,1					
Эфир майлары, жууучу каражаттар	миң т	0,5		0,6		0,6		1,9		3,5					
Жер семирткичтер	миң т	41,4		23,3		32,4		8,2		14,9					
Баштапкы эмес формадагы пластмассалар	миң т	4,3		5,7		6,9		19,4		19,3					
Материалдын түрү боюнча классификацияланган өнөр жай товарлары	миң т	48,4		63,7		110,4		139,1		150,5					
Текстиль жайы	миң т	1,0		0,8		0,6		1,7		3,7					
Трикотаж же согулган кездемелер	миң т	3,0		7,0		14,4		57,2		16,6					
Полю төшөлмөлөр	млн кв. м	2,8		8,5		4,0		9,4		2,6					
Сырдалбаган керамика плиткалары	млн кв. м	0,6		2,0		1,1		6,1		7,8					
Башка категорияда камтылбаган кен болбогондордон алынган буюмдар	миң т	0,1		0,7		1,9		3,4		6,3					
Сырткы капталган же беттелген, жукартылган чоңдон же кошулмаларсыз болоттон буюмдар	миң т	—		—		—		—		—					
Алюминий	миң т	1,4		4,3		2,5		8,2		3,1					
Ашкана жана башка тиричилик буюмдары жана алардын тетиктери	миң т	1,6		4,7		8,2		5,8		12,7					
Басуулука жатпаган металлдардан жасалган ар кандай буюмдар	миң т	—		—		0,1		0,2		2,3					
Унаалар жана транспорттук жабдуулар	миң т	23,6		17,6		30,0		31,9		67,7					
Башка категорияда камтылбаган, айыл-чарбасы үчүн унаалар	миң т	—		0,1		0,3		—		24,4					
Электр машиналары, аппараттар, аспаптар жана алардын бөлүктөрү	миң т	18,4		8,9		15,6		13,8		18,2					
Автонаалар	миң т	3,1		4,9		8,7		10,6		12,8					
Кийим-кече жана ага тиешелүү буюмдар	миң т	24,3		22,0		52,8		68,6		60,6					
Бум кийим	миң т	16,1		14,1		35,7		49,8		41,0					
Пластмассадан жасалган товарларды ташуу же таңгактоо үчүн буюмдар	миң т	3,5		1,3		3,8		3,9		3,2					
Идиш-аяк, ашкана жабдуулары	миң т	1,0		2,4		3,4		4,0		4,3					
Нарксте арабасы, оюнчуктар, оюндар жана спорт товарлары	миң т	1,4		1,4		2,8		3,1		2,8					
ЭССКнын башка категорияларында камтылбаган товарлар жана операциялар	миң т	0,7		1,1		4,9		1,3		6,1					

Эскертуу: УСКнын СИФ баасындагы маалыматтарынын негизинде.
* Улуттук банкта иштелип чыккан классификация боюнча

I.24-таблица. Украинадан товарлардын импорту
(млн АКШ доллары)

өлчөө бирдиги	2019			2020			2021			2022			2023		
	физик калык көлөм	наркы	физик калык көлөм	наркы	физик калык көлөм	наркы	физик калык көлөм	наркы	физик калык көлөм	наркы	физик калык көлөм	наркы	физик калык көлөм	наркы	
Бардыгы болуп	48,5		51,8		54,6		37,0		45,9						
Функционалдык бөлүнүүсү*															
Керектөө товарлары	34,5		37,0		43,8		30,7		34,9						
Чийки заттар	—	0,1	0,1		0,1		—		0,1					0,1	
Аралык товарлары	2,1	4,9	4,9		7,0		3,3		3,2					3,2	
Инвестициялык товарлар	11,9	9,7	9,7		3,5		2,9		7,6					7,6	
Энергия продукциялары	—	—	—		0,2		—		—					—	
ЭССКнын бөлүктөрү жана ири позициялар боюнча															
Тамак-аш азыктары жана тирүү мал	26,9		26,6		33,5		22,4		21,4					21,4	
Эт жана эт азыктары	8,7		17,1		25,8		17,1		14,6					14,6	
Кант кошулуп жасалган кондитердик азыктар	2,4	3,1	2,7		2,3		2,2		2,9					2,9	
Кофе, чай, какао жана алар аралаштырып жасалган таттуу азыктар	0,9	2,2	1,5		1,7		1,2		1,1					1,1	
Башка категорияда камтылбаган тамак-аш азыктары	2,9	3,1	3,3		2,6		1,4		1,7					1,7	
Сууундуктар жана тамеки	0,2	0,2	0,1		0,2		0,2		0,4					0,4	
Отундан тышкары, азык-түлүктөн башка чийки заттар	—	—	0,1		0,1		0,1		—					—	
Минерал отуну, майлоочу майлар жана у.с. материалдар	—	—	—		0,2		—		—					—	
Мал жана өсүмдүк майлары, мом	—	—	—		—		—		—					—	
Башка категорияларда камтылбаган химиялык заттар жана у.с. продукциялар	6,9		10,1		9,3		7,1		12,2					12,2	
Гликозидер; темирлер; сары суулар жана ушундай эле продуктылар	0,5	0,1	0,4		0,6		0,3		0,7					0,7	
Медикаменттер (ветеринардык медикаменттерди кошо алганда)	0,4	6,2	9,0		7,9		6,0		10,8					10,8	
Эфир майлары, жугуучу каражаттар	0,2	0,4	0,4		0,5		0,6		0,5					0,5	
Материалдын түрү боюнча классификацияланган өнөр жай товарлары	1,7		3,6		6,1		2,3		2,2					2,2	
Кагаз жана картон	0,2	0,9	2,0		2,4		1,0		1,2					1,2	
Тиричилик жабдуулары, декоративдик буюмдар	30,6	0,2	34,5		0,2		—		0,1					0,1	
Унаалар жана транспорттук жабдуулар	11,3	10,5	10,5		3,8		3,8		8,6					8,6	
Ар кандай даяр буюмдар	1,4	0,8	0,8		1,4		1,0		1,0					1,0	
ЭССКнын башка категорияларында камтылбаган товарлар жана операциялар	—	—	—		—		—		—					—	

Эскертүү: УСКнын СИФ баасындагы маалыматтарынын негизинде.

* Улуттук банкта иштелип чыккан классификация боюнча

I.25-таблица. Беларусь товарлардын импорту
(млн АКШ доллары)

Өлчөө бирдиги	2019		2020		2021		2022		2023	
	физик калык көлөм	наркы	физик калык көлөм	наркы	физик калык көлөм	наркы	физик калык көлөм	наркы	физик калык көлөм	наркы
Бардыгы болуп	46,5	37,1	58,2	87,0	76,2					
Функционалдык бөлүштүрүү*										
Керектөө товарлары	18,6	15,0	25,0	47,8	34,7					
Чийки заттар	0,2	0,2	0,1	—	0,4					
Аралык товарлары	16,3	11,8	18,9	23,8	21,0					
Инвестициялык товарлар	10,3	8,7	11,2	12,0	14,4					
Энергия продукциялары	1,2	1,5	3,0	3,4	5,7					
ЭССКнын бөлүктөрү жана ири позициялар боюнча										
Тамак-аш азыктары жана тирүү мал										
Эт жана эт азыктары	3,6	8,1	13,8	27,2	19,7					
Сыр жана баштак	—	4,4	8,6	6,3	4,8					
Бүтүн жумурткалар, чийки же бышырылган	—	0,4	1,0	0,4	0,8					
Кант, патока жана ба	—	—	1,0	0,6	0,9					
Сууундуктар жана тамеки	0,6	1,1	1,1	1,9	3,9					
Отундан тышкары, азык-түлүктөн башка чийки заттар	0,1	—	—	—	0,2					
Минерал отуну, майлоочу майлар жана у.с. материалдар	0,7	0,8	0,5	1,2	1,6					
Авиакеросин	1,2	1,5	3,0	3,4	5,8					
Майлоочу мунай майлары	0,9	1,2	2,5	1,7	1,4					
Мал жана өсүмдүк майлары, мом	—	—	0,1	—	3,3					
Башка категорияларда камтылбаган химиялык заттар жана у.с. продукциялар	8,3	6,2	11,0	11,3	12,5					
Медикаменттер (ветеринардык медикаменттерди кошо алганда)	0,3	3,4	3,5	0,4	0,2					
Эфир майлары, жууучу каражаттар	1,2	0,7	0,9	1,7	2,8					
Баштапкы формадагы пластмасса	2,7	0,5	3,4	1,1	3,0					
Материалдын түрү боюнча классификацияланган өнөр жай товарлары	14,1	9,2	10,6	15,9	15,0					
Тапталган жана калыбына келтирилген жыгач	0,7	1,3	1,5	0,1	0,1					
Жыгач-булачу плита	0,3	0,4	1,6	1,7	2,9					
Кагаз жана картон	0,7	0,6	1,3	15,7	5,4					
Чоюндан же болоттон жасалган, башка категорияларда камтылбаган конструкциялар	0,1	0,5	1,3	0,8	1,0					
Кол жана машина менен иштетүүчү инструменттер	23,2	0,5	0,6	0,1	0,2					
Унаалар жана транспорттук жабдуулар	11,2	9,3	16,7	18,1	18,1					
Тракторлор	303,0	4,7	5,0	254,0	7,6					
Автоунаалар	0,4	1,7	5,9	4,7	4,8					
Ар кандай даяр бутумдар	3,6	2,0	2,6	9,8	3,1					
Жыгач эмеректер	15,7	0,6	0,7	33,7	1,2					
Кийим-кече жана ага тиешелүү буюмдар	—	0,1	0,6	1,1	0,3					
Пластмассадан жасалган курулуш буюмдары	—	—	0,6	5,1	0,3					
ЭССКнын башка категорияларында камтылбаган товарлар жана операциялар	28,9	0,1	—	35,8	0,4					

Эскертүү: УСКнын СИФ баасындагы маалыматтарынын негизинде.

* Улуттук банкта иштелип чыккан классификация боюнча

I.26-таблица. Кытайдан товарлардын импорту
(млн АКШ доллары)

өлчөө бирдиги	2019		2020		2021		2022		2023	
	физик калык колом	наркы	физик калык колом	наркы	физик калык колом	наркы	физик калык колом	наркы	физик калык колом	наркы
Бардыгы болуп	1 735,0	737,9	1 463,8	4 069,5	5 353,3					
Функционалдык бөлүндүрүү*										
Керектөө товарлары	764,9	279,9	593,2	1 013,7	1 117,9					
Чийки заттар	2,3	1,1	1,9	3,5	5,1					
Аралык товарлары	633,4	304,7	574,4	2 362,9	2 729,8					
Инвестициялык товарлар	333,6	151,8	293,8	688,7	1 499,3					
Энергия продукциялары	0,7	0,4	0,6	0,7	1,1					
ЭССКнын бөлүктөрү жана ири позициялар боюнча										
Тамак-аш азыктары жана тируу мал										
Эт жана эт азыктары	42,3	16,6	29,2	43,2	100,2					
Жаны узулгон же тондоуруган жайылымдар	3,1	1,1	0,9	3,5	12,9					
Мөмө-жемиштер жана жеңизгектер, жаңы жыйналган жана кургатылган	5,3	2,4	1,8	1,6	4,0					
Консервацияланган мөмө-жемиштер, алардан жасалган азыктар	66,3	10,0	27,3	37,9	92,6					
Кофе, чай, какао жана алар аралаштырып жасалган таттуу азыктар	0,6	0,4	0,3	1,2	3,6					
Суусулдуктар жана тамеки	1,2	1,5	1,2	1,5	3,0					
Суундуктар жана тамеки	3,1	2,0	0,8	1,6	4,7					
Отундуктар, азык-түлүктөн башка чийки заттар	15,8	2,9	2,4	4,5	6,8					
Минерал отуну, майлоочу майлар жана у.с. материалдар	0,7	0,3	0,6	0,7	1,1					
Мал жана өсүмдүк майлары, мом			0,2	0,1	0,2					
Башка категорияларда камтылбаган химиялык заттар жана у.с. продукциялар	80,9	50,2	57,2	129,3	134,6					
Азот менен кошулмалар	0,4	0,3	0,5	4,4	2,7					
Органикалык жана органикалык эмес заттардан турган кошулмалар	1,2	2,6	2,4	3,8	5,8					
Сырдоочу жана ийлөөчү заттар, бөбөчү зат	4,6	0,7	2,7	6,4	14,2					
Медикаменттер (ветеринардык медицинаменттерди кошпо алганда)	0,5	3,7	3,5	5,1	5,9					
Эфир майлары, жууучу каражаттар	1,7	0,4	1,9	10,4	4,2					
Баштапкы формадагы пластмассалар	25,3	28,1	14,0	29,4	40,8					
Баштапкы эмес формадагы пластмассалар	9,0	10,8	9,9	19,6	12,2					
Инсекциддер	0,7	5,0	3,6	7,0	6,4					
Гербциддер, өсүмдүктөрдүн өсүшүн жөнгө салган заттар	1,0	7,3	4,0	8,9	10,8					
Башка категорияда камтылбаган химиялык заттар жана препараттар	3,2	1,2	2,4	4,1	4,6					
Магнералдын түрү боюнча классификацияланган өнөр жай товарлары	517,8	226,1	445,0	1 629,0	848,6					
Резина дөн-сөлөктөрү	0,6	18,4	0,6	20,7	1,2					
Текстиль жеби	7,6	13,9	6,9	25,2	35,1					
Жасалма текстиль материалдарынан токулган кездемелер	442,5	71,6	98,2	275,6	103,9					
Трикотаж же согулган кездемелер	13,0	13,0	151,4	563,1	305,3					
Сырткы капталган же беттелген, жүктөрүлгөн чөйүндөн жасалган майда-барат буюмдар	23,0	8,2	12,9	8,0	15,0					
Слесардык жабдуулар, сейфтер жана темирден жасалган майда-барат буюмдар	20,0	63,9	35,7	436,6	186,1					
Унаалар жана транспорттук жабдуулар	559,5	282,5	450,7	1 219,0	3 858,4					
Айыл-чарба унааларынын тетиктери (721.1-топ)	3,6	1,1	5,6	23,5	27,9					
Легүүчү машиналар үчүн ийнелер-эмерек, унаалар жана эмеректер үчүн тетиктер		2,7	1,7	44,7	113,6					
Металл иштетүү үчүн станоктордун тетиктери жана каратуучу бөлүктөрү (731 жана 733-топтор)		0,1	0,2	2,7	172,9					
Башка категорияда камтылбаган, өнөр жайына атайын каралбаган унаалар жана жабдуулар	67,0	32,3	53,3	27,7	168,7					
Электор линиялык телефон же телеграф аппараттары	163,4	31,2	42,9	177,1	1 131,6					
Электор машиналары, аппараттар жана аспаптар, алардын тетиктери	72,4	31,2	42,9	177,1	1 131,6					
Автоунаалар	57,0	23,4	57,4	136,9	184,9					
Ар кандай даяр буюмдар	514,9	157,3	477,7	1 042,2	1 433,4					
Кийим-кече жана ага тиешелүү буюмдар	233,8	49,1	130,0	498,1	398,7					
Бум кийим	11,0	9,4	11,7	29,4	42,2					
Пластмассадан жасалган товарларды ташуу же таңактоо үчүн буюмдар	2,0	4,0	6,7	29,6	247,7					
Башка категорияда камтылбаган, пластмассадан жасалган буюмдар										
Наристе арабасы, оюнчуктар, оюндар жана спорт товарлары										
ЭССКнын башка категорияларында камтылбаган товарлар жана операциялар										
Эскертүү: УСКнын СИФ баасындагы маалыматтарынын негизинде.										
* Улуттук банкта иштелип чыккан классификация боюнча										

I.27-таблица. АКШдан товарлардын импорту
(млн АКШ доллары)

өлчөө бирдиги	2019		2020		2021		2022		2023	
	физи-калык көлөм	наркы	физи-калык көлөм	наркы	физи-калык көлөм	наркы	физи-калык көлөм	наркы	физи-калык көлөм	наркы
Бардыгы болуп	90,1	120,4	101,2	242,0	430,6					
Функционалдык бөлүштүрүү*										
Керектөө товарлары	17,9	23,5	21,1	81,8	190,0					
Чийки заттар	0,7	0,8	0,2	0,5	1,0					
Аралык товарлары	44,2	39,3	21,0	55,7	95,7					
Инвестициялык товарлар	26,8	56,3	58,3	103,4	143,2					
Энергия продукциялары	0,5	0,5	0,5	0,7	0,7					
ЭССКнын бөлүктөрү жана ири позициялар боюнча										
Тамак-аш азыктары жана тирүү мал	9,5	5,1	2,7	5,5	6,3					
Буудай жана узут уму	0,7	—	—	0,3	1,3					
Консервациялануучу жашылчалар, мөмө-жемиштер	—	—	—	—	0,8					
Мөмө-жемиштер жана жаңгактар, жаңы жыйналган жана кургатылган	0,1	0,2	0,1	0,1	0,9					
Башка категорияда камтылбаган тамак-аш азыктары	0,1	1,3	1,1	1,2	1,9					
Сууундуктар жана тамеки	1,1	1,0	0,7	1,3	2,1					
Отундан тышкары, азык-түлүктөн башка чийки заттар	0,2	0,2	0,4	0,4	0,7					
Минерал отуну, майлоочу майлар жана у.с. материалдар	0,5	0,5	0,5	0,7	0,7					
Мал жана өсүмдүк майлары, мом	0,2	0,2	—	0,2	0,5					
Башка категорияларда камтылбаган химиялык заттар жана у.с. продукциялар	7,1	10,6	4,0	18,7	13,1					
Эфир майлары, жусуучу каражаттар	0,1	0,3	0,3	1,5	3,7					
Инсектициддер	—	—	—	—	1,6					
Минералдык майлар үчүн кошулмалар; антифриздер; майлоо үчүн препараттар	0,2	0,1	0,1	0,5	1,9					
Башка категорияда камтылбаган органикалык химиялык заттар	6,8	6,9	9,8	20,8	13,7					
Материалдын түрү боюнча классификацияланган өнөр жай товарлары	6,8	6,5	3,1	10,0	8,9					
Резина дөңсөөктөрү	—	—	—	—	—					
Башка категорияда камтылбаган резина буюмдары	5,9	0,3	4,4	7,1	1,4					
Башка категорияда камтылбаган текстиль кездемелери же буюмдары	—	—	—	—	1,0					
Темирден, болоттон жана жезден жасалган мыктар, гайкалар жана чоң бурамалар	14,6	8,0	4,5	13,4	1,4					
Кол жана машина менен шилтеүүчү инструменттер	2,4	3,5	3,9	16,7	0,8					
Башка категорияда камтылбаган жезден же болоттон жасалган буюмдар	—	—	—	—	0,7					
Унаалар жана транспорттук жабдуулар	60,2	91,7	83,2	193,8	381,1					
Транспорт каражаттары үчүн ичинен күймө поршендик кыймылдаткычтар	6,3	15,5	5,8	19,0	15,3					
Өнөр жайдын конкреттүү тармагына багытталган унаалар жана жабдуулар	13,1	12,1	10,2	15,5	36,8					
Автоунаалар	13,1	45,8	38,1	83,8	259,7					
Ар кандай даяр буюмдар	4,6	4,5	6,5	11,5	17,1					
Атайын, илимий, контролдук аспаптар жана аппараттар	2,1	2,1	3,0	5,8	8,1					
Башка категорияда камтылбаган, пластмассадан жасалган буюмдар	—	—	—	—	—					
ЭССКнын башка категорияларында камтылбаган товарлар жана операциялар	7,5	0,3	3,2	9,2	0,7					

Эскертүү: УСКнын СИФ баасындагы маалыматтарынын негизинде.

* Улуттук банкта иштелип чыккан классификация боюнча

I.28-таблица. Түркиядан товарлардын импорту
(млн АКШ доллары)

өтчөө бирдиги	2019		2020		2021		2022		2023	
	физи-калык көлөм	наркы	физи-калык көлөм	наркы	физи-калык көлөм	наркы	физи-калык көлөм	наркы	физи-калык көлөм	наркы
Бардыгы болуп	222,8	194,9	321,6	488,3	453,4					
Функционалдык бөлүшүрүү*										
Керектөө товарлары	121,9	77,8	153,1	268,0	221,3					
Чыйки заттар	0,6	0,2	1,2	2,8	4,0					
Аралык товарлары	72,4	70,0	112,7	149,2	171,1					
Инвестициялык товарлар	26,4	43,0	49,4	61,6	51,9					
Энергия продукциялары	1,4	3,8	5,2	6,7	5,2					
ЭССКнын бөлүктөрү жана ири позициялар боюнча										
Тамак-аш азыктары жана тируу мал	6,9	5,6	13,0	23,4	22,3					
Тартылбаган жүзүрү (дан түрүндө)	0,1	0,1	0,3	1,2	3,3					
Мөмө-жемиштер жана жаңгактар, жаңы жыйналган жана кургатылган	1,2	0,9	3,4	5,3	5,2					
Кант кошунун жасалган кондитердик азыктар	1,3	1,3	1,3	1,8	2,3					
Мал учун тоюттар (тартылбаган дандан тышкары)	—	—	0,1	4,6	2,9					
Башка категорияда камтылбаган тамак-аш азыктары	0,2	0,9	0,2	1,7	2,7					
Сууандуктар жана тамеки	0,4	0,1	1,4	0,2	0,5					
Отундан тышкары, азык-түлүктөн башка чыйки заттар	0,4	0,3	0,8	1,1	0,8					
Минерал отуну, майлоочу майлар жана у.с. материалдар	1,4	3,8	5,2	6,7	5,2					
Майлоочу мунай, майлары	0,5	3,8	2,1	6,7	5,1					
Мал жана өсүмдүк майлары, мом	0,1	0,1	0,1	0,9	0,2					
Башка категорияларда камтылбаган химиялык заттар жана у.с. продукциялар	32,4	30,3	33,3	53,9	54,0					
Сыроочу жана ийлөөчү заттар; бөбөчү зат	2,7	4,3	2,4	6,9	7,2					
Медикаменттер (ветеринардык медикаменттерди кошо алганда)	0,4	15,9	0,4	23,9	23,8					
Эфир майлары, жүзүчү каражаттар	2,1	2,4	1,8	10,6	10,5					
Баштапкы формадагы пластмасса	0,9	1,4	1,1	2,1	1,8					
Баштапкы эмес формадагы пластмасса	2,0	4,2	1,3	3,5	4,5					
Материалдан түрү боюнча классификацияланган өнөр жай товарлары	64,4	72,8	108,6	149,2	147,5					
Башка категорияларда камтылбаган, кагаздан жана картондон жасалган буюмдар	2,5	4,8	2,1	7,2	5,5					
Текстиль жеби	0,9	3,9	1,3	2,2	2,2					
Жасалма текстиль материалдарынан токулган кездемелер	1,7	1,5	0,4	2,1	2,5					
Жибектен же жибектин калдыктарынан токулган кездемелер	30,7	7,8	20,5	19,7	17,0					
Трикотаж же созулган кездемелер	16,0	26,2	21,3	64,0	56,5					
Полю тоюмдөр	0,9	1,9	1,6	5,0	6,9					
Чоюндан же болоттон жасалган, башка категорияларда камтылбаган конструкциялар	0,8	2,0	11,2	21,9	4,0					
Унаалар жана транспорттук жабдуулар	38,5	36,6	53,4	62,2	73,7					
Өнөр жайдын конкреттүү тармактарына арналган машиналар	9,2	9,9	14,8	18,1	18,6					
Башка категорияда камтылбаган, өнөр жайына атайын каралбаган унаалар жана жабдуулар	12,3	12,3	13,6	15,7	27,4					
Электр машиналары, аппараттар жана аспаптар, алардын тетиктери	10,9	7,9	15,3	18,4	13,2					
Автоунаа тетиктери жана ага тиешелүү буюмдар	1,6	1,9	3,2	4,3	5,3					
Ар кандай даяр буюмдар	78,4	45,3	105,8	190,8	149,5					
Кийим-кече жана ага тиешелүү буюмдар	47,9	23,1	72,4	130,8	86,0					
Бут кийим	12,4	6,7	10,9	29,6	28,0					
Пластмассадан жасалган товарларды ташуу же таңгактоо үчүн буюмдар	0,9	0,7	1,6	1,6	4,0					
ЭССКнын башка категорияларында камтылбаган товарлар жана операциялар	0,4	0,4	0,7	0,8	—					

Эскертүү: УСКнын СИФ басындагы маалыматтарынын негизинде.

* Улуттук банкта иштелип чыккан классификация боюнча

1.29-таблица. Германиядан товарлардын импорту
(млн АКШ доллары)

өлчөө бирдиги	2019		2020		2021		2022		2023	
	физи-калык көлөм	наркы	физи-калык көлөм	наркы	физи-калык көлөм	наркы	физи-калык көлөм	наркы	физи-калык көлөм	наркы
Бардыгы болуп	70,8	51,7	63,2	164,6	421,8					
Функционалдык бөлүнүшүрүү*										
Керектөө товарлары	19,3	17,7	24,8	75,1	190,4					
Чийки заттар	1,3	1,0	0,5	1,8	2,0					
Аралык товарлары	18,2	11,0	15,9	31,9	46,3					
Инвестициялык товарлар	30,4	20,3	20,5	50,9	178,0					
Энергия продукциялары	1,6	1,6	1,5	5,0	5,1					
ЭССКнын бөлүктөрү жана ири позициялар боюнча										
Тамак-аш азыктары жана тируу мал										
Тируу мал	2,2	2,1	4,3	6,6	6,4					
Дан азыктары, ундан жана крахмалынан жасалган азыктар	—	—	0,3	0,1	0,4					
Жаңы үзүлгөн же тоңдурулган жашылчалар	0,1	0,2	0,2	0,5	0,4					
Кант кошулуп жасалган кондитердик азыктар	—	0,2	0,8	1,4	0,8					
Кофе, чай, какао жана алар аралаштырып жасалган таттуу азыктар	0,1	0,3	0,1	0,5	0,7					
Суусундуктар жана тамеки	0,1	0,6	1,1	2,3	3,0					
Отундан тышкары, азык-түлүктөн башка чийки заттар	0,5	0,3	0,4	0,3	1,5					
Башка категорияларда камтылбаган үрөндөр, мөмөлөр жана споралар	1,2	0,7	0,2	1,0	0,9					
Минерал отуну, майлоочу майлар жана у.с. материалдар	40,6	0,6	11,8	—	19,1					
Майлоочу мунай, майлары	0,7	1,6	1,5	5,0	5,0					
Мал жана өсүмдүк майлары, мом	—	—	—	—	—					
Башка категорияларда камтылбаган химиялык заттар жана у.с. продукциялар	14,7	15,8	18,1	23,8	31,3					
Гликозиддер, темирлер, сары суулар жана учундай эле продуктылар	1,9	0,8	1,7	1,4	2,0					
Медикаменттер (ветеринардык-медикаменттерди кошо алганда)	0,1	11,0	0,2	11,4	0,3					
Эфир майлары, жүзүгүч каражаттар	0,3	1,1	0,6	1,2	0,4					
Баштапкы формадагы пластмассалар	0,1	0,3	0,2	0,4	0,5					
Баштапкы эмес формадагы пластмассалар	—	—	—	—	—					
Башка категорияда камтылбаган органикалык химиялык заттар	—	0,1	0,1	1,2	0,2					
Материалдын түрү боюнча классификацияланган өнөр жай товарлары	13,6	1,3	9,2	1,7	25,8					
Резина дөңгөлөктөрү	4,8	2,3	5,4	8,4	11,5					
Башка категорияда камтылбаган резина буюмдары	0,2	0,3	1,9	1,6	1,1					
Бумага и картон	7,7	0,2	0,4	15,8	1,0					
Токулабаган кездемелер	—	0,1	0,1	0,7	1,0					
Алюминий	110,3	0,3	0,6	158,1	1,2					
Кол жана машина менен иштетүүчү инструменттер	—	0,3	0,7	0,6	—					
Баалуулукка жатпаган металлдардан жасалган ар кандай буюмдар	—	0,1	—	1,3	—					
Унаалар жана транспорттук жабдуулар	37,7	22,1	22,7	105,4	349,7					
Өнөр жайдын конкреттүү тармагына багытталган унаалар жана жабдуулар	8,1	5,0	3,8	7,1	19,0					
Башка категорияда камтылбаган, өнөр жайына атайын каралбаган унаалар жана жабдуулар	6,5	3,9	5,6	14,1	22,0					
Автоунаалар	14,6	6,9	5,6	72,3	283,3					
Ар кандай дээр буюмдар	8,0	6,7	10,7	14,0	15,6					
Атайын, илимий жана контролдук аспаптар жана аппараттар	5,6	4,5	4,7	6,6	10,3					
Басып чыгаруучу материалдар	—	—	—	—	—					
ЭССКнын башка категорияларында камтылбаган товарлар жана операциялар	10,8	0,1	31,4	4,5	22,6					

Эскертүү: УСКнын СИФ баасындагы маалыматтарынын негизинде.
* Улуттук банкта иштелип чыккан классификация боюнча

I.30-таблица. Япониядан товарлардын импорту (млн АКШ доллары)

	өлчөө бирдиги	2019			2020			2021			2022			2023		
		физи-калык көлөм	наркы	физи-калык көлөм	наркы	физи-калык көлөм	наркы	физи-калык көлөм	наркы	физи-калык көлөм	наркы	физи-калык көлөм	наркы	физи-калык көлөм	наркы	
Бардыгы болуп			25,3		22,1		18,3		92,0		255,0					
Функционалдык бөлүнүүрү*																
Керектөө товарлары			2,3		3,2		2,5		32,6		130,6					
Чйик заттар			—		—		—		—		—					
Аралык товарлары			13,8		11,7		8,0		31,0		20,7					
Инвестициялык товарлар			8,1		6,0		6,6		27,5		102,8					
Энергия продукциялары			1,1		1,2		1,2		1,0		0,9					
ЭССКнын бөлүктөрү жана ири позициялар боюнча																
Тамак-аш азыктары жана тирүү мал			—		—		—		0,3		0,9					
Сууундуктар жана тамеки			—		—		—		—		—					
Отундан тышкары, азык-түлүктөн башка чйик заттар			—		—		—		—		—					
Минерал отуну, майлоочу майлар жана у.с. материалдар			1,1		1,2		1,2		1,0		0,9					
Майлоочу мунай майлары	миң т		0,3		0,2		0,2		0,2		0,3					
Мал жана өсүмдүк майлары, мом			—		—		—		—		—					
Башка категорияларда камтылбаган химиялык заттар жана у.с. продукциялар			0,8		1,9		0,5		2,0		3,5					
Дары-дармектерден тышкары, фармацевтикалык товарлар	т		—		—		0,1		0,4		0,3					
Медикаменттер (ветеринардык медикаменттерди кошо алганда)	т		0,2		0,6		0,2		0,5		0,7					
Эфир майлары, жууучу каражаттар	т		31,4		20,7		7,5		57,3		79,7					
Баштапкы эмес формадагы пластмассалар	миң т		—		—		0,1		—		—					
Материалдын түрү боюнча классификацияланган өнөр жай товарлары			10,5		8,1		4,5		21,5		7,3					
Резина дөңгөлөктөрү	млн даана		0,3		0,2		0,3		0,2		0,3					
Чоюндан эсе болоттон жасалган, башка категорияларда камтылбаган конструкциялар	миң т		0,4		—		—		—		—					
Унаалар жана транспорттук жабдуулар			10,7		9,6		10,4		64,6		238,6					
Транспорт каражаттары үчүн ичинен күймө поршендик кыймылдаткычтар	миң даана		3,5		1,1		9,2		15,5		5,3					
Өнөр жайдын конкреттүү тармагына багытталган унаалар жана жабдуулар			2,0		2,6		1,0		4,4		9,7					
Автоунаалар			3,6		3,6		5,2		47,8		213,7					
Ар кандай даяр буюмдар			2,1		1,2		1,8		2,6		3,9					
Атайын, илимий, контролдук аспаптар жана аппараттар			1,6		1,0		1,6		1,8		2,9					
ЭССКнын башка категорияларында камтылбаган товарлар жана операциялар			—		—		—		—		—					

Эскертүү: УСКнын СИФ баасындагы маалыматтарынын негизинде.

* Улуттук банкта иштелип чыккан классификация боюнча

I.31-таблица. Корея Республикасынан товарлардын импорту
(млн АКШ доллары)

Өлчөө бирдиги	2019		2020		2021		2022		2023	
	физик калык көлөм	наркы	физик калык көлөм	наркы	физик калык көлөм	наркы	физик калык көлөм	наркы	физик калык көлөм	наркы
Бардыгы болуп	33,1	47,8	54,8	156,5	550,7					
Функционалдык бөлүнүүсү*										
Керектөө товарлары	7,6	19,2	21,8	67,6	245,4					
Чийки заттар	—	—	—	—	—					
Аралык товарлары	10,0	10,1	13,1	19,7	27,6					
Инвестициялык товарлар	13,8	16,7	17,5	65,5	273,9					
Энергия продукциялары	1,7	1,7	2,4	3,7	3,7					
ЭССКнын бөлүктөрү жана ири позициялар боюнча										
Тамак-аш азыктары жана тирүү мал	1,1	1,5	1,5	2,0	4,3					
Башка категорияда камтылбаган тамак-аш азыктары	1,1	1,5	1,5	1,9	4,0					
Сууундуктар жана тамеки	0,2	0,2	0,2	0,2	0,5					
Отундан тышкары, азык-түлүктөн башка чийки заттар	0,4	0,3	0,4	0,5	0,5					
Минерал отуну, майлоочу майлар жана у.с. материалдар	1,7	1,7	2,4	3,7	3,7					
Майлоочу мунай майлары	1,7	1,7	2,4	3,7	3,7					
Мал жана өсүмдүк майлары, мом	—	—	—	—	—					
Башка категорияларда камтылбаган химиялык заттар жана у.с. продукциялар	6,0	6,5	7,7	10,7	17,4					
Медикаменттер (ветеринардык медикаменттерди кошо алганда)	5,4	0,8	3,3	0,7	1,1					
Эфир майлары, жууучу каражаттар	1,1	3,4	5,3	8,6	14,6					
Материалдын түрү боюнча классификацияланган өнөр жай товарлары	2,2	3,2	6,3	7,7	10,4					
Резина дөңсөөктөрү	—	0,3	0,3	0,5	0,6					
Жасалма текстиль материалдарынан токулган кездемелер	—	0,1	0,6	0,1	0,5					
Чоюндан же болоттон жасалган, башка категорияларда камтылбаган конструкциялар	0,1	0,2	0,3	0,7	0,7					
Унаалар жана транспорттук жабдуулар	19,4	32,6	33,0	123,8	497,6					
Механикалык күрөктөр, экскаваторлор, өзү жүрүүчү сүзгүч жүктөгүчтөр	139,0	3,2	75,0	278,0	9,9					
Автоунаалар	5,6	24,5	22,6	92,1	468,0					
Ар кандай даяр буюмдар	2,0	1,8	3,3	7,9	16,3					
Кийим-кече жана ага тиешелүү буюмдар	0,5	0,7	0,9	1,4	2,9					
Чийүү үчүн инструменттер	0,1	—	—	0,7	9,5					
ЭССКнын башка категорияларында камтылбаган товарлар жана операциялар	—	—	—	—	—					

Эскертүү: УСКнын СИФ баасындагы маалыматтарынын негизинде.

* Улуттук банкта иштелип чыккан классификация боюнча

1.32-таблица. БАЭден товарлардын импорту (млн АКШ доллары)

өлчөө бирдиги	2019		2020		2021		2022		2023	
	физи-калык көлөм	наркы	физи-калык көлөм	наркы	физи-калык көлөм	наркы	физи-калык көлөм	наркы	физи-калык көлөм	наркы
Бардыгы болуп		13,6		8,1		15,0		24,7		49,3
Функционалдык бөлүштүрүү*										
Керектөө товарлары		11,6		6,1		11,8		11,4		29,4
Чийки заттар		0,1		—		—		0,1		0,1
Аралык товарлары		1,5		1,3		2,8		9,9		10,0
Инвестициялык товарлар		0,4		0,6		0,2		3,0		8,8
Энергия продукциялары		0,1		0,1		0,2		0,4		1,1
<u>ЭССКнын бөлүктөрү жана ири позициялар боюнча</u>										
Тамак-аш азыктары жана тирүү мал		0,4		—		0,1		1,4		0,3
Сууундуктар жана тамеки		1,0		5,2		8,2		1,5		2,8
<i>Тамеки затынан турган сигареттер</i>		0,6		1,7		1,0		0,1		0,2
Отундан тышкары, азык-түлүктөн башка чийки заттар		—		—		0,1		0,1		—
Минерал отуну, майлоочу майлар жана у.с. материалдар		0,1		0,1		0,2		0,3		1,1
<i>Майлоочу мунай майлары</i>		0,1		0,1		0,1		0,2		0,7
Мал жана өсүмдүк майлары, мом		0,1		—		0,1		0,1		0,1
Башка категорияларда камтылбаган химиялык заттар жана у.с. продукциялар		1,5		0,8		2,7		4,8		7,0
<i>Сырдоочу жана ийлөөчү заттар; боёочу зат</i>		0,2		0,1		0,2		0,2		0,3
<i>Эфир майлары, жууучу каражаттар</i>		0,4		1,1		0,8		1,4		5,9
<i>Баштапкы формадагы пластмассалар</i>		0,1		—		—		—		0,3
Материалдын түрү боюнча классификацияланган өнөр жай товарлары		0,5		0,1		0,6		7,0		7,0
<i>Резина дөңсөөктөрү</i>		0,3		—		0,2		0,7		1,8
<i>Жасалма текстиль материалдарынан токулган кездемелер</i>		2,2		—		12,4		—		1,5
<i>Трикотаж же созулган кездемелер</i>		—		—		—		1,3		0,9
<i>Алюминий</i>		—		—		—		0,1		1,6
Унаалар жана транспорттук жабдуулар		9,8		1,8		2,7		9,2		30,5
<i>Маальматтарды автоматтык түрдө иштеп чыгуучу машиналар</i>		0,1		0,4		1,1		7,6		1,0
<i>Жеңил аутоунаалар жана адамдарды ташуу үчүн каралган транспорттук каражаттар</i>		7,9		3,7		—		—		—
Ар кандай даяр буюмдар		—		0,1		0,5		4,5		25,0
ЭССКнын башка категорияларында камтылбаган товарлар жана операциялар		0,2		—		0,5		0,3		—
0,1		—		—		—		—		—

Эскертүү: УСКнын СИФ баасындагы маалыматтарынын негизинде.

* Улуттук банкта иштелип чыккан классификация боюнча

I.33-таблица. Номиналдуу жана реалдуу эффективдүү алмашуу курсунун индекстери: жалпы, ЕАЭБ өлкөлөрү жана ЕАЭБден тышкаркы өлкөлөр
(базалык мезгил - 2010)

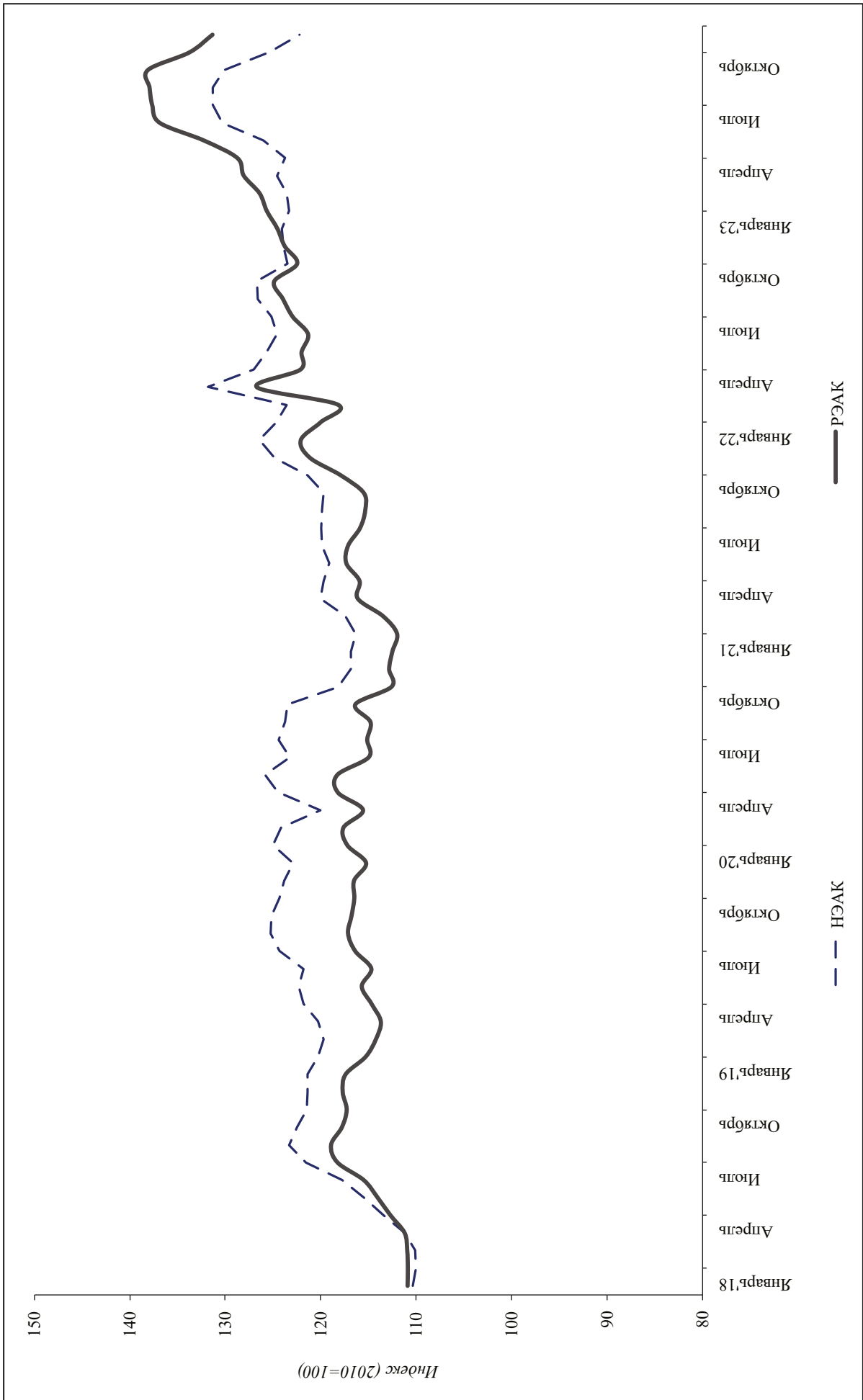
	<i>РЭАК</i>	<i>НЭАК</i>	<i>РЭАК (ЕАЭБ өлкөлөрү)</i>	<i>НЭАК (ЕАЭБ өлкөлөрү)</i>	<i>РЭАК (ЕАЭБден тышкаркы өлкөлөр)</i>	<i>НЭАК (ЕАЭБден тышкаркы өлкөлөр)</i>	<i>Сомдун алмашуу курсу (1 сом үчүн АКШ долл.)</i>
Январь'10	99,2	102,7	99,4	102,5	98,9	102,9	0,0226
Февраль	100,8	102,8	101,2	102,7	100,2	102,8	0,0224
Март	100,0	101,3	99,4	100,5	100,8	102,5	0,0223
Апрель	97,3	99,9	96,2	98,7	98,8	101,6	0,0221
Май	97,8	100,7	97,3	100,1	98,7	101,5	0,0218
Июнь	98,3	101,2	98,1	101,1	98,7	101,3	0,0217
Июль	96,9	99,1	96,8	99,1	97,1	99,1	0,0214
Август	97,9	98,8	97,7	98,5	98,3	99,1	0,0215
Сентябрь	100,2	98,9	100,5	99,3	99,7	98,3	0,0214
Октябрь	101,3	98,0	101,9	98,8	100,4	97,0	0,0214
Ноябрь	103,8	98,3	104,8	99,5	102,4	96,7	0,0214
Декабрь	105,5	98,3	105,9	99,2	105,0	97,2	0,0213
Январь'11	104,6	96,4	103,5	96,5	105,9	96,3	0,0211
Февраль	103,6	95,1	101,7	94,4	106,0	96,0	0,0211
Март	103,8	93,7	101,0	92,3	107,6	95,7	0,0211
Апрель	103,5	93,5	100,5	91,9	107,5	95,7	0,0212
Май	103,9	94,9	100,6	93,1	108,3	97,1	0,0216
Июнь	107,9	98,2	105,1	97,2	111,7	99,6	0,0221
Июль	107,9	98,7	104,8	97,6	111,9	100,3	0,0222
Август	108,7	101,0	106,7	100,8	111,4	101,2	0,0224
Сентябрь	108,1	102,1	107,6	103,4	108,9	100,5	0,0222
Октябрь	109,0	104,1	110,1	107,1	107,7	100,2	0,0221
Ноябрь	107,1	102,0	107,8	105,0	106,2	98,3	0,0217
Декабрь	107,9	102,3	109,0	105,7	106,5	97,9	0,0214
Январь'12	107,6	101,8	108,7	105,2	106,0	97,6	0,0214
Февраль	104,9	99,7	104,8	101,8	105,1	97,0	0,0214
Март	103,9	99,2	102,9	100,5	105,3	97,5	0,0214
Апрель	103,2	99,1	102,0	100,4	104,7	97,4	0,0214
Май	104,6	100,0	104,1	102,4	105,3	97,1	0,0213
Июнь	107,2	103,2	108,3	107,8	105,8	97,4	0,0212
Июль	106,4	102,8	106,7	107,2	106,0	97,4	0,0212
Август	107,4	103,1	107,5	107,2	107,3	98,1	0,0214
Сентябрь	106,7	101,8	106,3	105,5	107,2	97,3	0,0213
Октябрь	107,2	100,7	106,4	104,3	108,2	96,4	0,0212
Ноябрь	108,0	101,0	107,5	105,0	108,8	96,2	0,0212
Декабрь	107,9	99,9	106,5	103,0	109,7	96,0	0,0211
Январь'13	106,9	99,1	104,8	101,7	109,7	96,0	0,0210
Февраль	106,0	98,6	103,7	100,8	109,1	95,9	0,0209
Март	107,0	99,7	104,8	102,3	109,9	96,5	0,0209
Апрель	106,4	99,6	104,6	102,7	108,8	95,8	0,0208
Май	106,4	99,5	104,3	102,7	109,3	95,7	0,0207
Июнь	107,1	100,3	105,9	104,6	108,7	95,3	0,0206
Июль	106,5	100,5	105,4	105,1	108,0	95,0	0,0205
Август	106,9	101,1	106,2	106,2	107,7	95,3	0,0205
Сентябрь	106,3	100,5	105,4	105,1	107,5	95,2	0,0204
Октябрь	105,9	100,2	104,5	104,4	107,7	95,4	0,0206
Ноябрь	106,9	100,8	105,6	105,4	108,6	95,5	0,0205
Декабрь	107,3	100,5	106,1	105,4	108,8	94,9	0,0203
Январь'14	106,6	100,1	105,7	105,0	107,9	94,5	0,0201
Февраль	107,5	100,8	109,1	108,6	105,7	92,3	0,0195
Март	108,8	100,5	113,5	111,7	103,4	88,5	0,0184
Апрель	107,9	99,4	110,5	108,6	105,1	89,5	0,0184
Май	109,2	100,3	109,5	107,6	109,0	92,4	0,0189
Июнь	110,2	101,0	109,5	107,6	111,1	93,8	0,0192
Июль	109,5	101,6	108,9	108,4	110,4	94,3	0,0193
Август	110,3	102,9	110,8	110,9	109,8	94,3	0,0192
Сентябрь	108,8	101,7	110,3	110,6	107,2	92,2	0,0186
Октябрь	110,6	102,0	113,9	113,0	107,0	90,6	0,0182
Ноябрь	113,0	102,7	119,7	117,6	105,7	87,8	0,0174
Декабрь	120,2	108,8	132,2	130,5	107,7	88,3	0,0172
Январь'15	123,6	112,2	139,4	139,5	107,7	87,3	0,0168
Февраль	124,1	113,8	140,5	142,3	107,6	88,0	0,0165
Март	117,9	109,2	129,5	132,4	105,8	87,4	0,0161
Апрель	110,8	102,9	117,6	120,1	103,5	86,1	0,0158
Май	114,8	107,9	120,4	124,4	108,7	91,5	0,0169
Июнь	115,6	109,6	123,6	128,8	106,9	90,9	0,0167
Июль	112,1	107,3	120,8	127,0	102,7	87,9	0,0161
Август	119,7	114,6	135,6	142,5	103,1	88,3	0,0159
Сентябрь	117,1	111,4	137,0	143,4	97,1	82,6	0,0148
Октябрь	112,9	108,2	130,6	138,9	95,2	80,7	0,0145
Ноябрь	111,0	106,2	130,1	139,3	92,5	77,8	0,0139
Декабрь	109,3	104,3	130,7	139,9	89,0	74,5	0,0132
Январь'16	114,0	109,6	141,0	152,5	89,4	75,2	0,0132
Февраль	115,8	112,5	145,1	158,4	89,3	76,0	0,0134
Март	113,8	111,8	138,6	153,4	90,8	78,0	0,0138
Апрель	113,9	113,0	136,1	152,3	93,2	80,8	0,0144
Май	114,5	113,5	135,4	151,9	94,9	82,0	0,0146
Июнь	115,3	114,4	136,5	153,7	95,7	82,6	0,0147
Июль	115,0	115,1	135,6	154,2	96,1	83,7	0,0148
Август	112,8	113,3	133,5	152,4	93,9	82,1	0,0146
Сентябрь	111,9	112,3	131,8	150,5	93,8	82,0	0,0145
Октябрь	111,8	112,1	129,4	147,7	95,6	83,4	0,0146
Ноябрь	113,2	113,3	130,7	149,3	97,1	84,5	0,0145

I.33-таблица (уландысы)

	<i>РЭАК</i>	<i>НЭАК</i>	<i>РЭАК (ЕАЭБ өлкөлөрү)</i>	<i>НЭАК (ЕАЭБ өлкөлөрү)</i>	<i>РЭАК (ЕАЭБден тышкаркы өлкөлөр)</i>	<i>НЭАК (ЕАЭБден тышкаркы өлкөлөр)</i>	<i>Сомдуу алмаңуу курсу (1 сом үчүн АКШ долл.)</i>
Декабрь	113,2	112,7	127,9	145,5	99,5	86,1	0,0144
Январь'17	111,7	111,1	124,4	141,0	100,0	86,6	0,0144
Февраль	110,6	109,6	121,8	137,9	100,1	86,3	0,0144
Март	110,5	109,1	121,0	136,6	100,8	86,5	0,0145
Апрель	110,6	109,5	119,6	135,5	102,2	88,0	0,0147
Май	111,2	110,3	120,8	137,2	102,2	88,2	0,0148
Июнь	110,4	109,4	120,6	137,1	101,1	86,9	0,0146
Июль	110,6	109,7	122,8	140,0	99,5	85,7	0,0145
Август	110,8	110,3	124,6	142,1	98,4	85,4	0,0145
Сентябрь	111,6	111,9	123,1	141,1	101,3	88,7	0,0146
Октябрь	113,1	113,2	123,3	141,3	104,0	90,9	0,0146
Ноябрь	112,9	112,6	123,0	140,4	103,9	90,5	0,0144
Декабрь	112,6	112,3	122,6	139,8	103,5	90,4	0,0144
Январь'18	110,9	110,4	120,8	137,4	102,1	89,3	0,0145
Февраль	110,8	110,0	121,6	137,7	101,5	88,8	0,0146
Март	110,9	110,1	121,5	138,5	101,9	88,8	0,0147
Апрель	111,2	111,2	124,0	142,6	100,5	88,2	0,0146
Май	112,7	113,4	126,3	146,4	101,4	89,7	0,0146
Июнь	114,0	115,4	127,4	148,4	103,0	91,5	0,0146
Июль	115,5	117,8	128,1	150,7	105,1	94,2	0,0147
Август	118,2	121,6	131,8	155,8	107,4	97,5	0,0146
Сентябрь	118,9	123,3	134,1	158,9	106,8	98,4	0,0145
Октябрь	117,7	122,5	132,1	156,7	106,2	98,3	0,0144
Ноябрь	117,2	121,5	131,3	155,6	105,9	97,2	0,0143
Декабрь	117,7	121,4	132,8	157,4	105,6	96,2	0,0143
Январь'19	117,4	121,4	134,1	159,6	104,3	95,2	0,0143
Февраль	115,3	120,3	131,3	157,3	102,8	95,1	0,0143
Март	114,2	119,7	129,4	155,9	102,4	95,0	0,0143
Апрель	113,7	120,3	127,9	155,4	102,5	96,0	0,0143
Май	114,6	121,8	127,8	155,8	104,2	98,0	0,0143
Июнь	115,7	122,3	127,8	154,9	105,8	99,0	0,0143
Июль	114,7	121,8	126,4	153,5	105,0	98,9	0,0144
Август	116,4	124,3	129,1	156,7	105,9	100,6	0,0143
Сентябрь	117,1	125,2	129,4	156,5	106,9	102,1	0,0143
Октябрь	116,7	125,2	129,0	155,7	106,6	102,5	0,0143
Ноябрь	116,4	124,4	128,8	154,8	106,2	101,7	0,0143
Декабрь	116,5	123,8	127,8	152,9	107,0	101,9	0,0143
Январь'20	115,2	122,9	125,9	150,6	106,0	101,6	0,0143
Февраль	117,2	125,0	129,1	154,0	107,1	102,9	0,0143
Март	117,6	124,1	134,9	159,6	103,3	98,0	0,0133
Апрель	115,5	120,1	133,1	155,3	101,0	94,1	0,0124
Май	118,2	124,5	132,6	157,1	106,0	99,8	0,0130
Июнь	118,2	125,8	129,7	155,0	108,4	103,3	0,0134
Июль	114,9	123,2	126,8	152,7	104,8	100,5	0,0130
Август	115,1	124,4	129,5	156,1	102,8	100,2	0,0129
Сентябрь	114,8	123,7	130,5	156,1	101,3	98,9	0,0127
Октябрь	116,3	123,5	133,7	156,9	101,5	97,8	0,0124
Ноябрь	112,5	118,2	128,8	149,5	98,6	93,9	0,0119
Декабрь	112,8	116,8	127,3	145,6	100,2	94,2	0,0120
Январь'21	112,5	116,9	127,3	145,1	99,2	94,0	0,0119
Февраль	112,0	116,3	126,7	144,1	98,6	93,6	0,0118
Март	113,4	117,4	126,8	143,5	101,1	95,5	0,0118
Апрель	116,1	120,1	129,6	146,4	103,4	97,5	0,0118
Май	115,9	119,7	128,1	144,7	104,3	98,1	0,0119
Июнь	117,3	119,1	128,1	142,6	107,0	98,7	0,0118
Июль	117,1	119,9	127,9	143,2	106,7	99,3	0,0118
Август	115,9	120,0	126,4	143,0	105,6	99,4	0,0118
Сентябрь	115,3	119,8	125,3	142,2	105,5	99,7	0,0118
Октябрь	115,5	119,7	124,3	140,6	106,8	100,7	0,0118
Ноябрь	117,9	121,4	126,5	141,9	109,5	102,8	0,0118
Декабрь	121,1	124,8	129,4	144,3	113,1	107,0	0,0118
Январь'22	122,0	126,5	131,9	146,9	112,1	107,4	0,0118
Февраль	120,0	124,6	130,7	146,0	109,3	104,9	0,0115
Март	118,1	123,6	137,6	158,3	99,1	93,4	0,0101
Апрель	126,7	131,8	136,9	156,9	116,6	109,3	0,0117
Май	122,1	127,1	120,7	138,6	125,2	117,3	0,0123
Июнь	122,0	125,6	117,3	133,1	129,2	120,3	0,0125
Июль	121,3	124,6	117,0	132,3	128,0	119,2	0,0124
Август	122,9	125,2	119,6	134,3	128,5	118,8	0,0122
Сентябрь	123,9	126,6	119,6	134,8	130,9	121,6	0,0123
Октябрь	124,8	126,7	119,7	133,9	132,8	122,6	0,0122
Ноябрь	122,4	123,4	116,8	129,9	130,8	120,0	0,0119
Декабрь	123,7	123,9	121,3	134,6	128,2	116,5	0,0118
Январь'23	124,5	124,1	125,8	138,8	124,9	113,4	0,0116
Февраль	125,6	123,3	128,0	140,3	124,8	111,0	0,0115
Март	126,4	123,6	130,3	143,5	123,7	108,9	0,0114
Апрель	128,0	124,6	135,2	149,4	122,5	106,7	0,0114
Май	128,7	123,8	134,4	147,6	124,6	106,9	0,0114
Июнь	132,2	126,0	138,0	151,0	128,2	108,8	0,0114
Июль	136,8	130,3	146,2	160,5	129,9	110,3	0,0114
Август	137,6	131,3	150,2	165,4	128,3	109,5	0,0114
Сентябрь	137,9	131,3	152,6	169,0	127,2	108,2	0,0113
Октябрь	138,1	130,1	153,6	169,8	127,1	106,6	0,0112
Ноябрь	133,7	125,3	145,0	161,5	126,1	104,4	0,0112
Декабрь	131,3	122,2	142,8	159,7	123,7	101,1	0,0112

МАЗМУНУ

1.1-график. Номиналдуу жана реалдуу эффективдүү алмашуу курсунун индекстери

I.34-таблица. Кыргыз Республикасына тике чет өлкө инвестицияларынын таза агылып кирүүсүнүн географиялык түзүмү*
(млн АКШ долларында)

	2019	2020	2021	2022	2023
Бардыгы болуп	341,4	-580,5	562,7	54,9	159,2
ЕАЭБден тышкаркы өлкөлөр	341,2	-521,1	473,7	-118,5	-24,6
Түркия	-6,8	-21,3	164,9	28,8	-22,8
Нидерланд	57,7	54,0	89,7	52,0	6,1
Кытай	-32,2	-456,6	-14,1	-182,8	-72,7
Кипр	-25,3	4,2	23,7	32,2	20,1
Венгрия	0,0	0,0	0,0	15,8	-0,3
Германия	-1,0	-11,5	20,9	22,6	-15,1
Швейцария	102,9	-0,1	2,1	15,1	10,8
БАЭ	0,0	-0,3	4,7	12,7	33,7
Виргин аралдары, Улуу Британия	1,7	0,5	10,5	4,5	4,2
Корея Республикасы	-3,3	-23,0	-5,8	6,7	3,4
Люксембург	0,5	4,0	8,0	5,8	-0,7
АКШ	5,0	4,5	-19,4	3,8	17,2
Иордания	0,0	-0,1	2,9	3,2	3,4
Пакистан	1,3	1,4	-2,2	0,9	6,5
Япония	5,8	0,6	1,2	2,5	0,5
Афганистан	1,3	1,1	2,4	0,7	-0,5
Италия	-1,2	0,0	3,1	1,8	0,8
Чех Республикасы	0,1	0,0	-1,2	0,2	-0,3
Сауд Арабиясы	-0,2	-0,5	-0,9	-0,2	0,2
Азербайжан	0,7	1,1	-1,9	1,9	0,5
Австралия	0,1	-6,2	-8,7	-1,2	0,0
Франция	0,3	0,1	1,3	1,0	0,9
Сейшел аралдары	0,3	0,4	0,9	0,2	0,0
Индия	-4,2	-0,1	1,5	0,3	0,0
Өзбекстан	-1,4	0,4	1,9	2,6	11,1
Кувейт	0,0	0,0	0,0	2,7	0,0
Литва	-0,1	0,1	0,3	0,1	0,5
Иран	0,1	0,1	0,0	0,2	0,1
Украина	-0,4	—	—	0,2	-0,1
Эстония	0,0	0,0	0,0	0,1	0,2
Грузия	0,0	0,0	0,0	-0,2	-0,1
Улуу Британия	42,4	-52,8	46,6	-67,8	-54,5
Канада	191,6	-30,5	23,1	-82,5	-0,2
Башка өлкөлөр	5,5	9,3	118,5	-2,4	22,8
ЕАЭБ өлкөлөрү	0,2	-59,5	89,0	173,3	183,8
Армения	—	—	—	-0,1	0,1
Россия	8,0	-70,3	54,7	109,5	102,9
Казакстан	-8,1	11,2	33,8	63,1	79,0
Беларусь	0,4	-0,3	0,5	0,7	1,9

* Улуттук банктын баа берүүлөрүн эске алуу менен УСКнын маалыматтары.

I.35-таблица. Кыргыз Республикасына экономикалык иштин түрлөрү боюнча тике чет өлкө инвестициялары*
(млн АКШ долларында)

	2019	2020	2021	2022	2023
Бардыгы болуп	341,4	-580,5	562,7	54,9	159,2
Айыл чарба, токой чарбасы жана балык уулоочулук	-2,4	-0,3	-1,1	3,0	-0,3
Пайдалуу кендерди казып алуу	35,3	-46,0	172,0	-117,1	-60,1
Иштетүү өндүрүшү (иштетүү өнөр жайы)	164,0	-145,4	227,9	66,3	106,9
Электр энергиясы, газ, буу жана тазаланган аба менен камсыздоо	4,0	-4,8	6,7	-3,2	-28,6
Суу менен камсыздоо, тазалоо, калдыктарды иштетүүчү жана кайра пайдалануучу чийки затты алуу	—	—	0,1	-0,1	—
Курулуш	-38,9	-24,7	-32,0	0,2	8,3
Дүң жана чекене соода; автоунаа жана мотоциклдерди оңдоо	16,7	-2,0	50,9	57,3	69,3
Транспорт ишмердиги жана жүктөрдү сактоо	18,5	-5,0	-45,8	8,9	13,8
Мейманканалар менен ресторандардын ишмердиги	0,1	-0,2	-16,6	-10,6	5,5
Маалымат жана байланыш	127,2	7,0	49,7	28,5	-7,5
Финансылык ортомчулук жана камсыздандыруу	28,8	25,9	35,9	84,8	132,5
Кыймылсыз мүлк операциялары	0,5	-0,3	6,5	-1,1	3,0
Кесиптик, илимий жана техникалык ишмердик	-14,7	-383,9	116,9	-54,7	-87,2
Администрациялык жана көмөчү иш	2,1	-0,2	-0,8	-2,2	3,9
Билим берүү	—	—	—	-0,2	1,1
Саламаттыкты сактоо жана калкты социалдык тейлөө	—	-0,6	-2,8	-4,5	2,2
Искусство, көңүл ачуу жана эс алуу	0,1	-0,3	-3,3	-0,5	-3,9
Башка тейлөө иши	0,1	0,2	-1,8	0,1	0,1

* Улуттук банктын баа берүүлөрүн эске алуу менен УСКнын маалыматтары. “Экономикалык иштин түрлөрү боюнча мамлекеттик классификаторго” (3-версиясы) ылайык.

I.36-таблица. Эл аралык камдар (бир мезгилдин акырына карата)¹

	2019	2020	2021	2022	2023
Дүң камдар, млн АКШ долларында	2 424,1	2 808,1	2 977,6	2 798,1	3 236,5
Камдык активдер*, млн АКШ долларында	2 176,4	2 628,0	2 779,1	2 632,8	3 043,5
Дүң камдар, товарлар жана кызмат көрсөтүүлөрдүн импорт айларында	7,2	5,7	3,4	2,7	2,9
Камдык активдер, товарлар жана кызмат көрсөтүүлөрдүн импорт айларында	6,4	5,3	3,1	2,6	2,7

¹ ЭВФтеги камдык позицияны кошо алганда.

* ЭВФтин методологиясына ылайык эл аралык резервдик активдерде конвертацияланган валютада гана болгон активдер камтылат (АКШ доллары, евро, фунт стерлинг, кытай юаны, япон йенасы, швейцария франкы, австралия доллары жана канада доллары).

I.37-таблица. Кыргыз Республикасынын эл аралык инвестицияларынын балансы

(млн АКШ долларында)

<i>A</i>	<i>31.12.22</i> <i>карата</i> <i>калдык</i>	<i>Жүргүзүлгөн</i> <i>операциялардан</i> <i>улам өзгөрүүлөр</i>	<i>Баалардын</i> <i>өзгөрүүсү</i>	<i>Курстардын</i> <i>өзгөрүүсү</i>	<i>Башка</i> <i>өзгөрүүлөр</i>	<i>31.12.23</i> <i>карата</i> <i>калдык</i>
	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>
А. Активдер	5 797,4	528,1	170,3	90,4	587,5	7 173,6
Чет өлкөгө тике инвестициялар ¹	310,3	7,9	—	-0,5	-0,1	317,6
Капиталда катышуу инструменттери	310,3	7,9	—	-0,5	-0,1	317,6
Карыздык инструменттер	0,0	—	—	—	—	0,0
Портфельдик инвестициялар	155,1	—	—	—	—	155,1
Туунду финансылык инструменттер	7,0	3,2	—	-0,2	—	10,0
Башка инвестициялар	2 692,2	507,5	—	89,3	358,6	3 647,5
Накталай акча жана депозиттер	2 028,5	351,7	—	88,4	—	2 468,6
АКЖО	165,3	32,3	—	-4,6	—	193,0
Депозиттик уюмдар	1 406,9	272,7	—	92,9	—	1 772,4
Башка секторлор	456,4	46,7	—	0,1	—	503,2
Кредиттер	10,2	45,7	—	-1,0	2,9	57,7
АКЖО	—	—	—	—	—	—
Мамлекеттик башкаруу сектору	—	—	—	—	—	—
Депозиттик уюмдар	5,6	25,0	—	1,9	—	32,6
Башка секторлор	4,6	20,7	—	-3,0	2,9	25,1
Соода кредиттери жана аванстар	501,9	110,1	—	-1,1	281,9	892,8
Башка активдер	151,5	-0,0	—	3,0	73,8	228,4
Камдык активдер	2 632,8	9,5	170,3	1,9	229,1	3 043,5
Монетардык алтын	955,1	—	172,2	—	302,9	1 430,2
АКУ (SDR)	228,6	20,3	—	1,1	-73,8	176,1
ЭВФтеги резервдик позиция	—	—	—	—	—	—
Жана башка камдык активдер	1 449,1	-10,8	-1,9	0,7	—	1 437,1
В. Милдеттенмелер	13 693,2	531,4	0,0	-17,1	209,5	14 417,0
Кыргыз Республикасына тике инвестициялар ¹	5 855,9	159,2	0,0	-30,3	-44,0	5 940,9
Капиталда катышуу инструменттери	3 940,6	131,1	0,0	-30,3	-7,0	4 034,4
Карыздык инструменттер	1 915,4	28,1	—	—	-37,0	1 906,5
Портфельдик инвестициялар	3,3	0,4	—	-9,3	8,8	3,2
Туунду финансылык инструменттер	7,3	-6,4	—	9,3	—	10,2
Башка инвестициялар	7 826,7	378,2	—	13,2	244,7	8 462,8
Накталай акча жана депозиттер	629,6	63,7	—	-4,0	—	689,2
Кредиттер	5 817,5	178,5	—	17,4	-69,0	5 944,5
АКЖО	—	—	—	—	—	—
Мамлекеттик башкаруу сектору	4 331,4	88,4	—	4,6	—	4 424,4
Депозиттик уюмдар	56,0	-13,4	—	28,0	-17,4	53,2
Башка активдер	1 430,1	103,5	—	-15,2	-51,6	1 466,9
Соода кредиттери жана аванстар	1 040,3	136,0	—	-2,9	313,6	1 487,1
Бөлүштүрүлгөн АКУ ²	339,3	—	—	2,8	—	342,1
С. Таза эл аралык инвестициялык позиция (А-В)	-7 895,8	-3,3	170,2	107,5	378,1	-7 243,3

¹ Улуттук банктын баа берүүлөрүн эске алуу менен.² Мында өлкөлөрдүн төлөм тендемин колдоого алуу үчүн ЭВФке мүчө болгон өлкөлөр арасында АКУну (SDR) бөлүштүрүү камтылат.

II тиркеме. Кыргыз Республикасынын төлөм теңдемин түзүү ыкмасы

1. Киришүү

Төлөм теңдеми Кыргыз Республикасынын белгилүү бир мезгил ичиндеги башка өлкөлөр менен тышкы экономикалык операцияларын чагылдырат. Бул товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр, кирешелер менен операциялар, финансылык активдер жана милдеттенмелер менен операциялар өлкөнүн резиденттери жана резидент эместери менен ишке ашырылат.

Кыргыз Республикасынын төлөм теңдеми ЭВФ тарабынан иштелип чыккан Төлөм теңдеми боюнча колдонмунун 6-чыгарылышына ылайык түзүлөт.

Кыргыз Республикасынын төлөм теңдеми Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы тарабынан Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитетинин, Улуттук банктын, коммерциялык банктардын, Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигинин, Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигине караштуу Мамлекеттик бажы кызматынын, Кыргыз Республикасынын Тышкы иштер министрлигинин, ошондой эле башка министрликтердин, уюмдардын жана ишканалардын маалыматынын негизинде түзүлөт.

Кыргыз Республикасынын “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы жөнүндө” конституциялык Мыйзамы жана Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетинин жана Улуттук банктын ченемдик актылары маалыматтарды топтоо жана алардын купуялыгын сактоонун мыйзамдык негизин камсыз кылат.

Кыргыз Республикасынын төлөм теңдеми чейрек сайын отчеттук мезгил аяктагандан бир чейрек өткөндөн кийин млн АКШ долларында түзүлөт. Ушул басылмадан тышкары, төлөм теңдемнин маалыматтары Улуттук банктын төмөнкү басылмаларында жарыяланат: ар айлык негизде чыгарылуучу “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын бюллетени” жана Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын жылдык отчету. Ошондой эле төлөм теңдемнин маалыматтары Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитетинин “Кыргыз Республикасынын тышкы соодасы”, “Кыргыз Республикасынын статистикалык жылдыгы” деген жылдык басылмаларында жарыяланат. Төлөм теңдеми жана эл аралык инвестициялык позиция боюнча маалыматтар “Төлөм теңдемнин статистикасы боюнча жылдык жыйынтыгы” жана “Эл аралык финансылык статистика” басылмаларына жарыялоо үчүн ЭВФке берилет.

2. Төлөм теңдемин түзүүнүн негизги эрежелери

Төлөм теңдемин түзүүдө колдонулуучу резиденттиктин аныктамасына ылайык, бир жыл же андан көп мезгил аралыгында республиканын экономикалык аймагында жайгашкан же жайгашууга ниеттенген жеке адамдар, ошондой эле Кыргызстанда олуттуу көлөмдө товарларды өндүргөн жана/же кызмат көрсөтүүлөрдү сунуштаган же болбосо республиканын аймагында жайгашкан жер тилкесине, курулмаларга жана өндүрүш ишканаларына ээ болгон юридикалык жактар резиденттер болуп саналат.

Төлөм теңдемин түзүү эрежелерине ылайык, ар бир операция эки жазуу менен чагылдырылат, биринчиси – бир статьянын кредитине, ал эми экинчиси – башка статьянын дебетине кирет. Финансылык операциялар чегерүү методу менен чагылдырылат, б.а. чегерилген, бирок, балким али төлөнө элек суммалар чагылдырылат.

II таблица. 1. Төлөм тендемин түзүүнүн негизги эрежелери

		<i>Кредит</i>	<i>Дебет</i>
Күндөлүк операциялар эсеби жана капитал менен операциялар эсеби	Өткөрүүлөр боюнча операциялардын чагылдырылышы	Товарлардын жана кызмат көрсөтүүлөрдүн экспорту, алууга баштапкы киреше, алууга экинчилик киреше жана өндүрүлбөгөн финансылык эмес активдердин колдонуудан калышы	Товарлардын жана кызмат көрсөтүүлөрдүн импорту, төлөөгө баштапкы киреше, төлөөгө экинчилик киреше жана өндүрүлбөгөн финансылык эмес активдерди сатып алуу
	Өткөрүүлөрдө белгилерди колдонуу	Кредит боюнча чагылдырылган операциялар, “плюс” (+) белгиси менен белгиленет	Дебет боюнча чагылдырылган операциялар, “плюс” (+) белгиси менен белгиленет
	Сальдону аныктоо	Жыйынтык сальдо = кредит - дебет	
Финансылык эсеп		<i>Финансылык активдерди таза сатып алуу</i>	<i>Милдеттенмелерди таза кабыл алуу</i>
	Өткөрүүлөр боюнча операциялардын чагылдырылышы	Активдердин азайышын эсептен чыгаруу менен активдерди сатып алуу (финансылык активдердин таза өзгөрүшү)	Милдеттенмелердин азайышын эсептен чыгаруу менен милдеттенмелерди кабыл алуу (финансылык милдеттенмелердин таза өзгөрүшү)
	Өткөрүүлөрдө белгилерди колдонуу	Активдер: “плюс” (+) белгиси – көбөйүү, “минус” (-) белгиси – азаюу Милдеттенмелер: “плюс” (+) белгиси – көбөйүү, “минус” (-) белгиси – азаюу	
	Сальдону аныктоо	Таза кредиттөө (+)/таза карыз алышуу (-) = активдердин өзгөрүшү – милдеттенмелердин өзгөрүшү	

Кош жазуу киргизүү принцибине ылайык, бардык кредит жазууларынын суммасы бардык дебет жазууларынын суммасына барабар болууга тийиш, жана ошондуктан, теориялык жактан, жалпы сальдо дайыма нөлгө барабар болуусу зарыл экендигин белгилеп кетүү керек. Бирок иш жүзүндө баланстын жыйынтык сальдосу эч качан нөлгө жетпейт. Буга төлөм тендемин түзүү үчүн колдонулган маалыматтар ар башка булактардан алынгандыгы себеп болот. Мисалы, товарлардын экспорту боюнча маалыматтар бажы статистикасынын негизинде түзүлөт, ал эми экспорттон түшкөн валюта боюнча маалыматтар банктык отчеттордон алынат. Ошентип, бири-биринен көз карандысыз булактардан алынган маалыматтарды колдонуудан келип чыккан нөлдүк эмес сальдо “таза каталар жана калтырып кетүүлөр” деп аталган кошумча статья менен баланска келтирилет, ал көлөмү боюнча сальдого барабар, бирок терс белгиде болот.

3. Төлөм тендемнинин түзүмү жана аны түзүүнүн маалымат базасы

Кыргыз Республикасынын төлөм тендемин түзүү үчүн көлөмдүү маалымат колдонулат, мында бир статья үчүн бир эле учурда бир нече маалымат булагы пайдаланылышы мүмкүн. II.2-таблицада Кыргыз Республикасынын төлөм тендемин түзүүдө кандай маалымат жана кайсы булактан алынгандыгы тууралуу маалымат камтылат.

Төлөм тендемнинин операциялары эсептердин төмөнкү негизги топторуна бириктирилет: күндөлүк операциялар эсеби, капитал менен операциялар эсеби жана финансылык эсеп. Күндөлүк операциялар эсебинде товарлар, кызмат көрсөтүүлөр, баштапкы жана экинчилик кирешелер менен операциялар чагылдырылат. Капитал менен операциялар эсебинде резиденттер менен резидент эместер ортосундагы өндүрүлбөгөн финансылык эмес активдер жана капиталдык трансферт менен операциялар камтылат. Ал эми финансылык эсепте резиденттердин чет өлкөлүк финансылык активдерин сатып алуусу жана резиденттердин резидент эместерге карата милдеттенмелерди кабыл алуусу тууралуу маалымат көрсөтүлөт.

Соода балансы. Соода балансында товарлардын экспорту менен импортунун наркынын ортосундагы айырма ФОБ баасында көрсөтүлөт. Товарлардын экспортунун ФОБ баасындагы жана товарлардын импортунун СИФ баасындагы наркы жөнүндө маалымат Улуттук статистика комитетинен келип түшөт жана бажы маалыматтарына, ташылып келиши жана ташылып чыгышы бажы органдары тарабынан эсепке алынбаган газ экспорту менен импорту, электр энергиясы, бункер отуну боюнча маалыматты кошпо алганда, ишканалардын маалыматына, ошондой эле Улуттук статистика комитетинин коңшу өлкөлөр менен чектеш аймакта жайгашкан мал базарлардагы жеке изилдөөлөрүнө негизделет. Улуттук статистика комитети товарлар экспорту боюнча маалыматтарга чет өлкөлүк авиакомпаниялар тарабынан Кыргыз Республикасынын аэропортторунан сатып алынуучу товарлар боюнча маалыматты, ал эми импорт боюнча маалыматка – Кыргыз Республикасынын авиа-темир жол компаниялары-резиденттери тарабынан чет мамлекеттердин портторунан сатып алынуучу товарларды кошот. Импорттун СИФ баасындагы наркы Улуттук статистика комитетинин жеке изилдөөлөрүнүн негизинде, товарлардын импортуна байланышкан транспорт жана камсыздандыруу чыгашаларын бөлүү жолу менен ФОБ баасына кайра эсептелет.

2006-2015-жылдар аралыгында Улуттук статистика комитети товарлар экспорту боюнча статьяны айыл чарба продукцияларынын негизги түрлөрүнүн экспортунун бажы статистикасында эсепке алынбаган көлөмүн кошумчалоо менен кайра эсептеген. Ошол эле учурда кошумча маалыматтардын негизинде кайра эсептөө ыкмасы отчёттук жыл ичиндеги маалыматтарга да колдонулган жана баланстык методго таянган: “ресурстар” кемитүү “колдонуу”, мында “ресурстар – өндүрүш кошуу импорт, ал эми “колдонуу” – жеке керектөө кошуу өндүрүшкө керектөө кошуу экспорт кошуу жоготуулар. Кыргыз Республикасынын ЕАЭБге киришине жана бирдиктүү бажы мейкиндигинин түзүлүшүнө байланыштуу, Улуттук статистика комитети 2015-жылдын 3-чейрегинен тартып, азыркы учурга чейин товарлардын экспортунун жана импортунун жалпы көлөмүнө Улуттук статистика комитетинин ЕАЭБ өлкөлөрү менен өз ара соода жүргүзүү боюнча жеке адамдарды тандалма изилдөөсүнүн жыйынтыгын кошуп келет.

Улуттук статистика комитети тарабынан төлөм тендеминин методологиясы боюнча товарлардын импортуна жана экспортуна кирбеген операциялар эсепке алынган товарлардын экспортунан жана импортунан алып салынат жана кайра иштеп чыгууга жөнөтүлгөн жана кайра иштелип чыккандан кийин кайтарылып берилген сыяктуу товарларды кайра иштеп чыгуунун бажы режимдерине ылайык эсепке алынат.

Улуттук банк Улуттук статистика комитетинин тышкы соода боюнча расмий маалыматтарын төлөм тендемин түзүү методологиясынын талаптарына ылайык кошумча баа берүү менен толукташы мүмкүн

Кызмат көрсөтүүлөр. Эл аралык кызмат көрсөтүүлөрдүн экспорту жана импорту Улуттук статистика комитети тарабынан чогултулган маалыматтын (“Кызмат көрсөтүүлөрдүн экспорту жана импорту жөнүндө отчёт” 8-ВЭС формасы жана баалоочу маалыматтар) жана Улуттук банк камсыздаган банктык статистиканын маалыматынын негизинде эсептелет.

Транспорт кызмат көрсөтүүлөрү, негизинен, Улуттук статистика комитетинин негизинде аныкталат. Улуттук банк банктык статистиканын маалыматтарынын негизинде, жүргүнчүлөрдү автоунаа менен ташуу, башка темир жол кызматтары, транспорттун башка түрлөрү менен ташуу жана жүк ташуу транспорттук агенттиктеринин кызматы боюнча маалыматтарды топтойт.

“Кыдыруулар” статьясына республикага кирген же андан чыккан жарандардын санына негизделген методикага ылайык Улуттук статистика комитети баа берет. Бул маалыматтарга кошумчаланып, банктык статистиканын жана Улуттук статистика комитети тарабынан топтолгон ишканалардын маалыматтарынын негизинде түзүлүүчү билим берүү жана саламаттыкты сактоо жагындагы кызмат көрсөтүүлөр тууралуу маалымат эсепке алынат.

Курулуш, компьютердик жана маалымат, мамлекеттик, финансылык жана башка ишкердик кызмат көрсөтүүлөрү боюнча маалымат коммерциялык банктардын отчетторунун, ишканалардын, Тышкы иштер министрлигинин жана Улуттук банктын ички булактарынын маалыматынын негизинде түзүлөт.

Башка кызмат көрсөтүүлөрдө Улуттук статистика комитетинин жана банктык статистиканын маалыматтарынан алынган, жогорудагы статьяларда камтылбаган эл аралык кызмат көрсөтүүлөрдүн ар башка түрлөрү келтирилген.

Баштапкы кирешелер. Бул статьяда колдонуу үчүн же болбосо өндүрүш факторлорун, атап айтканда, эмгек жана капиталды сунуштоо үчүн төлөмдөр жана түшүүлөр камтылат, жана эки эсепке бөлүнөт: эмгекке төлөө жана инвестициялардан кирешелер. Эмгекке төлөөгө резидент эместердин Кыргыз Республикасынын резиденттеринен же тескерисинче, резиденттердин резидент эместерден алынуучу эмгек акысы кирет. Тике, портфельдик жана башка инвестициялардан кирешелерде чет өлкөнүн финансылык активдерине жана резиденттердин милдеттенмелерине чегерилүүчү түшүүлөр жана төлөмдөр камтылат. Тике жана портфельдик кирешелер боюнча маалыматтар ишканалардын жана банк эмес финансы-кредит уюмдарынын отчетторунун негизинде, Улуттук статистика комитетинен, ошондой эле банктык статистикадан келип түшөт. Башка инвестициялардан алынган кирешелер боюнча маалыматтар Улуттук банктын ички булактарынан (ЭВФ кредиттери боюнча жана Улуттук банк тарабынан тейленген кредиттер боюнча пайыздар), Финансы министрлигинен (мамлекеттик кредиттер боюнча пайыздар) жана ишканалардан (мамлекеттик эмес кредиттер боюнча пайыздар) чогултулат. Ал эми эмгекке төлөө боюнча маалыматтар Улуттук статистика комитети жана Улуттук банк тарабынан чет өлкөлүк жумушчуларды ишке тарткан ишканалардан топтолот.

Экинчилик кирешелер. Трансферттер күндөлүк жана капиталдык трансферттер болуп бөлүнөт. Күндөлүк трансферттер – күндөлүк эсепте, ал эми капиталдык трансферттер – капиталдык эсепте чагылдырылат. **Капиталдык трансферттерге:** негизги капиталга менчик укугун өткөрүп берүүнү; кредитор тарабынан карызды жокко чыгарууну; негизги капиталды сатып алууга жана сатууга байланышкан акча активдерин өткөрүп берүүнү камтыган трансферттер; калктын миграциясына байланыштуу, мигранттардын өз резиденттигин алмаштыруу менен жер которуусуна байланышкан мүлктүн жана финансылык активдердин агымы тууралуу жазуу менен компенсациялоочу трансферттер кирет. Трансферттердин калган түрлөрү **күндөлүк трансферттерге** кирет. Күндөлүк трансферттердин ичинен өлкөбүзгө мүнөздүүсү алынуучу гуманитардык жардам болуп эсептелет, ал төлөм теңдеминде дебет боюнча - товарлардын импорту катары, кредит боюнча – компенсациялоочу өткөрүү, трансферт катары чагылдырылат. Күндөлүк расмий трансферттерге товарлар жана техникалык жардам түрүндөгү гранттар, ошондой эле эл аралык уюмдардын фондуна чегерүүлөр кирет. Гуманитардык жардам боюнча маалыматтар товарлардын импорту жөнүндө маалыматтар менен бирге Улуттук статистика комитетинен алынат. Техникалык жардамга баа берүүдө ЭВФтин маалыматтары пайдаланылат. Эл аралык уюмдардын фонддоруна чегерүүлөр боюнча маалымат Улуттук банк тарабынан түзүлөт. Жеке күндөлүк трансферттер, эң башкысы, калктын чет өлкөгө жана чет өлкөдөн акча которууларынан турат. Улуттук банк бул маалыматтарды банктык статистиканын жана Улуттук статистика комитетинин почта аркылуу которуулар боюнча берген маалыматынын негизинде түзөт. Капиталдык расмий трансферттердин көлөмүн аныктоо максатында, Улуттук банк капиталдык товарларды товарлар түрүндө гранттардын жалпы көлөмүнөн бөлүп көрсөтөт. Көрсөтүлгөн маалымат Улуттук статистика комитетинен келип түшөт. Улуттук банк Улуттук статистика комитетинен алынган мигранттардын саны жөнүндө маалыматтын негизинде баа берүү жана мигранттар ташып келген/ чыккан активдердин орточо наркын баалоо жолу менен мигранттардын трансферттерин аныктайт.

2000-жылдан тартып Улуттук банк “чет өлкөдө иштегендердин акча которуулары” статьясы боюнча кошумча баа берип келет. Кошумча баа берүү суммасы расмий катталган акча которуулардын жана кошумча эсептөө коэффициентинин көбөйтүндүсү катары аныкталат. Дүйнөлүк коомчулук иштегендердин акча которуулары боюнча көптөгөн изилдөөлөрдү жүргүзүп жатат жана ар бир изилдөөдө накталай түрдөгү капиталдын агылып кирүүсүнө баа берилет. Улуттук банк өз баа берүүсүндө изилдөөлөрдүн маалыматына таянышы жана коэффициентти жыл сайын өзгөртүшү мүмкүн.

Финансылык эсеп. Финансылык эсепте финансылык эсептер жана резиденттер менен резидент эместердин ортосундагы милдеттенмелер менен операциялар чагылдырылат. Финансылык эсепте таза эл аралык каржылоо операцияларында колдонулуучу функционалдык категориялар, секторлор, инструменттер жана төлөө мөөнөттөрү жөнүндө маалымат берилет.

Финансылык эсептин жалпы сальдосу катары таза кредиттөө/таза карыз алышуу саналат. Таза кредиттөө деген түшүнүк экономика таза маанисинде тышкы дүйнөгө чет өлкөлүк финансылык активдерди сатып алуу жана/же тышкы милдеттенмелердин ордун жабуу түрүндө каражаттарды сунуштай тургандыгын билдирет. Ал эми таза карыз алышуу чет өлкөлүк финансылык активдердин колдонуудан калган (кыскарган) суммасын жана/же тышкы милдеттенме болуп саналган инвестициялардын резидент эместерден таза кабыл алынган суммасын чагылдырат. Финансылык эсепте активдер жана милдеттенмелер төмөнкү негизги компоненттер боюнча функционалдык белгиси боюнча классификацияланат: тике инвестициялар, портфельдик инвестициялар, туунду финансылык инструменттер, башка инвестициялар жана резервдик активдер.

Тике инвестициялар – бул, чек ара аркылуу өтүүчү инвестициялардын категориясы, мында бир өлкөнүн резиденти башка өлкөнүн резиденти болуп саналган ишкананы контролдойт же аны башкарууга олуттуу деңгээлде таасирин тийгизе алат (капиталдын курамында ага тике инвестициялоо ишканасын башкарууда добуштардын 10 же андан көп пайызын камсыз кылган инструменттерге ээ).

Тике инвестициялар капиталдын салымдарынын багыты боюнча төмөнкүдөй классификацияланат:

чет өлкөгө тике инвестициялар – Кыргыз Республикасынын тике инвесторлору – резиденттеринин жана алардын тике инвестициялоо ишканалары ортосундагы активдерди жана милдеттенмелерди камтыйт;

Кыргыз Республикасына тике инвестициялар – тике инвестициялоо ишканалары – Кыргыз Республикасынын резиденттери жана алардын тике инвесторлору ортосундагы бардык милдеттенмелерди жана активдерди камтыйт.

Тике инвестициялар менен операциялар финансылык инструменттин түрү боюнча капиталда катышуу жана инвестициялык фонддордогу үлүш инструменттерине (анын ичинде кирешелерди кайра инвестициялоо) жана карыздык инструменттерге бөлүнөт.

Улуттук банк тике инвестициялар боюнча маалыматтарды Улуттук статистика комитетинен, ошондой эле түздөн-түз биргелешкен айрым ири ишканалардан алат. 2015-жыл үчүн төлөм теңдеминин жылдык басылмасынан тартып (2011-жылдан тартып кайра каралып чыккан), Улуттук статистика комитетинин өлкөгө, ошондой эле чет өлкөгө тике чет өлкө инвестициялары боюнча маалыматтарына Улуттук банк тарабынан кошумча баа берилген.

Портфельдик инвестициялар чек ара аркылуу өтүүчү операциялар жана карыздык баалуу кагаздарга жана баалуу кагаздарга байланышкан, түз инвестицияларга же резервдик активдерге киргендерден тышкары, капиталда катышууну камсыз кылган калдыктар катары аныкталат. Портфельдик инвестициялар боюнча маалыматтарды Улуттук банк ички булактардан, Улуттук статистика комитетинен, коммерциялык банктардан, Кыргыз Республикасынын Экономика жана коммерция министрлигине караштуу Финансы рыногун жөнгө салуу жана көзөмөлдөө мамлекеттик кызматынан жана биргелешкен ири ишканалардан алат.

Туунду финансы инструменттери башка өзгөчө инструменттерге, көрсөткүчтөргө же биржа товарларына байланган финансы инструменттери болуп саналат жана алардын жардамы менен, базалык инструменттерге карабастан, финансы рынокторунда өзгөчө финансылык тобокелдиктер кайра сатылышы мүмкүн. Төлөм теңдеминде бул категория опциондор менен жүргүзүлгөн операциялар жана форвард түрүндөгү келишимдер болуп бөлүнөт. Кыргыз Республикасынын төлөм теңдеминде финансылык деривативдер коммерциялык банктардын туунду инструменттери катары берилген.

Башка инвестициялар түз жана портфельдик инвестицияларга, туунду финансылык инструменттерге жана резервдик активдерге тийиштүү болгондон башка операцияларды камтыйт. Башка инвестицияларга капиталда катышуучу башка инструменттер; накталай валюта жана депозиттер; кредиттер жана карыздык каражаттар; адамдын жашоосун камсыздандырууга, адамдын жашоосун камсыздандыруу боюнча төлөм укугуна жана ануитеттерге, пенсиялык төлөм укугуна жана стандарттык кепилдиктер боюнча талаптарды төлөө резевдерине байланышпаган камсыздандыруунун техникалык резервдери; соода кредиттери жана аванстар; башка дебитордук/кредитордук карыздар кирет.

Капиталда катышуучу башка инструменттер түз инвестициялар же резервдик активдер болбогон учурларда башка инвестицияларга кирет. Капиталда катышуучу башка инструменттер баалуу кагаздар формасына ээ эмес, ошондуктан алар портфельдик инвестицияларга кирбейт.

Накталай валюта номиналдык наркы белгиленген банкноттор менен монеталардан турат жана чыгарылат же чыгарылышы борбордук банктар же өкмөттөр тарабынан санкцияланат.

Кредиттер жана карыздык каражаттар, кредитор каражаттарды карыз алуучуга түздөн-түз берген жана күбөлүк катары жүгүртүлбөгөн документтерди алган учурда түзүлгөн финансылык активдер болуп саналат.

Соода кредиттерине жана аванстарга товарларды жана кызмат көрсөтүүлөрдү сунуштоочулар тарабынан кардарларына түздөн-түз берилген кредит, бүткөрүлө элек өндүрүш стадиясындагы (же аткарыла турган) иштер үчүн аванстар жана сунуштала элек товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр үчүн алдын ала төлөмдөр кирет.

Башка дебитордук/кредитордук карыздарда соода кредиттерине жана аванстарга же башка инструменттерге кирбеген дебитордук же кредитордук карыздар камтылат. Ал салык, баалуу кагаздарды сатып алуу-сатуу, баалуу кагаздарды карызга берүү үчүн төлөм, алтын түрүндөгү кредит үчүн төлөм боюнча милдеттенмелерди, чегерилген, бирок төлөнө элек эмгек акы, дивиденддер жана социалдык муктаждыктарга салымдар/чегерүүлөр боюнча милдеттенмелерди камтыйт. Категория ошондой эле ушул статьялар боюнча алдын ала төлөмдөрдү камтыйт.

Чет өлкөлүк активдер/коммерциялык банктардын милдеттенмелери боюнча маалыматтарды Улуттук банк коммерциялык банктардын отчетторунан алат. Министрлер Кабинети алуучу, же анын кепилдиги менен алынуучу чет өлкө кредиттери, ошондой эле аларды тейлөө боюнча маалыматтарды Улуттук банк Финансы министрлигинен, ишканалардан жана ички булактардан алат. Улуттук банк тейлеген кредиттер боюнча маалыматтар ички булактардан алынат. Мамлекеттик эмес кредиттер боюнча маалыматтар кредит алуучу ишканалардын отчетторунун негизинде Улуттук статистика комитети тарабынан берилет. Резидент ишканалардын кредитордук жана дебитордук карыздары боюнча (соода кредиттери) маалыматтарды жана ишканалардын чет өлкөдөгү эсептери жөнүндө маалыматты Улуттук банк Улуттук статистика комитетинен алат, ал бул маалыматтарды ишканалардан алып топтойт. Кыргызстандын эл аралык финансы институттарынын фондоруна төгүмү болуп саналган башка активдер боюнча маалыматтарды Улуттук банк Финансы министрлигинен жана Улуттук банктын ички булактарынан алат.

Резервдик активдер – бул Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын тышкы активдери, алар төлөм теңдеминин тартыштыгын каржылоо, валютанын алмашуу курсуна таасир этүү үчүн валюта рыногуна интервенцияларды жүргүзүү жана башка тиешелүү максаттар үчүн пайдаланылат. Төлөм теңдеминде резервдик активдердин өзгөрүүсү чагылдырылат, алар монетардык алтын менен жүргүзүлгөн операциялар (Улуттук банк менен чет өлкөлүк акча-кредиттик жөнгө салуучу органдардын жана/же эл аралык уюмдардын ортосундагы гана операциялар), АКУ (атайын карыз алышуу укугу), эркин конвертациялануучу валютадагы активдер, чет өлкөлүк ликвиддүү баалуу кагаздары жана чет өлкөлүк башка ликвиддүү активдери менен байланышкан. ЭВФ резервдик активдери жана кредиттери, ошондой эле төлөм теңдеминде чагылдырылган Улуттук банктын башка активдери жана милдеттенмелери боюнча маалымат Улуттук банктын ички булактарынан алынган маалыматтарга негизделген. Төлөм теңдеминин 2015-жыл үчүн жылдык басылмасынан баштап (2011-жылдан тартып кайра каралган), ЭВФтин методологиясына ылайык Улуттук банктын эл аралык резервдери боюнча маалыматтар кайра каралган, ага ылайык эл аралык резервдик активдерге конвертациялануучу валютадагы активдер гана киргизилген. Башка валютадагы активдер “башка инвестициялар” статьясы боюнча башка активдер катары чагылдырылган.

“Кыргыз Республикасынын 2018-жыл үчүн төлөм теңдеми” жылдык басылмасынан баштап, ЭВФ методологиясына ылайык, Кыргыз Республикасынын резиденттеринин резервдик активдеринин курамына киргизүү үчүн куйма түрүндөгү алтынды сатып алуу боюнча операциялар резервдик активдерден алып салынган.

4. Төлөм теңдемин сунуштоо формасы

Кыргыз Республикасынын төлөм теңдеми нейтралдуу жана аналитикалык формада түзүлөт. **Нейтралдуу формада** сунуштоо (I тиркеме, I.1-таблица) төлөм теңдеминин бардык статьялары эки мамыча түрүндө, кредит жана дебет өз алдынча чагылдырылат, мында кредит боюнча өткөрүүнүн суммасы каталарды жана калтырып кетүүлөрдү эске алуу менен, дебет боюнча өткөрүүнүн суммасына барабар болот, же болбосо сальдо түрүндө чагылдырылат. Нейтралдуу формада сунуштоодо төлөм теңдеминин жалпы сальдосу дайыма нөлгө барабар болот. **Аналитикалык формада** (II-таблица) бардык статьялар сальдо түрүндө берилет. Төлөм теңдеминин жалпы сальдосу белгилүү бир статьялардын суммасы катары түзүлөт, алар конкреттүү өлкөнүн өзгөчөлүктөрүнө жараша аныкталат. Бул статьялар көз карандысыз жүзөгө ашырыла турган (б.а. жеке максаттарга жооп берген) операцияларды жана натыйжада төлөм теңдеминин жыйынтык сальдосунун өлчөмү аларга жараша боло турган операцияларды чагылдырууга тийиш. Бул статьялар “сызыктын үстүндөгү” статьялар деп аталат. “Сызыктын астындагы” статьяларда көрсөтүлгөн калган бардык операциялар төлөм теңдеминин сальдосун каржылоо максатында жүзөгө ашырылат. Бул операциялар мажбурланган, көз каранды жана Улуттук банктын жана Министрлер Кабинетинин жөнгө салуучу иш-аракеттерине байланышкан операциялар болуп саналат. Натыйжада, төлөм теңдеминин сальдосу субъективдүү пикирлердин элементтерин камтыйт, бирок төлөм теңдеминин сальдосунун өлчөмүн ченөөгө, анын каржылоого муктаждыгын аныктоого мүмкүндүк берет.

II.2-таблица. Улуттук банк Кыргыз Республикасынын төлөм теңдемин түзүүдө пайдаланган маалымат булактары

Төлөм теңдемнин статьясы	Маалымат булактары	Эскертүү
Күндөлүк операциялар эсеби		
Товарлар		
экспорт	УСК, Улуттук банктын баа берүүлөрү	
импорт	УСК	
Төлөм теңдемнин методологиясы боюнча товарлар экспорту/импорту		
экспорт	УСК, Улуттук банктын баа берүүлөрү	
импорт	УСК	
Монетардык эмес алтын	УСК, Улуттук банктын баа берүүлөрү	
Кызмат көрсөтүүлөр		
Башка тараптарга таандык материалдык ресурстарды иштеп чыгуу боюнча кызмат көрсөтүүлөр	УСК	
Башка категорияларга кирбеген ремонт жана техникалык тейлөө боюнча кызмат көрсөтүүлөр	УСК, КБ	
Транспорттук кызмат көрсөтүүлөр	УСК, КБ	
Кыдыруулар	УСК, КБ	республикага (республикадан) кирген (чыккан) жарандардын санынын негизинде түзүлгөн методикага ылайык баа берүү
Курулуш	КБ	
Камсыздандыруу жана пенсиялык камсыздоо чөйрөсүндө кызмат көрсөтүүлөр	КБ	
Финансылык кызмат көрсөтүүлөр	КБ	
Интеллектуалдык менчикти пайдалануу үчүн төлөө	КБ	
Телекоммуникациялык, компьютердик жана маалыматтык кызмат көрсөтүүлөр	УСК, КБ	
Башка ишкердик кызмат көрсөтүүлөр анын ичинде, техникалык жардам	КБ ЭВФ, Финансы министрлиги	баа берүү маалыматтары
Жеке жактарга кызмат көрсөтүүлөр жана маданият жана эс алуу чөйрөсүндө кызмат көрсөтүүлөр	КБ	
Башка категорияларга кирбеген мамлекеттик товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр	ТИМ, КБ, Улуттук банк	Кыргыз Республикасынын чет өлкөдөгү өкүлчүлүктөрүн күтүүгө чыгашалар боюнча маалыматтар; Кыргыз Республикасындагы чет мамлекеттердин өкүлчүлүктөрүнүн чыгашалары жөнүндө маалымат
Баштапкы кирешелер		
Эмгекке төлөө	УСК, КБ, Ишканалар	
Инвестициялык кирешелер		
Тике инвестициялар	УСК, КБ	1-ИНВЕСТ отчеттуулук формасы боюнча биргелешкен жана чет мамлекеттердин ишканаларынан топтолгон тике инвестициялар боюнча кирешелер жөнүндө маалымат
Портфельдик инвестициялар	Улуттук банк, КБ	
Башка инвестициялар	ФМ, Улуттук банк, УСК, КБ	

II.2-таблица. (уландысы)

Төлөм теңдеминин статьясы	Маалымат булактары	Эскертүү
Экинчилик кирешелер		
Мамлекеттик башкаруу сектору	ФМ, Улуттук банк	
Финансылык уюмдар, финансылык эмес ишканалар, үй чарбалары жана коммерциялык эмес үй чарба уюмдары	КБ, УСК, Улуттук банктын баа берүүлөрү	
Жеке трансферттер (резидент-үй чарбалары менен резидент эмес-үй чарбалары ортосунда күндөлүк трансферттер)		
<i>анын ичинде иштеп жаткандардын акча которуулары</i>	КБ, УСК, Улуттук банктын баа берүүлөрү	
Башка күндөлүк трансферттер	УСК, КБ	
Капитал менен операциялар эсеби		
Капиталдык трансферттер		
Мамлекеттик башкаруу сектору	ЭВФ, ФМ, УСК	товарлар түрүндө гранттардын жалпы көлөмүндөгү капиталдык товарлардын үлүшүнө баа берүү
Карызды кечүүгө байланыштуу трансферттер	Ишканалар, Финансы министрлиги	
Финансылык уюмдар, финансылык эмес ишканалар, үй чарбалары жана коммерциялык эмес үй чарба уюмдары	УСК	
Финансылык эсеп		
Тике инвестициялар	УСК, КБ	
Финансылык активдерди таза сатып алуу		
Инвестициялык фонддордун капиталында жана пайларында/активдеринде катышуу	УСК, КБ	
Карыздык инструменттер	УСК	
Милдеттенмелерди таза кабыл алуу		
Капиталда катышуу жана инвестициялык фонддордун пайлары/акциялары	УСК, КБ	
Портфельдик инвестициялар	УСК	
Милдеттенмелерди таза кабыл алуу		
Карыздык баалуу кагаздар	КБ	
Туунду финансылык инструменттер (резервдерден тышкары) жана кызматкерлер үчүн акцияларга опциондор	КБ	
Башка инвестициялар	УСК	
Нак валюта жана депозиттер		
Борбордук банк	КБ	
Депозиттик уюмдар, борбордук банктан тышкары	КБ	
Башка секторлор	УСК	
Ссудалар жана карыздык каражаттар		
Финансылык активдерди таза кабыл алуу		
Депозиттик уюмдар, борбордук банкты эске албаганда	КБ	
Милдеттенмелерди таза кабыл алуу		
Депозиттик уюмдар, борбордук банктан тышкары	КБ	коммерциялык банктар тарабынан алынган кредиттер боюнча банктык статистика маалыматтары
Мамлекеттик башкаруу сектору	ФМ, Улуттук банк	
Башка секторлор	УСК	
Соода кредиттери жана аванстар	УСК	
Башка дебитордук/кредиттик карыз	ФМ, КБ, УСК	
Атайын карыз алышуу укугу (милдеттенмелерди таза кабыл алуу)	ФМ, Улуттук банк	
Резервдик активдер	Улуттук банк	

III тиркеме. Номиналдуу жана реалдуу эффективдүү алмашуу курсун эсептөө ыкмасы

Номиналдуу алмашуу курсунун салмактанып алынган орточо маанисин билдирген жана кароого алынып жаткан өлкөнүн бааларынын соода боюнча өнөктөш өлкөлөрдөгү бааларга карата өзгөрүү тенденциясын эске албаган алмашуу курсу номиналдуу эффективдүү алмашуу курсу деп аталат (НЭАК-NEER, nominal effective exchange rate).

Номиналдуу эффективдүү алмашуу курсу белгилүү бир өлкөдөгү алмашуу курсу соода боюнча өнөктөш өлкөдөгү курска салыштырмалуу базалык мезгилге карата канчалык өзгөрүүгө дуушар болгондугун аныктоого мүмкүндүк берет. Бирок, номиналдуу эффективдүү алмашуу курсунун өзгөрүүсү валютанын сатып алуу жөндөмдүүлүгүн же кандайдыр бир мезгил аралыгында ошол өлкөдө өндүрүлгөн жана экспорттук потенциалга ээ болгон товарлардын атаандашууга жөндөмдүүлүгү канчалык деңгээлде өзгөрүүгө дуушар болгондугун көрсөтпөйт. Кандайдыр бир мезгил ичинде белгилүү бир валютанын сатып алуу жөндөмдүүлүгү канчалык өзгөрүүгө дуушар болгондугун аныктоо үчүн реалдуу эффективдүү алмашуу курсу эсептелинет (РЭАК-REER, real effective exchange rate).

Соода боюнча өнөктөш өлкөлөрдөгү баалардын салыштырмалуу өзгөрүүсүнө дал келген чоңдукка жараша корректировкаланган номиналдуу эффективдүү алмашуу курсу реалдуу эффективдүү алмашуу курсу деп аталат.

Реалдуу эффективдүү алмашуу курсу өлкөлөрдүн валюталарынын салмактанып алынган реалдуу алмашуу курсунун анын негизги соода боюнча өнөктөш өлкөлөрүнүн валюталарына карата катышын эсептөөдөн улам аныкталат. Мисалы, эгерде, белгилүү бир өлкөнүн валютасынын курсу коңшу өлкөнүн валютасына карата инфляциянын жогору деңгээлинен улам жогорулап жана ошол эле учурда башка өнөктөш өлкөнүн валютасына карата инфляция деңгээлинин басаңдашынан улам төмөндөсө, реалдуу эффективдүү алмашуу курсу улуттук валютанын курсун ошол өзгөрүүлөрдүн орточо өлчөмү катары билдирет.

Номиналдуу жана реалдуу эффективдүү алмашуу курсунун индексин эсептөөнүн кеңири колдонулган формуласы катары белгилүү бир мезгил аралыгында тиешелүү эки тараптуу алмашуу курсунун базалык мезгилге карата өзгөрүүлөрүнүн салмактанып алынган орточо өлчөмүн эсептеп чыгаруу формуласы саналат.

Эффективдүү алмашуу курсунун индексин эсептөө үчүн өлкөнүн тышкы соодасындагы салыштырмалуу салмагы аныкталат. Мына ошол салмактар белгилүү бир өлкө үчүн бул же тигил валютанын салыштырмалуу маанилүүлүгүн чагылдырат. Эки тараптуу соода үлүшүн салмактоо менен эффективдүү алмашуу курсу эсептелинет (ошондой эле, экспорт менен импорттун үлүшүн же алардын суммардык орточо көрсөткүчүн пайдаланууга болот). Сомдун реалдуу эффективдүү алмашуу курсунун индексин эсептөөдө экспорт менен импорттун орточо көрсөткүчү пайдаланылат. Салмак төмөнкүдөй формула боюнча эсептелинет:

$$W_i = \frac{M_i + X_i}{\sum_{i=1}^n X_i + \sum_{i=1}^n M_i} \quad (1)$$

мында, W_i – өлкөнүн жалпы тышкы товар жүгүртүүсүндөгү i өлкөсүнүн салмагы, $\sum_{i=1}^n W_i = 1$.

M_i – Кыргыз Республикасынын i өлкөсүнөн импорту,

X_i – Кыргыз Республикасынан i өлкөсүнө экспорту,

$\sum_{i=1}^n X_i$ – Кыргыз Республикасынын соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөргө экспортунун

жалпы көлөмү,

$\sum_{i=1}^n M_i$ – Кыргыз Республикасынын соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдөн импортунун жалпы көлөмү,

n - кароого алынган өлкөлөрдүн саны.

Соода боюнча өнөктөш катары Кыргыз Республикасынын тышкы соодасынын жалпы көлөмүндө көбүрөөк салыштырмалуу салмакты ээлеген өлкөлөр каралууда, аларды тандап алуу тышкы соода жүгүртүүнүн 90 пайызын камтууга тийиш. Мындан алар боюнча соода салыштырмалуу артыкчылык принцибинде жүзөгө ашырылбаган айрым импорттук жана экспорттук товарлар алынып салынат (аларга алтын, жаратылыш газы, электр энергиясы, товардык гранттар, б.а. мамлекет мындай товарларды келишимде каралган баа боюнча сатат). Улуттук банк өлкөлөрдүн куржунун беш жыл сайын кайра карап турат.

2016-жылы индекстерди эсептөө үчүн базалык мезгил катары 2010-жыл кабыл алынган.

Номиналдык эки тараптуу алмашуу курсунун индекси төмөнкүчө эсептелинет (мисалы, АКШ доллары үчүн):

$$NBER_{US_t} = 100 \times \left(\frac{ER_{US_t}}{ER_{US_0}} \right) \quad (2)$$

мында, ER_{US_t} – сомдун t мезгил аралыгында (1 сом үчүн АКШ долларынын бирдиги) номиналдык алмашуу курсунун орточо геометриялык мааниси. t эсептешүү мезгил аралыгындагы сомдун алмашуу курсунун орточо мааниси t мезгил аралыгындагы бардык календардык күндөрдүн ичинде аракеттенүүчү сомдун номиналдуу алмашуу курсунун орточо геометриялык мааниси катары аныкталат,

ER_{US_0} – 0 базалык мезгил ичиндеги номиналдык алмашуу курсунун тиешелүү орточо геометриялык мааниси.

Реалдуу эки тараптуу алмашуу курсунун индекси төмөнкү формула боюнча эсептелет (мисалы, АКШ доллары үчүн):

$$RBER_{US_t} = 100 \times \left(\frac{ER_{US_t}}{ER_{US_0}} \right) \times \left(\frac{CPI_{KYR_t}}{CPI_{US_t}} \right) \quad (3)$$

мында, ER_{US_t} – сомдун t мезгил аралыгындагы номиналдык алмашуу курсунун (1 сом үчүн АКШ доллары бирдигинде) орточо геометриялык мааниси,

ER_{US_0} – 0 базалык мезгил ичиндеги номиналдык алмашуу курсунун тиешелүү орточо геометриялык мааниси,

CPI_{KYR_t} жана CPI_{US_t} – t мезгил аралыгында 0 базалык мезгилине карата Кыргыз Республикасында жана АКШда баа индексинин өзгөрүүсү.

Номиналдык эффективдүү алмашуу курсу – бул, соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдүн кароого алынып жаткан куржунуна кирген номиналдык эки тараптуу алмашуу курсунун индекстеринин орточо салмактанып алынган геометриялык мааниси. t мезгил аралыгы ичинде ал төмөнкүчө эсептелинет:

$$NEER_t = (NBER_{1_t})^{W_1} \times (NBER_{2_t})^{W_2} \dots (NBER_{n_t})^{W_n} \quad (4)$$

мында, $NBER_{i_t}$ – t мезгилинде i өлкөсүнүн формула (2) боюнча эсептелинген номиналдык эки тараптуу индекси,

W_i – тиешелүү салмак.

Өлкөлөрдүн кароого алынып жаткан куржунуна камтылган негизги өнөктөш өлкөлөрдүн эки тараптуу реалдуу алмашуу курсунун геометриялык индекстеринин орточо салмактанып алынган мааниси сомдун реалдуу эффективдүү алмашуу курсунун индекси болуп саналат. t мезгил ичинде ал төмөнкүчө эсептелинет:

$$REER_t = (RBER_{1t})^{W_{1t}} \times (RBER_{2t})^{W_{2t}} \dots (RBER_{nt})^{W_{nt}} \quad (5)$$

Мында, $RBER_{it}$ – t мезгил аралыгындагы i өлкөсүнүн (3) формула боюнча эсептелинген реалдуу эки тараптуу индекси,

W_{it} – өлкөнүн (1) формула боюнча эсептелинген тиешелүү салмагы.

Номиналдык жана реалдуу эффективдүү алмашуу курсунун динамикасы үч фактордон көз каранды. Номиналдык алмашуу курсу биринчи фактор болуп саналат. Сомдун башка валюталарга карата бекемделиши (нарксызданышы) номиналдык жана реалдуу эффективдүү алмашуу курсунун индексинин жогорулоосуна (төмөндөөсүнө) алып келет. Экинчи фактор – кароого алынып жаткан өлкөдөгү жана соода боюнча өнөктөш өлкөлөрдөгү баа деңгээлинин өзгөрүүсү. Кыргыз Республикасындагы баанын өсүш арымынын соода боюнча өнөктөш өлкөлөрдөгү баалардын өсүш арымдарына салыштырмалуу артып туруусу, реалдуу эффективдүү алмашуу курсунун жогорулашына, же тескерисинче, төмөндөшүнө алып келет. Баа индекси реалдуу эффективдүү алмашуу курсун эсептөөдө гана колдонулат. Үчүнчү таасир берүүчү фактор катары соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрүнүн Кыргыз Республикасынын тышкы товар жүгүртүү көлөмүндөгү салыштырма салмактары саналат. Кыргызстандын тышкы товар жүгүртүүсүндө өлкөлөрдүн үлүшү канчалык көп болсо, сомдун алмашуу курсунун ошол өлкөнүн валютасына жана ошол өлкөдөгү баанын өзгөрүүсү сомдун эффективдүү алмашуу курсунун индексине ошончолук таасирин тийгизет.

Ошентип, реалдуу эффективдүү алмашуу курсунун индексинин төмөндөшү, эрежеге ылайык, ошол өлкөлөрдүн рыногунда жергиликтүү товарларга баанын атаандашуу жөндөмдүүлүгү жогорулагандыгын, же тескерисинче, төмөндөгөндүгүн тастыктайт.

Реалдуу эффективдүү алмашуу курсунун Кыргызстанда өндүрүлгөн товарларга баанын атаандашуу жөндөмдүүлүгүнө таасири 1-таблицада көрсөтүлгөн.

$$\varepsilon = \frac{E \times P}{P^*} \quad (6)$$

мында,

ε – сомдун реалдуу эффективдүү алмашуу курсу,

E - сомдун номиналдык алмашуу курсу (1 сом үчүн чет өлкө валютасынын бирдиги),

P - Кыргызстандагы баа деңгээли,

P^* - чет өлкөдөгү баа деңгээли.

III.1-таблица. РЭАКтын аракеттенүүсү боюнча негизги тыянактар

<i>Көрсөткүч</i>	<i>Көрсөткүчтүн өзгөрүүсү</i>	<i>РЭАКтын аракеттенүүсү</i>	<i>Кыргызстандын Товарларынын атаандашуу жөндөмдүүлүгүнүн өзгөрүүсү</i>	<i>Эскертүү (башка бирдей шарттарда)</i>
Е , алмашуу курсу	↑ номиналдык бекемдөө	↑ реалдуу бекемдөө	↓ атаандашуу жөндөмдүүлүгүнүн начарлашы	Чет өлкө товарлары салыштырмалуу арзандайт, Кыргызстан товарлары салыштырмалуу кымбаттайт
Е , алмашуу курсу	↓ Номиналдык нарксыздануу	↓ реалдуу нарксыздануу	↑ атаандашуу жөндөмдүүлүгүнүн жакшыруусу	Чет өлкө товарлары салыштырмалуу кымбаттайт, Кыргызстандын товарлары салыштырмалуу арзандайт
Р , Кыргыз Республикасында баа деңгээли (сом түрүндө туюндурулган)	↑	↑ Реалдуу бекемдөө	↓ атаандашуу жөндөмдүүлүгүнүн начарлашы	Чет өлкө товарлары салыштырмалуу арзандайт, Кыргызстан товарлары салыштырмалуу кымбаттайт
Р , Кыргыз Республикасында баа деңгээли (сом түрүндө туюндурулган)	↓	↓ Реалдуу нарксызданышы	↑ атаандашуу жөндөмдүүлүгүнүн жакшыруусу	Чет өлкө товарлары салыштырмалуу кымбаттайт, Кыргызстандын товарлары салыштырмалуу арзандайт
*Р , чет өлкөлөрдө баа деңгээли (өз валютасында туюндурулган)	↑	↓ Реалдуу нарксызданышы	↑ атаандашуу жөндөмдүүлүгүнүн жакшыруусу	Чет өлкө товарлары салыштырмалуу кымбаттайт, Кыргызстандын товарлары салыштырмалуу арзандайт
*Р , чет өлкөлөрдөгү баалардын деңгээли (өзүнүн валютасында туюндурулган)	↓	↑ реалдуу бекемдөө	↓ атаандашуу жөндөмдүүлүгүнүн начарлашы	Чет өлкө товарлары салыштырмалуу арзандайт, Кыргызстан товарлары салыштырмалуу кымбаттайт

IV тиркеме. Коммерциялык банктарда төлөмдөрдүн багытын эсепке алуу системасы

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы тарабынан 1997-жылдын февраль айында коммерциялык банктарда төлөмдөрдүн багытын эсепке алуу системасы колдонууга киргизилген¹. Бул система, төлөм тендемнин банк тутуму аркылуу жүргүзүлүүчү операцияларын чагылдыруу үчүн кызмат кылат жана тышкы экономикалык операциялардын кеңири жана өз убагындагы статистикасын алууну камсыз кылат. Система өзүнө коммерциялык банктардын алар тарабынан жүзөгө ашырылуучу чет өлкө банктарындагы корреспонденттик эсептери, чет өлкө банктарынын кыргыз банктарындагы эсептери аркылуу нак чет өлкө валютасы менен операцияларды жана резидент эместердин чет өлкө валютасындагы жана улуттук валютадагы операцияларын камтыйт. Кыргызстанда төлөмдөрдүн багытын эсепке алуу системасынын айырмалануучу өзгөчөлүгү болуп, коммерциялык банктардын чет өлкөлүк өнөктөштөр менен корреспонденттик эсептер аркылуу жүзөгө ашырылган эл аралык операциялары толук камтылгандыгы саналат, бул андан төмөн болгон учурда операциялар эске алынбаган, минималдуу баштапкы (чектүү) сумманын жоктугунан улам шартталган. Алынган маалымат маанилүү булак болуп саналат жана төлөм тендемдин түзүү жана Кыргыз Республикасынын эл аралык инвестициялык позициясын аныктоо үчүн пайдаланылат.

Отчёттук маалыматтар төлөм тендемнин стандарттык компоненттеринин негизинде аныкталган операциялардын тизмесине ылайык классификацияланат жана чагылдырылат. Азыркы учурда Кыргыз Республикасынын төлөм тендемнин статистикасын түзүү максатында, Улуттук банктын төлөмдөрүнүн багыты боюнча маалыматты топтоо жана эсепке алуу талаптары Банктардагы төлөмдөрдүн багытын эсепке алуу боюнча нускоо² (мындан ары – Нускоо) аркылуу жөнгө салынат.

Коммерциялык банктар тарабынан Кыргыз Республикасынын Улуттук банкына берилүүчү ар айлык отчёттор электрондук жана кагаз түрүндө, отчёттук айдан кийинки айдын 15-не чейин берилет. Отчёттогу ар бир эсеп боюнча маалыматтар бир мезгилдин башталышына жана акырына карата эсептеги калдыктардын суммасын көрсөтүү менен башталат жана аяктайт, демек, ал жерде эсептердеги каражаттардын отчёттук мезгил ичиндеги жылышы катталат. Отчёттук мезгилдин башталышына жана акырына карата сальдо эсептин мүнөзүнө жараша: ностро-эсептери жана нак чет өлкө валютасы үчүн бир мезгилдин башталышына жана акырына карата сальдо кредит боюнча, ал эми лоро-эсептери жана резидент эместердин чет өлкө валютасындагы жана улуттук валюта түрүндөгү эсептери үчүн, тескерисинче, дебет боюнча көрсөтүлөт. Бардык отчёттор иштелип чыккандан кийин маалыматтардын жалпы базасына топтоштурулат да, төлөм тендемнин стандарттык компоненттери боюнча классификацияланат.

Ушул система боюнча коммерциялык банктар толтурушкан электрондук формадагы ар бир операция банк-корреспондент, операциялардын валютасы, операциялардын күнү, операциялардын түрү, банктын кардарлары болгон өнөктөш өлкөлөр (контрагенттер), экономиканын белгилүү бир секторуна таандык экендиги, анын эсеби боюнча операциялар жүргүзүлгөн кардар өлкө боюнча классификацияланат. Операциялардын түрү, өлкөнүн аталышы, валютанын аталышы жана экономика сектору коддорго салынган формада көрсөтүлөт. ПБ-1 формасы боюнча отчёттун электрондук формасы 14-тилкеде берилген жана түшүндүрмөсү төмөндө келтирилген.

¹ Intentional Translation Reporting System (ITRS).

² Улуттук банк Башкармасынын 2004-жылдын 25-ноябрындагы №30/5 токтому менен бекитилген, Улуттук банктын расмий сайтына жайгаштырылган. Улуттук банк Башкармасынын 2013-жылдын 23-декабрындагы №52/10, 2017-жылдын 14-июнундагы №2017-П-10/24-1, 2017-жылдын 15-июнундагы №2017-П-12/25-12, 2018-жылдын 17-октябрындагы №2018-П-12/43-2.

Тилке номери	Тилкенин аталышы	Тилкенин мазмуну
1	Өнөктөштүн аталышы	Бул жерде чет өлкөдөгү банк-корреспонденттин аталышы көрсөтүлөт. Накталай валюта менен операцияларды эсепке алууда бул тилкеде: “нак чет өлкө валютасы” деп көрсөтүү зарыл. Кыргыз Республикасындагы резидент эместердин операцияларын эсепке алууда “резидент эмес кардарлардын эсептери” көрсөтүлөт.
2	Өнөктөш жайгашкан өлкөнүн коду	Бул жерде банк-корреспондент жайгашкан өлкөнүн коду көрсөтүлөт. Мында Улуттук Статистика комитетинин өлкөлөрдүн кодификаторунда келтирилген өлкөлөрдүн коддору колдонулат. Нак чет өлкө валюталары менен ишке ашырылган операцияларды же болбосо Кыргыз Республикасындагы резидент эместердин улуттук валютадагы жана чет өлкө валютасындагы операцияларын эске алууда, Кыргыз Республикасынын кодун көрсөтүү зарыл.
3	Эсеп	Бул жерде анын классификациясына ылайык эсептин коду көрсөтүлөт (“1 – ностро”, “2 – лоро”, “3 – нак чет өлкө валютасы”, “4 – резидент эмес кардарлардын эсептери”).
4	Валютанын аталышы	Бул жерде операция жүргүзүлүп жаткан валютанын коду көрсөтүлөт. Мында Улуттук банк Башкармасынын 2000-жылдын 5-июлундагы N26/9 токтому менен бекитилген ЭК валюталардын мамлекеттер аралык классификаторунда (ИСО 4217003-97) келтирилген валюталардын тамга түрүндөгү коддору колдонулат.
5	Операция ишке ашырылган күн	Бул жерде банктын бухгалтердик отчетунда операциянын чагылдырылган күнү көрсөтүлөт.
6	Операциянын коду	Бул жерде операциялардын коддорунун тизмесине ылайык, операциянын коду көрсөтүлөт.
7	Төлөөчү өлкө-алуучунун коду	Нак эмес операцияларды эсепке алууда: чыккан төлөмдөр боюнча бенефициар (алуучу) өлкөнүн коду, ал эми кирген төлөмдөр боюнча – жөнөтүүчү өлкөнүн коду көрсөтүлөт. Ушул сыяктуу эле, нак чет өлкө валюталары менен ишке ашырылган операциялар эске алынат. Мисалы, ар түрдүү системалар (WesternUnion, Contact, MoneyGram, Anelik ж.б.) боюнча акча которуу үчүн накталай акча салууда – алуучу өлкөнүн коду, ал эми ар түрдүү системалар (WesternUnion, Contact, MoneyGram, Anelik ж.б.) боюнча накталай акча алууда – жөнөтүүчү өлкөнүн коду. Мында, Улуттук статистика комитетинин өлкөлөр кодификаторунда келтирилген өлкөлөрдүн коддору колдонулат.
8	Сектордун коду	Бул жерде анын эсеби боюнча банкта операция ишке ашырыла турган, Кыргыз Республикасындагы банктын кардары тиешелүү болгон, экономика секторунун коду көрсөтүлөт. Мында, Төлөм тендеми боюнча колдонмого ылайык иштелип чыккан классификатордо көрсөтүлгөн экономика секторлорунун коддору колдонулат.
9	Кардар өлкөнүн коду	Бул жерде анын эсеби боюнча банкта операция ишке ашырыла турган, резиденти Кыргыз Республикасындагы банктын кардары болуп эсептелген өлкөнүн коду көрсөтүлөт. Мында Улуттук Статистика комитетинин өлкөлөр кодификаторунда келтирилген өлкөлөрдүн коддору колдонулат.
10	Кредит	Эсептердеги каражаттардын жылышы кредит жана дебет саптарында чагылдырылат. Маалыматтарды төмөнкү мүнөздө чагылдыруу зарыл:
11	Дебет	ностро-эсептери жана накталай чет өлкө валютасы менен ишке ашырылган операциялар үчүн – каражаттардын келип түшүүсү – кредит боюнча, дебет боюнча – аларды эсептен алып салуу, лоро-эсептери жана кардар-резидент эместердин улуттук валютадагы жана чет өлкө валютасындагы эсептери боюнча операциялар үчүн, тескерисинче: кредит боюнча – эсептен алып салуу, дебет боюнча – каражаттардын эсепке келип түшүүсү. Сумма үтүрдөн кийин эки белги менен валюталардын номиналында, бирдигинде көрсөтүлөт.

Тилке номери	Тилкенин аталышы	Тилкенин мазмуну
12	Сумма сом түрүндө	Бул жерде банктын бухгалтердик отчетунда операцияларды чагылдыруу күнүндөгү абал боюнча Улуттук банктын курсу боюнча сомго эквиваленттүү сумма көрсөтүлөт. Сумма үтүрдөн кийин эки белги менен көрсөтүлөт.
13	Сумма АКШ долларында	Бул жерде банктын бухгалтердик отчетунда операцияларды чагылдыруу күнүндөгү абал боюнча Улуттук банктын курсу боюнча АКШ долларына эквиваленттүү сумма көрсөтүлөт. Сумма үтүрдөн кийин эки белги менен көрсөтүлөт.
14	Операция	Бул жерде акча каражатынын ар бир которулушунун багыты жөнүндө толук маалымат көрсөтүлөт. Бул тилкедеги маалымат төлөм тендеминин стандарттык классификациясы боюнча операциянын аталышын кайталабастан, белгилүү бир операциянын мазмунун чагылдырат. Бул операциялардын кодировкасынын тууралыгын контролдоо үчүн зарыл. Ошентип, “финансылык кызмат көрсөтүүлөр”, “башка ишкердик кызмат көрсөтүүлөр”, “товардын экспорту” ж.б. түшүндүрмөлөр отчеттун толуктугуна коюлган талаптарды канааттандырбайт. Мисалы, товарды берүү үчүн төлөө эсебине акча каражаттарын которууда кайсы товар үчүн төлөнүп жатканын көрсөтүү зарыл.

ПБ-1 формасы боюнча отчетко кошумча, отчеттук айдын башындагы жана акырындагы каражаттардын калдыктары боюнча маалымат жазуу түрүндө берилет. Бул маалыматтар ПБ-1 отчетунун электрондук формасында чагылдырылган, ал мезгил аралыгынын башына жана акырына карата каражаттардын калдыктары боюнча маалыматтарга дал келүүгө тийиш. Кошумча отчет төмөнкү формалар боюнча берилет:

- ПБ-1К формасы боюнча – чет өлкө банктарынын корреспонденттик эсептериндеги жана чет өлкө банктарынын кыргыз банктарындагы эсептериндеги каражаттардын калдыктары боюнча маалымат;
- ПБ-1Н формасы боюнча – нак чет өлкө валютасындагы каражаттардын калдыктары боюнча маалымат;
- ПБ-1СИ формасы боюнча – кардар-резидент эместердин улуттук валютадагы жана чет өлкө валютасындагы эсептериндеги каражаттардын калдыктары боюнча маалымат.

У тиркеме. Кыргыз Республикасынын тышкы карызын мүнөздөөчү коэффициенттерди эсептөө ыкмасы

Тышкы карыз (EDT) – резидент эместердин алдында чет өлкө валютасы, товар же кызмат көрсөтүү түрүндө төлөнүүгө тийиш болгон карыздык милдеттенмелердин жыйындысы.

Алынган каражаттар (DISB) – кредитордун отчеттук мезгил ичиндеги кредиттик гарантиясынын көлөмүнөн суммаларды пайдалануу.

Амортизацияланган төлөмдөр (AMT) – отчеттук мезгил ичинде карыздын негизги суммасын төлөө эсебине товар же кызмат көрсөтүү түрүндө төлөмдөрдү кошо алуу менен чет өлкө валютасындагы төлөмдөр.

Пайыздык төлөмдөр (INT) – отчеттук мезгил ичинде товар же кызмат көрсөтүү түрүндө төлөмдөрдү кошо алуу менен чет өлкө валютасындагы пайыздар боюнча төлөмдөрдүн айкын суммасы.

Тышкы карызды тейлөө (TDS) – карыз алуучу тарабынан төлөнүшү зарыл болгон амортизациялык жана пайыздык төлөмдөр.

Алын салуу (WRTOFF) – төлөнбөгөн карызды жокко чыгаруу.

Дүң тышкы карыз келечектеги айрым бир учурда дебитор тарабынан карыздын негизги суммасын жана/же пайыздарды төлөөнү талап кылган орду жабылбаган айкын күндөлүк жана шартсыз милдеттенмелердин кайсы болбосун учурга карата калдыгын жана ошол эле өлкөнүн резиденттеринин резидент эместер алдында милдеттенмелерин билдирет.

Жалпы тышкы карыз мамлекеттик тышкы карыздын, жеке тышкы карыздын жана ЭВФтин кредити боюнча карыздын жыйындысы катары аныкталат.

$$EDT = EDT_G + EDT_P \quad (1)$$

мында, EDT_G – *Мамлекеттик тышкы карыз* – Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн тышкы карыздык милдеттенмеси, ЭВФтин алдындагы карыз, плюс аларды төлөө Кыргыз Республикасынын Өкмөтү менен гарантияланган жеке карыз алуучулардын тышкы карыздык милдеттенмелери. Бул Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигинин маалыматынын жана Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын ички булактарынын негизинде эсептелинет.

EDT_P – *Жеке тышкы карыз* – аны төлөө Кыргыз Республикасынын Өкмөтү менен гарантияланбаган жеке карыз алуучулардын тышкы карыздык милдеттенмелери. Бул кредиттик каражаттарды Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн гарантиялоосуз тарткан жеке ишканалардын маалыматтарынын негизинде эсептелинет.

Жалпы тышкы карыздын көлөмү отчеттук мезгилдин акырына карата төмөндөгү формула боюнча аныкталат:

$$EDT_t = EDT_{(t-1)} + DISB_t - AMT_t - WRTOFF_t \quad (2)$$

мында, $EDT_{(t-1)}$ – жалпы тышкы карыздын өткөн мезгилдин акырына карата көлөмү;

$DISB_t$ – t отчеттук мезгил ичинде айкын алынган каражаттар;

AMT_t – t отчеттук мезгил ичинде айкын төлөнгөн амортизациялык төлөмдөр;

$WRTOFF_t$ – t отчеттук мезгил ичинде эсептен чыгарылган негизги суммалар.

Тышкы карыз боюнча маалыматтар өлкөнүн тышкы экономикалык абалын талдап-иликтөө үчүн зарыл болгон көрсөткүчтөрдү эсептөө үчүн колдонулат:

$(EDT / GDP) \times 100\%$ – жалпы тышкы карыздын ички дүң өнүмгө болгон катышы;

$(EDT / XGS) \times 100\%$ – жалпы тышкы карыздын товарлардын жана кызмат көрсөтүүлөрдүн экспортуна болгон катышы;

$TDS_{prg} = AMT_{prg} + INT_{prg}$ – жалпы тышкы карызды тейлөө эсебине график боюнча төлөмдөр;

$TDS_{act} = AMT_{act} + INT_{act}$ – жалпы тышкы карызды тейлөө эсебине жүргүзүлгөн айкын төлөмдөр;

$K_{prg} = \frac{TDS_{prg}}{XGS}$ – график боюнча жалпы тышкы карызды тейлөөнүн коэффициенти, мында XGS- товарлардын жана кызмат көрсөтүүлөрдүн экспорту;

$K_{act} = \frac{TDS_{act}}{XGS}$ – тышкы карызды иш жүзүндө тейлөө коэффициенти.

Бул көрсөткүчтөр өлкөнүн карыз оорчулугуна же карызды тейлөө жөндөмдүүлүгүнө баа берүүгө мүмкүндүк берет. Карыз оорчулугу же карызды тейлөө жөндөмдүүлүгү өлкөгө валюталык түшүүлөрдүн жана өндүрүш көлөмүнүн үлүшү менен өлчөнөт.

VI тиркеме. Эл аралык инвестициялык позицияны түзүү ыкмасы

Эл аралык инвестициялардын балансы статистикалык отчетту чагылдырат жана анда өлкөнүн белгилүү бир күнгө карата тышкы активдеринин жана милдеттенмелеринин топтолгон запасы (мисалы, жылдын акырына), ошондой эле финансы операцияларынын, нарктык өзгөрүүлөрдүн, кайрадан баа берүүлөрдүн жана башка корректировкалоочу жол-жоболордун натыйжасында келип чыккан алардын өзгөрүүлөрү камтылат.

Эл аралык инвестициялардын балансы Кыргыз Республикасынын тышкы активдери жана милдеттенмелери сыяктуу эки негизги классификациялык топтон турат. Ушул топтордун компоненттери төлөм теңдеминин финансы эсебинин статьяларына ылайык келет жана тиешелүү функционалдык категорияларды чагылдырат. “Активдер” жана “Милдеттенмелер” бөлүгүндөгү маалыматтар Кыргыз Республикасынын тышкы активдеринин (талаптарынын) жана милдеттенмелеринин өлчөмүн, алардын түзүмүн жана изилдөөгө алынып жаткан мезгил аралыгындагы өзгөрүүлөрүнүн себептерин мүнөздөйт.

Өлкөнүн таза эл аралык инвестициялык позициясы анын тышкы активдери менен милдеттенмелеринин ортосундагы айырмасын билдирет.

Эл аралык инвестициялык позиция таблица түрүндө, төмөнкүдөй формада келтирилген:

Көрсөткүчтөр	Бир мезгилдин башталышына карата калдык	Операциялардын натыйжасында өзгөрүүлөр	Баалардын өзгөрүүсү	Курстардын өзгөрүүсү	Башка өзгөрүүлөр	Бир мезгилдин акырына карата калдык
А	1	2	3	4	5	6
А. Активдер						
В. Милдеттенмелер						
С. Таза эл аралык инвестициялык позиция						

Таблицанын саптары боюнча Кыргыз Республикасынын тышкы активдери жана милдеттенмелери сыяктуу негизги классификациялык топтор көрсөтүлгөн. Ушул топтун компоненттери төлөм теңдеминин финансы эсебинин статьяларына ылайык келет жана функционалдык категорияларды чагылдырат.

Активдер тике инвестицияларга, портфельдик инвестицияларга, финансы деривативдерине, башка инвестицияларга жана камдык активдерге бөлүнөт. Мына ушундай эле бөлүү милдеттенмелер үчүн да колдонулат (камдык активдерден тышкары).

Каралып жаткан таблицанын тилкелери боюнча отчеттук мезгил ичиндеги эл аралык инвестициялардын балансынын компоненттеринин өзгөрүүсүнө алып келген факторлор чагылдырылат.

1 жана 6-тилкелерде Кыргыз Республикасынын бир мезгилдин баш жагына жана акырына карата тышкы активдеринин жана милдеттенмелеринин абалы чагылдырылат.

2-тилкеде эл аралык инвестициялык позициянын финансы компоненттери менен реалдуу операциялардын натыйжасында келип чыккан өзгөрүүлөр келтирилет.

3 жана 4-тилкелерде баа деңгээлинин жана валюталык курстардын өзгөрүүсүнүн таасири алдында тышкы активдердин жана милдеттенмелердин нарктык баасынын өзгөрүүсү эске алынат.

5-тилкеде төмөндөгүлөр менен шартталган башка өзгөрүүлөр чагылдырылат, мисалы:

- классификацияны кайрадан кароо менен (мисалы, портфельдик инвестициядан инвестициялана турган объекттин капиталындагы инвестордун үлүшүнүн көбөйүүсүнүн натыйжасында тике инвестицияга өтүү);
- кредитор тарабынан карызды бир тараптуу жокко чыгаруу;
- жана башка өзгөрүүлөр менен.

Эл аралык инвестициялык позициянын маалыматтары өлкөнүн тышкы экономикалык абалын талдап-иликтөө үчүн маанилүү, анткени, ал Кыргыз Республикасынын тышкы активдеринин (милдеттенмелеринин) өлчөмүн, алардын түзүмүн жана изилденип жаткан мезгил аралыгындагы өзгөрүүлөрдүн себептерин мүнөздөйт.

Өлкөнүн таза эл аралык инвестициялык позициясы биздин өлкөнүн дүйнөнүн башка өлкөлөрү менен тышкы экономикалык байланышынын өнүгүшүнүн абалын жана тенденциясын аныктоо үчүн колдонулат.

Таза эл аралык инвестициялык позициянын өлкөнүн ресурстары менен анын башка мамлекеттердин алдындагы карызынын ортосундагы катышты мүнөздөгөн оң же терс белгиси өлкөнүн “таза кредитор” же “таза карызгер” катары статусун чагылдырат, бул мамлекеттин экономикалык саясатын иштеп чыгууда маанилүү ролду ойнойт (экономикалык туруктуулук программасын иштеп чыгуу жана жүзөгө ашыруу, анын каржылоого муктаждыгын аныктоо).

Таза эл аралык инвестициялык позицияны эсептөө маанилүү макроэкономикалык көрсөткүчкө – улуттук байлыкка баа берүүгө мүмкүндүк берет, ал эми анын өлчөмү өлкөнүн таза эл аралык инвестициялык позициясынын жана финансылык эмес активдеринин өлчөмүн кошуу жолу менен аныкталат.